

39823
ΓΕΡ

Κανάκη Ι. Γερωνυμάκη

ΤΑ ΝΑΚΛΙΑ ΤΣΗ ΚΡΗΤΗΣ

Αθηβολές, Χωρατάδες, Τρεχάματα κ.α.

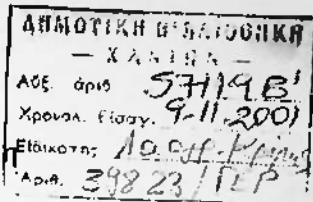
Δεύτερη έκδοση συμπληρωμένη και βελτιωμένη

Β' έκδοση

ΧΑΝΙΑ 2001

Στην εστίαση της Χρονιάς
Με αγάπη και εκτίμησιν
Ιουλίου 3/8/2001
[Signature]

Κανάκης Ι. Γερωνυμάκης

ΤΑ ΝΑΚΛΙΑ ΤΣΗ ΚΡΗΤΗΣ

Αθηνολές, Χωρατάδες, Τρεχάματα κ.α.

Δεύτερη έκδοση συμπληρωμένη και βελτιωμένη

Β' έκδοση

ΧΑΝΙΑ 2001

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΡΗΤΗΣ

1) ΧΑΝΙΑ: ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Π.Κ. ΠΕΛΕΚΑΝΑΚΗ
Χάληδων 98
Τηλ.: 0821/ 92512 - Fax: 99875

2) ΑΘΗΝΑ: ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Β.-Γ.-Δ.- ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ - Ο.Ε.
(Πανεπιστημίου 39
Στοά Πεσμαζόγλου)
Τηλ. 01/ 3232729
Fax: 01/ 3220991

V. Παναγιώτου

**Κάθε γήσιο αντύτυπο
φέρει την υπογραφή
του συγγραφέα.**

**Το βιβλίο μου αυτό αφιερώνω στη μνήμη
του αδελφού μου Γεωργίου Ι. Γερωνυμάκη
πού έτυχε θύμα του εμφυλίου πολέμου**

**Τα σκίτσα του βιβλίου
και το εξώφυλο
εφίλοτέχνησε ο συγγραφέας**

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

1. ΝΕΟΣ ΜΑΝΤΙΝΑΔΟΛΟΓΟΣ	1969
2. ΣΦΑΚΙΑΝΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	1992
3. ΤΑ ΝΑΚΛΙΑ ΤΣΗ ΚΡΗΤΗΣ	1993
4. ΠΕΡΙΠΛΟΚΑΔΙΑ	1995
5. ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΣΦΕΝΔΟΥ	1996
6. ΠΑΡΑΒΟΛΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ	1997
7. Η ΚΡΗΤΗ ΣΤΟ ΠΡΟΣΦΑΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ	1998
8. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΦΑΚΙΑΝΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	1999

Η σύσταση του συγγραφέα είναι
Κανάκης Ι. Γερωνυμάκης
Βουβάς Σφακίων
Τηλ.: 0825 / 92031

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το 1993 εκυκλοφόρησα το βιβλίο μου "ΤΑ ΝΑΚΛΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ". Το βιβλίο αυτό εξαντλήθηκε προ πολλού και αποφάσισα να το επανεκδώσω. Στην πορεία όμως, εσκεφτήκα ότι θα είναι καλύτερα με το υλικό αυτό και με άλλο που μπορώ να προσθέσω να κάμω ένα καινούριο βιβλίο στο ίδιο στίλ. Θα μοιάζει η περίπτωση, όπως κοτεδαφίζεται ένα σπίτι και με τα ίδια υλικά μα και με άλλα που προσθέτομε, στην ίδια θέση, χτίζεται ένα καλύτερο και μεγαλύτερο.

Τα κείμενα του παλιού μου βιβλίου τα περιλαμβάνει και το καινούριο ξαναγραμμένα και βελτιωμένα. Μόνο δυο τρία απέρριψα και λίγα μείνανε όπως ήτανε.

Επροσπάθησα να συνδυάσω το τερπνό μετά του ωφέλημου. Θέλω να διαβάζεται ευχάριστα μα παράλληλα να προσφέρει και έναν κόκκο άμμου στο πολύτιμο οικοδόμημα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Στην λαογραφία, στην ιστορία, σε κοινωνικά θέματα, μα προ παντός, στην κρητική διάλεκτο, έδωσα ότι μου ήτανε δυνατό. Στα κειμενά μου σκιαγραφείται η νοοτροπία του χωρικού της Κρήτης, πριν 40-50 χρόνια και ο τρόπος ομιλίας, και απεικονίζεται ο τρόπος ζωής μα και ο τρόπος της σκέψης του.

Γράφω μερικά περιστατικά από την παιδική μου ζωή, όχι για να παρουσιάσω την προσωπική μου ιστορία, μα για χειροπιαστά παραδείγματα της ζωής που καναμε τότε.

Επροσπάθησα να περιγράψω την αντίληψη και τη νοοτροπία της εποχής, όχι την δική μου αντίληψη, όμως, συχνά με δική μου εμπειρία και δικά μου βιώματα.

Στα κεφάλαια: Περιστατικά από την παιδική μου ζωή, αληθινές ιστορίες και ιστορίες της γερμανικής κατοχής και χωρατόδες από τη ζωή, περιγράφω ακριβώς ότι ξέρω από δική μου αντίληψη, και ότι άκουσα και το πιστέψα αναμφισβήτητο. Στα άλλα κεφάλαια, τα πχίο πολλά κείμενα τα έπλεξα καθ' ένα τους γύρω από κάποιο γεγονός που έτυχε να συναντήσω. Στα "κακώς κείμενα" είναι ορατή η κεντρική ιδέα.

Ευνόητο είναι ότι στα κείμενα που γράφω ότι παρουσιάζουνε πραγματικότητες, τα πραγματικά ονόματα τα αντεκατέστησα με φανταστικά, στις περισσότερες περιπτώσεις. Σε όσα κείμενα αμφέβαλλα αν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα μα και σε αυτά που εισεχώρησε η δική μου παρέμβαση για να τα υφαινοποιήσω τα έβαλα στις "παραβολές" και στις "αθιβολές", μα και σε αυτά, κάπου - κάπου υπάρχει μια δόση αλήθειας.

Λίγα θέματα ή και σκίτσα του βιβλίου αυτού, έχω χρησιμοποιήσει και σε άλλα βιβλία μου, μα τα ζητούσε το είδος και του παρόντος βιβλίου.

Πολλά από τα κείμενα του βιβλίου έχουνε ομοιότητες μεταξύ τους. Είναι γιατί πολλά εδημοσιεύτηκαν σαν αυτοτελή άρθρα σε εφημερίδες.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο βιβλίο μου αυτό καταλαβαίνω ό,τι μερικοί τουλάχιστον από αυτούς που θα το διαβάσουν θα θεωρήσουν κάποιες φορές ότι βρίσκονται σε άγνωστο γλωσσικό τοπίο και αισθάνομαι την υποχρέωση να τους ξεναγήσω και να διευκολύνω τον προσανατολισμό τους.

Θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερος λόγος για το τελικό (ν). Αλλού το θέλει η γραμματική, μα εμείς δεν το θέλομε. Παραδείγματα χάρη, θα πούμε "τω Σφακιώ, τω θαλασσώ, τω γαιδάρω". Σε κάποιες περιπτώσεις είναι προαιρετικό αν θα βάλωμε ή όχι το τελικό (ν).

Μπορούμε π.χ. να πούμε "τω Σφακιώ η Χώρα" μπορούμε όμως και να πούμε "τω Σφακιών η χώρα". Σε άλλες περιπτώσεις όμως δεν είναι απαραίτητο το τελικό (ν) μα εμείς το βάζομε. Θα πούμε π.χ. Μιαν ημέρα, έναν αρνάκι και όχι σαν κατάλειπο της καθαρεύουσας, μα χάρην ευφωνίας. Μα όχι μόνο όταν έπεται λέξη που έχει αρχικό γράμμα φωνήεν θα βάλωμε το τελικό (ν), μα ακόμα και όταν αρχικό, γράμμα είναι το (τ) όπου ν+τ γίνεται (ντ), όταν αρχικό γράμμα έχομε (π) όπου το ν γίνεται (μ) και οπότε μ+π γίνεται (μπ), όταν αρχικό γράμμα έχομε (κ) όπου το (ν) γίνεται (γ) και οπότε γ+κ γίνεται (γκ) και ακόμα όταν αρχικό έχει η επόμενη λέξη το δίψηφο (τσ) όπου στην περίπτωση αυτή γίνεται (τζ). Έτσι μπορεί κανείς ν' ακούσει "Το παιδί τζη, τα παδιά τζη, (ενώ) το παιδί μου το παιδί σου τα παιδιά σου (δε βάζομε το τελικό (ν) είπαμε εκτός, κατά περίπτωση). Επίσης στον υποθετικό σύνδεσμο (αν) συνήθως και σήμερα ακόμα, ή θα πούμε ανέ "ανε θελεις" ή δεν θα βάλωμε το (ν) "α θέλεις". Οι πιο πολλοί που γράφουνε στην κρητική διάλεκτο γράφουνε το τελικό (ν) ενσωματωμένο στην επόμενη λέξη σαν αρχικό όταν, έτσι ακούγεται στη δική μας προφορά, εγώ το διαχωρίζω με παύλα για να διακρίνονται κάποιες λέξεις που εμείς τους βάζομε ένα (μ) ή ένα (ν) χωρίς να το θέλει η γραμματική και η καθομιλουμένη. Π.χ. Ντουφέκι, νταράτσα, μποντικός, Μπαντελής, ντακούνη κ.α. Όταν θα πούμε π.χ. Τη ν-τάβλα, βάζοντας την παύλα φαίνεται ότι περιστασιακά επήρε το (ν) ενώ όταν θα πούμε τη νταράτσα φαίνεται ότι το (ν) του το έχομε οριστικά παραχωρήσει και αυτά, κυρίως για όσους δεν έχομεν εμπειρία από κρητική διάλεκτο.

Το ρήμα (είναι) μέχρι τα μικρά μου χρόνια, οι γέροι εκείνης της εποχής το λέγανε έναι, μα τότε εσώζονταν κατάλειπα από τη γλώσσα που έγραψε ο μπάρμπα Μπατζελιός το τραγούδι του Δασκαλογιάννη. Μέχρι και στις μέρες μας όμως στην δυτική Κρήτη διαχωρίζομε τον ενικό του ρήματος αυτού "είναι" ένα γ-κοπέλι στη μια μ-πάντα και στην άλλη είνιε δυο". Εγώ το είνιε το γράφω με (ε), άλλοι και στις δυο περιπτώσεις το γράφουνε με (αι).

Τα ασερνικά που τελειώνουν σε (άρης), δε λέμε άρηδες. Λέμε π.χ. "Άρχοντες περνού πεζοί και καβαλάροι..." Από ριζίτικο. "Για δε σφαχτά, για δε κριγιούς, για δε καλούς μπροστάρους..." από άλλο ριζίτικο.

Τα θηλυκά που τελειώνουν σε (ια) στην δυτική Κρήτη και τώρα εμείς τα τελειώνουμε σε (ε) Π.χ. Μουρνέ, χαρουπέ, σπιδέ, αχλαδέ. Μιλούμε βέβαια για την ύπαιθρο της Δ. Κρήτης.

Το διαζευτικό ή εμείς το κάνουμε γη "θά 'ρθω γή σήμερο γή αυριό".

Ανάμεσα στο άρθρο (η) ενικός θηλυκού ή το άρθρο (οι) πληθυντικός και στο ουσιαστικό, ή το επίθετο που ακολουθεί, αν αυτό έχει αρχικό γράμμα φωνήεν, τότε μπαίνει ένα γι π.χ. Η γι-Ελένη, οι γι- άτρες, οι γι-ομορφες, η γι-ευγένεια.

Σε πολλές λέξεις, ιδίως σε ουσιαστικά, επίθετα, αντωνυμίες και επιρρήματα βάζομε κάποιες φορές μια αύξηση, στην αρχή ή στο τέλος της λέξης. Αντόδγια, αμάθγια, αφρύδγια, αχείλια, ετούτογε, εκείνογε, έπαδα, ετουτοδα κ.α.

Πολλές λέξεις έχουνε σε μας άλλη σημασία, και άλλη στην ανατολική Κρήτη. Π.χ. η λέξη ομπλή σε μας σημαίνει ενοχοποιητικό στοιχείο, αλλού σημαίνει μεγάλο κακό. Η λέξη πικλία σε μας σημαίνει προσποιητή απροθυμία (εστω σου δίνουνε κάτι και το θέλεις, μα προσποιήσαι ότι δεν το θέλεις = κάνεις τα πίκλια σου), αλλού όμως η λέξη πίκλια σημαίνει ανήθικη πράξη. Η λέξη αλληλοϊσμένος σε μας σημαίνει ότι άλλαξε γνώμη. Αλλού σημαίνει ότι αυτός είναι έξω φρενών. Η λέξη ρεμέδιο σε μας σημαίνει εξυπηρέτηση, αλλού σημαίνει φάρμακο. Η λέξη αντίδικος σε μας σημαίνει ζωηρός, αστρόλογος, ενώ βέβαια, σημαίνει αυτός με τον οποίο έχεις αντιπαράθεση σε μια δίκη. Πολλές λέξεις τέτοιες θα μπορούσα να παραθέσω.

Πολλές λέξεις έχουνε αποβληθεί γενικά, ειδικά όμως έχουνε επιβιώσει επειδή χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα σε μια περίπτωση. Η λέξη (μελίζω), π.χ. Σημαίνει κομματιάζω και είναι της αρχαίας ελληνικής. Τη χρησιμοποιούμε μόνο όταν κομματιάζουμε κρέας, που λέμε ότι το μελίζομε. Επ' ουδενί δε χρησιμοποιείται σε άλλη περίπτωση. Η λέξη γδέχομαι σημαίνει περιμένω. Χρησιμοποιείται για τις εγκύους: "πότες γδέχεται η (τάδε);=πότε περιμένει πως θα γεννήσει;) Η λέξη παγουριαίνω σημαίνει μαλακώνω. Τη χρησιμοποιούμε όταν λέμε για πόνο. Πολλές λέξεις θα μπορούσαμε να παραθέσουμε και σ' αυτήν την κατηγορία.

Στην προστακτική συχνά τοποθετείται το αντικείμενο πριν από το ρήμα π.χ. "κρασί μου βάλε" Καφέ μου σιάξε" "Φαρμάκι δώσ' μου να το πχώ με τα δικά σου χέρια..." (από μαντινάδα). Επίσης συχνά προηγείται το αντικείμενο από το άρθρο π.χ. ευρήκασί ν-το, ή ευρήκα ν-το, ή ευρήκανέ ν-το και όχι το βρήκανε. Επήρασί ν-το και όχι το πήρανε:

Η συνιζημένη συλλαβή (τι), εφόσον ακολουθείται από άλλο φωνήεν,

γίνεται το (τ), (θ), ή και (θχ). π.χ. μόθχια, σπίθχια, αφθχιά (αν και τις πχιο πολλές φορές τα αφτιά προφέρονται αφχια). Επίσης, αν η συλλαβή είναι (στι) γίνεται (σχι) ή και (σθχι). π.χ. παρασχιιά, αρρώσθχια, ευχαρισθχιούμαι.

Όταν μιλούμε για το β' και το γ' πρόσωπο στον αόριστο της παθητικής φωνής, πολλές φορές αποφεύγομε τη λήγουσα π.χ. επληγώθεις και όχι επληγώθηκες, εκοιμήθεις και όχι εκοιμήθηκες. Σιχνά όμως βάζομε και τη λήγουσα.

Μερικά ρήματα ακούγονται διαφορετικά στη δυτική Κρήτη. Π.χ. είμε στα ή είμεστανε, αντί είμαστε, ζοριζομέστα αντί ζοριζόμαστε.

Στον παρατακτικό του πληθυντικού, μερικά ρήματα γίνονται διτονιζόμενα. Π.χ. ξεκουράζομέστανε, αφουρκάζομέστανε, γνωρίζομέστανε κ.α.

Στον μέλλοντα τετελεσμένο αντι να πούμε θα πήγαينا, εμείς και τώρα λέμε: "Θελα πάω" μα και στον μέλλοντα στιγμιαίο, αντί να πούμε θα πάω, μπορούμε να πούμε να πάω θέλει "Να πάω θέλει να γενώ στου Πρέβελη πατέρας κι όντε μου διώχνει θα πετώ το γ-καρναβό μου πέρα".

Στην προστακτική συχνά το (σε) γίνεται (ξε). Π.χ. βούηθηξε, αντί βοήθησε κράτηξε, αντί κράτησε, γλάκηξε, αντί γλάκισε.

Η αντωνυμία του πληθυντικού (μας) και (σας) στο α' και β' πρόσωπο παίρνει αύξηση και γίνεται (μασε) και (σασε). Π.χ. "Δε μασε θέλει", "δε σασε θέλει", όταν προηγείται του ρήματος, όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από σύμφωνο.

Στο γ' πρόσωπο η αύξηση γίνεται (τονε), στον ενικό και (τωνε) στον πληθυντικό. "Θα τονε δώ" ενικός "θα τωνε δώσω" πληθυντικός.

Τη λήγουσα του γ' προσώπου, αόριστος πληθυντικού, και ακόμα τώρα, κάπου - κάπου την αποφεύγομε "εφύγα", και όχι "εφύγανε". Εφάγα και όχι "εφάγανε" Πχιο συχνά όμως στην περίπτωση αυτή βάζομε τελικό (ν) για να το δανείσομε αρχικό στην επόμενη λέξη και να κάνομε "Εφάγα ν-τα", "επήρα ν-τα".

"Εφάγα ν-τα πουλιά τ' ελιές κ' οι κοπελιές το λάδι και πράμα δεν εβγάlane οι γι-αλετριγουδιάροι".

Όλες οι λέξεις που εχρησιμοποίησα στο βιβλίο μου αυτό τις πρόλαβα ζωντανές, τις μίλησα ο ίδιος και τις όκουσα από άλλους, όμως πολλές από αυτές ήδη έγιναν "αρχαιολογικό υλικό".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΣΤΡΑΒΑ ΚΙ΄ ΑΝΑΠΟΔΑ

Οι μπαλωτές

Οπροχθές ήμουνε παωμένος στο γάμο του Νικολιού. Καλεσμένος ήμουνε κι αν δεν είχα μ-πάω θελα χαντούνε, γή πως λυπούμαι το χάρισμα, γή πως έχω κιανένα μ-παράπονο, μα ο Θεός το κατέει, εγώ στούοι γάρους έτσα απόυ τσοι κάνουσιν εδά, δε νιώθω κιαμιάν ευχαρίστηση κι α μ-πάω σε κιανένα, πάω από υποχρέωση μα όι για να διασκεδάσω. Εδά πιάεις και περνάς απού την ευκή κιαπόής πάεις και τρώεις και ένα μ-πχιάτο φαητό κι αυτό είναι ουλο. Σε μια ουλιά ώρα αρχινούνε τα ντάργανα με ούλη τη δύναμη τη φωνής τωνε, μα αυτά δε σε διασκεδάζουνε μονό σε βασανίζουνε. Ουριάζουνε τη γ-κεφαλή σου και φαίνεται σου πως πολεμούνε να σου τρυπήσουνε τ΄ αφριά σου. Α σμίξεις και κιανένα φίλο σου γή κιανένα δικό σου, δε μπορείς να φαριστηθείς την εσμιγιά, γιατί ίντα σου λέει δε γροικάς, κι ότι του λεις δε γροικά κι αυτόνος. Μα το πιλιά χειρότερο είναι τω χίλιω διαόλων οι μπαλωτές. Θέλουσιν εδά οι μρευτοπαλληκαράδες να τσοι θαμάξει ο κόσμος απού θα τσοι δει πως μπορούνε να κεντίσουνε τ΄ αρμαμένα και μπαλωτολογούνε απού τη μέση τη παρέας. Κιανείς τωνε δε μ-πάει όξω να το κεντήσει, γιατί άδικα θα πάνε, α δε ν-τονε θωρούνε να τоне θαμάζουνε, κιαπόής σου λείσινε πως είναι λε, έθιμο. Ω τω χίλιω διαόλων οι γί΄ υποστηριχτές τη “πολιτιστικής μας κληρονομιάς”, τόσα πολλά και καλά έθιμα τσαλοπατούνε και λένε: “Ζήτω ότι θέλω. Κάτω ότι πρέπει” κι επά με τσι μπαλωτές θα στεξουνε αυτοίνιο τη ν-τοπική μας “παράδοση”. Μα είνιε γυναίκες, είνιε παιδιά, είνιε αθρώποι απού έχουνε τη γ-καρδιά ν-τωνα και τσοι τρομοκρατούνε. Μα εκεια απού θωρείς και κρατούνε τα μπιστόλια μεθυσμένοι και τροζοκόπελα, απού δεν είνιε ικανοί να νιώσουνε πως είναι ευθύνη να κρατείς και να κεντάς ένα μπιστόλι και εκειά απού υπολογίζεις πως κάθε εκατό γλέντγια, απού παίζουνται μπαλωτές γίνεται και ένας τραματισμός και κάθε χίλια ένας θάνατος απού τσ΄ άσκοπες μπαλωτές, δε μπορείς να ΄σαι βέβαιος πως το γλέντι απού ευρέθηκες δε θά ΄ναι το ένα απού τα εκατό γή και το ένα απού τα χίλια. Και δε μπορείς νά ΄σαι βέβαιος πως δε θά ΄σαι εσύ ο “τυχερός”

απού θα βρεί η γι-αδέσποτη” μπάλα.

Πολλές βολές αυτές, των διασλών οι μπαλωτές, σταματούνε το ριζίτικο για να πάρει τη θέση ντου το μοιρολόι και πολλές βολές πάει άλλος με τα πόδιά ν-του μαφεύγει με τσοι τέσσερις.

Πού είναι μωρέ οι γι-όμορφοι γάμοι απού εγίνοντανε μια βολά; Απού έπχαιναν ομπρός - ομπρός ο παπάς κι αξαποπίσω ν-του το κοπέλι με τη σημαία κι ακλουθούσανε οι τραγουδιστάδες αγγαλισμένοι κι ελέγανε του δρόμου το τραγούδι. Με τα μουλάρια οι καπετάνιοι και οι προύχοντες. Με μουλάρια οι συνοπάρτουςες, με πόδια ο υπόλοιπος κόσμος κι εθώριες μια πολύχρωμη χάμουλα, απού ευχαρισχιούντανε και τα μάθχια και τ’ αφχιά και, αν είχα μ-παίζουνε και κιαδγυό μπαλωτές, εκατέχανε, πχοιός θα τσι παίξει, πως θα τσι παίξει, πού θα τσι παίξει και πόσες θα παίξει.

“Παρενέργειες” τη δημοκρατίας

Μια βολά επήγα στο γιατρό κι απής μ’ εξέταξε μου ‘γραψε σ’ ένα χαρτάκι να πά να πάρω ένα γιατρικό. Εδιπλαβίζιαρέ με όμως να παίρνω με μεγάλη προσωχή τη δόση! **Αν θα πάρεις μικρότερη δόση δε θα φέρει αποτελέσματα (μού ‘πενε) Αν θα το περίσευφεις δημιουργεί “παρενέργειες”.** “Μα ίντάνιε μαθώς οι παρενέργειες γιατρέ; Πέ μου να κατέω και γω”. Και μου ‘πενε πως το γιατρικό απού το πίνεις για να σε γιάνει, α ν-το περισσέυφεις μια ουλιά σου κάνει κακό. Α ν-το περισέυφεις καλά μπορεί και να σε ποθάνει, α μ-πάρεις λίγο δε γιάίνεις.

Το ίδιο είναι και η Δημοκρατία. Γιατρικό είναι. Χαρά δίδει στο γ-κόσμο και χάρη δίδει στη ζωή μα η κατάχρησή τζη “δημιουργά παρενέργειες” Εδώκανε δικαίωμα στα παιδιά του δημοτικού να κάνουνε “καταλήψεις” και να κάνουνε καταστροφές στα σκολειά ν-τωνε. Μα ένας νέος 17 χρονώ δεν έχει το δικαίωμα να αποφασίσει για προσωπικά ν-του θέματα. Δεν έχει το δικαίωμα να δουλέψει στο καράβι, δεν έχει το δικαίωμα να υπογράψει ένα σοβαρό χαρτί, α δεν υπογράψει ο πατέρας του, και για τα σκολειά θα τωνε δώσουνε δικαίωμα να κάνουνε κουμάντο; Δεν έχουνε γονέους να αποφασίζουνε για πράματα απού διαφέρουνε ούλη τη γ-κοινωνία, όπως είναι τα σκολειά; Αυτάνα δεν έχουνε πείρα απού τη ζωή.

Και δεν είναι μόνο απού δεν έχουνε κρίση τα παιδιά, είναι απού βρίχνουνε καιρό άλλοι χίλιοι διαόλοι και μπαίνουνε και

συμπληρώνουνε τσ' εζημιές. Και θέλουνε κι αυτάνα να δείξουνε πως υπάρχουνε ετσάλοής, κάνοντας εζημιές.

Ετσά θα τηνε στηρίζουνε τη δημοκρατία με το να δώσουνε δικαίωμα σε κόπελια έξε χρονώ να διαχειρίζονται πράματα του δημόσιου σφερέου;

Το κόμμα ν-τωνε

Ήτανε λε μια βολά ένας παλιός Έλληνας κ' ήλεγενε πως, ομπρός ανήκει στη μ-πατρίδα ν-του κιαπόης στο σπίτι ν-του. Καλά τό 'λεγεν αυτός, δίκιο είχε γιατί όπχοιος δεν έει ελευτέρη πατρίδα, ας μη λογαριάζει πως έει μούδε σπίτι. Μα εκεία απού θωρώ μερίκους και βάνουνε το κόμμα πλιά πάνω κι απού τη μ-πατρίδα κι απού την οικογένεια, πολεμώ να καταλάβω ίντα φταιει. Πουλημένοι είναι μαθώς στο κόμμα; Γή θεοπάλαβοι είναι; Τα μικρά κομματάκια εφυτρώξανε, τα πολλά ν-τωνε από καπρίτσια και κιαμιαν ελιπίδα δεν υπάρχει για να παίξουνε σπουδαίο ρόλο μουδ' εδά, μούδε ταχιά. Σε όσο χρόνο βγορίζει θά 'ναι πάντα στη γ-κυβέρνηση τό 'να απού τα μεγάλα κόμματα. Αυτά μασε κυβερνούνε από πολύ παλιά, μόνο ονομασία μπορείνά 'χανε διαφορετική. Και λάθη έχομενε θωρεμένα κι απού τα δυο, και καλά έχομενε καμωμένα και τα δυό. Διαφορά μεγάλη δε θωρώ γω απού τό 'να στ' άλλο για να αξίζει να φανατιστούμενε.

Εγώ όμως πιστεύω πως όντε θα μασε φωνιάξει η πατρίδα να πάμε στο μέτωπο, οι πλιά πολλοί Έλληνες ήμεσανε ήρωες, μα όντε θα μασε φωνιάξει για να πάμενε να ψηφίσομενε, καλά ελίγοι είναι απού ψηφίζουνε με τη χέρα στη γ-καρδιά. Απού θα βάλουνε κάτω τη λογική να εξετάξουνε ομπρός πχοιό κόμμα είναι το καλύτερο και μέσα στο κόμμα πχοιός υποψήφιος είναι πλιά ικανός και πλιά πρόθυμος να κάμει καλό στο ν-τόπο.

Οι γι - εξουσίες

Όσο γερά κιανείς μαθαίνει. Παντοναϊώνιό μου εγροίκουνε κι ελέγασινε για εξουσίες. Δεν εκάτεχα, μούδε δεν ερώτηξα να μάθω ίντά 'νιε μαθώς αυτές οι γι-εξουσίες. Εδά τσ' ύστερες μέρες, έμαθα δίχως να ρωτήξω. Αντιγιάερνα στη χώρα εδά τον ύστερο καιρό για τα αντόδγια μου, κι οπποχθές ήμουνε παωμένος σ' ένα γ-καφεné για να

πχω ένα γ-καφέ μα δεν είχα κιανένα γνώριμο και δεν έπχιασα κουβέντα μα επαρακλούθουσε τη γ-κουβέντα μιας συντροφιάς απού εκουβεδγιάζανε για τσ' εξουσίες, και λέει ο ένας:

Οι γι- εξουσίες είναι τρεις. Η **νομοθετική εξουσία** (η Βουλή), η **εκτελεστική εξουσία** (η Κυβέρνηση) και η **δικαστική εξουσία** (τα δικαστήρια του Κράτους). Μια ουλιά ντρέτα μπορεί να πχιαίνουνε τα δικαστήρια, μα οι γι-άλλες εξουσίες πλερώνουνται απού τα λαό, μα αυτές δουλεύουσε, προ πάντω για πάρτη ν-τωνε. Λένε αυτές "κυρίαρχο" το λαό, για να τονε ξεγελούνε, μα αυτός ο κακομοίρης ο λαός πράμα δεν ορίζει, μόνο τον ορίζουσε.

Η νομοθετική εξουσία συμφωνά όντε θα πλεισιάνουσε τα λεφτά απού παίρνουσε. Σα χιλίες φορές ότ παίρνει σύνταξη ένας γέρος απού τον ΟΓΑ παίρνει ο κάθε βουλευτής. Το κάθε κόμμα υπηρετά ομπρός τσ' ανθρώπους του και τα κομματικά ν-του συμφέρα κι ακόμη για να τραβήξει ψηφοφόρους, κι απού κειά και πέρα ενδιαφέρεται για το Κράτος και για το λαό, αν είναι εύκολο.

Η εκτελεστική εξουσία, η Κυβέρνηση, τρώει το γ-καιρό τζη, πρώτα - πρώτα για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα απού τση δημιουργεί η γι - αντιπολίτευση (γιατί στην Ελλάδα, η κάθε αντιπολίτευση, έχει στόχο, όι να ελέξει τη γ-Κυβέρνηση α γ-κάνει καλά τη δουλειά τζη, μα έχει στόχο να τροπιλίζει το έργο τση Κυβέρνησης με τη σκέψη "**ο θάνατός σου είναι η ζωή μου**" κι ασ βλάφτουνται και τα συμφέρα του Κράτους). Δεύτερη δουλειά τση Κυβέρνησης είναι να ψηφίζει νόμους και νομοσκέδια και ξανοίγει να ταιριάζουσε με τα δικά τζη συμφέρα και, α γίνεται, ν' αρέσουσε και του λαού, μα δεν είναι απαραίτητο.

Η δικαστική εξουσία, σε δημοκρατική εποχή καλλά πάει. Στη χούντα εκτέλανε διαταγές και η δικαστική εξουσία. Μια βολά ο Σαρτζετάκης, δεν έκαμε ότ του λέγανε και αυτό τον έκαμε Πρόεδρο τση Δημοκρατίας, απής έφυγεν η χούντα".

Ένας άλλος απού τη μ-παρέα είπενε εκειά στο γ-καφελέ.

"Είναι ακόμη και μια τέταρτη εξουσία, οι γι-εφημερίδες. Αυτές με το δικό ν-τωνε τρόπο εξουσιάζουσε το λαό, μα ακόμη και τση Κυβέρνησε οι γι-εφημερίδες τσι κρατούσε και οι γι-εφημερίδες τσι ρίχνουσε. Οι πλια πολλές κι απ' αυτές είναι "πλερωμένοι κοντυλοφόροι". Μόλις ρίξεις μιαν αματέ στα μεγάλα γράμματα τση κάθε εφημερίδας, κατέεις και για πχοιό δουλεύει. Νάχαν υπηρετά την αλήθεια και μόνο την αλήθεια μιαν εφημερίδα, θελα τηνε διαβάξεις, δίχως να καταλάβεις για πχοιό δουλεύει. Ας πούμε νε πως γίνεται μιαν απεργία. Οι φιλοκυβερνητικές εφημερίδες τη χαρακτηρίζουσε

αδικαιολόγητη μα οι αντιπολιτευόμενες την υποκινούνε. Και στη μια και στην άλλη εφημερίδα νιώθουνε που είναι το δίκιο μα κάθε μια υπηρετά διαφορετικές υποχρέωσες, όι την αλήθεια”.

Μα στο τέλος εμπήκενε στη συζήτηση και ένας τρίτος και λέει τωνε:

“Εξεχάστε, λα, τη μεγαλύτερη εξουσία. Το κεφάλαιο εξουσιάζει ούλες τ’ εξουσίες. Ακόμης μερικές βολές και τη δικαστική. Κατέμενε μεγάλα ονόματα απού εκάμανε κακούργημα, και δεν έκαμανε φυλακή. Φανερά πράματα, μα δε χρειιάζεται να ονοματίσομενε”.

Φωτογραφίες και αφίσσες για τ’ εκλογές

Στη χώρα ήμουνε παωμένος και είχα να κάμω ένα μουζούρι δουλειές. Δε μου μινε γ-καιρός μούδε καβέ να πχω γιατ’ ήθελα να γισαίρω ν’ αποτάξω τα έχνη μου και δεν εμπόρουνε για κιανένα λόγο να ξεμεινω. Δεν εμπρόλαβα να μάθω χαμπάρια, μα ότι παράξενα είδα θα σασε διγητώ.

Μέσα στη χώρα, σε ούλους τσοι στηλους τη ΔΕΗΣ, σε ούλους τσοι τοίχους και όπου αλλού εμπάντιδενε έχουσινε μαγαρισμένο το ν-τόπο με τσι φωτογραφίες τωνε και με τσι αφίσσες τωνε αυτοίνοι απού μας εγυρεύανε να τσοι ψηφίσομενε, απού καιρό απού εγινήκασινε οι γι-εκλογές. Εκεία απού τ’ εθώρουνε εθυμήθηκα τη ντελιόραση απού ελέγενε μιαν αργαδινή: **“Μη μολύνετε το περιβάλλον. Τα άχρηστα αντικείμενα να τα βάζετε στους κάδους των απορριμμάτων”**. Εγώ χαντώ πως δε θα την ακούσανε αυτοί απού εκολλήσανε εκείνα δα τα χαρθιά γιατί αυτάνα είνιε “άχρηστα αντικείμενα” κι έπρεπε να τα πάνε απού την αρχή στοι κάδους. Είδα και σε γέφυρες κολλημένα τέθχοια πράματα, είδα και στα δεντρά. Δε μ-πειράζει πως εβάλασινε στσι γέφυρες. Τη γέφυρα μπορεί να την εμαγαρίσανε απ’ όντεν εισιάχτηκενε, γιατί μπορεί να γενήκασι κατεργαρίες για να φρωθεί κάμπόσος ίδρος του λαού, μα το δεντρά το κακορίζικο απού είναι αθώο, γιάντα το μαγαρίζουνε και γιάντα θέλουνε να το κάμουνε “συνένοχο” για να ξεγελάσουνε το γ-κόσμο να του πάρουνε το μ-ψήφο ν-του; Ερωτήξανέ ν-το α γ-καταδέχεται ν’ ανακατευτεί σε τέθχοια πράματα;

Το κακό είναι δα απού μοιάζουνε του γαιδάρου απού κάνει τσι καβαλίνες του κιαπόης φεύγει και τσι παραιτά. Νάχα γ-ξεμαγαρίζουνε το ν-τόπο μετά τ’ εκλογές θελά ναι πλια λίγο το

κακό.

Τσοι ιφήφους τσοι τραβά η γ' ιστορία και τα έργα του κάθε κομμάτου και του κάθε ανθρώπου, μα όι οι φωτογραφίες τωνα και όι οι γι-αφίσσες.

Εκείνα δα τα λεφτά απού δίδουνε για να γελάσουνε το γ-κόσμο για να τσοι ψηφίσει, αν είχα ν-τα δίδουνε σε ανάγκες τση κοινωνίας καλλιιά αποτελεσμα θελά'χουνε.

Χουλιγκάδες

Άρεσέ μου κι εμένα μια βολά να ξανοίγω εκείά απού επαίζουσινε το ποδόσφαιρο. Όντεν έμπαίνα στη χώρα κι επαίζανε ήθελα να πχαιίνω να τσοι θωρώ. Όμορφο πράμα ήτονε να θωρείς εκείά μιαν εικουιάρé κοπελιάριδες να συνορίζουνται πχιοίς θα πρωτοπαπουτοίσει τη μπάλα. Κόσμος, γέλοια, φωνές! Διασκεδαστικό ήτονε. Μα ούλοι οι δαιμόνοι εμπέφασινε τω χίλιω διαόλω τζοι χουλιγκάδες κι εραγαρίασσί ν-το κι αυτόνο. Πλια κακό κάνουνε οι χουλιγκάδες στο ποδόσφαιρο, απού όσο κάνουνε οι μπιστολάδες στσοι παρέες με τσοι μπαλωτές τωνα. Άστα δα, μα θέλουνε να ονομάζουνε τσ' απατούς τωνα "φιλαθλους". Μα αυτοιδά είναι οι μεγαλύτεροι οχθροί του ποδόσφαιρου. Μιά βολά έχασε η γι-ομάδα ν-τωνε κι εκάψασινε του κόσμου τα μαγατζιά, για να ξεμπουργάρουνε. Μιαν άλλη βολά εκέρδισεν η γι-ομάδα ν-τωνε κι εκάψασινε του κόσμου τα μαγατζιά απού τον "ενθουσιασμό" ν-τωνε. Αυτοί τον αθλιτισμό, τον εκάμασινε αλιτισμό. Άνε τζοι χρειιαστεί κι μιά βολά η Πατρίδα θα γινούνε ανυπόταχτοι, μα για το ποδόσφαιρο είναι ικανοί και να σκοτώσουνε και να σκοτωθούνε. Πάρε τσοι διάολε να ξεβρομέσουνε τα γήπεδα.

Εγώ την ίδια συγγένειά έχω με ούλες τσ' ελληνικές ομάδες. Μόνο όντε μ-παίζει ελληνική με ξένη, πολύ το θέλω να νικήσει η γι-ελληνική κι όντε μ-παίζει πάλι μια τοπική ομάδα θέλω να κερδίσει κι αυτήνη. Όντε μ-παίζουνε δυο ελληνικές ομάδες τσι κάνω χάζι μα πχιοιά θα κερδίζει δε με γνοιάζει. Μα να σασε πω την αλήθεια, αφορμή είναι οι χουλιγκάδες κι ανερέξησά το το ποδόσφαιρο. Τ' άλλα αθλίματα μ' αρέσει να θωρώ, μα για το ποδόσφαιρο δεν ανοίγω μπλειο τελιόραση.

Κάθε βολά απού μασε φέρνουνε απού το ξωτερικό τα χρυσά και τ' αργυρά μετάλλια τα Ελληνόπουλα και οι γι-Ελληνοπούλες κάνω κι εγώ ένα φύλλο σκώτι μα για το ποδόσφαιρο μ' αναρεξίσανε οι προδότες του αθλιτισμού απού μασε κάνουνε τσοι φιλαθλους, και δε ντο θέλω.

Ο Αντίχριστος επροπάτηξε

Πρίχου αρχινιχτεί ο πόλεμος ήμουνε εγώ ντίμπις μικρός μα το θυμικό μου ήτونه μεγάλο και πλιά μεγάλο από όσο είναι εδώ. Θυμούμαι πως είδα, προπολεμικά μια καλά μεγάλη φωτογραφία, απ' αυτές απου εδώ ται λέσινε αφίσουσες, κι έδειχνενε έναν άνθρωπο με ένα παρουσιαστικό σα τζη τίγρης κι εκράθχιε μια μανάρα κι έκοβενε το σταυρό του Χριστού. Ήτونه απου εθωρούσανε πως ογλήγορα θελα ξεσπάσει ο πόλεμος και το θωρούσανε για έργα του Αντίχριστου και το μ-πόλεμο.

Έχει κι ο Θεός την αντιπολίτευση ν-του, από πάντα, μα εδώ προπάντω, αυτή η γι-αντιπολίτευση αποχτησενε μεγάλη δύναμη. Μη γροικάτε εσείς. Κι αυτοίνοι απου δεν πιστεύουνε στο Χριστό και πιστεύουνε σε άλλους Θεούς, γή είναι άθεοι, δε μπορεί παρα θα παραδεχούνε πως η γι-ανθρωπινότερη θεωρία, απής εστάθηνε ο κόημος είναι η χριστιανική θρησκεία. Δεν εχρειιάζουτανε πολέμοι, δεν εχρειιαγιάζουτανε κανόνια δεν εχρειιαγιάζουτανε στρατοί και χωροφύλακες νά 'χα σκέφτεται ο κόημος και να εργάζεται χριστιανικά. Δεν εχρειιαγιάζουτανε πολεμικά παπύρια κι αεροπλάνα. Εδά εκατήγησεν ο κόημος και πιστεύει "Εις ένα Θεό παντοκράτορα" και αυτός ο Θεός είναι τα λεφτά, ληστείες, λαδώματα, κλεψιές, απάτες, βιασμούς. Πλερώνει το κράτος τσοι χωροφυλάκους γιά να βλέπουνε το γ-κόσμο κι αυτοι τονε λιστεύουνε και γίνουνται και "νοοί" και τσεπώνουνε διπλό μινιάτικο. Όποιος θέλει να αγοράσει ντουφέκια και φυσέκια και ναρκωτικά, οι χωροφυλάκοι θα του τα πουλήσουνε. Πλερώνει το Κράτος γιατρούς γιά να γιατρεύουνε το γ-κόσμο μα αυτοί γιά να σε γιατρέψουνε θέλουνε φακελάκι. Αλλιώς δε γίνεται.

Οι γ-αθρώποι δεν είναι αυτοί απου ήσανε. Εδά ούλοι θέλουνε να καλοπερνούνε, να διασκεδάζουνε και να μη δουλεύουνε. Γι' αυτό γίνουνται κλέφτες και λιστές κι απατεώνες και ψεύτες. Μα είναι και τα χίλια διασώ ν-τα ναρκωτικά απου αρπώθουνε κι αυτά σε όλα τα κακά. Ο Θεός και η ψυχή μου αυτάνα είναι καθαρός θάνατος, οι μόνο γιά όποιους τα παίρνουσι, μα όντε θά 'ρθουνε στην ανάγκη μπορείνα σκοτώσουνε ακόμης και δικό ν-τωνε άνθρωπο γιά να πάρουνε τα λεφτά ν-του να προμηθευτούνε τη δόση ν-τωνε. Ω, τα πεντακακορίζικα τα παιδιά! Τόσο δα παλαβιάρικα είναι; Δε ν-τονε θωρούνε πως είναι θάνατος καθαρός και κάθε τόσο γροικός και τα βρίχνουνε ποθαμένα σσοι καμπινέδες με τη σίριγγα στη χέρα.

Κακομοίρηδες απού τά 'χουνε! Ο Θεός να μη ν-το χρωστεί σε σπιτί να βρεθεί κιαείς ναρκωμανείς, γιατί είνιε ούλοι χαημένοι εδά 'ναι αλήθεια πως ο Αντίχριστος επροπάτηενε κι εξουσιάζει το γ-κόσμο και λαλεί τονε όθε ν-το γρεμνό.

Μοντέρνες έχθεσες

Ζόρε μου δώκασινε τα κοπέλια να πάω, λε, στην Αθήνα να με βολητάρουνε, να τα δω μερικές μέρες και να περάσει κ' η γι-ώρα μου. Επήγα, γιατί' απου λέτε, και θα σασε πω τ' εντύπωσες μου.

Επήρε με μιαν ημέρα ο μικιός κι έκαμέ μου μια βολιτα μα μούδε την εμισή Αθήνα δεν έμαθα. Πρώτη βολά επήγαμενε σ' ένα σπιτί απού το λέγασινε "μουσειό". Εκείά εχάντας πως θα σου μιλήσουνε τα μάρμαρα. Εφαίνεντό σου πως εδιάβαζες τη σκέψη τ' αγαλμάτου. Ε τση μάνας οι γιοί απού τα μπελεκούσανε μα χαλάλι ν-τωνε ή τονε η σμίλα να τη βαστούνε στα χέρια ν-τωνε! Επήγαμενε ύστερα σ' έναν άλλο σπιτί απού το λέγασινε κι αυτό μουσειό μα ή τονε λε νιους Μπενάκη. Εκείά είδαμενε και τ' άρματα του κοντοχωριανού μας του Δασκαλογιάννη. Εκείά είδαμενε και δυο ζγουραφιές απού τ' έσχιαξενε λε, ένας άλλος κρητικός απού τον ελέγασινε λε Γκρέκο κ' είπασί μου πως κάνουσινε λε πολλά εκατομμύρια. Μα όσα είδα γω σ' αυτά τα σπιίθια απού τα λέγανε μουσειά επήρανε το νού μου μα, για να μη γ-κάθομαι να σας τ' αναλιγαδιάζω, καλλιιά 'χω να πάτε κι εσείς να τα δείτε απού κοντά, μόνο θα σασε πω ίντά 'δα και όπου μου λέγασινε πως είνιε μοντέρνα πράματα.

Επήγαμενε σε μια "μοντέρνα έχθεση ζωγραφικής" Εκείά είχανε πολλές ζγουραφιές, μα γω δεν εμπόρουνε να ξεχωρίσω τα ζγουραφιές των αθρώπω απού των εχνώ. Σα τζοι ξεσπαλισμένους, σα τζοι ξεστελειωμένους, χίλιες βολές ήσανιε πλιά όμορφες οι γελοιογραφίες απού είδα μια βολά σ' ένα περιοδικό κ' ήσανιε, λε, νιους Μητρόπουλου. Μ' ας είναι δα, αυτοί απού τ' εζγουραφιζανε δεν ενιώθασινε να κάμουνιε καλύτερα πράματα, μα γιάντα ο κόσμος διδει τα λεφτά ν-του για τέθοια μασκαραλίκια και γιάντα τσοι κάνουνε έκθεσες;

Επήγαμενε ύστερα σε μια έκθεση μοντέρνας γλειφτικής. Ακριβώς τα ίδγια πράματα, μόνο πως στη μια μεριά τα σχιάζανε με σμίλα και στην άλλη με πινέλο.

Επήγαμε ύστερα σ' ένα μαγαζί απού επαιζάνε μοντέρνα μουσική. Δεν έχω ιδέα από μουσική και δεν απογοητεύτικα απ' αυτά απού τα λένε "νότες". Από ότι είδα όμως κι εκείά απογοητεύτικα. Είδα κοπελιές με ξυρισμένη κεφαλή. Είδα άντρες με πλεξούδες. Είδα έναν άντρα με μεγάλα μαλλιά, με μεγάλα μουστάκια και με φούστα. Είδα γυναίκες με πατελόνια. Είδα μαλλιά βαμμένα πράσινα, κόκκινα, πορτοκαλλί κι ότι άλλο θέλεις. Είδα κοπελιές και εφορούσανε μόνο ένα κομματάκι ρούχο κι αυτόνο ήτονε δυο-τρία δαχτύλια φάρδος.

Γυρίζω το λοιπόσ και λέω του κοπελιού: "Μπορεί να μ' έφερρες επά για να με διασκεδάσεις μα δεν τα κατάφερες. Εγώ δε χώνω την ιδέα μου. Έμενα μ' αρέσουνε τα χωριάτικα έθιμα, τα χωριάτικα φαιητά, οι χωριάτες αθρώποι. Όσο πλιά χωριάτικο, τόσο τιλιά ανθρωπινό".

Τα ύστερα του κόσμου

Πρέπει πως ήρθανε τα ύστερα του κόσμου κι αρχινήσανε από μερικά μαρά μα, θά 'ρθει η σειρά και για τ' αποδέλοιπα και μη χαντάτε πως δε θά 'ρθει η σειρά και τ' αθρώπου, αυτηνού του μεγάλου κακούργου τσ' οικουμένης.

Εγώ θυμούμαι κ' ήσανε μια βολά φώκιες στη βουβιανή θάλασσα. Μπορεί να σανε εκείά και πολλές χιλιάδες χρόνια. Εκείά απού εφωλεύανε κι εγεννούσανε ελέγανε το ν-τόπο σται Φωκιές. Εγώ μια βολά, όντε ήμουνε κοπελάκι έβλεπα εκείά δυο βούγια και είδα με τα μάθχια μου τρεις φώκιες κι επαιζανε στα κύματα. Εδά 30-40 χρόνια δεν άκουσα να πεί κιανείς πως τσ' είδενε. Πρέπει πως τσ' εξεκάμανε οι Ψαράδες, γιατί των υργίζουτανε επειδήσ των ετρώγανε τα ψάρια και τσ' εσκοτώνανε. Θυμούμαι κ' ήτονε ο κόσμος γεμάτος πέρδικες. Ειγχιαίνανε στα ποτιστήρια κι εκάνανε πουσχή κι εχώνουντανε οι κυνηγοί κι όντεν ήρχουτανε στο νερό, όπως ήσανε μαζωμένες εσκοτώνανε και δέκα με μια σκαγιά. Εμπόριε στο φαράγγι να δεί κιανείς και εκατό μαζωμένες. Εδά εκατό δε τζ' έχουνε ούλα τα φαράγγια. Οι λαγοείνιε ντήμπις λιγοστεμένοι. Οι καναβοί, οι βιτσιλές, οι κοτσυφοί, οι τσίχλες, τα ψάρια, ούλα ελιγοστεψανε. Μα επά ο κόσμος δεν είνιε μόνο τα βουνά και η θάλασσα. Ούλα μαζί είνιε μιαν αλυσίδα και το κάθα πράγμα είνιαι ένα κερκελάκι τσ' αλυσίδας κι ότι να σπάσει ένα κερκελάκι, ούλη η γι-αλυσίδα χαλαρώνει.

Κακό ξεκίνημα είνιαι απού αρχινήσανε να ξεκάνουνε μερικά

πράματα, γιατί απ' όπου κι αν εξεκίνησενε, να φτάξει θέλει σιγά - σιγά και στον άθρωπο αυτό το ξεκάμωμα.

Οι γαμιλιώτες με τσι ναύλοσακκούλες

Όσα θυμούνται οι γερόντοι, απού τα μικρά ν-τωνε χρόνια, εσβήσανε για πάντα. Αμόρφωτοι ήσανιε οι μαυροκακομοιρηδες οι γι-αθρώποι ετότες, ακοινώνητοι ήσανιε, γιατί ετσά τό 'θελεν η πείνα κ' η φτώχεια απού απαλεύανε και μπορεί μερικά συνηθεία ν-τωνε νά 'χανε μια ουλιά βαρβαράδα μα τα πλια πολλά ήσανιε γεμάτα αθρωπιά και φιλότιμο και ήσανιε μέγα κρίμα.

Ας πάρομενε παράδειγμα τσοι γάμους. Ας αφήσουμε την ομορφιά απού είχανε ετότες οι γάμοι κι ας πούμενε πως εφέρνοντανε ετότες οι γαμιλιώτες και πως φέρνονται εδά.

Ετότες το Σάββατο βράδυ έπχαιανεν ο κόσμος στο γάμο με το "κανίσκι" ν-του. Ένα καλό οζό σφαμένο, όσοι είχανε οζά. Οι άλλοι, ένα ασκί κρασί, μια μπουκάλα τσικουδιά, μια ντουζίνα πατητά, μια φουρνέ παξιμάδια του δίσκου, γιή άλλα ανάλογα. Εδά δε γ-κράτει κιανείς κανίσκι στο γάμο μα μερικοί κρατούνε ναύλοσακκούλες κι ότι να γεμίσουνε τη γ-κοιλιά ν-τωνε γεμίζουνε και τσι ναύλοσακκούλες Καλιτσουνάκια, παξιμαδάκια, βραστό κρέας ότι κολλήσει. Μα μια παροιμιά λέει πως στο μοναστήρι τρώνε μα δε μ-παίρνουνε.

Το να παίρνει κιαιές φαητά απού το γάμο, δεν είναι κατασοσύνη, δεν είναι εξυπνάδα, δεν είναι αναβάστηξη. Είναι κακή αναθροφή. Είναι φτηνό τσαρπαλίκι. Είναι γαϊδουράδα. Μα ίντα θελά γενεί αν είχαν είνιε ούλοι ετσά κακαναθρεμένοι;

Στα δύσκολα χρόνια, όντε θελά πάει κιαιές μουσαφήρης σε ξένο σπίτι άφηνε στο πιάτο ν-του δυο - τρείς μπουκιές φαητό (κι ας τό 'θελε) για να δώσει την εντύπωση πως εχόρτασενε κι αυτό το λέγανε "αθρωπιά", γιατί αν εκαθάριζε το πιάτο θά 'διδε την εντύπωση πως ήθελε κι άλλο και μπορεί να μην είχανε άλλο φαί και δεν ήθελε να τσοι φέρει σε δύσκολη θέση.

Οι γι-άγραφοι κανόνες τση συμπεριφοράς είνιε λαστηχένιοι και μεγαλώνουνε, και μικραίνουνε και τσοι ταιριάζει καθένας στην εποχή ν-του και στα μέτρα ν-του.

Με το μπαρούτι εφύγασι, με τα μάρκα εγιαείρασι

Δεν έμαθα εγώ γράμματα γιατί όντεν ήμουνε μικιό ήσανιε τα χρόνια δύσκολα κι άλλο μ-πράμα δεν εγυρευάμενε του Θεού όξω μόνο να μασε βλέπει απού τσοι Ναζίδες και να μασε βοιηθήξει να βρούμενε κιαμιά τζικαλέ χόρτα να τα φάμενε. Άρεσέ μου όμως να γροικώ αυτοούς απού τσ' ελέγασινε μορφωμένους κι ότι ελέγασινε τό γραφα στο θυμητικό μου.

Έχω ακουστά το λοιπός πως τη γ-Κρήτη την εκρατούσανε οι γι-Ενετοί κι απ' αυτοούς την επήρανε οι Τούρκοι κι έκαμενε 700 χρόνια σε ξένα χέρια. Με κάθα τρόπο επολεμήσανε οι γι-οχθροί να κάμουνε τσοι Κρητικούς να ξεχάσουνε τη μ-πατρίδα ν-τωνε και τη θρησκειά ν-τωνε. Δεκαφτά επισκοπές εκλείσανε μια βολά οι γι-Ενετοί και την αρχιεπισκοπή στη γ-Κρήτη. Μόνο μια αφήκανε, την επισκοπή του Φοίνικα στα Σφρακιά, γιατί ηθέλανε να κάμουνε τσοι Κρητικούς με το ζόρε να πιστεύουνε το Χριστό έτσ' απουθέλανε αυτοί. Οι Τουρκαλάδες απαγορεύανε τα κρητικάκια να μαθαίνουνε ελληνικά γράμματα κι αυτάνα τα κακορίζικα επχαιάινανε χωστά - χωστά τη νύχτα στο "κρυφό σχολειό". Οι γι-εκκλησίες τω χρισθιανώ εγινήκασινε τζαμιά του Μουρχαμέτη. Εκάμασινε στρούσια τω γ-κακομοίρηδω τω μ-παλιώ μας οι γ-οχθροί, απού δε ν-τα κάμασινε οι γι-Ογδαίοι του Χριστού, μα αυτοινώ τη μ-πατρίδα ν-τωνε επήρασι μα τη γ-καρδιά ν-τωνε και τη μ-ψυχή ν-τωνε δεν ήτονε ικανή κιαμιά δύναμη να τινε πάρει. Και τη γ-καρδιά ν-τωνε και τη μ-ψυχή ν-τωνε τσ' είχανε δωσμένες στη μ-πατρίδα και στη θρησκειά.

Με ποταμούς από αίματα εκαταφέρανε οι συχωρεμένοι οι παλιοί μας κι εμπέψασινε στο' εκατο χιλίους διαόλους τσοι Τουρκαλάδες. Εχρώσχιε μας η κακή μας μοίρα να γνωρίσομενε και τω χιλίω διαόλω τζοι Γερμανούς. Εξεκουμπιστήκανε κι αυτοί κι επήγασι στο γέρο ν-το διάολο.

Μα ότι δεν εκαταφέρανε με το μ-πόλεμο το καταφέρνουνε εδά με τα δολάρια και με τα μάρκα κι εκάμα ν-το κόσμο ετσα απού τον εθέλανε. Κι αλλάξαμενε συνήθεια, κι αλλάξαμενε ντυσίματα, κι αλλάξαμενε κουρέματα, κι εβάλαμενε σκολαρίκια, και χορευόμεν αμερκάνικα, και γλεντζόμεν αμερκάνικα, και λέμενε αμερκάνικες λέξεις για να φανούμενε εξεληγμενοι, κι αλλάξαμε γ-και τα ονόματά μας για τον ίδιο λόγο(Κάθριν, Τόνης, Βίκη, Λίζα κ.α.).

Αυτά απού οι παλιοί μας με αίμα τα κερδίσανε, εμείς με λευτά τα πουλούμενε. Πουλούμενε τη γή μας στουσι ξένους, κουβαλούμε διαόλους από γύρου γύρου και εγέμισεν ο τόπος μας κακούργους απού σκοτώνουμε και ληστεύουμε και κλέφτουμε κι εμείς τσσι λέμενε **“οικονομικούς πρόσφυγγες”**.

Ετσά απού το πάνε σιγά σιγά θα γνώσομενε μιαν ημέρα και θα μας έχουνε κατοχή οι ξένοι και θα κάνουνε αυτοί κουμάντο στον ειδικό μας τόπο γιατί σιγά σιγά θά 'νιε πλια οι ξένοι απού τσσι ντόπιους.

Μα απής εγέμισεν ο τόπος μας λογιά - λογιά ξένους αρχινήσανε και πολλοί Έλληνες να **“ανήκουνε στη δύση”** και δε τζοι γνοιάζει για εθίματα και μουδ 'η γι- αθρωπχειά δεν είναι μπλεϊό **“είδος πρώτης ανάγκης”**.

Οι πινακίδες

Οφαργάς όντεν εγιαέρνα απού τα ζά, θωρώ στο Σελάκι κι εκάθουντανε μια δεκαρέ νομάτοι κι αντίντειρα να ειδώ ίντα αθρώποι ήσανε κι ακόμης ήμπα νά'ναι καιεις απού να τονε γνωρίζω. Επήγα γιατ' απού λέτε, μα κιανένα δεν εγνωρίσα, εφανήκασι μου όμως καλαναθρεμένοι αθρώποι. Εδώκασί μου τσιγάρο κι ατσόης μου λέει ένας τωνε:

- Εσάς ο τόπος σας φαίνε ται πως βγάζει παλληκάρια!

- Ναι (του λέω) έπαγε πάντα ν-τωνα εβγαίνανε παλληκάρια και θα βγαίνουσινε πάντα ν-τωνα, γιατί τό 'χει ο τόπος, σα γ-και τσσι μανίτες, απού βγαίνουσινε κι αυτοίνοι όλο στον ίδιο ν-τόπο.

- Μόλις εμπήκαμε στον τόπο σας είδαμε όλες τις πινακίδες του φρεκισμένες κι εκαταλάβαμε πως βρεθήκαμε σε **“παλληκαρότοπο”**. (**“Χάψου πιχέ”** είπα γω από μέσα μου. Εχάντουμε πως είσανε θαμαστές του τόπου μας, μ' αυτοί είδανε τσι βαρβαράδες μας κι ευρήκανε εμένα να κάμουμε τη μ- παρατήρηση)

- Θωρούμε ν-το κι εμείς και νιώθουμέ ν-το πως είναι και ντροπή κι εζημιά (τωνα λέω) μα μη χαντάτε πως φταιμένε ούλοι, ένα δυο ανεμοκόπελα τα κάνουνε ούλα ετουτανιδά απού θωρείτε, μα μη μου λέτε στο μασκαριλέκι **“παλληκαρότοπο”** τα χωριά μας απ' αυτή την αιτία, γιατί κι ο Βενιζέλος έλεγενε πως **“κάθε οπίτι έχει το γ-καμπινέ ν-του”** κι ετσά κάθε τόπος έχει κι άχριστους.

- Έχεις δίκιο (μου κάνει ένας τώνε) μα πρέπει να ξέρεις ότι για μας που πρώτη φορά ήρθαμε στον τόπο σας, αυτό που είδαμε μας έκαμε ελεεινή εντύπωση, γιατί όποιος πυροβολεί τις πινακίδες είναι σαν να πυροβολεί ένα σκοπό που φυλάει άγρυπνος εκεί για την ασφάλεια όλων μας”.

Όντε γ-κλειούσινε τα σκολειά

Στην άλλης είμουνε παωμένος στη χώρα κ' ήτονε κατακοντίς όντεν εκλειούσανε τα σκολειά κι εβγαλε με ο δρόμος κι επέρασα απ' όξω από ένα λύκειο. Θεόφυχα μου και περασμό δεν είχες απού τα χαρθχιά αιπού ήσανιε σωροί - σωροί στο δρόμο. Μόλις εκάνανε το τελευταίο μάθημα του κάθε χαρθχιού του παίζανε μιαν ασφεντουρέ κι επετούσα ν-το στη μέση του δρόμου.

Εθύμηθηκα τα χρόνια απού ήμεστανε εμείς δασκάλια. Αυτά τα χαρθχιά αιπού τα λένε “βοηθητικά βιβλία” τα παίρνανε λίγοι γονέοι στα παιδιά ν-τωνε. Ίντα θελα κάρουνε οι πεντακομοίρηδες αιπού ιφωμί δεν εμπορούσανε να τα χορτάσουνε, παπούτοια δεν εμπορούσανε να των αγοράσουνε και μούδε λόγος δεν εγίνεντονε για “βοηθητικά βιβλία” Ετότες όιγου ήσανιε δυο κοπέλια στο ίδιο σπίτι κ' ήτονε τόνα στη Γ' τάξη και τ' άλλο στη Δ' (απού είχανε ίδιο αναγνωστικό) γή τόνα στην Ε' τάξη και τ' άλλο στη Στ' (απού πάλι είχασινε ίδιο αναγνωστικό). Τα κάθιζεν ο δάσκαλος στο ίδιο θρανίο και εβλεύουντανε και τα δυό με το ένα αναγνωστικό, για να μην υποχρεωθεί ο πατέρας τώνε ν' αγοράσει δυο. Ετότες δεν είχαμενε πρόχειρα τετράδια, μόνο είχαμενε πλάκες κι εγράφαμενε με κοντύλια κι εσβίναμενε κι εξαναγράφαμενε και μια πλάκα εμπόριε να ξεσκολίσει πολλά παιδιά, α δεν είχα σπάσει. Κάθε παιδι είχενε τη δική ν-του πλάκα, μα πολλές βολές ο πατέρας έπαιρνε ένα κοντύλι και τό 'κανε δυο κομμάχια για να βολέψει και τα δυο παιδιά να μην αγοράσει χωριστά του κάθε νιούς.

Πολλές βολές το ίδιο αναγνωστικό τό 'χανε δυο και τρία χρόνια και έβγανε τη χρονιά του ο ένας μαθητής, και, αν επροηβάζεντονε, τό 'δίδενε σε άλλο μαθητή απού εμπήκε σ' αυτή την τάξη, α δεν επροηβάζενταν αυτός δεν εχρειάζεντονε ν' αγοράσει αναγνωστικό γιατί είχενε το περιουσό.

“Μακάβριο μπιμπελό”

Μια βολά ήμουνε αρρωστάρικο. Μεγαλωπό ήμουνε μα ήμουνε απόριστο το κακορίζικο και δεν ένιωθα να μοιράσω δυο βουγκιό άχερα. Στο κρεββάτι έκαμα μέρες μα αντис να καλυτερίζω χειροτέρευα. Μιαν αργαδινη ήρθεν ένας μπάρμπας μου κι εφοβέρισέ τζοι ούλους. “**Δε ν-το θωρείτε μωρέ πως κιντυνεύει να το χάσετε το κοπέλι; Δε ν-το νιώθετε πως τα κοπέλια είναιε κακόβρωτο βρωτίκιο; Αύριο πρωί να το πάτε στα Χανιά να το δει γιατρός**”.

Την άλλη μέρα δεν εμπορούσανε να με πάνε στο γιατρό μα μου γράψανε σ’ ένα χαρτάκι που θα βρώ έναν άλλο μπάρμπας μου στα Χανιά κι εμπέψασί με σα ν-το δέμα με τ’ αυτοκίνητο. Μόνο απού δε μου δέσανε στ’ αυτί ένα χαρτάκι να γράφει σε ποιο με μπέμπουνε. Μόλις εβγήκαμεν απού τ’ αυτοκίνητο ευρέθηκεν ένας καλος άθρωπος κι επήγε με στου μπάρμπας μου. “Δε μπορώ μπάρμπας, του λέω, κι εμπέψασί με να με πάεις στο γιατρό. Επήρε με ο μπάρμπας κι επήγε με στο γιατρό κι απής με ξάνοιξεν ο γιατρός μας έδωκεν μια συνταγή για να πάρω γιατρικά εκουβεδγιαζανε αυτοί οι δυο ν-τωνε κι εκάμανε και στιγάρο. Στο τραπέζι του γιατρού ήτονε μια νεκροκεφαλή. Μια βολά λέει του γιατρού ο μπάρμπας “**μακάβριο μπιμπελό**”. Εγώ εφοβήθηκα πως έχω κιαιμιά κακή αρρώσγια και το λέγανε στα γαλλικά για να μη φοβηθώ, μα, απής τσ’ ερώτηξα μού ‘πανε πως “μακάβριο μπιμπελό” είναι η νεκροκεφαλή.

Την άλλη μέρα ήμεσανε στο μαγατζί του μπάρμπας μου κι επέρασενε ο γιατρός κι έκατσενε μια ουλιά, γιατ’ αυτοίνοι ήσανιε καλοί φίλοι. Μα μια βολά παίρνει τ’ αμάτι του γιατρού ένα γ-καναβό απού τον είχανε ο μπάρμπας για στολισίδι του μαγατζιού και λέει: “Αυτό είναι το μακάβριο μπιμπελό. Εγώ τη νεκροκεφαλή την έχω στο γραφείο μου για τη δουλειά μου, μα είναι από άθρωπο που πέθανε μόνος του. Εού για να το βάλεις εκεί το καιμένο το πουλί του αφαιρέσανε πρώτα τη ζωή του. Πριν από λίγες δεκάδες χρόνια ήτανε πολλές εκατοντάδες τέτοια πουλιά στα βουνά της Κρήτης. Τώρα λίγες δεκάδες είναι στα βουνά ζωντανά, μα πολλές εκατοντάδες έχουνε γίνει μακάβρια μπιμπελό, όπως και το δικό σου”.

Έτσα απού τον εξάνοιγα το μ-παντέρμο το γ-καναβό μου φραίνεντονε πως ήτονε έτοιμος να φτερουγίξει έτσα απού με ξάνοιγενε κι αυτός με τα ψεύτικα αμάθγια απού τού ‘χουνε βαρμένα, μου φραίνεντονε σα νά ‘κανε παράπονα για τον άδικο θάνατο απού του δώκανε οι γι-αθρώποι για να τονε κάμουνε “μακάβριο μπιμπελό”.

Πρέπε να κάμουνε ένα νόμο να απογορεύει αυτά τα “μακάβρια μπιμπελό”.

Η καημένη Νομαρχία

Στα Χανιά ευρέθηκα από μέρες κι εβγαλέ με ο δρόμος όθε ν-τη Νομαρχία μα δεν είδα την νομαρχία απού εκάτεχα μονό είδα αποκάουδα. Μα οι Γερμανοί του Χίτλερ γή οι Τούρκοι του Μουσταφά ησανιε αυτοί απού εκάψανε τη Νομαρχία μας; Μόνο Έλληνες δε μπορούνε να λένε πως είναι!

Καλλιά ήτونه να λείπουνε απού τη γ-Κρήτη οι βάσες, και ο λαός τση Κρήτης έχει το δικαίωμα να ζητήξει να φύγουνε, μα όποιος έχει ελληνικό αίμα και ελληνική συνείδηση δε μ-πρέπει να καίει μούδε τσι Νομαρχίες, μούδε τα Πολυτεχνειά, μούδε να καταστρέφει τα αυτοκίνητα και τσι περιουσίες, μούδε του κόσμου, μούδε του δήμοσιου. Δεν είναι ήρωες αυτοί, μόνο είναι προδότες.

Όπχοι οργάνώνουνε συλλαλητήρια και κάνουνε τσοι μπροστάρηδες, πρέπει να ‘νιε ικανοί να συγκρατούνε το γ-κόσμο, γιατί δεν είναι σε τιμή ν-τωνε να γίνονται “μπροστάρηδες τση καταστροφής”.

Το περιβάλλον

Δεν εκάτεα δα γω ίντα πάει να πεί η λέξει περιβάλλον, μούδε δε γ-κατέω να σασε πώ αν είναι παλιά λέξη, γη εδά στην υστεριά την ανακαλύψασινε. Εδά στα γεραθιά μου έμαθα πως το περιβάλλον μας είναι οι γι-άθρωποι απού είναι γύρου γύρου μας και περιβάλλον του τόπου είναι τα βουνά, η θάλασσα και ο αέρας και οι κάμποι. Έμαθα ακόμης πως ο άνθρωπος καταστρέφει το φυσικό περιβάλλον. Τρισεκατομμύρια άνθρωποι επεράσανε απού τη γή, απού τη μ-πρώτη παρουσία του αθρωπινού γένους και ούλες οι γενιές επαραδίδανε το γ-κόσμο, η μια γενιά στην άλλη, όπως τον επαράλαβενε κι αυτή από τη μ-προηγούμενή τζη γενιά. Η δική μας γενιά έχει την ατυχία να τονε παραδόσει το γ-κόσμο στην άλλη γενιά με μαγαρισμένο περιβάλλον σε γη, αέρα και θάλασσα. Οι μεγαλύτερες ευκολίες του κόσμου

επαρουσιάστηκε στα χρόνια μας. Οι μεγαλύτερες καταστροφές και οι φοβερότερες ανησυχίες για τα παιδιά μας και τα εγγόνια μας, εδά παρουσιάζονται.

Τα έχνη, ήμερα κι άγγριγια, σέβουνται το περιβάλλον. Ανε φράξεις σ' ένα μεγάλο χωράφι ένα γαΐδαρο θα δεις πως θα πχαιίνει να κάνει τσι καθαλίνες του σ' ένα γή σε δυο τόπους και τσι κάνει σωρό για να μη μαγαρίζει πολύ περιβάλλον. Ο άρκαλος, ο κάτης και πολλά άλλα έχνη σκάφτουνε λακκουδάκι εκείά απού θα κάμουνε την ανάγκη ν-τωνε, για να μη μαγαρίσουνε το ν-τόπο. Ο άθρωπος εκείά απού θα πτάει να κολυμπήσει θα κάτσει ύστερα στ' ακρογιάλι να φάει το φαγάκι ν-του και το φρούτο ν-του και θα πετάξει δεξιά και ζερβά τα φλούδια και τα κόκκαλα και τα κοσερβόκουτα και δε σκέφτεται πως μπορεί αύριο να ξαναπάει ο ίδιος στον ίδιο τόπο να ξανα κολυμπήσει.

Αρέσει του τ' άθρώπου να λέει πως είναι **"το ανώτερο ον"**, μα εγώ χαντώ πως από μερικές πλευρές δεν είναι και πολλά ανώτερος από μερικά έχνη.

Ο Θαλής

Παράξενο σου φαίνεται 'δα ότι να δεις κιανένα γ-κοπέλι να κρατεί τη σάκα ν-του και να διαβάζει το χαρτί ν-του γιατί 'εδά τηνε τρώνε τα κοπέλια την ώρα ν-τωνε στην τελιόραση και στσι τροζάδες. Είδα όμως εγώ ένα γ-κοπελάκι κι εκάθεντονε από κάτω στη μουνρέ ν-τωνε κι εδιάβαζενε μεγαλόφωνα κι έλεγε: "Ο Θαλής ο μιλήσιος ήτανε ένας από τους επτά σοφούς της αρχαίας Ελλάδος. Κάποτε είπε: "Είμαι υπερίφανος, διότι εγεννήθην Έλληνας και όχι βάρβαρος. Άνδρας και όχι γυναίκα. Άνθρωπος και όχι ζώον".

Εκείά απού το γροίκουνε και τά 'λεγενε ετούτα δα, έκανα γω ένα φύλλο σκώτι, γιατί κι εγώ, το ίδιο σα γ-κι εκείνονιδα το Θαλή, εγεννήθηκα Έλληνας και όχι βάρβαρος, άντρας και όχι γυναίκα, άθρωπος και οι έχνος. Μα οι πλια πολλοί εδά έχουνε διαφορετική γνώμη απού το Θαλή. Εδά εμάθαμενε να λέμενε πως "ανήκομε στη δύση" Έλληνες εγεννηθήκανε μα αμερκάνικα ντύνουνται, αμερκάνικα χορεύουνε, αμερκάνικα γλεντίζουνε, αμερκάνικες είνιε και οι τροζάδες τωνε, αμερκάνικα θέλουνε και να μιλούνε. Τι μιαν ήμερα φυτρώνε η κάθε τροζάδα στην αμερκή και την άλλη αθίζει στη χώρα του Θαλή. Δε φαίνεται νά 'νιε περίφανοι αυτοί σα ν-το Θαλή απού εγεννηθήκανε Έλληνες.

Μα και πως εγεννηθήκανε άντρες μερικοί δε φαίνεται πως είναι ευχαριστημένοι. Γυναικίστικα ντύνονται, γυναικίστικά κουρεύονται, σκολαρίκια βάνουνε και, πολλοί, φέρνουνται σα γκαίτοι γυναίκες πολλώ λογιά.

Μα μούδε πως εγεννηθήκανε αθρώποι δεν είναι ευχαριστημένοι μερικοί, γιατί δε βλέπουνε την αθρωπιά ν-τωνε. Ότι ήθελενε μια βολάηγι-αθρωπιά, εδά ταλένε **“ταμπού”**.

Ε το συχωρεμένο το Θαλή, μα νάχα μπορεί να ρίξει μιαν αματέ στον απάνω κόσμο θελα πεί: “Είμαι υπερίφανος, απού επόθανα 2.500 χρόνια πρίχου ν’ αρχινήξουνε να φέρνουνται οι γι, Έλληνες σα τζοι βάρβαρους, οι γι-άντρες σα τζοι γυναίκες και οι γι-αθρώποι σα ν-ταέχνη”.

Ο Χαραμπάτης

Οψάργας εβγαίναμενε ίσια πάνω όθε ντή βοσκική μας, εγώ κι ο βλαστός του Μιχελή. Εκράθχιεν εδά αυτόνο ένα τζιφτέ και εφαιέντό ν-του πως ήτονε ο Δίας με τ’ αστροπελέκια ν-του. Σε μια ουλιά εμπήκαμενε στον αμαξόδρομο κ’ είχασινε εκεδά μια νταμπελα φυτεμένη για να προειδοποιά τσ’ οδηγούς πως ογλήγορα θα των απαντήξει Κούρμπα, μα μόλις του βγόρισεν αυτηνού, την αρχινά στοσιβρόντους κι αχρήστεφέ ν-τηνε ντίμπις και μονητάρου.

- Κάτσε διάολε (του λέω γώ) μα αυτήνη χρειιάζεται εκειά απου τηνέχουνε (μα πως εμιλουνε εγώ σημασία δε μου δίδε).

- Είδες πως παιζω στη ν-τρίχα; (μου λέει αυτόνο)

Πιλιά πάνω θωρώ ένα γ-καναβό, εκαμάρωσά τονε. Εκαλοφάνηκέ μου απού τον είδα γιατί τσ’ έχουνε καταξεκαμωμένους κ’ είχα χρόνια να δώ κ’ ήτονε σα νάχα δω παλιό μου γνώριμο, μα την ώρα απού τον εκαμάρωνα γροικούνε τα αφχιά μου ένα βρόντο και τα μάθχια μου θωρούνε το λεβεντόπουλο κι άφηνε για πάντα τον αγαπημένο ν-του ουρανό.

- Γιάντα μωρέ καταρεμένε το σκότωσης; Κρίμας το πουλί! Αυτάνα είναι ζωντανά στολισίδια του βουνού και του ουρανού.

- Εγώ μπάρμπα πχιάνω πουλιά στον αέρα (μου λέει με περιφάνεια).

Σαν εσιοπατήσαμενε στη μ-παπούρα θωρώ ένα πριναράκι, απού ήτονε σα ν-τη ζωγραφιά. Σα ν-τη λαμπάδα το κορμάκι ν-του, σα ντην ομπρέλα το φρουναράκι ν-του. Εσκέφτουμουνε “γιάε μωρέ έναν όμορφο δεντρό απού θα γενεί επαγε, κ’ ίντα χρήσιμο απού θάνε

επαδά στη σπανάδα. Κι άνθρωπος θα κάτσει στο δροσιό ν-του, κι οζιά θα σταλίζουμε, και βελάνια θα κάνει να τα τρώνε τα έχνη. Μα την ώρα απού έκανα ετούτη δα τη σκέψη γροικούνε πάλι τ' αφχχιά μου ένα βρόντο και τα μάχια μου θωρούνε τ' όμορφο πριναράκι και ντουμπέρνει κι ακουμπά χάμες ετού απού το κάνει ο Τούρκος όντε γ-κάνει το ντοά ν-του.

- Ούλοι δαιμόνοι να είνιε στην ώρα απού σ' έκαμεν η μάνα σου, χαημένο κορμί (του λέω) και δεν έκαμεν ένα κατσούλι να πχιάνει μπάρε μου τσοι μποντικούς.

- Μα γιάντα δα μου μάχεσαι απού δε σε πειράζω σένα (μου λέει)

- Ούλους τσοι πειράζεις, παλαβιάρη, μα δεν είσαι ικανός να το νιώσεις.

Έμπειεν ο Θεός, μωρέ παιδιά τα καλά ν-του. Και τα πουλιά, και τα δεντρά και τα μιανά, όλα μαζί είνιε τα καλά του Θεού, μα έμπεινε κι ο διάολος ανθρώπου, σα γ-και τούτο δα το χαραμπάτη και φέρνουνε τη γ-καταστροφή όπου περάσουνε.

“Δε διεκδικούμε τίποτα”

Οψές εκάθουντανε δυο γεροντάκια αγράμματα κι απόριστα και χαντά κι εείς πως δεν είνιε άξια να μοιράσουνε δυο βουγιώ αχερα κι όμως γροικάτε έσεις πράματα απού τ' αναλιγαδιάζανε:

Μανούσος: Άκουσα Αντρουλή κι σπροχθές μια κουβέντα απού εβαγιέστησα να τηνε γροικώ από τσοι κυβερνήτες μας: “Δε διεκδικούμε τίποτα από κανένα, δεν παραχωρούμε τίποτα σε κανένα” μα γω χαντώ πως πλια δικιο έχομεν εμείς να γυρεύουμε την εμισή Τουρκία παρά που έχομεν αυτοίνοι να γυρεύουνε νησιά στο Αιγαίο. Δε γ-κατέω γω που το πάει και ο Οζάλ, όντε λέει “**πάτρια εδάφη**” τα νησιά μας. Αν έχει πληροφορίες πως είνιε οι ριζες του απού το παιδομαζώμα και ήτονε Έλληνας ο παπούς του, μπορεί νά 'τονε κι απού τα νησιά του Αιγαίου, μα αν έχει ελληνικό αίμα πρέπει να είναι πλια ευγενικός και πλιά πολιτισμένος. Αν τα λέει όμως τουρκικά επειδή τά 'χανε οι Τουρκαλάδες κάμποσα χρόνια, εμείς έχομενε εκειά τριώ χιλιάδω χρονά ριζες.

Αντρούλης: Εγώγια μου ίντα σου γροικώ, ντα δε θωρείς ίντα γίνεται και με τσοι βορεινούς μας γειτόνους; Τα Σκόπια μιλούνε για Μακεδονία, η Αλβανία μιλεί για Ήπειρο. Εμείς γιάντα δε διεκδικούμε αληθινά δικαιώματα;

Μανούσος: Κατέεις, Εμείς μοιάζομενε τ' ανθρώπου απού τονε δέρνουνε κι αυτός δεν αναταραώνει μονό πολεμά να φάει λιγότερες, μα ετσά λoής δε βγαίνει κιαείς κερδεμένος. Μια μπόρτα ότι να την αμπώθουνε απού τη μια μεριά θα σπάσει, ότι να την αμπώθουνε με την ίδια δύναμη κι απού τσι δυο μεριές μένει στη θέση τζη.

Εμπρησμοί

Τσι φωθχιές απού τσι δίδουνε επίτηδες για να κάμουνε κακό τσι λέσινε εμπρησμούς οι γραμματιζούμενοι.

Κακή ώρα να τινε λάει αξεμίστευτη, τάξε, αυτοινώ απού τσι δίδουσινε έκινεσιδά τσι φωθχιές. Μα καθόλου δεν έχουνε με το Θεό να κάμουνε αυτοί οι γι-αθρώποι; Λένε δα πολλοί πως τσι δίδουνε ανθρώποι απού θέλουνε να κάμουνε οικόπεδα το ν-τόπο. Δε ν-το πιστεύω γω έτσε δά. Αυτοί απού τσι δίδουνε τσι φωθχες είνιε οι μεγαλύτεροι οχθροί του Ελληνισμού και νάχα μπορουνε θελα να κάφουνε ολόκληρη την Ελλάδα, οί μόνο ένα γ-κομματάκι τζη. Μπορεί και να τσοι πλερώνουνε απ' όξω μεγάλοι μας ντουςουμάνηδες για να κακοποδόσουνε την Ελλάδα. Αυτοί απού δίδουνε φωθχιές στα δάσα κι αυτοί απού δίδουνε φωθχιές στσι τράπιεζες και στσι νομαρχίες και στα μαγατζιά και τ' αυτοκίνητα του κόσμου, είνιε το ίδιο συνάφι. Είνιε μεγάλοι οχθροί. Είνιε μεγάλοι προδότες. Πρέπει με κάθε τρόπο να μάθομενε πχοι είνιε αυτοί οι "λεβέντες" κιαπής τσοι μάθομενε πρέπει επι τόπου να τσοι σκοτώνομενε μα εμείς μ' αυτούς έχομενε πόλεμο (αφού μασε καίνε ετσά εχθρικά και άπονα) και στο μ-πόλεμο σκοτώνουνε και δε λυπούνται. Επά είναι απού μασε λέει η παροιμία "ο θάνατός σου είναι η ζωή μου". Για κιανένα λόγο δε μ-πρέπει να τσ' αφίσομενε με το σιγά - σιγά να καταστρέφουνε το τόπο μας.

Δυο λογιώ υπαλλήλοι

Όστε ν' ασπρίσουνε τα μαλλιά μας, πολλές βολές απασκολήσαμενε υπαλλήλους, και πολλώ λογιώ υπαλλήλους εγνωρίσαμενε.

Καθ' ένας ώστε να διοριστεί στο Δημόσιο βάνει χιλια μέσα. Μερικοί όμως, ότι να διοριστούνε χαντούνε πως εγινήκασινε αφεντικό του

λαού και ούλους τσοι πολίτες τσοι θωρούνε σα ν-τα μελιγκουνάκια. Καλά - καλά το κατένε πως από τον ίδιο του λαού πλερώνουνται και πλερώνουνται για να κάνουνε σωστά τη δουλειά ν-τωνε μα αυτοίνοι κατένε τη μ-παροιμία από λέει: "Έβαλά το γω στ' ασκή κι ότι θέλεις λέγε συ" Μα δε μπαντίει ετσεδά. Ο κακομοίρης ο χωριάτης, ο κακομοίρης ο εργάτης, μπορεί να μην εμάθασινε γράμματα, μα δουλεύουνε για πάρτη ν-τωνε και για το Κράτος. Κανονικά πλερώνουνε τσοι φόρους τωνε και κανονικοί δικαιοῦχοι είνιε κι όντε θα τσοι χρειαστεί η Πατρίδα θα δώσουνε τη ζωή ν-τωνε, κι όντε θα μπούνε σ' ένα γραφείο, μπαίνουνε σαν αφεντικά, δί σα φαρμέγοι.

Εγώ δυο λογιώ τσοι βρίχνω τσ' υπαλλήλους. Οι πλιά πολλοί ν-τωνε, ότι να μπείς στο γραφείο ν-τωνε κάνουνε ότι μπορούνε για να σε εξυπηρετήσουνε να φύγεις ευχαριστημένος, μα είνιε και μια μικρή πατούλια, από δε γυρεύουνε τρόπο να σ' εξυπηρετήσουνε, μόνο γυρεύουνε δικαιολογία να σε πετάξουνε όξω και δε μ-πια να κουρεύεσαι. Τον "αφέντη λαό" και τα "περίφανα γεραθχειά" δε γ-κατέω γω που τα γράφουνε.

Εγώ χαντώ πως έπρεπε να λασκάρει μια ουλιά η μονιμότητα. Όπχοιος είναι σωστός να μη μπορεί μουδ' ο Θεός να τον ενοχλήσει. Όπχοιος δεν είναι σωστός να τονε μπέμπουνε στο σπίτι ντου, γιατί δε μ-πρέπει να πλερώνεται για να βασανίζει το γ-κόσμο. Και ένας σωστός θελά μπει στη θέση ν-του, μα και οι γι-άλλοι θελα βάλουνε μια ουλιά νερό στο κρασί ν-τωνε.

Από το ντύσιμο, ως το γδύσιμο

Όντεν αρχίνηξα εγώ να νιώθω μια ουλιά το γ-κόσμο, έποτεσιδά αρχίνανε ο κόσμος ν' αλλάσσει. Αλλάσανε τσι λέξεις κι αποφεύγανε αυτές από το' ελέγασινε "χωριατάδες" μα δεν έπρεπε να προχωρήσουνε όθε ν-την άλλη μεριά να πούνε κι μιάν "ελληνικούρα" γιατί εμπόριενε να του πούνε τη μαντινάδα:

**"Η ψείρα με τη γ-κόνιδα επήγανε στη χώρα
κι έμαθα γ-και το δηλαδή κι έμαθα γ-και το τώρα".**

Ακόμης ότι νάχα γίνεται ένα προξενιό, α δεν εγνωρίζε ο γαμπρός τη γ-κοπελιά από του βρίχνανε, είχε ν-το δικαίωμα να πάει να τηνε δει από δε ν-τόχενε παλιότερα. Αλλάσανε τα εθίματα, άλλασενε ο τρόπος τη ζωής, μα όσο άλλαξενε το ντύσιμο των ανθρώπων, πράμα

δεν άλλαξε ετοσodά πού, σε λίγα - λίγα χρόνια, το ντύσιμο μπορούμε να πούμε πως εγήνηκε γδύσιμο.

Οι γι-άντρες εφορούσανε βράκες και ίσανε από μαύρο πανί. Για σκολινές είχανε από ύφασμα καραμάντουλα. Από τσόχα εισιάζανε τα σαλιβάρια (σαλιβάρια ελέγανε τα "ολοτσόχινα" βράκα, γελέκι, μιτάκι και ήτονε επίσημο ντύσιμο μα οι φτωχοί δεν εμπορούσανε να κάνουνε σαλιβάρια). Τα γελέκια και τα μιτάνια ήσανε πάντα από μπλάβη τσόχα όπως και τα καπότα. Ζώνες εβάνανε μεταξωτές κόκκινες, για σκολινό ντύσιμο μα για καθημερινές εβάνανε μάλλινες στιμονένιες. Στη γ-κεφαλή εφορούσανε κεφαλομάντιλο μαύρο σκέτο πανί γή πιλεχτό μεταξωτό κρουσαλιδάτο. Μέσα σε τριάντα χρόνια επεράσανε απού τη βράκα στη γκυλόττα και απού τη γκυλόττα στα ριχτά. Τα κοπελάκια ως τα 15 ν-τωνε χρόνια εβάνανε κοντά πατελονάκια.

Μα έχει μεγαλύτερο ενδιαφέρο το ντύσιμο τη γυναίκας στο διάστημα αυτό. Πρι το μ-πόλεμο οι μεγάλες γυναίκες εβάνανε φουστάνια απού εφτάνανε ως τον αστράγκαλο. "Το ποδαστραγκαλάκι τζη άλλη κιμιιά δε ν-τό 'χει" μασε λέει μια μαντινάδα, γιατί μόνο το "ποδαστραγκαλάκι" εμπορούσανε να δούνε ξένα μάθκια. Ακόμης εφορούσανε φουστάνια απού ήσανε αιλωτά σα τζι φουστανέλες για να μη δείχνουνε οι γραμμές του κορμιού. Θυμούμαι μια βολά και επχαινάμε απού το χειμονικό μας χωριό στο καλοκαιρινό μια δεκαρέ νομάτοι, γυναίκες, άντρες και παιδιά και μια ηλικιωμένη θυμούμαι απού είπε στσι νεαρές: "Να μη ν-τα βάνεται αυταδά τα 'φαρμοστά γιατί δείχνει το κορμί σας, όπως είναι". Απού πρι το μ-πόλεμο όμως αρχινήσανε οι κοπελιές κι εβάνανε "ζαπονέ" μάνικες, "ντεκολτέδες", "ξώπλατα" και οι φούστες ήσανε μια ουλιά πλια κάτω απού τα γόνατα. "Επήγε στο γέρο ν-το διάολο για κόσμος" ελέγανε. Σιγά σιγά όμως η μόδα και η "εξέληξη" εκάνανε κομάντο και εσυνίθισενο κόσμος το "τοληρηό ντύσιμο". Εκεί απού κατάληξενο όμως το πράμα, σε πολλές γυναίκες θωρούμενε γδύσιμο μα ό ντύσιμο.

Οι λαθρομετανάστες

Γεμάτος ήτονε εμιά ο τόπος μας απού προβλήματα και διάλοσο μας εχρειιάζουτανε να κουβαλήσομενε κι άλλα απού το εξωτερικό.

Αφήκασινε κι εκουβαληθήκανε στη χώρα μας 1.000.000 λαθρομετανάστες. Μοιάζει σήμερα η Ελλάδα σα ν-το καράβι αιπού έχει "υπεράριθμους επιβάτες". Πενήντα γη εκατό χιλιάδες τ' εθέλαμε, μα νά 'ρχονται με δικαιολογητικά και προ πάντω με πιστοποιητικό ποινικού μητρώου. Νά 'ρχονται εποχιακά, με άδεια και να ξαναφεύγουνε. Θελα κάνουμε τσι δουλειές αιπού δε γ-καταδέχονται οι στερόπλουτοι Έλληνες. Μα για ένα εκατομμύριο δεν έχομε μούδε φωμί, μούδε δουλειά να τωνε δώσομενε. Αυτούς δε τζοι πολιογνοιάζει. Όσοι δε βρίχνουνε δουλειά, τα βολεύουνε με τσι ληστέιες, με τη μ-πορνειά, και με τα ναρκωτικά, μα εμάς δε μασε σφπέρνουνε αυτές οι δραστηριότητές τωνε.

Μα από κάθε δέκα κατοίκους στην Ελλάδα σήμερα ο ένας είναι λαθρομετανάστης. Μα έχουνε κόσμο σκοτωμένο. Μα έχουνε βιασμούς καρωμένους. Μα ήρθανε στον τόπο μας με το ετοά το θέλουνε. Μα δεν έχομε κυβέρνηση να επιβάλει νόμο και τάξη, μονο μας εκουβαληθήκανε ούλοι οι κακούργοι αιπού τσι φυλακές τ' Αλβανίας κι αλωνεύουνε όπως θέλουνε στον τόπο μας; Ύστερα από κάμποσα χρόνια θα κάμουνε "λόμπι" οι Αλβανοί στον τόπο μας και θα ανακατεύονται και στα εσωτερικά μας.

"Ζητήστε το χωροφύλακα"

Μια βολά ήτονε στο χωριό μας φερμένος ένας δάσκαλος και δε γ-κατέω γω νίντα τούχασινε αξιωμένα οι γυναίκες και νά 'χα μπορεί θελά τσι πινείξει ούλες τσι μαυροκακομοίρες σ' ένα μ-ποτηρι νερό. Ότι κακό εγίνεντονε αυτός έλεγενε **"Ζητήστε τη γυναίκα"** Δηλαδι οι ρίζες του κάθε κακού αιπού τσι γυναίκες ξεκινούνε, ήθελενε να πεί.

Δε γ-κατέω γω, από χρόνια δε ν-τον είδα αυτό ν-το δάσκαλο μα χαντώ πως εδά κι αυτός θα λέει για κάθε κακό: **"Ζητήστε το χωροφύλακα"**. Μα πώς τα καταφέρνουνε και αιπού το ν-τελευταίο χωροφύλακα, ως το μεγαλύτερο αξιωματικό, αυτοίνοι αιπού είσανε **"ανώτεροι πάσης υποψίας"** πρι τριάντα - σαράντα χρόνια κι εκατηντήσανε στα χρόνια μας να γενούσινε οι **"συνήθως ύποφτοι"** για κάθε κακό; Χασίσια έμπορεύονται, ντουφέκια και φυσέκια έμπορεύονται, τσοι **"νονούς τση νύχτας"** κάνουνε, λιστείες κάνουνε, λαθρομετανάστες κατασκεπάζουνε, ψεύτικα χαρθιά κάνουνε, **"λαδώνουνται"** και κάνουνε στραβά μάθια! Μα ποιός μαθώς θα βάλει τάξη στα **"όργανα τση τάξης"**; Δεν είνιε δά κι αυτοίνοι

ούλοι κακοί. Οι πολλοί ν-τωνα είνιε σωστοί στο καθήκο ν-τωνα, μα η γι-αναλογία απού είνιε κακοί είναι ντίπισ απαράδεκτη. Έτσ' απού φαίνεταη η μύγια μέσα στο γάλα, ετσά πάει κι ο χασισέμπορας γη ο λιστής μέσα στο σώμα τη χωροφυλακής. Α δε τζοι βγάλουνε τοι μύγες απού το γάλα τη χωροφυλακής, ετσ' απού επολυοπλησιάνανε θα το βρομέσουνε ντίμπις και μονιτάρου και για να μπει τάξη στην κοινωνία πρέπει να γυρέφομενε άλλη λύση. Μιαν άλλη χωροφυλακή απού να μασε βλέπει απού τσοι χωροφυλάκουσ θελόμενε.

Η τελιόραση

Διάλοσον εκάτεχα γω ίντα πάει να πεί τελιόραση κι επέρασα τα πολλά μου χρόνια. Μα πού θελα δω γω τελιόραση απού στο χωριό μου δεν είχαμενε, μούδε δρόμο, μούδε ελεχτρικό, μα μούδε νερό δεν είχαμενε, πολλές βολές τα ψιμοκαίρια.

Ήρθανε επι τέλος ούλεσ οι γι-ευκολίες και να δεις εσύ πως τσ' εσυνηθίσασμενε κι εμείς τα γεροντάκια και δε γ-κάνομενε δίχως τωνα. Οι γι-άλλες ευκολίες είνιε πλια πολύ για τσι νοικοκεράδες, μα η τελιόραση είναι για ούλους. Μερικές βολές απού δεν έχομενε ρέμα, εγώ στενοχωρούμε προ πάντω πως φταίει το ρέμα και δεν έχομενε τελιόραση. Θέλω ν' ακούσω τσ' ειδήσεσ και μερικά προγράμματα απού είνιε όμορφα και καλά. Χαλούντηνε μια ουλιά τω διαόλων οι διαφήμισεσ. Μια βολά εδιάκοβενε τσ' ειδήσεσ για να μασε δείξει και μια ουλιά διαφήμισεσ, εδά όντε θέλει να πεί ειδήσεσ διακόβει μια ουλιά τσι διαφήμισεσ. Μα δεν ενδιαφέρουνται και για να τηνε καλύτερέψουνε.

Γιάντα 'δα όντεν ήτονε η χούντα απού ήθελενε να δώσει στο λαό "άρτο και θεάματα" εβανεν όμορφα προγράμματα. Κάθα χρονιάρα μέρα εβάνανε γιορταστικά προγράμματα και αιστάνεντονε κιανείς πραγματική διασκεδάση μέσα στο σπίτι ν-του. Κάθα Κυριακή είχενε "Χαρούμενη Κυριακή, Κυριακή χωρίς σύννεφα" Αζέχαστεσ ευχαρίστησεσ και τη Κυριακές. Δεν μπορούνε τω χίλιω διαόλω τζοι καουμπόυδες να τσοι λιγοστέψουνε να βάνουνε άλλα πράματα απού νά 'νιε ευχάριστα και χρίσιμα; Μερικά ιστορικά και μορφωτικά απού βάνουνε, καλά το κάνουσι, μα δε μπορούνε να βρούνε καλής ποιότητας διασκεδαστικά;

Κρίμας. Χίλιες φορές κρίμας. Κουμάντο κάνει η τελιόραση σ' ούλο το γ-κόσμο. Μέσα στο σπίτι μας μπαίνει και κάνει κουμάντο, με το δικό τζη τρόπο. Κρίμας όμως, απού μαςε κάνει κακό κουμάντο. Εδά, στην εποχή μας, βάνει το χεράκι τζη η τελιόραση και στην αναθροφή τω μ-παιδιώ μας, μα ακόμης και στο χαραχτήρα αϊτού θα κύμουνε για ούλη ν-τωνε τη ζωή, μα τ' αμπώθει σε κακά λούκια.

Σε “ψυχρό πόλεμο” το Κράτος με τσοι πολίτες του

Όντεν ήσανιε δυο οι μεγάλες δύναμες, Ρουσία και Αμερική. Εγροίκουε κι ελέγασινε πολλοί πως έχουε οι δυο ν-τωνε **ψυχρό πόλεμο** (Εγώ δε τζ' εκαμάρωνα μα έλεγα πως ήσανιε οι μεγάλοι δαιμόνοι τση γής.)

Έτσά θωρώ γω κ' είναι σε “ψυχρό πόλεμο” το Κράτος με τσοι πολίτες του. Βέβαια η κάθε Κυβέρνηση δε μ-προσφέρνει στο μ-πολίτη αυτά απού δικαιάται. Μου δ'ασφάλεια ζωής και περιουσίας, μουδ' αγροτική ασφάλεια μουδ' ο πολίτης δεν αντιμετωπιίζεται δίκαια, μα αναλόγως το μέσω απού έχει κι αναλόγως το “λάδωμα” απού θα κάμει. Βέβαια, ότι να χρωστεί κιαιείς στο Δημόσιο, το χρέος του διπλασιάζεται, τριπλασιάζεται, πολλαπλασιάζεται, μα ότι να κάνει να λάβει τα κρατεί το Δημόσιο άτοκα. Βέβαια ούλα τα καλά τιά 'μπειφεν ο Μεγαλοδύναμος στον τόπο μας (προσκυνούμε ν-τη Χάρη ν-του) μα εξέχασε να μαςε μπέψει καλούς κυβερνήτες, κι ούλα τα καλά πάσινε αναφιλέ. Σα ν-το κακονοικοκερεμένο σπίτι είμεστανε απού βγάνει μαξούλια μα όλο είναι λείψουργο. Έτσα και την Ελλάδα μας η κακοδιοίκηση τση κόλλησε το παρατσουκλι και τηνε γροικάς εδά και λέσι ντηνε “**Ψωροκώσταινα**”, γιατί αυτοί φταίνε όντεν είναι λείψουργη η γι- “εθνική οικονομία”. Η κάθε κυβέρνηση, σμπρός δουλεύει για πάρτη τζη και για τσ' εδικούς τση, κ' ύστερα για την Ελλάδα. Η Κυβέρνηση με την αντιπολίτεψη μόνο μια βολά ουφωνούε. Όντε θέλουνε να πάρουνε κι άλλα απού τον ίδρω του “κυρίαρχου λαού” Όσα λεφτά παίρνουνε για σύνταξη εκατό αγρότες παίρνει το μήνα ο κάθε βουλευτής, μα δεν έχει εκατό βολές μεγαλύτερο στομάχι.

Μα και οι πολίτες δε φέρνομέστανε καλύτερα απέναντι στο Κράτος. Υπάρχουνε πολλοί απού στη γ-κοινωνία είναι ντρέται, μα

αυτοί απόυ είνιε ντρέτοι απέναντι στο Κράτος είνιε καλά ελίγοι. Όσο μπορεί λέει φόματα και γράφει καθ' ένας, για να αποφύγει τη φορολογία. Όσο μπορεί λέει φόματα καθένας για να πάρει μεγαλύτερη επιδότηση. Κάθε Έλληνας όσο μπορεί είναι απατεώνας, για να δώσει λιγότερα και για να πάρει περισσότερα απόυ το Κράτος.

Μα ότι γ-κι α μασε μπέψει η μοίρα μας του Κράτους τα χρεώνομενε και το Κράτος θέλομενε να τα πλερώσει. "Του κερατά το Κράτος" και "του κερατά η Κυβέρνηση" γροϊκάς πολλές βολές και λέμενε, μα μπορεί να φταίει η κακή μας κεφαλή. Αγοράζομενε μπιστόλια και φυσέκια, αγοράζομενε πράματα περιτά και δε μασε βγαίνει ύστερα να πλερώσομενε τα απαραίτητα κι ότι να ζοριστούμενε μασε φταίει "του κερατά το Κράτος".

Είπαμενε πλια πάνω για κακοδιοίκηση του Κράτους, μα ότι να το φιλαφίσομενε θα δούμενε πως κι εμείς πολλές βολές έχομενε κακοδιοίκηση στα σπίθια μας.

Μα τσοι απατεώνες και τσοι κλέφτες τ' ύποφέρνει το Κράτος. Εκείνοι απόυ είνιε ανυπόφερτοι και προδότες του Κράτους και του λαού είνιε αυτοίνοι απόυ δίδουσινε φωθιές στα δημόσια χτίρια και στα δάσα μας, μα και στα μαγατζιά και τ' αυτοκίνητα των ανθρώπω απόυ μούδε πράμα δε γ-κατένε, μούδε πράμα δε χρωστούνε. Εγώ ήθελα λιγότερη δημοκρατία για κείνουσιδά τσοι "κουκουλοφόρους" με τσι μολότωφ. Δεν ήθελα να τωνε παίζουνε στη μ-ψυχή, μα ήθελα να τωνε παίζουνε στα πόδια, να δεις εσύ πως θελα ξεκουκλώνουνται και τως θελά ξαφανιστούνε "από προσώπου γης".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ

Τα κακά συνήθεια

Απίς ετελείωσεν το προξενειό να πάρει ο αντρούλης την Αννεζινιά, η κοπελιά εφάνηκεν “εξεληγμένη” και λέει τ’ αφέντη τζη και των αδερφώ τζη: “Εσείς αποφασίσετε να με παντρέψετε, μα για να τ’ αποφασίσω κι εγώ, θέλω να τονε δώ τον άθρωπο απού λογαριάζετε να μου κουκλώσετε κι ανε μ’ αρέσει θα τονε πάρω, ώ και δε, χτυπάτε τονε στη γ-κεφαλή σας”.

Αγύριστη ήτονε η γι-Αννεζινιά κι αναγκαστήκανε οι γι-εδικοί τζοι κι εφέρασινε τον Αντρουλή και μόλις ήρθενε παίρνει τη γ-καρέκλα τζη αυτήνη και καθίζει κοντά ν-του.

- Είπασίμου Αντρουλή πως θέλουνε να μασε παντρέψουνε, μα εγώ χαντώ πως προτύτερα πρέπει να εξηγηθούμεν ο γεις τ’ άλλου. Θέλω να μάθεις, αποστανεδά πως έχω μερικά κακά συνήθεια, για να μη μου γόζυεσαι ταχιά. Θέλω να κατέεις πως πολλές βολές με πχιάνει ο ύπνος και γνώθω μόνο το πρόσαργο. Όντε θά ‘ρθείς και θα με βρείς να κοιμούμαι κάνε κι εσύ μερικές δουλειές μα δε μ-παθαίνεις πράμα.

Στα όξω βάσανα δεν είμαι μαθημένη. Μαζωχγά και θέρη μη μου λέεις να κάνω.

Στη μαγερική δε ν-τα καταφέρνω. Μπορεί να τα καταφέρνεις εσύ να μεγερεύεις που και βολά.

- Εγώ Αννεζινιά (λέει ο Αντρουλής) κατέω πως δεν υπάρχει άθρωπος δίχως να ‘χει και κακά συνήθεια. Εγώ μόνο ένα κακό συνήθειο έχω, μα αδέχεσαι εσύ το δικό μου κακό συνήθειο θα δεχτώ κι εγώ τα δικά σου.

Επαντρευτήκανε το λοιπός ο Αντρουλής με την Αννεζινιά και τη-πρώτη βολά απού εγιάειρενε ο Αντρουλής απού τα ζα, απογεματηνή ώρα, εύρηκενε την Αννεζινιά να κοιμάται ακόμης. Αυτή μόλις τον άκουσενε ευχαριστήθηκενε κατάπολλα, γιατί εσκέφτηκενε πως μπορεί να μαγερέψει πράμα αυτός να βρεί κι αυτή έτοιμο φαί όντε θα σηκωθεί. Μα τω διαόλων ο Αντρουλής δεν εγύρεινε μουδε τηγάνια μουδε κατασρόλες, μόνο έπχιασενε μια στραβοκατσούνα και έπαιξενε τσ’ Αννεζινιάς ένα γερό αλάι ξύλο απού ήτονε το μισό

περίσσιο.

Όντεν αρχίνηξε το μαζωχτό λέει Αντρουλής τσ' Αννεζινιάς να ετοιμαστεί για να πιάνε στο' ελιές κι όντεν είπενε πως αυτή δε μ-πάει στο' ελιές πχιάνει πάλι τη γ-κατσούνα κι εμίλησεν αυτή. Αυτός δεν εμίλησεν. Μα λέει η Αννεζινιά

- Μα δε θυμάσαι πως σου'πα για τα κακά μου συνήθεια;

- Όι δε ν-τα ξέξασα. Εσύ εξέχασες σιγου σου'πα για το κακό μου συνήθειο. Εγούτο δά 'ναι το κακό μου συνήθειο να πχιάνω τη γ-κατσούνα. Α θέλεις κόψε τα δικά σου κακά συνήθεια και θα κόψω κι εγώ το δικό μου.

Μια βολά πχιάνει και σημώνει δηλά - δηλά κοντά στον Αντρουλή η γι- Αννεζινιά και λέει του: "Αντρουλιό μου, να σε χαρώ, κόψε το το παντέρμο το καό σου συνήθειο για δε ν-το νταγιαντώ και θα κόψω κι εγώ ούλα μου τα κακά συνήθεια.

Απής εκόφανε τα κακά ν-τωνε συνήθεια εζήσανε αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα.

Γροϊκάς; Γροϊκώ να λέεις.

Ο μποντικός στο μέλι

Μια βολά ένας αγάς είχε ένα ιραμέγιο στο σεράι ν-του. Ο αγάς ήτονε τσιφούτης κι ο κακομοίρης ο αράπης όλο ήτονε πεινασμένος. Αγάπανε ο κακομοίρης το μέλι μα ο αγάς δε ν-τον άφηνε να το βάλει στη μπούκα ν-του γιατί ήτονε, λε, ακριβό. Εξάνοιγε ν-το μέλι ο αραπάκος μας κι εσουρώνανε τα σάλια ν-του μα και πως θωρούνε τα μάθχια δε χωρταίνει η κοιλιιά. Μια βολά πάει ο αράπης κι έκανε ν-το στενοχωρημένο και λέει του αγά:

- Πολυχρονεμένο μου αφεντικό, εζημιά επάθαμενε.

- Ίντα πάθεμενε, μωρέ μπεζεβέκι;

- Ε, δεν είναι δα και μεγάλη καταστροφή μα εζημιά είναι. Ένα μποντίκαλο ευρήκα στο μέλι, απού ήτονε σα μισή οκά.

- Ε, δεν είναι εζημιά μούδε καθόλου δε στενοχωρούμαι. Το μέλι θα το πάμε στη χώρα να το πουλήσομενε σα γ-και νάχαν είναι καθαρό, μα εκείά δε γκατένε πως ήτονε μποντικός πεσμένος στο μέλι μας.

Ο αράπης τσ' επνε ψόματα πως εμπήκε μποντικός στο μέλι για να το σκένουνται οι γι-άλλοι να το φάει αυτός, μα και για να μη μ-πουληθεί εκανόνισεν αυτός και εμάθανε ούλοι απού αγοράζανε μέλι πως στου αγά το μέλι έπεσενε μποντικός.

Μια μέρα έμπεψεν ο αγάς τον αράπη στη χώρα να πουλήσει το μέλι, μα το γιάερε και του λέει:

- Αγά μου πολυχρονεμένη σ'ούλη τη χώρα το κατένε πως εμπήκε μπροντικός στο μέλι μας και δεν επούλησα μούδε μια οκά μα όπως το πήγα, ίδια τσα το γιάερα.

- Ε, άμε πεταξέ το στο μ-ποταμό κι αστάξει πως δε ν-τόχαμενε. Δεν είναι δα και πολύ και δεν αξίζει να το πάμενε σ' άλλη πόλη.

- Κατέεις αφεντικό, εγώ το λυπούμαι να το πετάξομενε. Λίγο λίγο θα πετάξω απάνω - πάνω και τ' άλλο θα το φάω σιγά - σιγά μα γω δεν είμαι σκαδιάρης.

Έτσα έφραεν ο αράπης μέλι και το χόρτασε, μα ο αγάς δεν έφραε καθόλου.

Τα βοσκαρούδια στη χώρα

Δυο βοσκαρούδια εβόσκασινε στην ίδια μαδάρα μια μ-πατούλια οζά το καθ' ένα ν-τωνε. Κάθα - κάθα μέρα ήσανιε μαζί και κάθα - κάθα μέρα εκλέγασινε τη μοίρα ν-τωνε.

- Ζωή είναι μωρέ απού κάνομε εμείς έπαγε; Εμείς ζιούμενε σα ν-τα έχνη και χειρότερα, γιατί εμείς απού νιώθομενε μια ουλιά καλύτερα απού τα έχνη θωρούμενε τη γ-κακομοιριά μας και ζηλεύομενε του κόσμου και στεναχωριούμεστανε. (Είπενε, τό'να ν-τωνε).

- Να πχιάσομενε να πάμενε στη χώρα μα, ως κιαν είναι δα χιλιασμένοι οι γι-αθρώποι εκειά, βάνει θέλει ακόμης δυο καλά κοπέλια σαν εμάς και στο γέρο ν-το διάολο να πάνε κ' οι μαυρόματες, κ' οι κερούλες. (Είπενε και τ' άλλο).

Εβγόριζέ ν-τωνε δα και η παντέρμη η χώρα και σαν απού θα πείς τα τράβανε ο μαγνήτης τση. Όλο και το λέγανε μα μια βολά τ' αποφασίσανε κιόλας και μια ν-ταύτερινη, τα καλά σου κοπέλια, βάνουνε στα σακκουλάκια ν-τωνε δυο - τρεις ντάκουσ μιγαδένιο ψωμί, καμπόσες ελιές και δυο - τρεις χαρτοσακκούλες δράβιλα και βάνουνε το δρόμο ομπρός τωνε, σα ν-το Μεγαλέξαντρο όντεν επροχώρανε στην Ασία. Εμπήκασιν εδά στη χώρα κι εγυρίζανε απού το πρωί ως το βράδυ μα κιαις δε ν-των είπενε να τα πάρει στη δουλειά ν-του και κιανείς δε ντων είπενε να τα κεράσει ένα νερό.

Μια βολά έρχεται του νιούς τωνε ανάγκη να κάνει χοντρά ν-του. Εντρέπουντανε να ρωτήξουνε. Εσφίγγεντον αυτό μα η υπόθεση δεν

εσήκωνε αναβολή. Άδειασενε μιας χαρτοσακούλας τα δράβιλά και κάνει εκείά τη δουλειά ν-του μα εξάνοιγε να δει που θα βρεί τόπο για να τηνε πετάξει. Ο διάολος τό 'καμενε κι εγυρίζανε εκείνη την ημέρα οι χωροφυλάκοι κι εκάνασινε λε "αγορανομικό έλεχο" και πέφτουνε στη μ-προπατέ ντωνε τα κοπέλια.

- Τι φωνάσατε παιδιά; (ρωτούνε οι χωροφυλάκοι)
- Μυζήθρα (είπανε τα κοπελάκια. Ίντα μορούσανε να πούνε;)
- Πόσο είναι η μυζήθρα;
- Μισή οκά

- Για να τη ζυγίσουμε να δούμε μήπως σας γέλασε ο μπακάλης. Δεν είναι σωστή μισή οκά. Σας γέλασε ο μπακάλης. Για να δούμε όμως αν πληρεί και τους όρους υγιεινής. Μα μόλις έκανε να ανοίξει τη σακούλα και είδε, τα πετά στα μούτρα του κοπελιού.

Επήγανε αυτά στη βρύση κι επλυθήκανε κιαπόης ολοτζιρίτηχτα εφύγανε για το χωριό.

Το βράδυ τα ρωτούσανε οι φίλοι ντωνε, αν ευρήκανε δουλειά, πότες θα ξαναπάνε και πώς των εφάνηκεν η χώρα.

- Άς τηνε να πάει στύ εκατό δαιμόνους για χώρα, κιαν είν' κι ακόμη τόπος.

Εκείά, ότι να κάμεις χοντρά σου, σου τα ζυγιάζουμε, κι αδεν είναι μισή οκά σου τα πετούνε στα μούτρα.

Το σπαρμένο ήτονε φαωμένο απ' ομπρός

Επέρνανε ένας μια βολά από ένα κάμπο καβαλάρης στο γαϊδουράκι του. Στο δρόμο ν-του είδενε κι εθερίζεν ένας ζευγάς ένα ντίμπις καλό σπαρμένο και δεν εβαστήχηκενε μόνο του φωνιάζει απάνω απού το γαϊδάρο:

- Μπράβο κουμπάρε! Το καλύτερο σπαρμένο του κάμπου εσύ τό 'χεις.

- Ναι κουμπάρε μαίντα το θέλεις απού είναι απού την ομπρός μερέ φαωμένο.

Ο άθρωπος εσκέφτηκενε πως θά 'ναι φαωμένο από έχνη από την άλλη μεριά. Επροχώρανε αυτός, επροχώρανε κι επαρακλούθχιενε το σπάρμένο, μα απού τη μιαν άκρα ως την άλλη ήτονε καλά καλό κι αμάλαγο. Όντεν εγιάερνε ο περατάρης, ο ζευγάς εθερίζενε πάλι και λέει του:

- Δεν είδα γω κουμπάρε νά 'ναι φρωμένο από ποθές το σπαρμένο σου μα ούλο είναι καλό και ούλο είναι αμάλαγο.

- Δεν είναι φρωμένο από ζούμπερα το σπαρμένο μου, καλέ μου φίλε, μα είναι φρωμένο απού τη φαμελιά μου γιατί είχα ανάγκες και εδανείζουμουνε.

Ο σύντεκνος ο υπουργός

Το Στελιό ήτονε το πρώτο κοπέλι του μπάρμπα Κωσταρού. Όντεν το βάφτισενε ειδιάλεξενε για σάντουλο του κοπελιού ένα νεαρό βουλευτή. "Δε γκατέεις εσύ, ταχυά μπορείνα του φρανεί χρήσιμος, και κλεψιά μπορεί να του τύχει και μεγαλύτερο μπλέξιμο (Θε μου φύλαε) μπορείνα του τύχει. Ούλα τυχαίνουνε στη ζωή." Έλεγενε

Κάθε βολά απού εγίνουντανε εκλογές ήρχεντονε ο σύντεκνος του Μπάρμπα Κωσταρού σα νάχα μ-πχιαίνει στ' αδερφού ν-του.

- Σύντεκνε, απού το σόι σου δε μ-πρέπει να μασε φύγει κανείς και άμα θα με χρειαστείτε και μένα θα είμαι στη διάθεσή σας.

- Σύντεκνε την ώρα απού μ' αβιζιέρνεεις δε μου καλοφαίνεται γιατί, σα να μη μούχεις ούλη την εμπιστοσύνη.

Κάθε βολά στο' εκλογές είχενε ο μπάρμπα Κωσταρός διαβαβρέ, σα γ-και το σύντεκνό ν-του.

Εμεγάλωσενε το Στέλιο. Καλός μαθητής και καλό κοπέλι εξετέλειπενε κι απής ετελείωσενε το λύκειο, εχάντανε ο πατέρας του πως όποια μέρα θέλει θα πάει στην Αθήνα να πχιάσει τη δουλειά απού θα τού 'χει έτοιμη ο σάντουλός του. Για να προετοιμάσει το σύντεκνο ο μπάρμπα Κωσταρός τον εζήτηξενε στο τελέφωνο. Δεν ηύρενε όμως τον ίδιο. Μια κοπελιδίστικη φωνή τού 'πενε: "Ποιός τον ζητεί παρακαλώ;" Λε "Πέ του κοπελιά μου πως τονε θέλει ο σύντεκνός του ο Κωσταρός και μόλις έρθει να με πάρει αυτός τελέφωνο, γιατί θέλω, πε, να διορίσομε το φιλιότσο ν-του".

Δε ν-τον επήρενε τελέφωνο ο σύντεκνος κι αναγκάστηκε αυτός και ξανατελεφωνά, μα πάλι η γ-ίδια κοπελιδίστικη μιλιά του λέει, απής είπενε πχιοις είναι: "Δυστυχώς δεν μπορεί να σας μιλήσει γιατί είναι σε συμβούλιο". Εξαναπήρενε τελέφωνο μα αυτή τη φορά του λέει η κοπελιά πως αυτός είναι στο εξωτερικό.

Σαν αποφασίστηκεν ο μπάρμπα Κωσταρός πως δε ν-τα βολεύει με το τελέφωνο σηκώνετα και πάει στην Αθήνα. Ο σύντεκνος ήτονε

γινόμενος εδά και υπουργός. Ρωτά από πά, ρωτά από κει, ξεπητηρά στο υπουργείο γυρεύει τον υπουργό μα όλο του λέγασινε πως δεν μπορεί να τονε δεχτεί. Μια βολά εκατάφερε και εμπήκε στην “αίθουσα αναμονής” και βρίχνει ένα γ-κοπελιδάκι όμορφο, έξυπνο και ευγενικό και είπε το μ-πόνο ν-του κιαπόης τη λέει: “Σα δε μπορώ έπαγε να σμίξω το σύντεκνό μου, πέ του πως δε φεύγω απού την Αθήνα α δε ν-τονε σμίξω. Ετούτο γε είναι το τελέφωνό μου και πέ του να μου τελεφωνήσει πού και πότες θέλει να σμιζομενε (έδωκε ν-το τελέφωνο του σιθχιού απού έμνε).

Το βράδυ, κοντά στα μεσάνυχτα τον εζήτηξεν ο σύντεκνος και του λέει:

“Σύντεκνε πήγαινε στο χωριό για να μη χάνεις τσι δουλειές σου, γιατί εγώ φεύγω στο εξωτερικό και δεν ξέρω πότε θα γυρίσω και δε γίνεται για να συναντηθούμε. Εγώ μόλις βρώ τη γ-καλύτερη δουλειά θα σε πάρω τηλέφωνο να φέρεις το φιλιότσο να τονε διορίσομενε”.

Επέρασενε ένας χρόνος, επέρασανε δυο χρόνοι, επέρασανε τρεις χρόνοι, ο μπάρμπα Κωσταρός όλο και παίρνει τελέφωνο και όλο το κοπελιδάκι του βρίχνει δικαιολογία και μούδε στο τελέφωνο δε βρίχνει σύντεκνο υπουργό. Όντε θα γενούνε εκλογές θα ξανασμιζομενε.

Ο χωραΐτης γαμπρός

Το Καλλιτσιό τη Βοσκοκατεριάς εξετσουλουκωσενε μια νέα απού δε ν-την έχουνε τα τέσερα καστέλια. Εγυρέψασί ντηνε καλά καλοί γαμπροί και όντιμωσ ουλωνώ έδιδε ντενεκέ. “Εγώ γή Χανιά, γή Αθήνα, γή καθόλου” έλεγε. Και πού να το βάνει ο νους τ’ανθρώπου όντεν ήτονε μικρό. Ένα μυζιάρικο, κακοντυμένο, ξυπόλυτο, κουρεμένο σύρριζα και να δείχνουνε οι ψαλιδές μια - μια.

Όντεν την εγύρευην όμως ο γιός του Αρχοντομάνωλα τ’ έδωκενε ζώρε η μάνα τζη: “Μούδε στ’ όνειρό μας δεν εμπορούσαμε να το σκεφτούμε πως θα χτυπήσει στη μ-πόρτα μας ετέθειος γαμπρός, ετέθχιος άρχοντας, και να θέλεις εσύ να δώσομενε ντενεκέ, σα μ-πολύ πάει. Να το μεταγνώσεις θέλεις εσύ παλαβιάρα, μα θά’ναι αργά”

“Βάλε το στο νού σου μάνα. Εγώ δε γ-κάνω κέφι τη ζωή απού έζησες εσύ. Δε θέλω νά ’μαι μούδε θερίστρα, μούδε μαζώχτρα. Γή Χανιά, γή Αθήνα γή καθόλου”. Αλήθεια είναι δα πως τα κάλη του Καλλιτσιού εμπορούσανε να κάμουνε και το δεσπότη να πουλήσει την μ-ψυχή ν-του του διαόλου.

Μια βολά αρρώστησεν η μάνα του Καλλιτσιού κι επήγε και αυτόνο στο νοσοκομείο για να τηνε πολεμά κ' είδε ν-τηνε ένας χωραίτης κι επήρενε το νου ν-του. Έμπεψέ τζη προξενειό κι αυτή αμέσως είπενε το "ναι" τζη. Δεν ερώτηξεν ίντα δουλειά κάνει, ίντα χαρακτήρα έχει, κι αν έχει ψωμί να τρώει. Πράμα. Χωραίτης είν αυτός.

Απής εστεφανώθηκανε ανακάλυψε ν-το Καλλιτσιό πως ο άντρας απού επήρενε, μόνο πως ήτονε χωραίτης. Μούδε δουλειά, μούδε περιουσία, μούδ' αθρωπιά. Αν είχα ν-του γροικά θελά 'χουνε πολλά λεφτά, μα θελα κοιμάται το Καλλιτσιό με ξένους άντρες!!!

Μια ν-ταύτερινή είδεν το Καλλιτσιό στην αγορά το μπάρμπα του το Μανούσο κι ετοιμάζεντονε για το χωριό κι ακλούθιξέ ν-του κι εφύγανε. Μόνο ένα βαλιτσάκι εγλάκιξενε κι επήρεν απού το σπίτι.

Επήγεν εις τη μάνας τη κλάημενη και δάρμενη" Ε διάλε καλά απού μου μιλίες κακομοίρα μάνα, όντε μ' ήλεγες "παλαβιάρα". Χτυπώ δα γω τη γ-κεφαλή μου μα πράμα δεν ωφελεί".

Εξαναπαντρεύτηκεν αυτό το κακορίζικο το Καλλιτσιό μα δεν εύρηκεν την αξία ν-του γιατί ήτονε ξαναπαντρεμένη.

Φτωχαδάκη επήρενε και στη δεύτερη τζη παντρεία μα την αγάπανε και η γι-αθρωπιά ν-του κι ο χαρακτήρας του ήτονε πλούτος.

Ο "καλός" γείτονας

Σε απόσταση πενήντα μέτρα ήτονε το σπίτι νιούς περιπλουτου από τα σπιθια δυονώ φτωχών αθρώπω. Ο πλούσιος δεν είχε παιδιά μα οι φτωχοί ν-του γειτόνοι ήσανιε και οι δυο πολύτεκνοι. Ο πλούσιος έζιενε με το μ-πόδα απάνω σ' άλλο μα δυστυχιμένος ήτονε. Παιδιά δεν είχε, κιαμιά χαρά δεν ένιωθε στο σπίτι ν-του. Οι φτωχοί εμονομεριούσανε τη μια στου νιούς το σπίτι και την άλλη στ' αλλονού και ο ένας τωνε ετριγούνιζενε ένα λυράκι και κάθε βράδυ απής εγιαέρνανε απού τα βάσανα, ετρώγανε μια μπουκιά ψωμί κιαπόης είχενε σειρά το γλέντι.

Η Γυναίκα του πλούσιου, πλιά κακή αυτήνη κι απού το τζιφλικά τζη, όλο κι εγόζυεντονε:

- Ω να τσοι βγάλει ο διάολος εκείνους τσοι παρακεντέδες κι εκεία απού τσοι γροικά σα μπως σέρνουνε τ' άντερά μου! (Είπενε πάλι μια βολά η καλονοικοκερά).

- Θέλεις να σου τσοι κάμω γω να κόψουνε το γλέντι; (λέει ο καλός

την)

- Παρά δε θέλω; Μεγάλη αλάφρωση θελανιώσω!

- Ε, αμέ το λοιπός να πείς τω γειτόνω νά ρθουνε επαγέ απού τσοι θέλω και τσοι δυο ν-τωνε να τωνε πω.

Πάει αυτή και φέρνει τ'ό άθρωπους και λέει τωνε ο καλός τση:

- Εσείς εδά, καλοί μου γειτόνοι μπορεί και να χαντάτε πως εγώ είμαι κακός άθρωπος, μα κάνετε λάθος. Μούδε κακός δεν είμαι, μούδε το κακό σας δε θέλω. Εδά σας εκάλεσα επαγέ για να σας πώ πως σας λειπούμαι και τσοι δυο σας απού βασανίζεστε και στερήστε κι εσκέφτηκα να σας δωσω καρπόσα λειφτά των ηδιωνώ μου γειτόνω να κάμετε και σείς καλλιμέντο απάνω σας.

- Ευχαριστούμε σου πολύ για τη γ-καλή σου καρδιά, μα δε μπορούμε να τα δεχτούμε τα λεφτά σου γιατί πού θα τα βρούμε ταχούά να σου τα γιαείρομενε; (είπανε με μια φωνή).

- Εγώ σκέφτηκα να σας βοηθήσω κι, α χάσω μερικά λεφτά δε θα χαλάσει ο κόσμος και πάρετέ τα εδά που τα βρίχνετε γιατί δε θα τα ξαναβρήτε. Θέλω μαζί να δημιουργήσετε μια δουλειά.

Μόλις εβγήκανε οξω οι γι-αθρώποι μας αρχινήσανε τα συνορισχιά. Πχιός θα κρατεί τα λεφτά; Εσυφωνήσανε να κρατεί καθ' ένας τα μισά.

Ίνταθα κάμουμε με τα λεφτά; Ο ένας ήθελε να κάμουμε ένα εργοστασιάκι. Ο άλλος ήθελε να κάμουμε μαγατζί. Οι γυναίκες τωνε των ελέγασι να αγοράσουνε χωράφια να μη δουλεύουνε σε ξένα χέρια, γιατί το μαγατζί γή το εργοστάσιο μπορεί να πέσει οξω να χάσουνε τα λεφτά. Διχονίζουμε οι δυο καλοί γειτόνοι (πρώτη βολά στα χρόνια ν-τωνε). Διχονίζουμε με τσι γυναίκες τωνε. Μιαν εβδομάδα δεν επιήγανε τσοι δουλειές τωνε μόνο εκάνανε συμβούλια για να ειδούνε πως θα το βρούνε, μα με κιανένα ν-τρόπο δεν εμπορούσανε να συμφωνήσουνε. Μιαν εβδομάδα δεν ακούστηκε το λυράκι και δεν εγλεντίσανε οι φτωχοί μα καλοί γείτονες.

Μα μια βολά λέει ο ένας γείτονας στον άλλο:

- Επαρτήρησες μωρέ γείτονα πως εδά καρπόσες μέρες απού κρατούμε τα λεφτά, μας εκάμανε πολύ κακό; Μούδε γλεντίζομε, μούδε χυρεύομε, μούδε δουλεύομε. Δε μαςε κάνουνε εμάς τα λεφτά! Είδες πως ακροτσακωστήκαμενε κιόλας;

- Ναι μωρέ γείτονα. Εγώ σκέφτομαι πως μπορεί και να μας τά 'δωκεν ο γείτονας μόνο και μόνο για να μαςε διχονίσει. Αυτός είναι πάντα ν-του κακός και τα λεφτά για καλό δε μας τά 'δωκενε. Χαντώ πως είναι καλλιά να του τα γιαείρομενε για να γιαείρομενε κι εμείς στα

καλά μας και στα πρωτόνά μας.

- Άγιο νά 'ναι το στόμα σου γείτονα γιατί είπες μια σωστή κουβέντα.

Και παίρνουνε τα λεφτά και πάνε ν-τα του πλούσιου και λένε ν-του: "Πάρε τα λεφτά σου πίσω γείτονα γιατί εμάς δε μασε κάνουνε" και πάνε την ίδια ώρα και πχιάνουνε το λυράκι και το γλεντάκι.

Τα παραμύθια από κοιμίζουνε

Όντεν ήμουνε μιτόσ κοπελάκι ήσανιε ντίμπις δύσκολα τα χρόνια και σε γυμνάσιο δεν είχα την τύχη να πάω. Μα ακόμης και από το δημοτικό έκανα πολλές απουσίες, γιατί με μπέρμπανε σε εμπασάδες. Δεν έμαθα γράμματα μα έμαθα πολλά πράματα στη ζωή κ' είνιε αφορμή τα λητηγα από απάλευα από μικρός. Έχω ιδέα από ούλα τα ζούμπερα, κατέω να σκάφτω, κατέω να βρίχνω χοχλιούς, να βρίχνω μανίτες και να μαζώνω ελιές, καλλιιά από τσοι καθηγητές του Πανεπιστημίου.

Μα κατέω ακόμης να κρίνω και να συγκρίνω μερικά πράματα, και στη μ-πολιτική και μη σασε φαίνε ται παράξενο.

Εκειά από γροικώ το λοιπόσ τσοι πολιτικούς μας μερικές βολές και μασε λένε πράματα από αυτοί δε ν-τα πιστεύουνε μα θέλουνε να τα πιστέψουμε εμείς, θυμίζομαι πως όντεν ήμουνε καλά μιτόσ, αρχίνανε η συχωρεμένη η μάνα μου και μούλεγε παραμύθια για να με κοιμίσει. Έτσα κι αυτοί μασε λένε παραμύθια για να μασε κοιμίζουνε. Διάλε το ρυπάδι από αφήνει η μι αδουλειά τσ' αλλής. Για να κοιμίσουνε τα λένε κι αυτοί τα παραμύθια ν-τωνε, μόνο πως τα λένε αυτοί σε μεγάλους, μα τσοι περνούνε για μικρούς.

Από τσι μπούκες εις τ' αφχιά

Ο καλύτερος ελιδάρης του χωριού ήτονε ο Κατσιγαροστελής. Σαν απόυ θα πεις εκάτεχενε τη γλώσσα των ελιδιώ και κάθε βολά των έδιδενε ότι αυτές του ζητούσανε και οι γι-ελιές του αυτηνού είχανε ένα γελαχτό χρώμα και σα ναλέγανε πως είνιε ευχαριστημένες από τ' αφεντικό ν-τωνε. Ο καρπόσ απόύ κάνανε οι γι-ελιές του Κατσιγαροστελή ήτονε ντίμπις καλύτερος από το γ-καρπό απόύ

κάνανε οι γι-ελιές των αλλωνώ.

Μια βολά επέρνανε ο Σταυρής του Χαμπετοκοκόλη από μίαν ελέ του Κατσιγαροστελή και είδνε το γ-καρπό απάνω στα δίχθια κι εχάζεψε ντονε κι έπιασνε και μια κρουχτέ για να τσι δείξει στο μαγατζί τω χωριανώ να δούνε ούλοι ίντα κάνει η καλλιέργεια.

Την ώρα απού έπχιανε τη φουχτέ τσ'ελιές ο Σταυρής τον είδνε μια "καλή ψυχή" και μόλις τσ' απάντηξανε άλλες "καλές ψυχές" τωνε λέει:

- Είδα μωρέ παιδιά σήμερο ένα μ-παράξενο, απού μου φράνηκενε ίσιο ν-τ' ουρανού. Είδα το Σταυρή του Χαμπετοκοκόλη κι έκλεφτενε τσ'ελιές του Κατσιγαροστελή.

- Όι εδά μωρή. Εφάνηκέ σου θέλει, δε γ-κάνει ο Σταυρής ετσά δουλειές.

- Μα ψόματα θελα πω εγώ ένα ετέθχοιο πράμα; Να χυθούνε τα μάθχια μου και τα δυο και να πάει η μπούκα μου στο γ-καφά μου, α σας το λέω ψόματα.

Οι δεύτερες "καλές ψυχές" το πασάρανε αλλιώς στσι τρίτες: "Επχιάσανε, λε, το Σταυρή του Χαμπετοκοκόλη κι έκλεφτενε τσ'ελιές του Κατσιγαροστελή. Οι γι-άλλοι απού το μεταδιγηθήκανε είπανε πως τσ' έκλεφτενε με το φορτηγάκι.

Το νέυ έφταξενε στ' αρχιά του Κατσιγαροστελή. Αυτός μου δ'ελιές δεν αναζήτηξενε, μουδε δεν εμπόριενε να πιστέψει πως ο Σταυρής θελα πάει να κλέψει ελιές, μουδ' αυτηνού μουδε κιανιούς. Ντα ο Σταυρής είναι το καλύτερο κοπέλι του χωριού. Πάλι κι ας είναι όμως εξεσκάλισενε να δει πχιοός είχενε ουφέρο να βγάλει έναν ετέθχοιο ψόμα κι ανακάλυπενε ούλα τα κερκέλια τη βρωμερής αλυσίδας κι έμαθεν ακόμη πως τη φουχτέ τσ'ελιές απού επχιασεν ο Σταυρής τσ'εβάστανε στο γ-καφενέ και λέει τω χωριανώ: "Γιάετε μωρέ ίντα καταφέρνει ο άθρωπος απού αγαπά τη δουλειά ν-του. Πού αλλού είδετε ετέθχοιο λιόκαρπο; "Μα ο Κατσιγαροστελής δουλεύει με τα χέρια ν-του και με το μυαλό ν-του.

"Ότι δίδει το δεξιό χέρι, το ζερβό να μη ν-το ξέρει"

Ήτονε μια βολά στο χωριό, ένας άθρωπος μα επόθανεν εδά κάμποσα χρόνια. Ήτονε καλός άθρωπος. Πολύ καλό είχενε

καμωμένο και δικό ν-του μα και σε άλλους, μα ίντα τα θέλεις, απού έκανεν το καλό κι απόης τ' αναγόρευε κι έβγανέ σου το απού τ' αρθούνια. Είπε ν-τού τα όμως ο Κουδουνοστελής μιαν ημέρα, μα του τά 'πενε με παραβολή, έτσα απού τά 'λεγεν ο Χριστός. Γροικάτε σεις πως του τα στάφινισενε:

"Επέρνανε μιαν ημέρα ένας δίπλα από ένα μ-ποταμό και γροικά ξελουριστές φωνές κι αμέσως εκακαφοράθηκενε" ο Θεός κ' η ψυχή μου κιαείς πρέπει να πνήγεται, "εσκέφτηκενε. Ξανοίγει από πά, ξανοίγει από κει και θεωρεί ένα γ-κακομοίρη απού στη ν-τρίχα τη μεταξωτή θελά 'ναι πνημένος, μα παίζει μια χυνοβολέ κι αρτιά τονε και γλυτώνει τον άθρωπο. Απής τον εσυνέφερε του λέει: "Νάχα σου λείπω εδά θελά 'σαι με τσοι προγόνους σου, αύριο θελά σε θαύτουνε και την άλλη μέρα θελά σε τρώνε οι σκουλήκοι.

Από κειά κ' ύστερα όπου κταν απαντήχγανε του θύμιζενε πώς σ' αυτόνο χρωστεί τη ζωή ν-του και έλεγενε και των άθρώπων: "Θωρείτετον εκεινογέ; σε μένα χρωστεί τη ζωή ν-του. Εγώ τον εγλύτωσα από βέβαιο θάνατο". Μια βολά ευρεθήκανε σε μεγάλο πανηγύρι και φωνιάζει πάλι για να τονε γροικούνε πολλοί; "Θωρείτετονε εκεινο; Σε μένα χρωστεί τη ζωή ν-του. Μα ο άθρωπος εβαγέστησενε να του αναγορεύει ο άλλος πως του χρωστεί τη ζωή ν-του και βγάνει απού τη μέση ν-του ένα μαχαίρι και καρφώνει το στη γ-καρδιά ντου και λέει του: "Πάρε τηνε το λοιπός τη ζωή μου, απού λείεις πως σου τηνε χρωστώ. Εγώ δε θέλω να χρωστώ πράμα".

Εκατάλαβεν αυτός που εξαμώνανε τα λόγια του Κουδουνοστελή, μα το χούι τελειώνει εκειά απού τελειώνει και η ζωή του κάθα νιούς.

Πράσινες Ζουρίδες

Ο συχωρεμένος ο γέρο Πώλος ήτονε καπετάνιος εις τα νιάτα του στσοι πολέμους, μα και όντε δεν ήτονε πόλεμος, παντού και πάντα ήτονε ο πρώτος κι ο καλύτερος του χωριού. Δουλευταράς, οικονόμος όπου έπρεπε και χουβαρντάς όπου εχρειοιάζεντονε. Από καλό κι από κακό του χωριού δεν εγύρευε ράχη Ποτέ ν-του δε ν-τον εύρηκεν η μέρα στη γ-κοιμητέ ν-του. Με την ικανότητά ν-του εμονομέριασενε χοντρό νοικοκυριό. Στην παντρεία ντου. Επέτυχενε καλή γυναίκα σε ούλα τζη. Εκάμανε τρεις κοπελιές κι ένα κοπέλι, μα του φίλου μας του γέρο Πώλο, η ψυχή ν-του, η ζωή ν-του και η γι-έγνοια ν-του ήτονε ο "σερνικός του κληρονόμος". Ότι νάχα θέλει να κάμει βαρέ όρκο

έλεγε “Να μη χαρώ τον ασερνικό μου κλερονόμο, α δεν είναι ετοά απού σασε λέω” Ως το μεσημέρι εκοιμάτονε ο “σερνικός κλερονόμος” και ως το μεσημέρι δεν έπρεπε να σαλέψει μούδε κάτης για να μη διαταράξει τον ύπνο του σερνικού κλερονόμου. Τσι κοπελιές τσ’ επρούκισε με λεφτά για να μη γ-κουτσαμίσει το νοικοκυριό του σερνικού κλερονόμου.

Ήρθενε όμως ο καιρός και ο γέρο μ-Πώλος έκλεισε τα μάθχια ν-του. Ο σερνικός κλερονόμος εσουνέχισε να κοιμάται ως το μεσημέρι, μα τα μαξουλία δεν εσουνεχίσανε νά’ρχουνται στο σπίτι.

Μιαν ημέρα εκατακλαίγντονε ο σερνικός κλερονόμος του καπετά Πώλο στο μαγατζί πως απής επόθανεν ο πατέρας του δε βγάνει μπλειό μαξουλία το νοικοκυριό ν-του. Εκεία εβρέθηκεν ο γέρο Σταβγιανός κι άκουσε ν-τονε και του λέει: “Έχεις ακουστά για τσι πράσινες ζουρίδες; Αυτές πάνε στα νοικοκυριά, ότι να ποθάνει κιανείς μεγαλονοικοκύρης και τα ρημάσουνε και πάνε τη νύχτα. Να σηκώνεσαι πού και βράδυ να πχαίνεις να κάνεις βόλιτα στη μ-περιουσία σου. Ότι να τσι δείς μια - δυο βολές θα πάρουνε αυτές άλλο δρόμο. Αυτές πάνε όπου είνιε τα μαξουλία γινομένα”. Ήτονε καιρός απού ήσανιε τα ο ταφύλια γινομένα και πάει το κοπέλι στ’ αρπέλια ν-του και δεν εύρηκεν πράσινες ζουρίδες. Μα ευρηκεν ένα πράσινο αυτοκινητάκι και το φορτώνανε σταφύλια οι κλεφτοσταφυλάδες και βάνιε τσοι και ξεφορτώνουνε ν-τα και κακοζυγώνιε τσοι. Ξαναπάει την άλλη βράδυ και δεν είδενε πάλι τσι ζουρίδες, μα ετούτη τη φορά εύρηκεν δυο ντεληκανήδες κι εφορτώνανε τα μουλάρια ν-τωνε σταφύλια και κακοζυγώνιε τσοι κι αυτούς.

Σε μια ουλιά καιρό εγινωθήκανε κ’οι γι-ελιές και παέι πάλι για να δει ανε βρεί τσι πράσινες ζουρίδες. Πάλι όμως δεν είδεν πράσινες ζουρίδες, μα ήυρενε τσοι άντρες, τω μαζωχτρώ ν-του κι εφορτώνανε τσουβάλια ελιές απού τσ’ είχανε τρυπωμένες την ημέρα οι μαζώχτρες και τη νύχτα επήγασινε οι γι-άντρες να τσι πάρουνε. Έβαλέ τζοι κι εξεφορτώσανε όσα τσουβάλια είχανε φορτωμένα. Εζύγωξε τζι κλέφτρες μαζώχτρες κι έβαλεν άλλες, απού χανε καθαρά χέρια.

Μιαν αργαδινή εσιμίξανε στο γ-καφενέ με το γέρο Σταβιανό και λέει του:

- Απογοητεμένος είμαι μπάρμπα Σταβιανέ πως δε θα τσι δω ποτέ μου αυτές πράσινες ζουρίδες και δε γ-κατέω μουδ’ εγώ πόσες βολές εξενύχτισα για να τσι γυρεύω.

- Εγώ θέλω να σε ρωτήξω: Επλεισιάνανε, γή δεν επλεισιάνανε τα

μαξούλια σου, σπής αρχινηξες να γυρεύεις τσι “πράσινες ζουριδες”;

- Ναι. Παραντηρημένο τό ‘χω. Επλεισιάνανε τα μαξούλια μου ετούτο δα το γ-καιρά, μα πράσινες ζουριδες δε μπορώ να δώ.

- Είδες τσι κι εξανάδες τσι τσι “πράσινες ζουριδες” κι απής είδανε πως το νοικοκυριό αρχίνηξε πάλι κι έχει αφεντικό, επήρανε άλλο δρόμο και τα μαξούλια σου αρχινηξανε και ξανα μπαίνουνε στο σπίτι σου.

Ο μυλωνάς

Κάθε άνθρωπος επέρασενε και μερικές φορές απού εμπόριε να πει πως ήτονε ευτυχισμένος μα ετότες δε το νιωθενε. Αιτής επεράσανε μόνο τό ‘δενε. Όντεν είναι κιανείς καλά δε ν-το ευχαρισθιέται γιατί ήθελε νά ‘ναι πλια καλύτερα.

Έτσα ήτονε ένας μυλωνάς πρώτης τάξης βολεμένος. Είχε ν-το μύλο ν-του απού εκείνα τα χρόνια το σάρι ήτονε χρυσάφι. Είχενε τα περβάλια ν-του, τα δράβιλιά ν-του, τα ζούμπερά ν-του, τα λουλούδια ν-του, τη γ-καλή ν-του φραμελιά, μα δεν ήτονε ευχαριστημένος γιατί τον εσκόνιζενε, λε, ο μύλος.

Μια βολά επέρανε ένας μερακλής καβαλάρης σ’ ένα μπεγίρι και ντυμένος με σαλιβάρια. Έδεσεν όξω απού το μύλο το μπεγίρι κι αυτός εμπήκε μέσα για να χαζέψει μια ουλιά. Μόλις τον είδεν ο μυλωνάς τον εκαμάρωσε, του ζήλεψε κι αρχήνηξε πάλι να κατακλαίγεται:

- Ε μωρέ ζωή τηνε κάνεις εσύ, καλέ μου Ξένε, αμώι εγώ απού είμαι ούλη μέρα χωσμένος εις τσι σκόνες!

- Έλα ν’ αλλάξομενε (του λέει ο ξένος). Εγώ θα σου δώσω και το καλό μου μπεγίρι, και τα καλά μου ρούχα να καβαλικέψεις εσύ το μπεγίρινα φύγεις, κι εγώ θα κάτσω ν’ ανακατευτώ με τσι σκόνες.

- Έλα (του λέει ο μυλωνάς) την ιδιαμένη ώρα θα κάμωμενε το τραπαλίκι.

Ο ξένος για πλάκα είπενε να κάμουνε τραπαλίκι, μα σαν είδενε πως ο μυλωνάς το καλοφακιολίστηκεν, σε τρία λεφτά, αλλάξανε ρούχα και θέση.

Όστε να πείς του σκύλου “ντό”, ο φίλος μας ο μυλωνάς ευρέθηκεν στη σέλα του μπεγιριού και δίδει του τα γιωργά κι εβγάνανε σπίθες τα πέταλα του μπεγιριού στη γή. Ούλος ο κόσμος ήτονε δικός του του μυλωνά κι εσκεφτεντονε πως μόνο ετότεσιδά

αρχίνηξε να γί' αυτόν η ζωή. Τη μ-πρώτη μέρα επήρνε ανατολικά, τη δεύτερη δυτικά, τη ν-τρίτη μέρα επήρνε νοτικά μα δεν ή'τονε παωμένος χιλία μέτρα απού ξεγλιστρά το μπεγίρι και ρίχνει τονε κι εβάρικεν άσκημα στη γ-κεφαλή. Εφέρανε το γιατρό κι εξάνοιξέ ν-τονε κι όντεν έφευγε τονε ερώτανε η γυναίκα του τραματία:

- Πέ μου γιατρέ την αλήθεια, πώς τη θωρείς τη θέση του τραματία;

- Να σου πώ Κυρία μου, αν έχει αιματώσει ο μυαλός του, δυστυχώς, δεν υπάρχει ελπίδα να σωθεί, αν όμως δεν έχει ματώσει ο μυαλός, θα γλυτώσει.

Απο κειά αιού εκοίτεντονε ο τραματίας άκουσεν ίντά 'πενε ο γιατρός και γυρίζει και τονε λέει:

- Αν είναι ετσά απού το λέει ο γιατρός, διάλε το πράμα απού θα πάθω. Δεν εμπάτωσεν εμένα ο μυαλός μου, γιατί δεν έχω μυαλό. Νάχαν έχω γω μυαλό δεν έδιδα το μύλο μου να πάρω, να μπεγίρι.

Ο Γιάννης τση

Μια μάνα είχενε ένα μοναχοπαίδι, το Γιάννη τζη. Ούλη τζη η γι-έγνοια ή'τονε ο Γιάννης τση. Έκανε ν-το σταυρό τζη κι επαπακάλιε τονε Θεό;

Θε μου μεγαλοδύναμε, προσκυνώ τη χάρη Σου, παρακαλώ Σε να κόβεις τση μέρες μου να τσι γράφεις του Γιάννη μου".

Μιαν ημέρα απού μιαν άλλη γυναίκα έχασενε το μοναχοπαίδι τζη εσκέφτηκενε τη θέση τζη και τη γ-κακομοιριά τζη, κι επαπακάλεσενε πάλι τονε Θεό.

"Θε μου μεγαλοδύναμε, μη μου το χρωστείς να χάσω το Γιάννη μου. Ανε θέλεις κι αμιά μέρα να πάρεις το Γιάννη μου, πάρε με καλλιιά εμένα και μη μου τονε βλάψεις αυτό".

Άκουσεν ο Θεός τη μ-προσευχή τζη κι ελυπήθηκέ ν-τηνε και μια βολά απού εσκέφτεντονε να πάρει το Γιάννη, λέει του Χάρου. Το Γιάννη τση γρές θέλω να πάρομενε μα, επειδής με παρακάλεσενε, πώτηξέ τηνε κι ανε θέλει, πάρε την αυτή κι αφης το Γιάννη τζη.

Πάει γιατ' απού λέτε ο Χάρος στο σπιά τση γρές και παρυσιάζεται σαν-το φάντη μπαστούνη:

- Ε, κακομοίρα χειριά, εγώ ήρθα για το Γιάννη σου, μα ήμπα να θέλεις να σε πάρω σένα καλλιιά και ν' αφήσω το Γιάννη;

- Έντονε παιδί μου το Γιάννη απου κοιμάται στη μ-πεζούλα.

Το “παλληκαράκι”

Καβαλάρης ήτονε στο γάιδαρό ν-του ένας γέρος κι έπχιαινε στη δουλειά ν-του. Όταν επέρνανε απού το διπλανό χωριό τον έξεψιμενε στου πετρές ένα γ-κοπελούρι. Εσκέφτηκεν αυτός να κατέβει να το δείρει μα πάλι εσκέφτηκεν πως μπορεί να μη ν-το πχιάσει και είναι κι απού εβारीέτονε να καβαλικεύει και να ξεκαβαλικεύει και λέει με το νου ν-του “Εγώ θα δώσω ένα δεκάρικο να το δείρει ένας άλλος” Φωνιάζει το λοιπός του κοπελιού: “Εσύ, καλό μου, θα γενείς παλληκαράκι κι εγώ τα παλληκαράκια τ’ αγαπώ. Έλα πάρε εκείνο το δεκάρικο να πανα πάρεις καραμέλες”.

Το καλό σου κοπέλι εχάντανε πως εγίνηκεν “Ο Λίγκος ο Λεβέντης ο Αρχηληστής” και πάει κι αγοράζει καραμέλες κι έρχεται και καυίζει κι έτρωέ τζι στον ίδιο τόπο κι επερίμενε να περάσει κι άλλος να τονε πετροβολίξει να πάρει κι άλλο δεκάρικο. Πολλή ώρα επερίμενε, μα όταν ειδεν απ’ αλάργο κι επρόβερνε πάλι ένας καβαλάρης έτριβεν τα χέρια ν-του ο μικρός ληστής και μόλις εσήμωσεν τον αρχινά στα βόλια, μα ετούτος δεν έδωκε δεκάρικο μόνο παίζει δυο - τρείς πήδους κι αρπά το και βάνει το κάτω κι επάχθιε ν-το σα ν-τον όφη. Την ώρα που έδερνε το κοπέλι ο άνθρωπος, εγιάερνε απού τη δουλειά ν-του ο γέρος απού είχενε δοσμένο το δεκάρικο και ξεκαβαλικεύει και ξεμιστεύει το για να μη ν-το σιοκαταλύσει ο άλλος κ’ ύστερα του λέει: “Εγώ τόδωκα το δεκάρικο απώρα για να σε δείρει ένας άλλος, για δεν εκάτεχα α μπορέσω να σε πχιάσω γω. Πιστεύω δα πως σου γίνηκεν ένα μάθημα πως πρέπει να περνάς φρόνιμα για να περνάς καλά.

Ο καινούριος κυνηγός κι ο παλιός λαγός

Επήγε μια βολά ένα καινούριος κυνηγός στο κυνήγι κι απάντηξέ ν-του ένας γέρο λαγός. Μόλις ειδενε το λαγό ο φίλος μας του τσ’ έπαιξενε, όσες κι αν είχενε η καραμπίνα, μα μουδ’ ο λαγός εβρέθηκεν άτυχος, μουδ’ ο κυνηγός τυχερός. Ούλο το κακό απού εγίνηκεν απού ο κυνηγός έχασεν τα φυσέκια, και απού ο λαγός ετράβηξενε λαχτάρα εκειά απού εγροίκανε τσοι βρόντους γιατ’ εφοβάτονε ήμπα να τονε βρει κιανένα σκάγιο, όι απ’ αυτά απού τα λένε “εύστοχα”, μα απού τ’ άλλα απού τα λένε “αδέσποτα”, γιατί ο λαγός είπαμενε πως ήτονε γέρος κι έβγανε σωστά συμπεράσματα.

Απής επήγε κάμποσο τόπο ο γέρο λαγός εβόσκεντονε ξέγνοιος κι αναπαημένος. Ένας φίλος του απού τον παρακλούθχιε του λέει:

- Θαμάζομαι σε γω. Δε φοβάσαι πως μπορεί ο κυνηγός να σε γυρέψει και να σε ξαναβρεί;

- Πολλά έχουνε τα μάχια μου θωρεμένα. Απού το ν-τρόπο απού έπαιζε τζι μπαλωτές, εκατάλαβα πως είναι καινούριος κι ατζαμής κυνηγός κι εγώ τ'ετέθχοιους κυνηγούς στα δαχτύλια μου τσοι παίζω και στα παλιά μου παπούτσια τσοι γράφω.

Ούλα τα κάτεχενε κι ως τη μύτη ν-του δεν εθώριε

Ένας ήτονε μια βολά κι εχάντανε πως τα κάτεχεν ούλα, κι ούλα ήθελε να τ' αποσιάζει. Με ούλους τά'χενε, απού το μικρότερο κοπέλι του χωριού ώστε να πάει στσι "Μεγάλες Δυνάμεις" και μούδε δεν αφήνεν αυτός αραλίκι να μιλήσει άλλος άνθρωπος. Ούλη την ώρα εσούρευε. Ποτές του δεν είπενε ανθρώπου καλό.

Ένας άλλος χωριανός ήτονε κεντρωτήρι κι εκέντρωσέ ν-τονε μια βολά με τρόπο. Έκανε πως έλεγε μιαν ιστορία:

Ήτονε μια βολά ένας παλιός Έλληνας απού ήθελε να τα κατέει ούλα. Θαλή τον ελέγασι. Μιαν αργαδινή απού ήτονε ξαστεριά, έπχιαινε στο σπίτι ν-του, μα, σαλεύοντας εξάνοιγε τ'άστρα για να κάνει θεωρείες. Όπως εξάνοιγε στον ουρανό δεν είδενε πως ήτονε ομπρός του ένας λάκκος με νερό κι έπεσενε μέσα. Εβγάλασί ν-τονε και δεν επνήγηκενε μα απής τον εβγάλανε τού'πενε μια γυναίκα: "Ανοματη μοίρας σου κακομοίρη. Στη μύτη σου ήτονε ο λάκκος και δε ντον είδες κι από λιγόν να πνηγείς, μα τ'άστρα θέλεις να ερευνάς".

Αυτός απού κάνει πως τα κατέει ούλα έκαμενε πως δεν ένιωσενε που εξάμονεν η γι-ιστορία.

Το διαζύγιο

Ήτονε έναν αντρόνο απού ούλοι εχαντούσανε πως επερνούσανε αγαπημένοι και ευτυχισμένοι. Κιανείς δεν εκατάλαβενε ποτές πως ανάμεσα σ'αυτούς τ'άθρώπους ύπαρχενε πρόβλημα.

Μιαν ημέρα του Θεού όμως, έσκασενε σα ν-τη μπόμπα το χαμπάρι, πως το αντρώνο αυτό αποφάσισενε να χωρσίει!!

Ο άνθρωπος είχενε πολλούς και καλούς φίλους κι εχαντούσανε πως θα κάμουνε καλό κι εζορίζασί ν-τονε.

- Ίντα πάεις να κάνεις μωρέ να διαλύσεις το σπίτι σου; Η γυναίκα είναι νέα κι όμορφη, γιάντα θα τηνε ζυγώξεις;

Αυτός τωνε δείχνει τα παπούτσια ν-του.

- Θωρείτε τα παπούτσια μου; Καινούρια είνι κι όμορφα, μα εγώ κατέω ίντα πληγές έχουνε ανοιγμένες στα πόδια μου.

Η “καλή” γυναίκα

Ήτονε μια βολά μια γυναίκα απού επερνούσανε με τον άντρα τζη στην αγάπη σα ν-το σκύλο με το γ-κάτη. Η διαολογυναίκα έκανε τη ζωή του μαυροκακομοίρη τ’ αντρώς τση φοβερό και τρομερό μαρτύριο. Μούδε με το καλό, μούδε με το κακό δεν εκουλαντρίζεντονε. Επολέμησεν αυτός με τη γ-καλωσύνη ν-του να καλμάρει την γ-κακία τζη, μα ήτονε το ίδιο σα νάχα σπέρνει βασιλικούς στη θάλασσα. Αναφιλέ ότι έλεγε, αναφιλέ ότι έκανε. Ζωντανό τον έφασε τον άτυχο του κόσμου και δεν άργησεν η μοίρα ν-του να τον απαλλάξει από το μαρτύριο τση γυναίκας του.

Μόλις τον έθαπνε, η σκυλάρα, είδενε και το λάθος τση και είδενε και την αξία τ’ ανθρώπου απού έχασενε μα ίντα χαιρι διάφορο γι’ αυτόνο το γ-κακομοιριασμένο; Τσι καλύτερες λειτρουγές τού καμενε. Κάθα μέρα τον εμοιρολογάτονε και τον έκλαιγενε μέσα πού τη γ-καρδιά τζη. Επήγενε και στο “τραπεζάκι”, εκειά απού μιλούνε με τσοι ποθαμένους κι εκάλεσέ ν-τονε γιά να του ζητήξει συγγνώμη γιά τα στρούσια απού του άξιωσενε όντεν ήτονε ζωντανός.

- Συχώρεσέ μου μπρέ, α σε στεναχώρησα κι αμιά βολά όντεν ήμεστανε μαζί. Εδά να κατέεις πως σ’ έχω μέσα στη γ-καρδιά μου. Μα λέγε μου εδά μπρέ, πώς περνάς άτουδά απού βρίχνεσαι;

- Δόξα να έχει ο Θεός, χίλιες φορές καλλιιά είν’ επά παρά όντεν ήμουνε ζωντανός κι ήμεστανε μαζί.

Ε- γή αργά γή γλήγορα θα ποθάνω κι εγώ. Πού να σε γυρέψω όντε θά’ ρθω απού να σμίξομενε;

- Στη γ-κόλαση με φέρανε, γιατί θυμάσαι δα πως δεν έπχισαινα στην εκκλησία όντεν ήμουνε ζωντανός, μα δόξα τω Θεώ, καλλιιά περνώ επά παρά όντεν ήμεστανε μαζί.

Ο γιαλίτης και ο αγορίτης μποντικός

Οι δαιμόνοι το φωτίσανε το καλλιμέντο του Ξηρούχη (το Μανουσιό ν-του) απού τό 'ει και μοναχογιό, κι αμάλारे κι εμπήκε στη χώρα για δε ν-τ' αρέσει λε, η ζωή στο χωριό. Ειπαράιτησεν εδά το μ-πατέρα ν-του κι απαλεύει ο κακομοίρης εφταμόναχος του ούλα τα ζουμπερά (σοζά, αίγες, βούγια, μουλλαρογάιδουρα, χοίρους διάνους) και να ποτιζει περβόλια και να κόβει περολικά και να πχιαίνει να τα πουλεί. Καημός καρδιάς ή'τονε ο κακομοίρης κι σπροχθές έλεγε στο γ-καφενέ πως θα τα ξεκάμει τα έχνη ν-του γιατί δε μπορεί να τ' απαλεύει τόσα βάσανα μοναχός του, μα ευρέθην εκεδά ο γέρο Πώλος και του λέει "Σιγά - σιγά, μη βιάζεσαι να τα ξεκάμεις τα έχνη σου, γιατί εγώ περιμένω πως ό'τι ν' αποκάμουμε τα λεφτά απού κρατεί το κοπέλι θα σου γιαίρει σα ν-τον "άσωτο γιο". Γροίκα να σου κάμω μανιστορία.

Οι μποντικοί έχουσινε κι αυτοί πατρίδες. Μια βολά στα σύνορα τη πατρίδας τώνε απαντηχτήκανε δυο μποντικοί, ένας γιαλίτης μ' έναν αγορίτη και ερώτανε ο αγορίτης το γιαλίτη πώς περνά και λέει του: "Ε, πως να περνώ χαρουπάκια, ελιδάκια ό'τι λάχει. "Ο αγορίτης εφαιίνετνε σα ντον αριστοκράτη. Περιποιημένος, καλοπορεμένος, γυριζει και κάνει του γιαλίτη:

"Ακλούθηξέ μου εμένα στο μιτάτο και εκειά θα ρωτά η μπούκασου τη γ-κοιλιά σου ίντα τη γουστάρει".

Επήγανε το λοιπός στο μιτάτο και μόλις εμπήκανε στην αποθήκη του τυριού δενε πίστευε στα μάθχια ν-του ο γιαλίτης μπουοντικός.

- Θωρείς που σ' έφερα; λέει ο αγορίτης

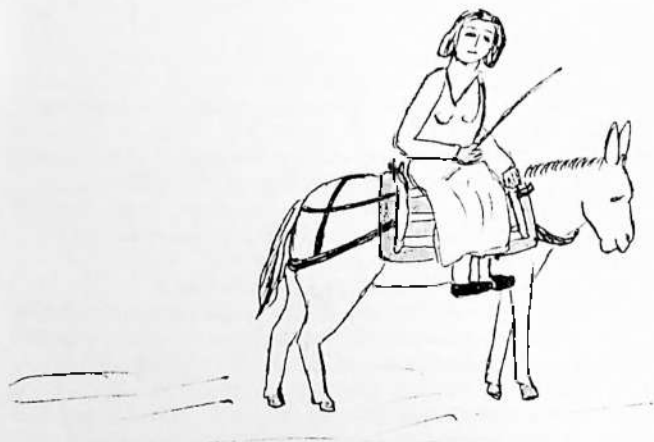
- Ναι, ο Θεός να σ' έχει καλά. Εγώ θα σου το γνωρίζω.

Πολλές μέρες επεράσανε αριστοκρατικά, μα μian μέρα απού εκατέβηκεν ο γιαλίτης στην αποθήκη για να πάρει το πρωινό ν-του, θωρεί το φίλο ν-του πχιασμένο σε μια φάκα! Δεν επολέμησε να του βοηθήσει, δεν επολέμησε να τονε παρηγορήσει, μονό τονε φορτώνεται. "Όντε μου 'λεγες πως έχουνε στο μιτάτο τυριά και μυζήθρες, έπρεπε να μου πεις πως έχουνε και φάκες" κι αφήνει το φίλο ντου στη φάκα κι αυτός, δρόμο για τα χαρουπάκια ν-του.

Έτσα και το Μανουσιό σου θα δει τσι φάκες και τσι παιίδες απού έχει η χώρα και μόλις τ' αποκάμουμε τα λεφτά θα σου 'ρθει σα ν-τον "άσωτο υιό" απού μας είπεν ο παπάς μια βολά στην εκκλησία.

Το Μαργωτώ

Το Μαργωτώ το κακορίζικο ήρθε στο γ-κόσμο όντεν είχαν οι γι-αθρώποι τα δυσκολότερά ν-τωνε χρόνια. Μα από τριχού νά 'ρθει στο γ-κόσμο εδυστύχανε αυτό το μαυροκακορίζικο. Όντε ν-τόχενε η μάνα ντου στη γ-κοιλιά τζη επείνανε αυτή κι αν είχε βρεί και πράμα να βάλει στη μπούκα τζη ήσανιε χύρτα γή χοχλιοί με λίγο - λίγο γή και καθόλου ψωμί. Μα οι βαρεμένες έχουνε ανάγκη από καλοπέραση για να κάμουνε σωστό παιδί. Απής εγεννήθηκε το Μαργωτώ, η μάνα ν-του δεν είχε να καλοτρώει για να κατεβάζει γάλα να το χορταίνει. Τροφές αγοραστές δεν υπήρχανε. Κουκκόζουμο του δίδανε, πατατάκια και γάλα, όσο γ-καιρό έβγαγεν η μαρταρέ ν-τωνε. Μα ούλα τα παραπάνω εκαταδικάσανε το άζουδο το Μαργωτώ να κανιάσει το μπογάκι ν-του και το μυαλουδάκι ν-του να πομείνει καθυστερημένο.

“Σταμάτα καλέ να κατεβώ...”

Απής ακρομεγάλωσανε το Μαργωτώ εφεύγανε τα σχιόκαιρά ν-του κι επχιαίνανε στην Αθήνα και εζήλεψενε κι αυτόνο γιατί καλά το λέσινε πως κι ο κόρακας τη θέλει τη φωνή ν-του σα γ-και τ' αηδονιού.

Δεν εμπόριε όμως αυτό το Μαργωτώ να πάει στην Αθήνα, όζω μόνο για υπηρέτρια γιατί δεν είχε ικανότητες για πράμα.

Επήγε στην Αθήνα το Μαργωτώ υπηρέτρια σ' ένα μεγαλύσπιτο. Απρόσεχτο ήτονε. Γρουσούζικο ήτονε. Παλαβιάρικο ήτονε. Εκρατήξανε ν-το δυο - τρεις μήνες ήμπα να καταφέρει να διορθωθεί μια ουλιά, μα αυτόνο ήτονε αδιόρθωτο κι εξυγώξασί ν-το κι εγιάειρενε πάλι στο χωριό. Δεν έφερνε λεφτά. Δεν εδιορθώθηκενε σε πράμα, μα έμαθενε μπάρεμου κι εμίλιενε του γαϊδάρου αθηναίκα. Μια βολά καθίζει στο γαϊδαρο για να πάει στο περβόλι μα αυτός δεν εσάλευε και λέει του: **“Άντε ρε μαλ.... σύρε λίγο το πόδι σου”**. Ατιής έφταξενε στο περβόλι κ' ήθελε να κατέβει λέει του γαϊδάρου: **“Σταμάτα βρε βλάκα να κατέβω”** μα ο γαϊδαρος δεν εκαταλάβαινε αυτή τη γλώσσα κι εσυνέχιζε να σαλεύει. Ο γέρο Ξηρούχης εκάθεντονε κι αυτός στο δικό ν-του γαϊδαρο κι έπχαινε στο περβόλι ν-του κι εγροίκανε, κι εθώριενε πως δε μπορεί να συνοηθεί μπλειό το Μαργωτώ με το γαϊδαρό ν-του και λέει τση: **“Εσύ επήγες στην Αθήνα κι έμαθες τ' αθηναίκα μα ο γαϊδαρος δεν επήγε και δε ν-τα κατέει. Αθέλεις να σαλεύει θα του λεις “αέ” κι αθέλεις να σταματήσει θα του λεις “παρού” έτοιαπού του τάλεγες και πρωτύτερα, αλλιώς αυτός θα σε πάει στο άλλο χωριό”**.

“Δε γ-κατέεις κολύμπι;!!!”

Ήρθενε μια βολά στο χωριό μας ένας πρωτεουσιάνος για “να απολάψει, λε, την άγρια φύση” για ν' ακούσει, λε γαϊδάρους να “γκαρίζουνε”, σκύλους να γαβγίζουνε, ν' ακούσει, λέρια των οζώ και να δει, λε, “αγνούς αθρώπους” . Πρέπει πως θά 'χενε κιαιμά δεκαρέ δραχμές στη τζέμπη ν-του και μπορεί να κάτενε και μιαν αράδα γράμματα κι ουλους εμάς μας εθώριενε σα ν-τα μελιγκουνάκια. Ντάη-ντάη έπχαινε στο βουνό για να “απολάψει την άγρια φύση” μα έπχαινε και στη θάλασσα, εκειά απού εκάνανε μπάνιο οι τουρίστες γιατί κιεκειά ήσανε, λε, “αξιοθέατα”.

Μια βολά ήθελε να κάμει βαρκάδα να πάει στο νησί και παίρνει ένα φτωχαδάκι να τονε πάει με την βάρκα ν-του. Ορφαναθρεμένο ήτονε το κακορίζικο και δεν επήγε καθόλου σε σκολειό μα ο πρωτεουσιάνος, μόλις εμπήκενε στη βάρκα αρχίνηξε να του κάνει εξετάσεις:

- Νεαρέ, έχεις διαβάσει τα βιβλία του Βίκτορος Ουγκώ;

- Όι (του λέει) δε ν-τά 'χω διαβασμένα.
- Έχεις διαβάσει τα βιβλία του Ιουλίου Βερν;
- Όι (του λέει) δε ν-τά 'χω διαβασμένα.
- Έχεις διαβάσει τα βιβλία του Θερβάντες;
- Όι (του λέει) μούδ' αυτά δε ν-τα διάβασα.
- Έχεις πάει καμιά φορά στο εξωτερικό;
- Όι μούδε δεν επήγα, μούδε δε γ-κατέω οθενε πού πεύτει. Ετότες ο πρωτεουσιάνος, σα ν-το δικαστή οντε διαβάζει την απόφαση του δικαστηρίου γυρίζει και λέει στο φτωχαδάκι: "Σε λυπάμε καημένε. Έχεις χάσει τη μισή σου ζωή!!"

Σε μια ουλιά το σαπιλοβαρκάκι του κοπελιού έσπασεν απού το μπάτο κι εγέμιζε νερά και γυρίζει και λέει του πρωτεουσιάνου το κοπέλι.

- Κατέεις μπάρμπα κολύμπι;
- Μπα. Είναι το μόνο πράμα που δεν έμαθα στη ζωή.
- **Εδά έχασές τηνε ούλη σου τη ζωή, μαυροκακομοίρη μπάρμπα!!**

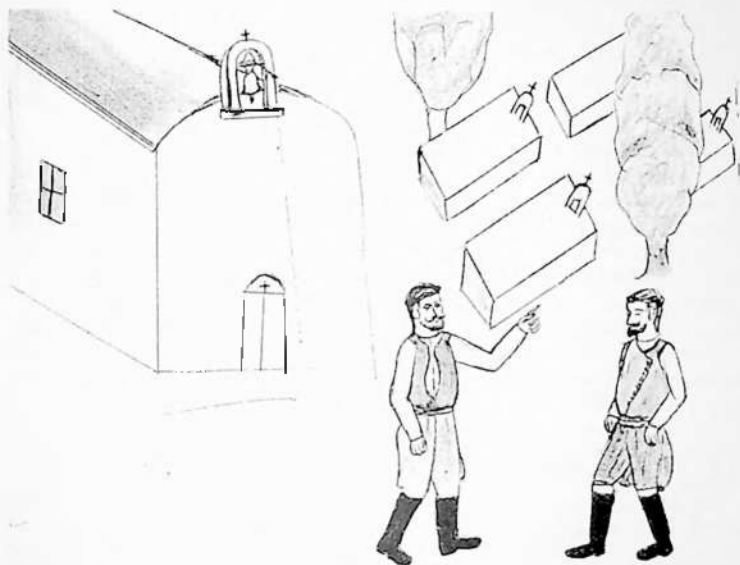
Έμπεψεν ο Θεός κι επέρνανε ένα μεγάλο καράβι εκείνηθα την ώρα κι επήρε τζοι χαμπάρι κι εγλύτωσέ τζοι.

“Ούλοι είχανε δουλειά”

Δυο κοντοχωριανάκια ήσανιε σιόκαιρα κι επήγανε μαζί στο στρατό, ετύχανε στον ίδιο λόχο και τα κρεββάθια ν-τωνε ήσανιε δίπλα - δίπλα. Καλλιιά παρά νάχαν είνιε αδέρφια αγατιχιούντανε κι ούλες τσ' ελεύτερες ώρες ήσανιε μαζί. Εδώκασινε και τα χέρια όπχοιος πρωτοπαντρευτεί να τονε στεφανώσει ο άλλος. Σαν απολυθήκασι ο ένας ανάπχιασεν οζά, ανάπχιασε μέλισσες, έκαμε περβόλια και δε ν-του βόλιε μούδε να ποθάνει, απού λέει ο λόγος. Ο άλλος εξάνοιγε γ-και τη δουλειά ν-του, μα και τα παρεάκια ν-του και τα γλεντάκια ν-του και το παρό έδιδε στο γ-κόσμο, σε καλό και σε κακό. Ετζέλεντονε εδά να κάμουνε παρέα κι αμιά βολά και με το μπαλιό ν-του φίλο και κάθε τόσο τον έπαιρνε ντελέφωνο, μα αυτός τού λεγε: “δουλειά έχω καημένε και δε μου βολεί”. Όλο δουλειά είχενε.

Μια βολά τονε παίρνει στο ντελέφωνο και λέει του: “Μεγάλη ανάγκη είναι να σμιζομενε απόψε. Έλα στην Εκκλησία τ' Αγιάνιού τα βραδυάσματα κι εκείά θα σε περιμένω. Ότι δουλειά κι αν έχεις να την αφήσεις και νά 'ρθεις”. Τα βραδυάσματα πραγματικά έρχεται ξεγλωσσισμένος ο φίλος με ται πολλές δουλειές και λέει του φίλου ν-

του "Λέγε μου ογλήγορα ίντα με θέλεις κι απής μου ντελεφώνησες
κάνω το σταυρό μου ούλη την ώρα να μην είναι μεγάλο κακό".

Θωρείς τσοι εκεινουσιγέ; ολοι ν-τωνε είχανε δουλειές.

Εκεία στην εκκλησία ήτονε το νεκροταφείο του χωριού και δείχνει ο άλλος φίλος με τη χέρα ν-του οθε ν-τα μπνήματα και λέει: "Θωρείς τσοι ετούτουσιγέ; ούλοι ν-τωνε είχανε δουλειά όντεν ήρθενε η γι-ώρα του κάθα νιούς τωνε. Όντε γ-κι, α μ-ποθάνει κιαείς θ' αφήσει κι ακάμωτες δουλειές. Δεν εμπόρουνε με άλλο ν-τρόπο να σε φέρω κοντά μου κι εδιάλεξα το ν-τόπο για να σου δείξω παράδειγμα. Ας τα λυτά δεμένα κι έλα να πάμενε να κλέψομενε μια του χάρο".

Τη μ-πρώτη φορά ήτονε δύσκολο να τονε τραβήξει μα σαν εγλυκάθηκενε εκάμασινε πολλές βολές παρέα κι από κειά κ' ύστερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΑΘΙΒΟΛΕΣ

Γυναικοκλεψιά

Ο Μανώλας ήτονε φιλότιμος ο κακομοίρης και δουλευταράς μα δεν ήτονε καθόλου σπυρτάδος κ' ήτονε και ντίμπις ασκημάθρωπος. Στράβελο τον ελέγανε για την αλλοιθωριά ν-του και αποκάουδο τον ελέγανε για τη μαυρίλα ν-του.

Η μάνα ντου, η γι-Εργινούσσα, τον είχε αναθρεμένο ορφανό γιατί οι Γερμανοί είχασινε σκοτωμένο το γ-κύρη ν-του. Με την ορθά τζη, με το μαρτί τζη, με τσοι χοχλιούς και με τα χόρτα εκαταφέρανε να ζήσουνε. Εθώριε ν-το αυτή η κακομοίρα πως, ως κι α ν-τον είχενε καλαναθρεμένο, αυτός δεν ήτονε τση προκοπής" Ένα τό 'χω η κακομοίρα κι αυτόνο δε μου τό μπίμεν ο Θεός σα ν-τα παιδιά των αλλωνώ αθρώπω" Δεν εμπόριενε να χώσει τα γ-καημό τζη.

Εμεγάλωσε ν-τ' ορφανό κι εγένηκε γ-και ραδαράς και μεγαλοκουραδάρης μα όντεν ήθελε να παντρευτεί δεν ευρίχεντονε κιαιμίνα τονε θέλει.

Αποφασισμένος ήτονε ο φίλος μας ο Μανώλας πως δε γνωρίζει μοίρα, μα μιαν αργαδινή ήρθανε δυο - τρείς τροζοί, απού του κάνανε τσοι φίλους, και του λέσινε: "Μη στενοχωριέσαι μωρέ. Επαέ είμασταν εμείς. Ο Θεός δεν αφήνει κιανένα να χαθεί. Στο διπλανό χωριό έχει ο Τσουραπομπαντελής ένα γ-κοπελιδάκι και είναι ότι πρέπει για τη δουλειά σου και θα πάμε να το κλέψομε να βολευτείς κι εσύ καφούρη"

Εκάμανε τα σκέδια τση κλεψιάς. Ορίσανε πχοιοί θά 'νιε η κλεφτοπαρέα. Ορίσανε μέρα και ώρα τσ' "επιχείρησης". Εσουνοηθήκανε ένα αμούστακο κοπελιάρη και την ώρα που του ορίσανε ήτονε ντυμένος γυναικίστικα κι εκαμώνεντονε πως πάει με το σταμνί να πάρει νερό από το πηγγάδι απού τού 'χανε ορμημένο. Εκείνη δα την ώρα φτάνει η παρέα κετές τση λένε: "Εμείς δεν ήρθαμεν επά για κακό αν είσαι αφουρκαστερή, αν αρχινήξεις όμως να φωνιάξεις θα κόψομενε τη γ-κεφαλή σου σα τζ' όρθας".

Καλόβολη εβρέθηκεν η "κοπελιά" και καθίζου ν-τηνε σ'ένα γάιδαρο απού τον ελαλούσανε ξαργουτού και δρόμο για το μιτάτο. Στο δρόμο ελέγανε τση "νύφης" πως πέφτει σε καλά χέρια, πως είναι

ο Μάνωλας χρυσοχέρης κι έχει χρυσή καρδιά και πως θα περάσει αρχοντική ζωή. (Ούλα γιάννα τα γροϊκά ο Μάνωλας).

Έδωκε ν-το θέλημα η "νύφη". Επήγανε κι εφέρανε έναν άντρα με αγένια κι έκανε το μ-παϊτά. Ο Πώλος έκανε το γ-κουμπάρο. Στεφάνια εκάμανε με κλίματα. Τράους είχανε σφραμένους, κρασιά είχανε φερμένα. Ούλα ήσανε καλά σκεδιασμένα. Άλλοι εκάνανε τα σκέδια κι ο Μάνωλας τα έξοδα.

Την ώρα απού έλεγεν ο "παπάς" "Στέφεται ο δούλος του Θεού Εμμανουήλ τη δούλη του Θεού Μαρία" ήσανιε οι καλύτερες στιγμές τη ζωής του Μάνωλα.

Εφάγασι τζοι τράους, ήπιχιασι ν-τα κρασιά, επαιζανε και μπαλωτές. Εχορευάνε ουληνυχτήσιως τη νύχτας χωρίς λύρα και ο Μάνωλας εφτερούγανε στον "έβδομο ουρανό".

Όντε θελα ξημερώσει μπλειό σηκώνεται η "νύφη" να πάει να τσιρήσει. Εφαινέτον εδά καλόβολη, εντρέπουντανε και να τηνε ξανοίγουνε εκεία απού θελα τσιρά κι αφήκασι ν-τηνε μοναχή τζη.

Ακόμησ τηνε περιμένει ο Μάνωλας.

Οι συμβουλές του πατέρα

Ένας γεροντής ήτονε στα νιάτα ν-του ζαγάρι τη κλεισιάς μ' απής επολιογέρασε αποσέρθηκεν απού τη δουλειά και του κερατά το γουβέρνο, μούδε σύνταξη, μούδε εφάπαξη, μούδε πάρε διάολε τη δροσιά κι έφανε εκεία στω δαιμόνω τη ν-τέχνη τα καλύτερα χρόνια τη ζωής του. Κάθα βράδυ μπάρε μου ευχαρισχίέτονε στα ονειράτα. Ουληνυχτήσιως τη νύχτας ονειρεύοντονε πως ελάλιε κομματές οζά πως, έγδερνε, πως εμπαλώτερνε και πως τονε εμπαλώτερνανε.

Μιαν αργαδινή ονειρεύεντανε πως ελάλιε μια χοντρή κομματέ διαλεχτά οζά και τά 'χενε φερμένα στη μ-παγανέ των οζώ ν-του μα εκείνη δα τη "γλύκιά" στιγμή εφτανεν απού τη γ-κλεισιά ο "διάδοχός" του κι εχτύπησεν η πόρτα και γνώθει ο γέρος και φωνιάζει του κοπελιού από 'κειά απού εκοίτεντονε: "Ούλοι δαιμόνοι σε μπέψανε, παράουρε. Δεν έκανε νά 'ρθεις μιαν ώρα αργότερα; Έκαμες μου φοβερή χαλάστρα".

Ερώτηξεν ο γέρος στη συνέχεια:

- Πως επήγεν η στρθηχιά σου σήμερο;

- Έφερα τρία ζά, μα είνιε καλά έχνη (του λέει)

- Να πηχιάσεις να τηνε παραιτήσεις αυτηδά του χλίου δαιμόνου τη ν-τέχνη γιατί κιντυνεύεις και να πάθεις κακό και να κάμεις κακό. Παραίτα τηνε απού να κοιμάσαι ξέγνοιος στο σπίτι σου και να ξεγνοιόασομενε κι εμείς μα, α δε γροϊκάς και κάνεις τση κεφαλής σου, να μη χάνεις μπάρε μου το στρατικό σου για δυο και για τρία ζα. Εγώ όντεν έκανα αυτηδά τη δουλειά όντε θελα να φέρω λιγότερα από τριάντα, δεν ήμουνε ευχαριστημένος.

“Τον αντρειωμένο μην τον κλαίς...”

Πολλά διούλλαβα ετύχασι μαζωμένα στο σπίτι του Παυλή κι ούλοι ελέγασι πως αυτό το σπίτι, ποτές του μπλειό δε θα ξανα αναντρανίσει. Κι όντιμωσ όζω επεύτανε ούλοι. Το κοπέλι του Παυλή είναι αντρειωμένος σε κάθε περίπτωση. Εμπήκενε αλετριγουδιάρης σε ξένες φράμπρικες. Εμπήκενε τυροκόμος σε ξένα μητάτα. Έσκαφτενε ξένα αμπέλια. Εμάζωξενε ξένες ελιές κι ας ήτονε αρχονταναθρεμένο κι αμάθητο στα ξένα βάσανα. Σ' ένα χρόνο εξέχρωσε ούλα ν-τωνε τα χρέη. Τον άλλο χρόνο εξαναδρομολόησενε το σπίτι. Επήρενε κι ένα γ-κουράδι οζά ξεχαρτζιστά και σε δυο χρόνια τα ξεχάρτζισενε. Ύστερα δα ακρομεγάλωνε γ-κιόλας κι αρχίνηξε να χαζιρεύεται και για παντρεία. Μιαν ημέρα πάει στο δάσος και κόβει ξύλα για να κάμει σκάλα να βγαίνουνε στι σκαλωσχιές. Κόβει ξύλα για να κάμει καροτσάκι, κόβει ξύλα για να κάμει μπεράτες να τσοι περνά απού το ν-τοίχο να πατούνε οι τράβες τση σκαλωσχιάς. Κόβει τσι τράβες για τη σκεπή, έφερεν αμμούτσες, έφερενε πέτρες. Ασβέυτη είχενε καμωμένο πρωτύτερα. Τάκα - τάκα τ' αρχίνηξενε και τάκα - τάκα τό χτισενε. Επήγεν ύστερα και ευρήκενε και τσι σκίζες για να τσι θέσει απάνω στσι τράβες κι απάνω τωνε να βάλει τα φουντώματα (θύμους, γή σφάκες, γή οβριά τση θάλασσας).

Απάνω στα φουντώματα εβάλανε χώμα για ρόδωμα και το πήρανε από κειά δίπλα. Για κανονική χωμάτιση όμως έφερενε χώμα από χλίια μέτρα γιατί εκεί βάνουνε διαλεχτό χώμα για να μη ν-το περνά το νερό.

Εβοηθήσανε ν-του οι χωριανοί στη χωμάτιση γιατί κι αυτόνο δεν εγύριζενε ράχη από πράμα.

Τσι πόρτες, τσι καναμπέδες τα τραπέζια, ο ίδιος τά' σιαξενε γιατί ήτονε τζενιαδόρος.

Και πάλι σε λίγα χρόνια εξεπεραστήκανε ούλες οι δυσκολίες και πάλι του Παυλή το σπίτι ήρθενε στα πρωτυνά ν-του και πάλι εγίνηκενε νοικοκυρόσπιτο και αρχοντούσπιτο.

Το χειμαδιό

- Ώρα καλή σου Σύντεκνε. Ίντα κάνεις και πως τα πάεις;

- Ώρα καλή και σένα καλέ μου Σύντεκνε, μα γω, για να σου λέω την αλήθεια, μούδε καλές ώρες μαι μουδε καλές μέρες δεν έχω, μόνο 'χω μεγάλες μπόρες και μεγάλες φουρτίνες στο σπίτι μου.

- Μα ίντα σου συμβαίνει, μωρέ Σύντεκνε κι απ' όντε σ' αντίκρυσσα μου φάνηκες γρινιαστός;

- Ίντα να σου λέω, Σύντεκνέ μου; Κάτσε να σου τα πώ να με λυπηθείς και φαίνεται μου κι εμένα πως θα ξεμπουργάρω, ότι να πω το μ-πόνο μου.

Έπασε στη μέση του χειμαδιού μου έχει ο Λαμερατονικολής ένα γ-κορμάτι δικό ν-του χειμαδιό κι εδά παίρνει τη θυγατέρα ν-του ο γιος του Ψαραυτομανούσου και του χρειιάζονται λεφτά κ' είπε μου να μου το πουλήσει κ' είπα του πως θα το πάρω. Έτυχε γ-και βρίχνονται μου και τα λεφτά. Κι αν είχα ν-το πάρω θελα κάμω ένα χειμαδιό απού να του ζιλεύει όπχοιος κι αν έχει ιδέα απ' οζά. Μα μόλις έπεσενε στ' αφρχιά τση τροζοκακομοίρας τση γυναίκας μου έπχασενε το Θεό απού το μ-πόδα. Πχοιος είδενε το Θεό και δε ν-τον εφοβήθηκενε; Μα δεν είναι δα μόνο απού μασε ταιριάζει αυτό το χειμαδιό. Είναι απού εδά απού είναι στα χέρια του Λαμερατονικολή δεν έχομενε πρόβλημα γιατί ο άθρωπος είναι καλός και συνοναίσιμος. Αυτός απού θα τ' αγοράσει δε γ-κατέμενε ίντα διάολος θά'ναι και μπορεί να βρεθούμενε και σε δύσκολη θέση.

Αυτή, η τροζάρα, θέλει να πάρομενε, λε, μια γ-κρούσα να κάνομενε βόλιτες, εβάρικα τση κιόλας, απού δε ν-το ξανάκαμα, κι απού ντρέπομαι να το λέω και μη με ξεκαθαρίζεις πως θα με φέρει στην ανάγκη να τηνε δώσω του διαόλου και να τα τινάξω ούλα στον αέρα.

- Όι Σύντεκνέ, για το Θεό, μη λείεις ετέθχοια πράματα. Κάμε υπομονή και μπορεί ν' αλλάξει κι αυτήνη γνώμη. Πολλά εστενοχωρέθηκα μ' αυτάνα απού σου γροικώ. Ο Θεός να βάλει τη χέρα ν-του.

Ο φεμινισμός

Άκουσεν εδώ το Μιχελιό του Σηφραλάκο στο ραδιόφωνο τη λέξη "φεμινισμός" και δεν εκάτεεν ίντα πάει να πεί και πάει στο γκαφενέ κι ερώτανε μα μούδ' εκεί, δυο - τρεις νομάτοι απού ήσανιε δεν εκάτεανε πράμα να του πούνε. Σε μια ουλιά ώρα ήρθενε ο γέρο Νικολής, κι αυτός είναι κοσμογυρισμένος γιατ' ήτονε στα καράβια και τα κατέει ούλα. Λένε πως επήγε και στη ν-Τριαμαθχιά, εκείά απού έχουνε οι γι - αθρώποι τρία αμάθχια. Λένε ν-του το λοιπός του γέρο Νικολή:

- Απατός σου θα κατέεις, μπάρμπα Νικολή να μασε πείς ίντα πάει να πεί η λέξη φεμινισμός.

- Αφουρκού να δείς. Οι γυναίκες ήσανιε οι κακομοίρες αδικημένες για χιλιάδες χρόνια απού τ' άντρες. Ελέγασι πως "το δίκιο τ'ό χει ο ισχυρός" και επειδής οι γι-άντρες ήσανιε πιλιά χεροδύναμοι τ' ελέγανε ισχυρούς. Μα δα κάμποσα χρόνια εσηκώσανε κεφαλή κι αυτές και θέλουνε, λε, ίσια δικαιώματα. Αυτό το σήκωμα τση κεφαλής τω γυναικώ το λένε φεμινισμό. Μα γώ θωρώ και δε ν-τα ζητούνε οίγου τα δικαιούνται, μα τα θέλουνε παντού - παντού. Δε θέλω δα γω ν' αδικίζουνη κι αυτές οι κακομοίρες. Όπου καταφέρνουνη τα ίδια πράματα με τ' άντρες είναι ντροπή κι αμαρτία να μην έχουνη και τα ίδια δικαιώματα. Μα σε μια δουλειά απού θέλει χεροδύναμους δεν έχουνη την ίδια απόδοση και αυτός απού έχει τη δουλειά θέλει να πλερώσει στο γ-καθένα όση δουλειά του βγαλενε. Μα το όμορφο είναι απού θέλουνη ίδια δικαιώματα, μα δε θέλουνη και ίσιες υποχρέωσεις. Ότι να χωρίσει ένα αντρώνο, ο άντρας είναι υποχρεωμένος να διοτροφά τη γυναίκα, μα η γυναίκα δεν έχει κιαιμιά υποχρέωση. Μόνο δικαιώματα. Ότι να ποθάνει ένας συνταξιούχος, η γυναίκα ν-του κληρονομά τη σύνταξη ν-του. Ότι να ποθάνει μια συνταξιούχισσα, ο άντρας τση δε γ-κληρονομά πράμα.

Βέβαια, ότι νά 'νιε έναν αντρώνο και οι δυο υπάλληλοι κι έρχουνη και οι δυο το ίδιο κουρασμένοι, είνιε και οι δυο το ίδιο υποχρεωμένοι, και στα πχιάτα και στο τσικάκι και σε ούλα. Μα ότι να δουλεύει μόνο ο άντρας κι έρχεται το βράδυ κουρασμένος και βρίχνει τη γυναίκα ξεκούραστη, αυτή είναι υποχωρεωμένη και να του σιάξει καφέ και να του φέρει τσι παντόφλες του και να του βάλει νερό και να τον αποδεχτεί με καλωσύνη και κατανόηση.

Άλλο δγιγορισμό έχει η γυναίκα και άλλο ο άντρας, απού τη γκαμωσιά ν-τωνε.

Γροικάτε μου να σασε πω για μια χαλάστρα απού έκαμενε σε μια συντροφιά η καμωσιά τη γυναικάς μια βολά.

Ήσανιε ξεκινησμένοι μια παρέα, μια δεκαρέ νομάτοι, ανακάτεροι, άντρες και γυναίκες για να πάνε με μια βάρκα στο κοντινό νησάκι να σεργιανίσουνε. Απής ετιήγανε καμπύσο τόπο, ένας άντρας ήθελε να κάμει φιλό ν-του νερό και πάει στην ομπρός μερέ τη βάρκας και γυρίζει τη ράχη ν-του και το φιλό νερό τό 'ριχνε στη θάλασσα. Σε μια ουλιά ώρα, ένα κοπελιδάκι εσφήγκεντωνε, εκοκκίνιζενε μα, απής δεν ερπύριενε μπλειό να βαστηχτεί, λέει των άλλωνώ:

"Είναι ανάγκη να γυρίσομε πίσω". Εκαταλόβανε δα ίντα τωνε το ζόρε τζη και επιμένανε τζη οι γ-άντρες: "Τσίρισε μωρή στη βάρκα, μα μας δε μαςε γνοιάζει, μ' αυτή δεν εγίνεντονε καλά κι αναγκάζει ούλη τη μ-παρέα και γιαέρνει οπίσω.

Η γι-ώρα ήτονε προχωρημένη και η συντροκρχιά έχασε και τη βαρκάδα και το σεργιάνι κι έφταιγεν η καμωσχιά τη κοπελιάς.

Το κουτουλιάρικο αυτοκίνητο

Το Μιχαλιό επήγενε κι αγόρασε έναν αγροτικό αυτοκινητάκι. Καλός κοπελιάρης είναι αυτός κι ούλοι τον αγαπούνε μα όμως δεν είναι καλός οδηγός. Πολλές βολές το τράκαρενε κι άλλες βολές το τσάφρισενε σε άλλα αυτοκινητα και στην άκρα του δρόμου. Όντε ν-τον ερωτούσανε πώς του πάει τ' αυτοκίνητο έλεγε: "Καλό είναι μωρέ, καλό είναι, μα έχει ένα χούι απού δε μπορώ να του το κόψω Κουτουλιάρικο είναι το παντέρμο, μα σ' άλλα ν-του είναι πρώτης τάξης".

Την τελευταία βολά απού ετράκαρενε δεν έπαθενε πράμα η μηχανή και μουδ' αυτός δεν εβάρικενε καθόλου και πάει στη μ-πλατεία του χωριού με τα σπασμένα μούτρα τ' αυτοκινήτου και σταματά το εκεδά κι αυτός εκατέβηκε να πχει καφέ στο γ-καφενέ. Ήρχουντανε δα ένας ένας κι αναρώτανε το Μιχαλιό "Και πώς τα κατάφερες πάλι κι ετράκαρες;" του 'λεγεν ο ένας, "Πού σου 'τυχενε πάλι το λαχείο;" τού 'λεγεν ο άλλος. Στον πρώτο και στο δεύτερο και στον τρίτο δεν απάντησενε μα απής του γινήκασινε τέσσερις οι γι "ανακριτάδες" τωνε λέει:

"Εβγάστε στη γ-καρότσα κι εγώ θα σασε πάω να δείτε πώς και πού και γιάντα ετράκαρε". Πάει τσοι το λοιπός μια μ-πεντακοσιαρ μέτρα όξ' απού το χωριό και σταματά τ' αυτοκίνητο και λέει τωνε:

- Θωρείται τηνε εκείνη τη μεγάλη πέτρα;
- Κιαμέ δε ν-τη θωρούμενε.
- Ε ναί, μα εγώ όντεν ήρχουμουν απού τη Χώρα δε ν-την είδα και για να το κατέω άλλη βολά πως υπάρχει μου την έκαμενε αυτηνηδά την εζημιά απού θωρείτε.

“Κιαείς δεν είναι ‘δα καλά”

- Όρα καλή σου σύντεκνε Μανούσο, ίντα κάνεις απατός σου; Καλά είσαι;

- Καλώς και καλώς τονε το σύντεκνό μου τον Αντρουλή, σα ν-το γ-καλό το χρόνο, για το χαιρετισμό “καλά” θα λέμε, μα για να λέμενε την αλήθεια, κιαείς δεν είναι δα καλά, απού τσ’ ασφαλισμένους του ΟΓΑ. Το καλαμπόκι ακρίβισε, τα λιπάσματα ακριβίσανε και μόνο το παντερμόλαδο φτηνίζει και τα χτηνοτροφικά είνιε στάσιμα στοι τιμές τωνε. Αυτό απού το λέσινε “τιμάριθμο” γλακά με άλλη ταχύτητα σε ότι πουλούμενε και με άλλη σε ότι αγοράζομενε.

Μια βολά ελέγασινε “Κάθα πέρυσις καλλιιά ‘τονε” Ετότες το λέγασιν για πλάκα, εδά είναι αλήθεια για τον τόπο μας και για τσ’ αγρότες.

- Καλά τα λέεις μωρέ σύντεκνε Αντρουλή κι σφές εγροίκουνε ένα γ-κακομοίρη κι εβλαστήμανε το Θεό ν-του γιατ’ εχρεώθηκεν κι εδά δε ν-του βγαίνει να πλερώσει, μα δε μασε φταίει ο Θεός ούλες τσι βολές. . Ο καλός Θεός έμπεφενε πλούσια τα ελέη ν-του στην Ελλάδα μας, μα εξέχασε να τση μπέψει και καλούς πολιτικούς και με την γ-κακοδιοίκηση την εκάμασινε “Ψωροκώσταινα”. Ο Βενιζέλος επόθανε σται 18 του Μάρτη το 1936. Ο δάσκαλος μας είπενε μερικά για τη ζωή του Εθνάρχη. Είπε μας το λοιπός πως απού την εποχή του Περικλή δεν έβγαλεν ο τόπος τέθιοιο πολιτικό. Ας περιμένει λοιπός η γι-Ελλάδα άλλες δυομισυ χιλιάδες χρόνια για να βγάλει ένα Περικλή γή ένα Βενιζέλο.

Ούλοι δικό ν-τωνε θέλουνε το μ-πρόεδρο

Οι Κοινότητες, οι συνεταιρισμοί, οι συλλόγοι και τα σωματεία κάνουνε κάθε κάμπουσα χρόνια εκλογές για να βγάλουνε προέδρους και συμβούλια. Κάθε βολά απού γίνουνται εκλογές, οι δαιμόνιοι

κουβαλούνε ούλα τα κόμματα για να βγάλουνε αυτό απού θα υπηρετήσκει τσοι δικούς τωνε σκοπούς. Μα τα κόμματα δε ν-τα γνοιάζει αν είναι ικανός ο καινούργιος πρόεδρος για να κάνει σωστά τη δουλειά ν-του, μούδε αν είναι ικανός να προστατέψει τα συμφέρα, αυτοινώ απού θα τονε ψηφίσουνε. Αυτά ενδιαφέρονται νά'χουνε στα χέρια ντωνε το χαλινάρι του καινούριου προέδρου και, όντε θά 'νιε στη γ-Κυβέρνηση να μη γ-κάνει απεργία, και όντε θά νιε στην αντιπολίτευση να κάνει απού να δημιουργούνται προβλήματα στη γ-Κυβέρνηση, κι ακόμη στα συλλαλητήρια και σε κάθε εκδήλωση νά 'χουνε στο χέρι το μ-πρόεδρο και τσ' ανθρώπους απού οδηγά.

Μα αν είναι να κάνει εκλογές ο σύλλογος γή η συν/σμός γή η κοινότητα για τα κόμματα, είναι καλλιά να διαληθεί. Ένας φιλότιμος υποψήφιος πρόεδρος θα πρέπει να υπηρετά μόνο και μόνο το "Νομικό Πρόσωπο" απού τονε ψηφίζει, και όι τα κόμματα.

Πλαστά, πλαστικά, πλασματικά και σμαρδεμένα

Έπιξεν ο κόσμος εδά τελευταία με τα πλαστά. Πλαστά δολάρια, πλαστά δεκοχίλιαρα, πλαστές επιταγές, πλαστά διαβατήρια, πλαστές άδειες, πλαστές ταυτότητες, πλαστά συμβόλαια, πλαστά χαρτιά και άκρα δε βρίχνεις μ' αυτά τα πλαστά. Μα είναι δα και τα πλασματικά, πάλι κι αυτά για να σε ξεγελάσουνε. Πλασματικά σου γελά ο άλλος για να χαντάς πως είναι γκαρδιακός σου φίλος και μπορεί να προετοιμάζεται για να σου σκάψει το λάκκο σου. Πλασματικά σε ρωτά ο άλλος, ίντα κάνει η μάνα σου; πώς πάνε οι δουλειές σου; πώς πάνε τα ζά σου; και μπορεί να μη χάνει δυάρα, κι α μ-ποθάνει η μάνα σου, κι α χάσεις τσι δουλειές σου, κι α μ-ποφίσουνε ούλα σου τα ζα. Μα και τα πλαστικά πολλά βαθέ εμπήκασινε στη ζωή μας. Πλαστικά λουλούδια στολίζουνε τα σπιθχια μας, πλαστικά παπούτσια φορούμενε, πλαστικά δίχθια έχομενε στο' ελιές μας, πλαστικά συχέρια στα νοικοκυριά μας. Ούλα πλαστικά στην πλαστική μας εποχή.

Η χοντρή δουλειά είναι στα σμαρδεμένα. Μια βολά εσπέρναμε στο κηπαράκι μας κηπικά και κάθε χρόνο αφήναμενε ένα σπορόβλητο και ένα σποροκολόκυθο, κι από κάθε σπορικό εβγάναμενε δικό μας. Εδά αγοραστό σπόρο χρησιμοποιούμενε και δε μπορεί νά 'σαι βέβαιος

μούδε ότι βγάνεις απού το γ-κήπο σου πως δεν είναι σμαρδεμένο γή "μεταλλαγμένο" απού το σπόρο ν-του. Πουλούνε σου "αγνό ελαιόλαδο" κι αυτόνο είναι μισό - μισό σποροόλαδο. Πουλούνε σου γιαούρτι από "αγνό πρόβειο γάλα" και αυτό είναι σκονόγαλο απού την Ολλανδία. Πουλούνε σου "θυμαρίσιο μέλι" κι αυτό είναι μισό - μισό γλυκόζη. Μα εσαρδέψανε και την αθρωιγιά. Αλλιώς την ενκόθανε μια βολά την αθρωπιά και αλλιώς τη νιώθουνε σήμερο.

Γενικά εσαρδέψανε τη ζωή μας, για κείνονιδα ήρθανε τόσες καινούργιες αρρώσχιες. Καλά το λέει η παριμία "Μοναχή τζη το μπελέκαν η γαιδούρα το σομάρι, μα καλό κακό το κάμει, η γαιδούρα θα το βάνει".

Ο καινούργιος Διογένης

Λένε πως ήτονε, λε, στην Αθήνα από χρόνια ένα γεροντάκι, ντίμπις φαρμακόγλωσσο. Ούλους τ' εσκολίαζεν αυτόνο με το χοιρότερο τρόπο. Μα τσοι πολιτικούς, μα τσοι νοικοκυράδες, μα ούλους. Μια βολά εβάστανε το μέγα μεσημέρι ένα φανάρι αυτούμενο κι ότιχιοις τονε ρώτανε γιάνα το κρατεί αυτούμενο απού φέγγει ο ήλιος, αυτό το γεροντάκι είπενε πως με το φανάρι εγύρευε να βρεί ανάμεσα στο γ-κόσμο έναν άνθρωπο μα δεν εμπόριενε να βρεί κιανένα! Και μιαν άλλη βολά απού ένας έγγραφε στο ανώφιλιο του σπιθιού ν-του: "ΚΙΑΝΕΙΣ ΑΤΙΜΟΣ ΝΑ ΜΗ Μ-ΠΕΡΑΣΕΙ ΠΟΤΕΣ ΑΠΟ ΚΑΤΩ" μα ο Διογένης πάει και του λέει: "Εσύ το λοιπόσ, από πού θα περνάς;"

Το ίδιο ήτονε και σ' ένα χωριό έναν άλλο γεροντάκι κι ούλα τ' απόσιαζενε, κι ούλους τσοι σούρευενε και κιαείς δε ν-τ' άρεσενε. Προ πάντω δα τσι κακομοίρες τσι γυναίκες, αν είχα μπορεί θελα τσι πνίξει ούλες σ' ένα μ-ποτήρι νερό. Έλεγενε γιατ' απού λέτε:

"Ούλες οι γυναίκες είναι διαόλοι. Ανέ σου τύχει μικρός διάολος μπορείν' απαλεύεται μια ουλιά, ανε σου τύχει όμως μεγάλος διάολος, επήρανε σε οι γι-εκατό διαόλοι".

"Όντε θα σκεφτείς να παντρευτείς μοιάζει σα να βάιεις τη χέρα σου, μέσα σ' ένα τζουβάλι απού έχει μέσα 99 όφηδες και ένα χέλι. 99 στα εκατό όμως, πως θα πχιάσεις όφη". Μια στα εκατό πχιάνεις χέλι.

Όντεν εγεννιότανε σε κιανένα σπίτι κοπελιά, προ πάντω αν είχανε κι άλλη κοπελιά και πρωτύτερα, έλεγε:

"Σα γενούνε τρείς με τη μητέρα, παίρνει ο διάολος τον πατέρα".

Σκαλίδα και φχυάρι

Εκαταδίκασέ με ο καλός Θεός (προσκυνούμε ν-τη Χάρη ν-Του) να κρατώ τη σκαλίδα και το φχυάρι. Δε ν-Του παραπονούμαι. Αθρώπους θελα βάλει και σ'αυτή την επερεία κι έτυχέ μου εμένα του μαυροκακομοίρη ο κακός κλήρος. Άλλοι σε μια ζωή αλλάσσουνε είκοσι και τριάντα αυτοκίνητα εγώ σε μια ζωή άλλαξα 30 σκαλίδες κι άλλα τόσα φχυάρια. Να παραγγείλω θέλω όντε θα ποθάνω να βάλουνε μια μ-πλάκα στο μπνήμα μου απού νά 'χει σταυρωτά ένα φχυάρι και μια σκαλίδα. Δε βαριόσαι. Καιρός είναι και περνά. Σ' εκατό χρόνια ούλοι οι γι-αθρώποι απού είμευτανε σήμερα στη ζωή θά 'μεστανε το ίδιο. Μερικονώ μπορεί να γροικάτε τ' όνομά ν-τωνε. Ότι θα νιώθω κι εγώ θα νιώθουνε κι αυτοί.

Μη χαντάτε όμως πως δεν έχει ευχαρίστηση κι ο σκαλιδάς. Ότι να πέσει σε καλοπλερωτή να πάρει τα λεφτά ν-του απής τελειώσει η δουλειά φεύγει ευχαριστημένος, γιατί αυτό δε ν-του τυχαίνει ούλες τσι βολές. Ότι να του δώσουνε και παραπάνω κι αριά δεκαρέ δραχμές να του ποιούνε: "βάστα τα κι εκείνα να πχεις μια γ-κρασέ" είναι ακόμη πιλάκι ευχαριστημένος. Τυχαίνουνε όμως και κακοπλερωτάδες κι ότι να τελειώσει, η δουλειά του λείνει: "Δεν έχω δά τα λεφτά μα όντε θα βγει το λάδι θα σε τιλερώσω, μα ταχιά απού βγαίνει το λάδι το ξεχνά. Τυχαίνουνε κι άλλοι απού κρατίζουνε μερικά απού τα συμφωνισμένα και σου διδει τα υπολοιπα και σου λέει: "πάρε τα κείνα μα καλά-καλά σε δικούνε".

Κατέω μια μ-περίπτωση, ετότες απού εσκάφταμε με τη σκαλίδα τ' αμπέλια κ' είχενε ο εργάτης τον ένα Μάρτη αμπέλι σκαμένο και τον άλλο Μάρτη του λέει τ' αφεντικό: "Νά'ρθεις να σου πλερώσω αυτά απού σου χρωστώ να μου το σκάψεις κι οφέτος τ' αμπέλι". Ο εργάτης επιήρε τα λεφτά απού του χρωστούσανε κι απής του λέει του γαλατόμου: "Α θέλεις να σου το σκάψω οφέτος θα πρωτοπλερώσεις". Αλλιώς, διάλοσο δεις σκαμένο τ' αμπέλι σου.

Ο "γιατρός"

Οι γι-όμορφες παρέες και τα όμορφα γλέδγια εγίνοντανε μια βολά. Όντεν εγίνοντανε παρέες απού δεν επρέπε να τραγουδίζουνε επειδής ύπαρχενε πέθος εκάνανε διάφορα παιγνίδια και edιασκεδάζανε και πάλι όμορφα. Σ' αυτές τσι παρέες

εχρειογιάζονταν οι χωρατατζίδες, γιατί κι εκεί δε ν-τα καταφέρνουνε ούλοι.

Ο Πώλος ήτονε ξακουστός χωρατατζής και ήτονε στη συντροφιά καλλιιά κι απού τη λύρα, καλλιιά κι απού τσοι καλούς γλεντιστάδες. Τη μια έκανε ν-το δεσπότη, την άλλη το γιατρό, την άλλη το Θεό και την άλλη το διάολο.

Σε μια συντροφιά απού δεν επιτρέπεντονε τραγούδι μόλις εμπήκενε μέσα μασε λέει: "Μπορεί και να μη με γνωρίζεται ούλοι σας. Είμαι ο γιατρός σας. Να δοξάζετε το Θεό απού έχετε ετέθχοιο γιατρό να προστατεύει την υγεία σας. Θέλω να μ' αφουρκάζεστε και να κάνετε ότι σαςε λέω και εγώ θα σαςε δώσω βεβαίωση πως ούλοι σας θα περάσετε τα 100 χρόνια. Εδώ θα σαςε ξανοίξω ούλους και θα σαςε κάμω "Τσε κάπ", γιατί μπορεί νά 'ναι κιανείς σας άρρωστάρης δίχως να το κατέει. Μα ούλοι τον ερωτήσανε ίντά 'ναι μαθώς αυτό το "τσεκάκι" Λε "σιγά - σιγά και θα δείτε". Ειγέρασανε ένα σπιά στο λαϊμόν-του και ήτονε λε τ' ακουστικό ν-του. Ένα - ένα απού επέρνανε άλλο χωρατά τού 'λεγε κι άλλα γέλια εγίνουσανε. Ένα τον εσκαπούλησανε επίτειδες, και αυτός τού 'καμενε τα παράπωνα:

- Εμένα γιόντα δε μ' εξετάζεις; Χαντάς πως δε θα σε τιλερώσω;

- Εσύ παιδί μου θέλεις χτηνίατρο. Εγώ εσπούδαξα για να γιατρεύω ανθρώπους.

Πλια κάτω έκανε πάλι πως εξετάζεν έναν άλλο κι απής τού ριξενε μιν αματέ του λέει: "Εσύ καλό μου θέλεις νευρολόγο - ψυχίατρο. Α θέλεις να σε μπέψω σ' ένα φίλο μου απού είναι καλός γιατρός.

Ο Γιάννης ο "Μελέσης"

Ένας Σφακιανός επήγε μια βολά στα Χανιά. Πολλά λεβέντη τον έκαμενε μοίρα ν-του κι αυτός επίστευε πως η λεβεδγιά το ζητά νά 'ναι κιανείς και μερακλής κι όλο ήτονε καλοντυμένος κι όπχοιος τον εθώριενε επίστευε πως είχαν ομπρός του έναν άρχοντα. Εκείά απού είναι 'δα η "ΤΕΡΨΗ" ήτονε ετότες ένας Τούρκος μεγαλομπακάλης. Πάει λοιπός ο αρχοντόθωρος Σφακιανός και βρίχνει το μεγαλομπακάλη Τούρκο.

- Αγά μου (του λέει), απού τα Σφακιά είμαι. Νοικοκυριό έχω, μα σφέτος αγόρασα μια μ-πεντακοσιάρé οζώ χειμαδιό και επτόμεινα σώτος από λεφτά. Εδώ όμως πρέπει να πάρω ζαερέ γιατί θέλω να βάλω εφτά μαζώχτρες για να μαζώξουνε τσ' ελιές μου. Θέλω να

φέρω τρεις αλετριγουδιάρηδες για τ' αλετριγουδιό μου. Θέλω να βολέψω τσοι βοσκούς μου και τσοι ζευγάδες μου κι ανε θέλεις να μου δώσεις να μπουσουνίσω βερεσέ καμπόσα πράματα και εγώ το πρώτο λάδι απού θα βγάλω θά το πουλήσω για να σου φέρω τα λεφτά σου.

- Βαλαϊ - μπιλαϊ μωρέ Σφακιανέ, καλός άνθρωπος μου φαίνεσαι και πάρε ότι θέλεις βερεσέ απού το μαγατζί μου.

Απής εζυγιάσανε δυο αντιπάτητες μουλαρές πράματα του λέει πάλι ο ρχοντόθωρος:

- Δε γ-κατέω αγά μου, αν είχα μπορείς να πείς μια γ-καλή κουβέντα, επαιε δίπλια απού είδα κι έχουνε ντόρμπάδες για να μου τσοι δώσει κι αυτός βερεσέ να πάρω ένα κουστουμι, γιατί οπέρησης, ίσια - ίσια απού μου τη βγάλανε οι ντορμπάδες μου και θέλω ορέτος δίχως άλλο καινούριους.

- Έτσα μου φαίνεται μωρέ Σφακιανέ πως θα γενούμενε φίλοι και θα σου τσοι πλερώσω γω και τσοι ντορμπάδες για να μη χρωστείς σε δυο τόπους, μα δε μού 'πες πως σε λένε.

- Ντα μπορεί και να τό 'εις ακουστό τ' όνομά μου, αγά μου γιατί εμένα με κατέει ούλος ο κόσμος. Γιάννη Μελέση με λένε.

Διάλοσσαν είχαν αυτός ο Σφακιανός μούδε νοικοκυριά μούδε λιόφυτα, μούδε κουράδια μόνο και τα καλά ρούχα, κιανέναν άλλο Τούρκο θα γέλασενε και του τα πλέρωσε. Μα παίρνει τσοι ντορμπάδες και πάει και τσοι πουλεί πλια πέρα κι απόης πάει κι αγοράζει κι άλλα πράματα, κ' ύστερα πάει εκειά απού είνιε εδά τα κεράδικα πού ήσανιε ετότες χάνια και παίρνει δυο κираτζίδες και πάει δυο μουλαρές πράματα στο σπίτι ν-του στα Σφακιά κι εμείνασι ν-του και λεφτά.

Με καιρό, ο φίλος μας ο "Μελέσης" είχενε δουλειά και επήγε πάλι στα Χανιά. Έτυχεν εδά κ' είδε ν-τονε απ αλάργο ο αγάς κι εφώνιαξέ ν-του: "Μελέση, Μελέση, Γιάννη Μελέση" Μα ο "Μελέσης" μούδ' εσταμάτανε μούδ' έδινε σημασία. Ανοίγει ο αγάς το ζάλο ν-του και φτάνει τονε και λέει του:

- Εσύ δεν είσαι ο φίλος μου ο Μελέσης; Μα ο Σφακιανός του λέει:

- Εκάτεχες τονε κι εσύ το συχωρεμένο το γ-κοντοχωριανό μου το Μελέση;

Ούλος ο κόσμος τον εκάτεχε κι ούλος ο κόσμος τον αγάпанε, κι ούλος ο κόσμος τονε λυπάται, μα πάει κι αυτός. Τη μ-περασμένη Κυριακή είχανε τα σαράντα ν-του. Πρέπει πως εμοιάζαμενε γιατί κι άλλοι μ' είπανε Μελέση.

Το στρατιωτικό

Επανηγέ στο χωριό μου έβוסκα μια μ-πατούλια οζά κ' ήρουνε ευχαριστημένος. Προ πάντω δα ότι νάχα βρούνε καλά χόρτα τα ζά μου να βοοκιθούνε κι ακόμη καλύτερα, ότι νάχα μου καλοχρονίσουνε τα ζα. Δεν εκάτεα γω πως άλλοι κάνουνε καλύτερη ζωή να τωνε ζηλεύω. Μα μια βολά στα καλά καθούμενα, ήρθανε χωροφυλάκοι κι εκραοχιούσανε ένα χαρτάκι κι έγγραφενε πως με θέλουνε, λε, να με κάμουνε στρατιώτη. Λω: "Διάλε το ποθές απού θα πάω, μα δε μου χρειιάζεται εμένα στρατός. Ντα ίντα θα γενούνε τα ζά μου εμένα ότι να πάω γω στο στρατό;". Μα άλλοι απού εκατέχασινε καλύτερα μου λένε: "Να πάεις θέλει κακορίζικο και θάχεις και ψιλή - ψιλή υπομονή, γιαν' α δε μ-πάεις μοναχός σου, θά 'ρθουνε οι χωροφυλάκοι και θα σε τσελεκώσουνε και θα σε πάνε με το ζόρε"

Ίντα να κάμω το πεντακακορίζικο; Επούλησα κι εξέκαμα τα τα παντέρμα τα ζά μου, και δε λυπούμαι σα μια μ-παστρικολίβανη, μια μ-ψαλιδόστομη και μια μαυροπόδα απού ήσανιε τα καλύτερα μου οζά.

Επήρα γω τσι παράδες των οζώ και πάω στη χώρα για να με κάμουνε στρατιώτη. Πρώτη μου βολά απού εθάρουνε αυτοκίνητα κι εκεία απού τα θάρουνε και ήρχουντανε όθε ν-τη μ-πάντα μου εχάντουνε πως θα μου κάμουνε κακό κι εφοβούμουνε. Ένας μ' ένιωσενε και λέει μου: "Άμα θέλεις να μη σε φάνε τ' αυτοκίνητα να τους δώσεις άχυρα "Εγώ τό 'νωσα πως με μασκάρευνε και λέω του: "Άμε μωρέ στο διάολο να κατέω που σ' έχω, μα νάχαν έχω γιω άχερα θελα σου τα ταΐσω εσένα". Καλά δε ντου τό 'πα;

Εβάλασ' μας απού το λιμάνι σ' ένα μ-παιτόρι απού το λέγανε "αρματαγωγό" κι εκλείασ' μας εκεία απού βάνουνε τα τάξη και τα κανόνια κι απής εφτάξαμενε στο μ-Πειραιά μασε λένε: "Μπορείτε να δείτε την πόλη μέχρι τις δύο η ώρα. Στις δύο ακριβώς πρέπει να βρεθίτε στο 936 κέντρο διερχομένων".

Εγώ εφρόρουνε τα στιβάνια μου, τη γκυλώττα μου, το κρουσαλιδάτο μου κεφαλομάντηλο κι εγύριζα κι εχάζευα στη μ-πόλη. Μια βολά έρχεται κοντά μου μια γ-κοπελουτσιά απού έφεγκενε σα τζ' ήλιους. "Γειά σου Κρητικάκι", μου λέει. "Γειά σου κι εσένα (την κάνω και γώ) Ντα πχοιός σου τό 'πενε πως είμαι Κρητικάκι;". "Το καλοκαίρι ήμουνα στην Κρήτη και σε θυμάμαι σε κάτποιο χωριό. Από πχοιό μέρος της Κρήτης είσαι;". Απής τσ' είπα το χωριό μου μου πενε πως από τα ίδια χωριά ήτονε κι ο πατέρας τση" Δεν ξέρεις πόσο αγαπώ την Κρήτη

και τους Κρητικούς. Από κει είναι κι εμένα οι ρίζες μου. Έλα, τυχερός είσαι που με βρήκες. Θα σε ξεναγήσω, θα σου γνωρίσω την Αθήνα". Ναι, μωρή (τη λέω) μα γω ντρέπομαι να μάθει ούλη η γι-Αθήνα πως μόλις εύρηκα κηρό μ'είδανε παρέα με μια γ-ξένη κοπελιά". "Μην είσαι χαζούλης καημένε. Σε λυπάμε, νέος άνθρωπος και να ξέρεις τόσα λίγα πράματα από τη ζωή. Πχοιός μας ξέρει σε μια Αθήνα; Έλα πάμε σ' ένα ξενοδοχείο να καθίσουμε τα δυο μας και θα δεις πόσο όμορφα πράγματα θα μάθεις από μένα. Θα περάσομε ωραία".

Επιήγαμενε και στο ξενοδοχείο. Έλεγε μου αυτή πως καμαρώνει τσοι χωριάτες γιατί είνιε λε, αγνοί άνθρωποι. Αρχίνηξενε ν' απλώνει τα χέρια τζή απάνω μου. Εγώ εκοκκίνιζαμ' αυτή δε ν-την εγγονιάζε.

Το σακκάκι μου είχα στη ντολάπα και στη τζέπη του σακκακιού μου τα λεφτά μου. Μια βολά μπαίνω στο γ-καμπινέ κι ώστε να πορίσω ελειπεν η κοπελουτοκιά. Εκακαφοράθηκα πως μου πήρε ν-τα λεφτά κι εφυγενε και πάω να ξινοίξω και πάρε διάουλε το φράγκο αιπού μούχενε αφητό. Πορίζω στσοι δρόμους, ρωτώ από πά, ρωτώ από κειμα κιανεις δεντηνείδνε.

Εγώ την έπαθα μια βολά μα δε ν-τηνε ξιναιπαθαίνω, μα τα λέω για να τα γροικάτε να μην τηνε πάθουνε κι άλλοι γιατί αυτόνο το μαίμουδάκι, εκεδά θα γυροτριγυρίζε ακόμης.

Τ' Αννεζινιό

Από μέρες επρόβαλεν εις το πρόκιο ο Παναγιούλης, από πίσω απού το σπίτι ν-του, κι εφώνιαξενε του συντέκνου ν-του του Μπαντελή ν' αντιντείρει, απού ήθελενε, λε, να του πεί. Μόλις αντίντειρε του λέει:

- Έκεινονιγέ τ' ανήμιο σου το κακό - Μανουσιό, μωρέ Σύντεκνε, θα με βγάλει εμένα απού το σπίτι μου. Βαγεστιαμένος είμαι να σηκώνομαι κάθε νύχτα να ζυγώνω τα έχνη ν-του απού τσ' αυλές μου κι απού τσοι κήπους μου. Ετάϊσέ μου τσ' ελιές στο Χοντρό Βόλακα και στον Ανηφοριάρη με τα ζα ν-του, μα και με τσ' αίγες του μου 'καμενε ξόφλημα 100 φίλια στο Κάτω Πορόλαγκο. Δεν είναι δα να πείς πως του φύγασι. Τ' αφίνει ξαργουτού, αυτό το παρατέλεμα και θα μ' αναγκάσει να το δώσω του διαόλου και να ξεσπιτωθώ κι εγώ.

- Σύντεκνέ μου, στενοχωρούμαι με τα όσα μου λέεις. Ίδια δα θα πάω να το βρώ κι απόκειας θα 'ρθω να σου πώ ίντα λέει κι αυτόνο το χαημένο κορμί, μα κάνε υπομονή να δούμε πως θα το βρούμε.

Πάει, γιατί απού λέτε, ο Παναγιούλης και βρίχνει το "κακο-Μανουσιό" και λέει του:

- Έτσε κι ετσέ μα' έπνε ο σύντεκνος μου ο Παναγιούλης, πως του ξέκαρες, λε, και τα φίλια ν-του και τα μαζούλια ν-του. Αν είνιε τα πράματα ετσά απού μου τά' λεγενε, δεν έξεις εσύ με το Θεό να κάμεις!.

- Ναί μπάρμπα Μπαντελή. Ίδια τσα απού σου' έπνε είνιε τα πράματα, μα δε φταίω γώ. Τ' Αννεζινιό ν-του φταίει, απού τούτο γύρεψα και δεν μου το δίδει. Εγώ θα του κάνω κάθε μέρα και μεγαλύτερες εζημιές, ώστε να μου θεληματέψει να με κάμει γαμπρό.

- Μωρέ διάολε, να φέρει θέλεις τον άνθρωπο στην ανάγκη να σ' ασβολώσει. Έλα στα καλά σου, μα ο κόσμος έχει κοπελιές και καλύτερες απού τ' Αννεζινιό να μη δημιουργάς προβλήματα.

- Μούδε δε σκοτώνει, μούδε δεν ασβολώνει, μονο να πάεις να του πεις να μου δώσει τη γ-κοπελιά κι εγώ θα βλέπω τα ζουμπερά μου, και θα ζυγώνω και τσοι σπουργίτες απού τ' ελιές του. Να μου θυμάσαι πως τελικά θα πάρω τ' Αννεζινιό. Εγώ θα το πάρω με κάθε τρόπο.

Ξανάγιαέρνει ο Μπαντελής και βρίχνει το σύντεκνό ντου και του λέει:

- Κατέεις μωρέ Σύντεκνε ίντα σκέφτηκα; Δεν είναι δα και ντίμπις "κακο-Μανουσιό" τ' ανήμιο μου. Λεβέντης είναι. Γερός άντρας είναι. Μεγαλοκουραδάρης είναι. Η γυναίκα απού θα πάρει θα ζήσει στα χέρια ν-του αρχόντισσα. Πχιάσε να του δώσεις τη γ-κοπελιά να το κάμεις παιδί σου, να μη σε φέρνει και σε δύσκολη θέση. Αυτός σου κάνει εζημιές. Εσύ μπορεί να χάσεις την υπομονή σου κι αμιά βολά (Θε μου φύλαε) να τονε καταλύσεις, και δε θα σου ξανακάμει εζημιά στ'ελιές σου, μα η μεγαλύτερη εζημιά αυτή θά'ναι. Εσύ θα καταστραφείς. Α δε σε σκοτώσουνε οι γι-εδικοί ν-του, θα μπείς στη φυλακή κι α γ-ξαναβγείς κι αμιά βολά, ζωή δε θά'χεις απάνω σου. Η κοπελιά σου θα πομείνει απροστάτευτη κι ο Θεός κατέει τ' αποδόματά τζη. Τα σουλούσια σου θα ρημάξουνε. Η καλύτερη λύση είναι αυτή απού σου λέω, για θά'χεις και τη γ-κουρούντιση του κοπελιού, κι όσο γίνεσαι πλιά γέρος σου χρειιάζεται κ' η κουρούντιση περισσότερο.

- Εγώ σύντεκνε λογαριάζω να τηνε παντρέψω στη χώρα τη γ-κοπελιά. Δε θέλω να την αφήσω επά να τραβά τα βάσανα του χωριού, μα κι αυτός απού μου λέεις να κάνω γαμπρό, διάλε το αποθαμένους του, τόσα μού'χει αξιωμένα και γυναίκα θα του δώσω;

- Λένε σύντεκνε πως το ξύλο με μια μαναρέ δε γ-κόβεται. Σκέψου το με την υπομονή σου. Σκέψου ακόμη πως κι ο χωραίτης γαμπρός

μπορεί να σου βγει γυναικάς, μπορεί να σου βγει κουμαριτζής, μπορεί χασικλής. Μπορεί να ντρέπεται να πείς πχοιός είναι ο γαμπρός σου, ότι να μάθεις πχοιός είναι. Εγώ θα σε ξαναρωτήξω να μου πείς ίντα αποφασίζεις.

Την άλλη μέρα ξαναπάει ο Μπαντελής στου συντέκνου ν-του του Παναγιούλη και του λέει:

- Σύντεκνε, καλά μας τα λένε οι νέοι πως εμείς, για ένα παλαβό γινάτι εχαλούσαμε και τα σπίθια μας και των άλλωνώ τα σπίθια (δε θωρούνε τα δικά ν-τωνε στραβά, μόνο θωρούνε τα δικά μας). Ήρθα να μου πείς ίντα αποφάσισης; Άνε μου κάμεις το χατήρι και θεληματίρεις θά' μεστανε ούλοι κερδισμένοι και ευχαριστημένοι.

- Εντάξει μωρέ Σύντεκνε. Κατέω πως μ' αγαπάς. Κατέω πως θέλεις το καλόμου. Κατέω πως πάντα σου το νιώθεις το σωστό και το υποστηρίζεις και άμε να πείς τ' ανημιού σου πως θα του δώσω τη γκοπελιά και μπορεί νά'ναι καλλιό ετσεδά.

Μόλις είπανε το "ναι" του "Κακομανουσιού" δεν εξαναζήμωθηκαν οι γι-ελιές του Παναγιούλη.

Ο γέρο Στράτουκας

Δεν είδισι ν-τα μάθια μου πιλιά πιτήδειον άθρωπο σα ν-το γέρο Στράτουκα. Ότι εργαλείο μπορεί να βάλει ο νους σου αυτός τό'χεν αγορασμένο και καλοφυλαμένο, μα τα πλια πολλά τά'σιαζεν ο ίδιος. Είχεν εργαλεία τη χτιστικής, τη μαραγκικής, τη τζαγκαρικής, ούλα τά χενε. Είχενε ένα γ-καλαπόδι κ' ήτονε ζερβοδεξιό. Το ίδιο έβγανε και τα δυο στιβάνια. Το πρωί, όπχοιο στιβάνι έπχιανε και στα δυο πόδια έκανε. Έσχιαζε σουβλιά με ται στρογκυλές μπανέλες για να ράφτει τα πετσιά και μετσι αυλακωτές μπαλέλες για να ράφτει τα λάστηχα. Στα λάστηχα επάίρνανε το λαστηχόσουβλο κι εστριφογυρίζε ν-το κιαπύης επέρνανε το λουρι απόου το αυλάκι τησ μπανέλας. Το λουρί τό'σιαζενε με τη μ-προβέ τσ' αίγιας γή του αγριμιού. Στο σπίτι ντου είχενε ούλες τσ' ευκολίες κι έσχιαζενε και καινούργια στιβάνια μα και στο σακκούλι ν-του είχενε τ' αράι ν-του ένα μικρό μικρό αραγάκι από προβέ αρνιού για να βάνει ένα πεδουλάκι, ένα κομμάτι λουρί, ένα λαστηχόσουβλο κι ένα πετσόσουβλο και μιαν οργιδέ. Κιαμιά βολά είχενε καμωμένο αράι τημ-προβέ απόου τα σβάχια του κριγιού μα αυτό τό'λεγενε κολέβδα. Στο

σακκούλι ν-του εδά εβάστανε το αράι, γιατί εμπόριε να του ξεχαμπετωθούνε τα στιβάνια ν-του στη μαδάρα κι εκάθιζεν εκείά και τ' αναμπάλωνε.

Τ' Αγιωργιού το σφουγκάτο

Ένα κοπελάκι εφοβάτονε πως δε θα προηβαστεί κι επήγε στην εικόνα τ' Αγιώργιού κι επαρακάλεσέ ντονε "Άγιε μου Γιώργη μου, απού είναι μεγάλη η χάρη σου, φώτισε το δάσκαλό μου να με προηβάσει κι εγώ θα βάλω τη μάνα μου να μου σιάξει ένα σφουγκάτο να σου το φέρω να το φάεις". Το κοπέλι εχάντανε πως κι ο Άγιος τρώει φαητό σα γ-καιτς' ανθρώπους.

Όντεν ετελείωσενε η σκολική χρονιά το κοπελάκι έτυχενε κι επροηβάστηκενε. Αυτό επίστευε πως το προηβασεν ο Λι Γιώργης και κάθα μέρα έκανε τραβάγια τη μάνας του να του ψήσει σφουγκάτο για να πάει να ξεφλήσει το τάξιμό ν-του. Η μάνα ν-του για να το ξεφορτωθεί μια βολά του σιάζει ένα σφουγκάτο και δίδει τού το κι αυτόνο το παίρνει και πάει το κι αφήνει το στην εικόνα τ' Αγίου. Σε λίγη ώρα απής έφυγεν ο μικρός μας φίλος απού την εκκλησιά αρχίνηξενε κι έβρεχε, κι ένας κυνηγός απού ευρέθηκενε κοντά στην εκκλησία εμπήκενε μέσα για ν' ασκιάξει το νερό. Σαν είδε το σφουγκάτο ζεστό και νόστιμο κι αυτός πεινασμένος κι όίπως κατέει πως οι εικόνες δε ν-τρώνε φαητό καθίζει και το τρώει. Σε μια ουλιά ώρα απού εβιδιασενε, σηκώνετε να φύγει μα ήσανιε και τα δυο ν-του πόδια κορνιασμένα και δεν εμπόριε να πάρει ζάλο και αιφοράθηκενε πως του τό καμεν ο Άγιος επειδήξ έφρανε το σφουγκάτο ν-του και βγάνει ένα εκατοστάρικο και λέει: "Άγιε μου Γιώργη μου συμπάθησέ μου. Πάρε εκείνο το εκατοστάρικο κι αφήσμε να πάω στη δουλειά μου, μα δεν είδε διαφορά και βγάνει δεύτερο και τρίτο εκατοστάρικο κι όντεν έβγαλε κι έδωκε το τελευταίο φράγκο απού εβάστανε εξεκορνιάσανε τα πόδια ν-του και σηκώνεται και φεύγει και λέει τ' Αγίου: "Άγιέ μου Γιώργη μου ακριβό είναι το σφουγκάτο σου. Εσύ δεν έχις τιμολόγιο. Όσα κρατεί καιείς ούλα του τα παίρνεις. Ευτυχώς απού δεν εκράθχιουνε πολλά".

Η σκρόφα

Ήτονε μια βολά ένας άνθρωπος απού δεν ήτονε ικανός ο μαυροκακομοίρης να κάμει άλλο βάσανο κι έβασκε μια σκρόφα. Κάθε χρόνο τού 'κανε δυο γενές γουρούνια κι επούλιε ν-τα και τα βόλευε όπως εμπόριε.

Μια βολά όπως έσκαυτεν η σκρόφα σ' ένα σπήλιο στην ογρασιχιά για να βρεί σκουλήκους να τσοι φράει εξέθαψεν ένα κουρουπάκι γεμάτο λίρες. Κιαείς κακομοίρης θα τσ'είχενε χωσμένες εκείά σε κιαμιάν απανάσταση και θα σκοτώθηκεν και κιαείς άλλος δε τζ' εκάτεχε να τσι βρεί κ' ήτονε τυχερό να τσι βρεί ο φτωχός άνθρωπος να ξεπεινάσει. Φτωχός ήτονε ο κακομοίρης, ανίκανος ήτονε. Αχάριστος δεν ήτονε. Απού την ώρα απού εύρηκε τσι λίρες, οι μόνο αυτός εξεπείνασε, μα και η σκρόφα απού τη μιαν ώρα στην άλλη εγίνηκεν "αρχοντοσκρόφα". Ούλα τα καλά του Θεού τσ' εκουβάλιε κι αυτηνής, γιατί μπορεί να χρώσχιε στους γονιούς του τη ζωή, μα στη σκρόφα ν-του εχρώσχιε τη γ-καλή ζωή.

Μα μια βολά αρρωστά η σκρόφα. Έφερε τζη δυο - τρεις γιατρούς, εγιατρικούλιζε ν-τηνε μα μιαν ημέρα του Θεού σηκώνεται το πρωί και βρίχνει τηνε φοφισμένη. Έκαμέ τζη ξόδι σα νάχαν είναι άνθρωπος, κ' ύστερα πάει στου παπά.

- Νά 'ρθεις παπά αύριο στσι δυο να μου θάψεις τη σκρόφα μου.

- Κάτω-κάτω στο μ-ποταμό θα την πάεις και οι σκύλοι θα σου τηνε θάψουνε.

Ο παπάς εχάντανε πως εχωράτευν ο άνθρωπος, μα απής είδενε, πως εσοβαρολύγανε και τού 'λεγενε πως θα πλερώσει ότι του ζητήξει του λέει:

- Δεν είσαι πρέπει στα καλά σου, απού χαντάς πως θα ρεζιλέψεις κι εμένα και τη θρησκεία, και δε σκέφτεσαι πως μόλις το μάθει ο δεσπότης θα με κουρέψει;

- Άηντες εσύ να μου θάψεις τη σκρόφα, καλέ μου Πάτερ, κι εγώ θα σου δώσω ότι μου γυρέψεις, και ξιά μου εμένα και με το δεσπότη. Ότι μου γυρέψει θα του δώσω κι αυτηνού και θα λαγάσει.

Φτωχός άνθρωπος ήτονε ο παπάς, φαμελιά είχενε, ανάγκη είχενε και πάει και θάφτει τη σκρόφα κι όσα λεφτά τού 'δωκενεν δε ν-τα 'παιρνε ανείχα θάφτει και ούλο το χωριό. Έμαθέ ν-το όμως ο δεσπότης και καλεί το μ-παπά στο δεσποτικό και μόλις τον είδενε απ' αλάργο αρχίνηξενε τσι φωνές:

- Ίντα πήες κι έκαμες τρισκατάρατε, τροζόπαπα; Να πάεις

αμέσως να ξυριστείς μοναχός σου και νάρθεις να μου παρουσιάσεις ξυρισμένος, και να πάεις να βρεις τσοι δικηγόρους απού θα σε περασπιστούνε στο ιεροδικείο”

- Σεβασμιώτατε, μη φωνιάζεις και μη νευριάζεις, μεγάλο ζόρε είδα ο μαυροκακομοίρης. Το ίδιο θελα κάμει και η γι-αγιοσύνη σου. Εδά θα πα να σου φέρω τον άνθρωπο να σου κουβεδιάσει κ' ύστερα ότι μου πείς θα κάμω.

Πάει ο παπάς και βρίχνει τον άνθρωπο και λέει του να πάει να βολέψει τα πράματα, γιατί α ν-τονε κάμει αργό ο δεσπότης θα ποθάνει τση πείνας η φαλελιά ν-του και θα φταίει αυτός.

Πάει ο άνθρωπος στο δεσποτικό μα μόλις εμπήκνε μέσα και τον αντίκρυσεν ο δεσπότης αρχινά τσι φωνές κι εσειάτηνε ο τύπος. Μα ο άνθρωπος μας εκάτεχεν αυτό τη δουλειά ν-του και δεν έδρωσενε τ' αυτί ν-του απού τσι δεσποτικές φωνές μόνο βάνει τη χέρα ν-του στη τζέπη ν-του και πχιάνει μια χαχαλέ χρυσές λίρες και σημώνει κοντά στο δεσπότη και λέει του:

- Δε γ-κατέεις ευύ Σεβασμιώτατε ίντα σκρόφα ήτονε η σκρόφα μου εμένα, όντεν εκατάλαβενε το θάνατό τζη επαρεμέρισενε ετούτεσιγέ τσι λίρες για να τσι φέρω στην αγιοσύνη σου, για να τση διαβάσεις, λε, μianaίτηρη.

- Ω τη συχωρεμένη, αυτή ήτονε πιλιά θρήσκα από πολλούς ανθρώπους χριστιανούς.

Εξέχασενε γιατ' απού λέτε ο δέσποτας κι ότι άκουσενε κι ότι είπενε.

Γροϊκάς; “Γροϊκώ” να λείεις.

Το ντελέφωνο

Μεγάλη ανάγκη είχα να ντελεφωνηθώ με έναν άνθρωπο για μια σοβαρή δουλειά. Έβγαλα τον αριθμό κι απάντησε μου μιαν εμιλιά κι εγώ χάντουνε πως ήτονε το ντελέφωνο απού ήθελα κι αρχίνηξα να κουβεδγιάζω: “Για την υπόθεση απού λέγαμενε Μανούσο...” μα με κόβει ο άλλος απού την άλλη άκρα του τελιού: “Πχιάσε το γ-κατάλογο (μου λέει) να βρεις το Μανούσο σου και μην ενοχλείς το γ-κόσμο”

Ξαναχτυπά εκατό βολές μα δεν εκάλιενε. Με τα πολλά μια βολά γροϊκώ κι εκάλιενε “ Δόξα τω Θεώ” λέω από μέσα μου, και πχιάνει τ' ακουστικό απού την άλλη μεριά και μου λέει μια κοπελιδίστικη εμιλιά: “Ορίστε παρακαλώ” Λέω: “Το Μανούσω θέλω, ατουδά είναι;”

και λέει μου: "Μανούσο εδώ έχομε μόνο τ' αδερφάκι μου το μικρό που το βαφτίσαμε εχθές, θέλετε να σας το δώσω;" Ξανακάνω γιατί απουλέτε απόπειρα κι έβγανα τον αριθμό σα μια ώρα μα δεν έπχιανε. Μια βολά με τα πολλά έπχιασενε κι εχτύпанε μονότονα: "τούούούούούού...". Επχιάσανέ με τα νεύρα μου και του παίζω ένα γροθίδι και σπιαματά. Α δεν είχα ν-το γροθίσω ακόμης θελα κάνει "τούούού...".

Ω διάλε τσ' αποθαμένους τση απου τό 'κανε για ντελέφωνο, κι εγώ χάντουνε πως το σιάξανε για να ξυπηρετά το γ-κόσμο, μ' αυτοί το σιάξανε για να μαιε βαυανίζε και για να μασε ξενευριάζει.

Το πούλημα τση χτηματσερής

Ούλοι μας έχομενε και καλές και κακές μεριές μα, έτσα απου λένε κι αυτοί αιπού κατένε μιαν αράδα γράμματα "σε κάθε κανόνα υπάρχει και εξαίρεση". Η γι - εξαίρεση το λοιπός είναι ο Κοκόλης τση Μαργωτής, Ψεύτης, κλέφτης, κατεργάρης ψιακωμένος, κακοπλερωτής. Ούλα τά 'χει. Αυτός δεν είχενε κιαρμιά καλή χάρη.

Μια βολά ήθελα να πουλήσω μια χτηματσερή κ' είπατο μια βριαδυνιά στο μαγαζί, ήμπα να τηνε θέλει κιαείς. Το κακό μου μοιρογράφι ήτονε απου τό 'μαθενε ο Κοκόλης τση Μαργωτής κι έρχεται και λέει μου:

- Έμαθα πως πουλείς τη χτηματσερή και τηνε θέλω γω.

- Σαράντα χιλιάδες θα μου δώσεις και θα τηνε πάρεις (εγώ είκοσι ήθελα μα τού 'πα σαράντα για να φύγει γιατί με κατεργάρηδες δε θέλω συναλλίκια)

- Αρέσει μου η χτηματσερή και θα δώσω και τοι: σαράντα χιλιάδες (πρέπει να κατέτε πως οι κακοπλερωτάδες και οι κατεργάρηδες είναι καλοσυφώνηστοι μα κακοξεμπέρδεχτα τα λεφτά σου").

Τη γ-Κυριακή αξημέρωτα, μόλις άνοιγα τη μ-πόρτα μου να το γ-Κοκόλη στη μέση τσ' αυλής "Ηρθα (μου λέει) να πάρω τη χτηματσερή. Δε γ-κρατώ τα λεφτά μα τη μ-Πέφτη θα πουλήσω τα ρίφια μου και απου τη χέρα του κασάπη θα πάρω τα λεφτά και στη δική σου χέρα θα τα φέρω".

Επέρασενε η Πέφτη. Επεράσανε σαν εκατό Πέφτες ακόμης. Επουλήσενε ο Κοκόλης τα ρίφια, εξαναπουλήσέ ν-τα μα εγώ λεφτά δεν είδα. Εγύρευά τα γω μα του κάκου. Μια βολά του τα ξαναγύρευα τα λεφτά μου και μου λέει: "Έχω μια σκρόφα και είναι η παντέρμη καλό

έχνος κι έλεγα γω πως δε θα τηνε βγάλω απού τα χέρια μου μα για να σε ξεφορτωθώ έλα να τηνε πάρεις να πατοίσουμενε". Λέω κι εγώ: "Απού το γ-κακοπλερωτή ας είναι κι άχερα" και παίρνω τη σκρόφα και πάω τηνε στο οπίτι μου, μα αυτή η παντέρμη ήτονε γρικισμένη κι έφραέ μου δυο τσουβάλια πίτερα, κ' ύστερα ειφόρησενε. Καλά το λέει η παροιμία, "Απού του δαιμόνου το μιτάτο, μούδε τυρί μούδε μυζήθρα".

Αυτός, απής είδενε πως ήτονε γρικισμένη κ' ήτονε για να φοκρήσει μου την έδωκε για να με ξεφορτωθεί και να φοκρήσει η γουρούνα στα δικά μου χέρια, κι όιστα δικά ν-του.

Διαολοκαβαλίκεμα

Γροικάτε μου να σαςε πω μιαν ιστορία όπως την άκουσα, μα εγώ δε μπορώ να σαςε βεβαιώσω πως είναι αλήθεια;

Ήτονε, λε μια βολά ένας καλός άνθρωπος, μα είχεν ο μαυροκακομοίρης κακό γραμίδι κι έτυχε ν-του μια διαολογυναίκα κι εκατάστρεψε ν-του τη ζωή ν-του. Μια βολά αιπού τον είχενε πολιοσπιρισμένο, βάνει το ράσο ν-του στο μπόρο νιούς τηγαδιού κι απόης τση λέει "μη μουπατήσεις μπρέ το ράσο μου" (αυτός εκάτεχενε πως ότι τσ' έλεγενε αυτή έκανε το αντίθετο) κι αυτήνη για να το καλοπατήσει παίζει ένα μ-πήδο και το πατεί και με τα δυο πόδια και φροντέρνει στο πιηγάδι. Πρίχου φτάζει στο νερό ευρέθηκνε εκείά ο διάολος και καθίζει στο γ-καφρά ν-του. Ίντα γύρευεν εκείά ο διάολος; Αυτός κατέει. Τέλος πάντω, έσφιγγεν αυτή το διάολο, κ' είχε ν-τονε να τονε κρούψει, αν ήτονε και διάολος, εύρηκνε το διάολο ν-του. Καθένας έχει και το μεγαλύτερό ν-του. Ο άντρας τση από πάνω εξάνοιγενε και μεγαλύτερη διασκέδαση δε ν-τού ήτονε στο καιρό ν-του. Μα και ο διάολος δυσκολότερες στιγμές δενε ξαναπέρασενε και φωνιάζει τ' αντρούς τση γυναίκας και λέει του "γλύτωσέ με απού το διάολο απού έκατσενε στο γ-καφρά μου κι εγώ θα βάλω το βασιλιά να σου δώσει ένα νησί. Έχω τον τρόπο μου. Λέει του το λοιπός με τρόπο: "ότι τση πείς κάνει το αντίθετο και λέει τση ο διάολος: "Σφήξεμε ακόμη μια ουλιά παραπάνω απού μου φαίνεται πως με σφήγκεις ερωντικά και νάχα γ-κατέεις πως ευχαρισχιούμαι" Αυτή για να κάμει το χούι τζη τονε λασκέρνει και ξεγλιστρά και φεύγει τση. Αμέσως φωνιάζει του ευεργέτη ν-του ο διάολος. Ότι σου 'ταξα θα το κάμω, μα με τη γυναίκα σου ίντα θέλεις να τηνε αποκάμω;

Αυτή άκουσενε την ερώτηση και πρίχου μιλήσει ο άντρας τση του λέει αυτή: "Πέ του να μη με πνήξει, Γλυτώσε με κι από δακ' ύστερα θα γενώ ο καλύτερος άθρωπος" κι έκαμενε φριχτούς όρκους. Και λέει κι αυτός του διαόλου να τηνε βγάλει απάνω. Εβγήκανε απού το πηγάδι και οι δυο διαόλοι (γιατί και η γυναίκα ήτονε μεγάλος διάολος). Η γυναίκα εφίλιενε τα χέρια τ' αντρός τση κι εζήτα ν-του συγνώμη για ότι τ' άξιωσενεν. Ο διάολος πάει κατευθεία και μπαίνει στη γ-κοιλιά του βασιλιά. Καλεί ο βασιλιάς γιατρούς, καλεί μάγους, καλεί παπάδες, κι αμιά δύνανμη δε ν-τον οφέλησενε. Πάει ο άθρωπός μας και λέει του βασιλιά "Μεγαλειότατε εγώ θα σε γλυτώσω, μα φτωχός άθρωπος είμαι κι α θέλεις να με βοηθήσεις κι εσύ, ότι να σε κάμω καλά" και λέει του: "Κάμε με καλά κι απού την ιδιαιμένη ώρα το τάδε νησί θά 'ναι δικό σου" Είπεν ο άθρωπος το σύθημα του διαόλου και ξεφουκαρώνει απού τη βασιλική κοιλιά κι ο άθρωπός μας από κείνη την ώρα είχενε ένα νησί στη γ-κατοχή ν-του.

Ο διάολος όμως εκλοπτέρνανε στη βασιλική κοιλιά κι εγλυκάθηνε και διώχνει του και ξαναμπαίνει πάλι. Καλεί ο βασιλιάς τον άθρωπο απού επήρνε το νησί και λέει του: "Γή μου τονε βγάνεις οριστικά, γή σου παίρνω πίσω το νησί". Πάει αυτός και λέει του διαόλου να πορίσει μα λέει κι ο διάολος: "Εγώ σου 'πα πως θα πορίσω, μα δε σου 'πα πως δε θα ξαναμπώ" Μα του λέει κι ο άθρωπος: "Γή πορίζεις αμέσως, γή πάω να φέρω τη γυναίκα μου και κατέεις πως αυτή είναι μεγαλύτερος διάολος από σένα και θα σε φέρει δεύτερο.

Σαν άκουσενε ο κακομοίρης ο διάολος πως θα φέρουνε τη διαολογυναίκα ξεφουκαρώνει και εγροικούσανέ ν-τονε κι εβλαστήμανε κι έπχαιεν απάνω "Στσοι εκατό δαιμόνους να πάει η παλιομαϊμού κι εξερίζωσέ με από τέθοιο χουζούρι".

Το χαημένο εικοσάρικο

Πρίχου αρχινήξει ο δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος ήσανιε εικοσιάρικα σιντερένια απού είχανε απού τη μια μεριά το μ-Πασειδώνα κι απού την άλλη εγράφανε το 20. Ένα τεθοιονιδά εικοσιάρικο έχασενε μια βολά ένας φτωχός άθρωπος. Δεν είχεν ο μαυροκακομοίρης άλλο φράγκο και μεγάλη ανάγκη τού 'κανενε. Έκαμέ ν-του γυρέματα, απού ο κόπος του για να το γυρεύει άξιζενε πιλιά από πολλά εικοσιάρικα. Κοντά ήτονε η γι-εκκλησία τ'

Αγιώργιού κι έκαμε το σταυρό ν-του κι επαρακάλεσε τον Άγιο να του το βρεί μα αναφιλέ. Αφοράθηκεν αυτός πως μπορεί και οι γι-Αγίοι να κατηντίσανε σα γ-και το' αθρώπους απού για να σου δώσουνε σημασία πρέπει να τσοι "λαδώσεις". Τάσσει γιατί' αιπού λέτε τ' Αγιώργιού δυο δραχμές για να του βρεί το εικοσιάρικο και κάνει μια γύρα μα πράμα. Τάσσει τέσσερις, ξαναγυρεύει μα πράμα. Τάσσει έξε ξαναγυρεύει... τάσσει οχτά,... δέκα, πράμα. Δυο-δυο δραχμές έβγαينه στο παζάρι με τον Άγιο και μόλις εβγήκε να τάξει δεκοχτώ δραχμές τ' Αγίου για να του βρεί το εικοσιάρικο, τάκα και το βριχνει ομπρός στα μάθια ν-του.

Εσκέφτηκεν το λοιπός ο φτωχός άθρωπος: "Γιάε μωρέ Ζόρικος απού σου' ναι αυτός ο Άγιος και δε θωρεί τη φτώχεια μου να με λυπηθεί μια ουλιά. Αποό λίγο να μου το φάει ούλο. Μουδ' άθρωπος νάχαν είναι δε θελά' ναι ωστοτόσο άδικος" Μα αυτός ελειπάτονε να δώσει τοι 18 δραχμές και να κρατήξει μόνο το δίδραχμο και γυρίζε όθεν τον Άγιο και λέει: "Αγίέ μου Γιώργη μου, σα μ-πολλά μας τα γυρεύεις. Δε σε δικούσανε μια ουλιά λιγότερα; Εμένα στο χωριό μου λένε: "Οπχοιος θέλει τρουλί, δε ν-τρώνει θρουλί" Ε διαλομφάεις φράγκο και του λόγου Σου".

Και βάνει στη τζέπη ν-του ο φίλος μας το αγαπημένο ν-του εικοσιάρικο και πάει στη δουλειά ν-του, κι έκαμενε και τα Αγιωργιού ένα μάθημα για να κατέει άλλη φορά να μη ν-τα θέλει ούλα δικά ν-του.

Το ξένο γράμμα

Λένε κιαμιά βολά πως ο καθαρός ουρανός βροντές δε φοβάται. Μα γίνεται κιαμιά βολά κι αυτό απού λένε οι γραμματιζούμενοι "Κεραυνός εν αιθρία" Έτσα την έπαθα γω. Γροικάτε σεις ίντα μου σύνεψενε και να με λυπηθήτε.

Στην άλλης λέω τηη Κατεριάς, τηη γυναίκας μου, πως θα πάω στη χώρα. Ήθελα να πάρω μικροπράματα για το σπίτι, μα ετζέλουμουνε να κάμω και τη βόλιτά μου γιατί αποό καιρό δεν ήμουνε ξεσερμένος απού το χωριό, μα αυτηνής δε τζ' εκαλοφάνηκεν

- Ίντα θα πάεις να κάνεις μπρέ στα Χανιά εδά απού πρέπει να ετοιμαστούμε για τη ζευγική σου. Κάτσε κι άλλη βολά πάεις.

- Να πάω θέλει μπρέ γυναίκα εδά που το σκέφτηκα και μη μου βάνεις επόδιο γιατί με στενοχωράς.

- Ε, δε μπειράζει σαν επιμένεις, πήγαινε, μα να μου πάρεις μπάρε μου και μένα ένα φουστάνι να βρίχεται. Όπου είναι οι γι-αθρώποι τυχαίνουνε και τα καλά και τα κακά και όλο πρέπει νά 'ναι κιαίεις έτοιμος για ούλα.

Τη μ-Παρασκευή εμπήκα στη χώρα και μόλις εκατέβηκα απού τ' αυτοκίνητο θωρώ ένα γ-καλό μου φίλο απού είχαμενε πολλά χρόνια να ασμίξομενε και λέει μου:

- Μούδε παράδες νάχαν έχω του Θεού δοσμένους δε σ' έβριχνα επάεδά απού σ' ήθελα. Θέλω να σε πάρω να πάμενε στα Ρεθεμιώτικα να κάμομενε μια βάφτιση. Να κάμομενε θέλει παρέα να ξεληγωθεί ο γείς τον άλλο μας και θα κλέφομενε και μια του Χάρο.

- Στ' ανύχι στέκω του λέω. Και τη μ-παρέα σου τη θέλω, και τα γλεντάκια τα τζέλομαι.

Επήγαμενε κι εκάμαμε τη βάφτιση κι επεράσαμενε και ντήμπις καλά, μα απής εγίαειρα γω μου βγήκανε ούλα απού τ' αρθούνια, γροικάτε 'σεις τα πάθη μου και τα βάλη μου, και τ' αποδόματά μου.

Όντεν επερνούσαμεν απού το Ρέθεμος θωρώ ένα γράμμα χάμες κι εφωτίσανέ με οι γι-εκατό δαιμόνοι και πχιάνω το και διαβάζω το κι αυτό το μπεμπενε κιαμιά παστρικήά του φίλου τζη κι έγραφέ ν-του: "... Έλα το Σάββατο στο Ρέθυμνο να το γλεντίσομε και πές κανένα ψέμα στη στρίγκλα σου να μη σε υποφιαστεί.. "Μα άλλη μια βολά με κακοφωτίσανε οι δαιμόνοι κι έβαλά το στη τζέπη μου αυτό το καταραμένο γράμμα για να το διαβάσομενε, λε, μαζί με τη γ-Κατεριά να γελάξομενε. Μα αυτό το γράμμα ήτονε η κακή μου τύχη.

Μόλις μ' είδενη Κατεριά κ' ήρχομουμε μου φωνιάζει απ' αλάργο:

- Βαστάς μου μπρέ το φουστάνι;

- Όι μπρέ δε σου το πήρα. Απαλαγιάστηκέ με ένας φίλος κι επήγαμενε σε μια βάφτιση και εχάλασα τα λεφτά μα άλλη βολά θα σου πάρω το φουστάνι.

Αμέσως τω διαόλων η Κατεριά επήρενε φωθιά απού το μέσα καμίνι. Άλλο είναι να σας τα λεώ και άλλο νάχα θωρείται ίντα γινήκενε σαν είπα πως δε τζ' εβάστουνε το φουστάνι. Εγώ εσκεφτήκα να πάω στο γ-καφενέ να κάτσω κάμποση ώρα κι ώστε να γιαείρω μπορεί να περαματίσει, όμως άφηκα και το σακκάκι μου στο σπίτι και η Κατεριά θα ξάνοιγε ήμπα να βρεί κιανένα φράγκο και δεν εύρηκενε λεφτά μα εύρηκενε το γράμμα τση παστρικήάς και εχάντανε πως μου τό 'χανε εμένα μπεμπάτο, κι όντεν εγίαειρα, απού εχάντουμενε πως θά 'ναι ξεμπουργαρισμένη για το φουστάνι, μού 'καμενε τη φοβερή φουρτίνα για το γράμμα. Ο Θεός το κατέει, άδικα των αδικώ.

• Μωρέ γάιδαρε, μου λέει, τα λεφτά τω γ-κοπελιώ σου γυρίζεις και τα τρώεις με τσι παστρικές; Εξέχασες λα, το γράμμα τση ξετσιπίωτης στη τζέπη σου κι εβγήκασινε ούλα στη φόρα. Κι έρχεσαι και μου λέεις πως είσουνε σε βάρφτισες.

Δε μούδωκεν εμένα τράτος να μιλήσω μα σαν το πολυβόλο ήτονε η γλώσσα τζη και παίρνει τηνε η φούρια και πάει στο μαγατζί και διαβάζει το γράμμα τω χωριανώ κι ούλοι τσ' επιστέψανε. Εγώ δα πρέπει να δώσω των αμαθιώ μου κουφωτός ουρανός κι όπυ με βγάλη η γι-άκρα, γιατί δεν έχω θέση μπλειό σε τούτο το γ-κόσμο.

Το κοπελίστικο ψόμα

Μια φορά ήμου γ-κοπελάκι κι έβοσκα δυο βούγια και μια σκρόφα. Η σκρόφα η παντέρμη δεν εξεκόλλανε απού την ορά τω βουγιώ, γιατί καθ' αργά τα βάναμενε μαζί σ' ένα παλιόσπιτο κι εφιλευτήκασι. Έβοσκά τα δα και για να μη μας τα κλέψουνε μα και για να μη γ-κάμουνε εζημιές στα σπαρμένα των ανθρώπω. Κάθα-κάθα μέρα ήμουνε με τα βούγια μου. Παράξενο μου φαίνεται πως δεν αρχίνηξα κι εγώ να μουγκαρίζω. Ντάι-ντάι μ' αβιζιέρνανε και με διτλαβιζιέρνανε απού το σπιτί: "Βλέπε τα κακορίζικο σα ν-τα μάθχια σου να μη μας τα κλέψουνε, γιατ' είναι η ζωή μας ουλωνώ, μα και να μη μπούνε να φάνε τα σπαρμένα του κόσμου για θά' χομενε και τραβάγιες και τζερεμιά. Κάθα μέρα τα ίδια και τα ίδια. Έπαιζα μοναχό μου γύρου-γύρου απού τα βούγια. Έχτιζα σπιτάκια, εύριχνα χοχλιούς κι εκαρβούνιαζά τσοι κι έτρωγά τσοι γιατ' ήτονε και πείνα κι εκραθχιουνε ξαργουτού σπύρτα κι επέρνουνε ζωή "χαρισάμενη".

Μια βολά έβοσκα τα βούγια μου κοντά στην ακρογιαλιά κ' ήτονε ήσυχη η θάλασσα κι εζήλεψά τση. Ήθελα να κατεβώ να παίξω μια ουλιά και να βρω πεταλίδες και καβρούς και κοχίλια και λέω με το νού μου: "Μπορεί μωρέ να μη ν-το νιώσουμε τα βούγια πως θα λείπω μια ουλιά ώρα να μη μ-πάνε στην εζημιά. Βούγια είναι αυτά και δε γ-κόβει το μυαλό ν-τωνε. Μπορεί και οι κλέφτες να μη ν-το μάθουνε πως δε θά' μαι κοντά στα βούγια και να μην έρθουνε να μου τα κλέψουνε και πχιάνω και δίδω άδεια στον απατό μου να πάω μια ουλιά στη θάλασσα. Επήγα γιατ' απού λέτε στη θάλασσα. Εκολύμπησα, έπαιξα, εύρηκα κοχίλια, καβρούς, πεταλίδες, μα πρέπει πως "επαρραβίασα" την άδειά μου κι όντεν έφρευγα απού τη θάλασσα εσκεφτουμουνε

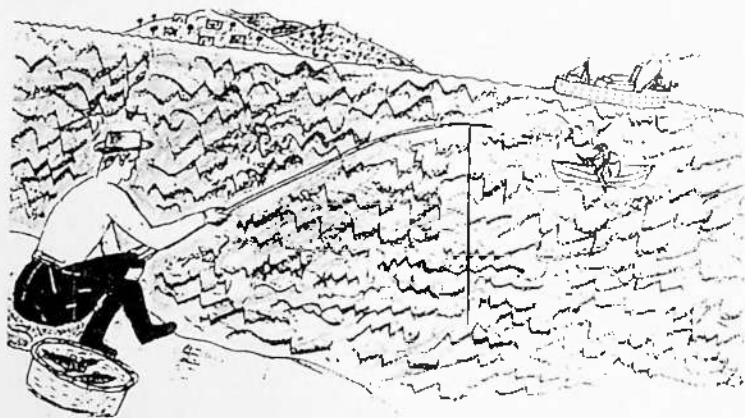
πως, α δεν ετιγγανε τα βούγια μου στην εζημιά, θά 'νιε τα καλύτερα βούγια του κόσμου, μα μόλις εβγήκα τά 'βρηκα στα ξένα σπαρμένα κ' είχασινε και πολύ εζημιά καρωμένη. Απής είδα γω πως η γι-εζημιά δε μπορεί να περάσει απαρατήρητη, έκανα χαχαλές το σταυρό μου να με φωτίσει ο Θεός πως ν' απαλέψω τη γι-κατάσταση, μα μένα δε με φωτίσεν ο Θεός μόνο με φωτίσεν ο διάολος κι εδιάλεξα τη χειρότερη λύση. Γροικάτ' εσεις:

Εξάπλωσα χάμες κι εφώνιαζα σα ν-τη γ-κορμένη κεφαλή. "Εγώγια μου και χάνομαι! Βοήθεια!!". ("Ηθελα να πιστέφουνε πως είμουνε αρρωστάρης και δεν εμπόρουνε να βλέπω τα βούγια και γι' αυτό εκάμανε εζημιά για να μη με δείρουνε για "εγκατάλειψη θέσης"). Γροικάμε το λοιπόσ ένας βοσκός κι έρχεται κοντά. "Ίντα 'παθες μωρέ κακορίζικο;" μου λέει. Λω" Η κοιλιά μου πονεί και μ' έχει να με τροζάνει". Επίστεφέ ν-το ο καλός άθρωπος και σηκώνει με και πάει με στο σπιτι με τη ράχη ν-του. Απής επήγα στο σπιτι αρχινήσανε οι γι-ανακρίσεις: "Ίντά 'φραες και σε χάλασενε;" Λω "Ένας άθρωπος επέρνανε κι έκατσεν εκειά κάτω κι έφρασε τυρί και ψωμί κι έδωκε μου κι εμένα" "Κ' ίντα άθρωπος ήτονε;...κι οθενε πού έπχαινε;..." "Ετροζάνανέ με στα' ερωτήσεις. Ετότεσιδά εκατάλαβα πως, ότι να πείς ένα ψόμα είναι ανάγκη να πείς ακόμησ μερικά ψόματα για να βοηθήσουνε του πρωτυνού να σταθει ορθό. Ένας "έξυπνος" είπενε: "Το κοπέλι είναι δηλητηριασμένο και καλλιά είναι να μη φάει απόφε πράμα, μα δε μ-ποθαίνει πως θα θέσει μια βραδυά αδείπητη". Εδειπνήσανε οι γι-άλλοι μα εμένα εσουρώνανε τα σάλια μου μα δεν έπρεπε να ψύω! Σε μια ουλιά εφεύγανε οι γειτόνοι απόυ 'σανε φερμένοι για να δούνε τον "αρρωστάρη" κι ευκούντα μου περαστικά.

Απής εκοιμηθήκανε οι γι-άλλοι κι ευβήσανε το λύχνο, είχα θωρεμένα πως ήτονε πομενάρικο μια ουλιά φαγάκι στο τσικάλι και πάω πασπατώντας να φάω μερικές μπουκιές, μα τω χίλιω διαόλω ν-το τσικαλοστούμπωμα ετσαρχάλισενε κι εχαντούσανε πως ήσανιε κάτες κι αύτονε το λύχνο και πχιάνουνέ με "στα πράσα" Μιπόσικος ευρέθηκα πρέπει και δεν αράδιασα ακόμησ κιανένα - δυο ψόματα να τα βολέψω πάλι, μόνο των εφανερώσα ούλη την αλήθεια κι επαίξασι μου απόυ δε θυμούμαι όξω τη μ-πρώτη και την ύστερη.

Το αγοραστό ψάρι

Εφύγασί μας τα κοπέλια κι επιχίασανε τσι πολιτείες κι επομείναμεν με τη γρέ μου τα δυο μας, σα γ-και το μ-πρώτο γ-καιρό απού την εκουβάλησα στο χωριό. Τη μια μαλιχουδιάζομέστανε, την άλλη φιλεύομενε, μα και πολλές βολές έχομενε “ψυχρό πόλεμο” έτσα απού τον είχανε μια βολά η Ρουσία με την Αμερική. Λέω τσ’ εγώ δα πως και η Ρουσία με την Αμερική κι όντεν είχασινε το μ-ψυχρό πόλεμο εκάνανε λόγο για “συνύπαρξη”, γιατί δεν ήτονε καθόλου εύκολο να ξεκάμει η μια την άλλη. Έτσα κι εμείς έχομενε συνύπαρξη, “ψυχροπολεμική”.

Ψάρεμα με καλάμι

Για να λέμενε του Θεού την αλήθεια κάθε μέρα τση λέω ένα μουζούρι ψόματα, μα αυτή φταίει. Ότι κάμω δε τζ’ αρέσει, κι όλο μου λέει πως δε νιώθω και πως δεν είμαι άξιος για πράμα, κι αναγκάζομαι κι εγώ και λέω ψόματα, γιατί κατέμενε εδά πως πολλές βολές είναι καλλιά το ψόμα απού την αλήθεια. Ακόμης κι ο Άγιος Πέτρος απού ήτονε κι Άγιος είπενε ψόματα μια βολά πως δε γνωρίζει το Χριστό.

Μια ν-ταύτερινή γιατ’ απού λέτε επιήρα το φαροκάλαμο μου και τ’

αγκίστρια μου κι επήγα για να ψαρέψω. Ως το πρόσαργο ήμουνε στη θάλασσα και πάρε διάολε όσον είδα μουδε με τ' αμάτι ψάρι, όί να πιάσω. Δε μ' εγνοιαζεν εδά μένα πως δεν έπχιασα ψάρι μα η γρέ μου πάλι θελά μου λέει πως δεν είμαι άξιος για πράμα και διώχνει μου και περνά απού του ψαρά κι αγοράζω μιάμισυ οκά διάφορα ψάρια και πάω στο σπίτι και λέω τη γρές: "Σήμερα μπάρε μου επήγα καλά στη μ-ψαρκική". Μα σε μια ουλιά απού έπιασενε να τα καθαρίσει εύρηκενε μέσα στη τζάντα ένα χαρτάκι και τόχενε βαρμένο ο ψαράς (απού νά 'νιε ούλοι οι διαόλοι μέσα ν-του, ίντα μού 'καμενε) γιατί έγγραφενε το χαρτάκι: "Ψάρια διάφορα 1,1/2 οκά, δρχ. 1300 Ιχθυοπωλείο Η ΓΟΡΓΟΝΑ" κι εδά, έμου μου το πετά σα ν-τη ν-τροπιλλα, έμου εφαλήρισενε το κόλπο απού τό 'χα κι άλλες βολές καρομένο μα δα μπλειό δε μπορώ να το ξανακάμω. **Ε, πάει - πάει το σταμνί στο νερό μα μια βολά θα σπάσει.**

Απού το λαιμό κι απάνω

Μια βολά επήγε να γυρέψει τη γ-ξυλόσμιλα και το περονάριδο ο Μιχελής απού του συντέκνου ν-του τ' Αντρουλή γιατί ήθελε να διορθώσει τα ζυγάλετρα γιατί έσήμωθεν ο καιρός τη ζευγικής.

Έτυχεν εδά κι 'εφταξενε την ώρα απού εκαθίζανε οι γι-αθρώποι για φαητό στο τραπέζι ν-τωνε.

- Όρα σας καλή και καλή σας όρεξη(τωνε λέει)

- Καλώς τωνε το σύντεκνό μας. Σήμωσε κοντά να κάμομε το δείπνο.

- Ευχαριστώ, εδά σηκώθηκα απού το τραπέζι κ' είμαι ως το λαιμό, παρά ήρθα να σα σε γυρέψω τη γ-ξυλόσμιλα και το περονάριδο, γιατί είναι μαθώς καιρός να χαζιρευόμεστανε για τη ζευγική.

- Άσου δα να φάμενε κι ούλα θα βρεθούνε (είπεν ο σύντεκνος ο Αντρουλής)

Ο Μιχελής ήθελεν αυτός να σημάσει στο τραπέζι να φάει μια μπουκιά κι επά, μα επερίμενε πως θα του το ξαναπούνε να κάτσει στο τραπέζι, μα είναι κι απού έκαμε το λάθος κ' είπενε πως είναι "ως το λαιμό". Μα πάλι κι ασ είναι, παίρνει τη γ-καρέκλα ν-του και σημώνει στο τραπέζι και λέει:

- Δε ν-ταιριάζει μαθώς να κάθομαι πέρα - πέρα σα ν-το κοπέλι και θα κάτσω κοντά σας μα για φαητό δε μου κάνει όρεξη. Είπα σας πως

είμαι ως το λαιρό.

Σαν έκατσεν εδά κοντά ο σύντεκνος του βάνει η συντέκνισσα ένα μ-πίατο αδειάζει το, του βάνει δεύτερο, αδειάζει το, κι όπως φαίνεται θελ' αδειάσει και τρίτο πιάτο, μα δεν είχανε να του βάλουνε άλλο φραϊτό. Έφρασεν όμως και μια χαχαλέ δράβιλα κ' ήπχιενε και τρείς κούπες κρασί.

*Είδες εσύ μαμά πόσα πράματα βάνει ο σάντουλός μου
απού το λαιμό κι' απάνω;*

Το Σοφουλιό, η φριλιότσα του Μιχελή, γυρίζει και λέει τση μαμάς
του:

**“Είδες εσύ μαμά, πόσα πράματα βάνει ο σάντουλός μου απού το
λαιμό κι απάνω;”**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΚΑΤΟΧΙΚΑ

Η μάχη της Κρήτης

Την άνοιξη του 1941 ευρέθηκα μαντρατζάκι στους Βόθωνες. Ένα μιτάτο ανάμεσα στο Βουβά και στη Νίμπρο. Έκειά ευρέθηκα όντεν εγίνεντονε η μάχη και το μιτάτο είναι σε απόσταση 600 μέτρα απού τα ανατολικά περιχείλα του φαραγγιού της Νίμπρος. Απής αρχινήσανε κι οπισθοχωρούσανε οι Άγγλοι με τσ' ειδικούς μας απού τα Χανιά όθε ν-τα Σφακιά, ήρθανε οικογένειες απού τη Νίμπρο κι εμένανε στο μιτάτο για πλιά ασφάλεια. Όντεν ήσανιε οι Εγγλέζοι στη Νίμπρο και στην δυτική μπάντα του φαραγγιού της Νίμπρος, και οι Γερμανοί ήσανιε στο Ασκούφου, ένα λόχος Γερμανοί ήρθανε και εκαταβλιστήκανε στο Φράμα, 600 μέτρα ανατολικά του μητάτου και είχανε παρατηρητήριο απού τον Τσουνό κι επαρακλουθούσανε τσ' άγγλους κι ελέγανε με τον ασίρματο στα' άλλους Γερμανούς ίντα θωρούσανε. Πρώτη βολά που είδα Γερμανούς ήτονε που ήρθανε δυο στο μιτάτο με τα δαχτύλια στο γαργαλιστήρι στα "λούγκερ" κι εβγάλανε ένα λεξικό και μας εγυρέσανε τυρί. Ο μπάρμπας μου ο Μανούσας των έκοιφεν έναν αθότυρο κι εκράγανε και όντεν εφεύγανε εδίδανε λεφτά μα ο μπάρμπας μου δε ν-τά' παίρνε και τα βάλανε στο γιακαδάκι του Γιώργη Νικηφοράκη που ήτονε ετότες δυο-τριώ χρονώ. Του βάλανε δυο εικοσάρικα μπλαβιδερά, χαρτένια. Αγόραζες ετότες 3-4 οκάδες κριθάρι με τα 40 φράγκα.

Όσο εσήμωνε κοντά ο πόλεμος οι μαλισαπίδες εφεύγανε ούλοι. Ο ένας θελα πάει να τρυπώξει τη μάνα ν-του κι ο άλλος τα κοπέλια ν-του, μα εγώ δεν είχα την ευθύνη μούδε για μάνα μούδε για κοπέλια και προ πάντω δεν ένιωθα το γ-κίντυνο και δεν ένιωθα ακόμη πως εγώ δεν είχα συμφέρα απού το μιτάτο, κι εκάθουμουνε μοναχός μου. Οι γι-άλλοι ήρχουντανε κλεφτάτα κι αρμέγανε κι εκάνανε το τυρί κι εφεύγανε. Ετότες ήτονε φόβος και κίντυνος μα εδά είμαι ευχαριστημένος απού επαρακλούθησα τη μάχη. Τσι μπόμπες απού ερίχνανε σται κούρμπες τσ' αμολέρνανε όντεν ήσανια απού πάνω μου τ' αεροπλάνα και τσ' εθώρουνε όπως επεύτανε. Ακλουθούσανε τη μ-πορεία απού είχανε τ' αεροπλάνο την ώρα απού τσ' αμολερνε.

Επέφτανε δυο-δυο γή και λιγότερες φορές τρεις - τρεις. Μερικές βολές τσ' εγροίκουε απου εσφυρίζανε στον αέρα. Εθώρουνε μια βολά απου ήρθανε τρία "στούκας" κι ερίζανε τσι μπόμπες τωνε και ύστερα τό 'να επολυβόλισε τρία αυτοκίνητα απου ήσανιε απέναντι απου του Μήτρο τη στέρνα, μα αυτά είχανε πυρομαχικά κι επήρανε φρωθιά και ήτονε απόγεμα και εγώ εγροίκουε έκκριξες ως τα μεσάνυχτα. Μια βολά ήρθανε τέσσερα αεροπλάνα κι ένας Νεοζιλαδός με μυδράλιο (όπως ακούσαμε) έριξε αυτό απου έπεσε στη δυτική πλευρά του φαραγκιού. Ήτονε το ένα απου τα τέσσερα. Σαν ετελείωσεν η μάχη επήρανε με το ζόρε οι Γερμανοί δυο κοπέλια απου τη Νίμπρο και των εδώκανε μάσκες και γάθια κι επήγαν τα κι εβγάλανε τσοι δυο "καρβουνιασμένους" αεροπόρους και τσ' εθάψανε προσωρινά στο δρόμο κι αργότερα τσ' επήρανε. Μόλις προβέρνομε να φρανεί η Νίμπρος, εθώρουνε σε μια στουμπάλα κυπαρίσια κι επέφτανε πολλές οβίδες. Μετά τη μάχη επήγα και είδα μια ανθρώπινη γάμπα πλιά κάτω από το γόνατο πλιά πάνω απου τον αστράγκαλο και είδα αίματα σε τρεις τόπους και μια ματωμένη στρατιωτική κουβέρτα. Στη ζερβή μπάντα όντε μ-πάμε στη Νιμπρό ήσανιε τα κυπαρίσια απου επέφτανε οι οβίδες στη δεξιά μπάντα είσανιε δυο εικοσπεντάλιμπρα κανόνια γιατί τά 'δα μετά τη μάχη και των είχανε χαλασμένα τα κλίστρα. Εθώρουνε ακόμης ένα αυτοκινήτάκι μικρό, χαντώ πως ήτονε το πλιά τελεφταίο και του ρίχνανε μια οβίδα ομπρός, μια οπίσω, μια ζερβά και μια δεξιά. Σα ν-τριάντα του ρίξανε μα ως το τέλος εκατάφερε να περάσει. Θυμούμαι την αγωνία που είχα εκείά απου το θώρουνε να κιντυνεύει μα και την ευχαρίστηση απου ένιωσα σα ν-τό δα κι εσκαπούλησενε.

Στο σπίτι του Θεδώρου του Καγιά στο Βουβά εγροίκουε πως εσμίξανε οι αξιωματικοί τω Γερμανώ και των Άγγλω και υπογράψανε ουθήκη για να σταματήσει ο πόλεμος και να παραδωθούνε οι Άγγλοι.

Απής επαραδοθήκανε οι Άγγλοι τσ' ελαλούσανε με τα πόδια και τσ' επηγαίνανε όθεν τα Χανιά. Ετότες εφορούσανε αρβύλες με πετσι και ήχανε και πεταλάκια και , όπως ήσανιε χιλιάδες, εσμιγεν ο βρούχος απου τα ζάλα ν- τωνε κι εγροίκουε ντονε απου το μιτάτο.

Για το θάνατο του Γερμανού λοχαγού εκάψανε το παράσπιτο

Στις 13 του Σεπτεμβρίου του 1944, ο λοχαγός Ρούντντ του γερμανικού στρατού επήρε 13 στρατιώτες και βαθμοφόρους κι επήγε στην Πυροβολική. Μια τοποθεσία, μερικά χιλιόμετρα αλάργο από το χωριό. Ασκούφου. Εκεία ευρεθηκε Σταύρος Καπρής αρματωμένος και μόλις τον είδανε οι Γερμανοί τον αρχηνίξανε στσι μπαλοτές. Δε ν-τον επετύχανε όμως με τσι πιρώτες, κι αυτόνος εμπρόλαβενε κι έπαιξενε δυο πήδους κι έτχιασενε μιτιρίσι μέσα από μια κούρτα απού ήτονε εκεία κοντά κι αρχίζει κι αυτός στσι βρόντους. Εσκότωσενε το λοχαγό κι ένα δεκανέα και οι γι- άλλοι ντωνε τα χάσανε και βρίχνει καιρό ο Καπρή και πάει και φεύγει "σώος και αβλαβής". Ήτονε δε παραπάνω απύ βέβαιο πως θέλα κάψουνε το χωριό και θελα σκοτώσουνε κι ανθρώπους. Μα η γυναίκα του προέδρου τση Κοινότητας του Νικου Πάτερου, η δασκάλα Κατίνα Χρυσουλάκη - Πάτερου εκάτεχενε γερμανικά και είπε στσι Γερμανούς πως ούλο το χωριό λυπάται για το θάνατο "του καλού ανθρώπου αυτού" και αν είχα βρούνε το "γ-κακό αυτό άνθρωπο" απού έκαμε ένα τόσο μεγάλο κακό θέλα τονε σκοτώσουνε αυτοί. Είπανε ακόμη πως θα πάνε να κάψουνε το σπίτι του "κακού ανθρώπου" και, αν-τονε φωτίσει ο Θεός κι αμιά βολά να πιατήσει στ' Ασκούφου "επί τόπου θα τονε σκοτώσουνε"

Επήγανε κιόλας κι εκάψανε ένα στάβλο του Καπρή κι εγλύτωσε και το καλό σπίτι ν-του, και το χωριό μα προπάντω εγλυτώσανε ττσι ντουφεκισμούς.

Την αξία νιους λοχαγού Γερμανού και νιούς δεκανέα την εξοφλήσανε με ένα σταύλο του Καπρή.

Δείπνο με λίγο γάλα και δίχως ψωμί

Όντεν εγίνεντονε η μάχη στσι Κομητάδες ίσια πέρα κ' ίσια πάνω, ήτονε κοντά μας κι εμάς, και ούλες οι φαμελιές επιάσανε τα βουνά και τα φαράγγια. Απού το δικό μας χωριό ήσανε στσι Δαφνόςπηλιους, στου Κυνηγού το Σπήλιο, στη γ-Κοντογονατέ, στο Πρινοσέλι, στη Σκοτεινή, από πολλές φαμελιές σε κάθε τόπο. Εμάς ο πατέρας μου

είχε πχιασμένο το σπήλιο μόλις μπαίνομε στο Πορόκαπνο ζερβά.

Μιαν αργαδινή δεν είχαμενε φωμί και μούδε άλλο φαητό, μα είχαμενε δυο μαρταρές κι εβγάνανε γάλα και η μάνα μου ελογάριαζε πως θα πχειί ο καθ' ένας μια μαστραπαδέ γάλα να μασκαρέψει τον απατό ν-του. Το βράδυ αυτή, απού εκάτεχε γ-και ν' αρμέγει, εβγανε μια - μια μασραπαδέ γάλα κι έδιδε ν-το κάτω νιούς κι έπινε ν-το. Προτελεφταία μαστραπαδέ ήτονε τση μικρής μου αδερφής τση Γιωργίας, ήτονε όμως πολλά μικρό παιδί και μόλις επχιασε ν-το μαστραπά τση πέφτει και χύνεται. Αρμέγει λοιπός τη ν-τελευταία μαστραπαδέ, απού ελογαριαζενε πως θα τηνε πχειί αυτή και διδει τηνε του παιδιού και πίνει τηνε κι αυτή μούδε σέτο γάλα!

Αξέχαστες ήσανιε αυτές οι, οι γι-αργαδινές για ούλους τσ' Έλληνες και μαυροσκότεινες ήσανιε, μα για τη δική μας φαμελιά είναι εξέχαστο κι αυτό το μικρό περιστατικό.

Αγγαρεία

Απής ήρθανε στην γ-Κρήτη οι αθρωποφάσι του Χίτλερη, σε λίγο γ-καιρό αρχινήξανε στον Ακονέ, ανάμεσα στ' Ασφέντου και τη Νίμπρου, ένα φρούριο κι αργότερα εβάλασιν εκείά έναν ασίρματο, απού ελέγασινε πως ήτονε ο μεγαλύτερος ασίρματος σ' ούλη τη Μεσόγειο. Εκείά μας επηγαίνανε αγγαρεία, τσοι Ασφενδιώτες, τσοι Ασκυφιώτες και τσοι Νιμπριώτες το 1941 και το 1942. Εδίδανε μας και κάμποσα λεφτά για το μασκαριλίκι. Στην αρχή 80 δραχμές και αργότερα μια ουλιά περισσότερα. Εδίδασί μας κι ένα φωμάκι την εβδομάδα. Το 1942 μας επχιαίνανε και στον Άι Γαλήνη αγγαρεία, ούλα τα γιαλιήτικα χωριά. Είχανε τσοι προέδρους υποχρεωμένους και των είχανε κατάσταση και κάθε δεκαπενταμερία ένα караβάκι έφερνε τσοι παλιούς κι έπαιρνε τσοι καινούριους. Εγώ ήμουνε παιδί και δε μ' έπαιρνε η ηλικία για αγγαρεία μα μια βολά απού είχανε γραμμένο τον πατέρα μου επήγα στο ποδάρι ν-του. Έβαλα στο σακούλι μου 34 ντάκουσ φωμί, πχιατό, πιρούνη, κουτάλι, μαστραπά, πετσέτα και νά με στον Άι Γαλήνη. Καλοκαιρί ήτονε κι όπου γής και κρεββάτι. Το πρωί μας εδίδανε μια φλιτζάνα τσάι και ένα φεταλάκι φωμί, το μεσημέρι, ένα πχιατάκι χόρτα, περβολικά, γή λαθούρι και ένα φεταλάκι φωμί και το βράδι ένα πχιατάκι από τα συνηθισμένα ν-τωνε φαητά μα όι φεταλάκι φωμί.

Οι Γερμανοί μας εβλέπανε με το μπιστόλι στο γ-όκκαλο και με το

ραβδί στη χέρα. Οι πολιτισμένοι Ναζίδες, για να μην έχουνε τη φροντίδα του μπεγιριού, εκινούσανε το κάρρα με άντρες! Τέσσερις γή πέντε άντρες (αναλόγως αν ήτονε ανήφορος γή κατήφορος) και ο γερμανός εβοήθανε από πάνω με το ραβδί. Εγώ ήμουνε κακουρές, λόγω ηλικίας, και δε με βάλανε στο κάρρο, όμως με βάνανε στο καρτσάκι. Μια βολά ελαλούσαμε καρτσάκι εγώ και ο φίλος μου Σπύρος. Ήτονε κάψα. Ήμεστα κουρασμένα. Ήμεστα πεινασμένα. Ήμεστα παιδιά!! Σε μια στιγμή που δεν ήτονε κιναιείς Γερμανός στ' όβγορο μας ειρώτισεν η κακή μας μοίρα να σταματήσομε μια στιγμή και να ακουμπήσομε στα κυροτσάκια μας. Μα οι δαιμόνοι εμπέφανε εκείνη την ώρα το Φρανς και μασε θωρεί, κι εσηκωθήκαμεν εμείς αμέσως, μα αυτός ήρθενε κοντά κι έδειρέ μας και τα δυό. Μιαν άλλη βολά ήρθενε ο Μπόκ και δεν εφάνηκεν εφχαριστημένος απού τη δουλειά απού είχαμενε βγαρμένη κι αρχίζει τσι φωνές, και βγαίνει στην απάνω μεριά απού ήτονε ο επιστάτης μας και παίρνει του τη γκατσούνα ν-του και δέρνει τονε καλά - καλά και δέρνει κι 'απού το συνεργείο καμπόσους κ' ύστερα πάει κάτω - κάτω και μασε λέει: "Το βράντο ως εντώ, όλα εντάξει. Οι εντάξει, όλα εργκάτες και επιστάτες ξύλο. Μα πολύ" Αυτές οι λέξεις σα νάνιε μαγνητοφωνημένες αντηχούνε στο μυαλό μου όντε θα τη θυμηθώ αυτή την αγιογαληνωτική καλοπέραση.

Απής αποκάμανε οι 15 μέρες μας είπανε πως το καράβι απού θελα μασε πάει στα χωριά μας εχάλασε. Έναν άλλο καράβι ήτονε για να φορτώσει χαρούπι κι αν εθελαμε να φορτώσομε το χαρούπι να μασε πάρει αυτό το καράβι. Μπορεί να "χάλασε" το 'να καράβι, ύστερα από μερικό "λάδωμα" για να φορτωθεί τζάμπα τ' άλλο από καταβασανισμένους και δυστυχισμένους ανθρώπους.

Ίντα να κάρομε; φορτώνομε γ-και το καράβι. Εγώ δεν εσήκωνα τα τσουβάλια, όμως με υποχρεώσανε να κουβαλώ κι εγώ, μα ένα τζουβάλι μου πεσε στη θάλασσα και διάλε τη ν-τρίχα να πνηγώ κι εγώ κι από κειάκ' ύστερα εγώ εσακκιαζα και δεν εκουβάλομε.

Το μεσημέρι με μπείμανε εμένα με το φίλο μου το Γιάννη στα μαγεριά για να φέρομε το φαητό του συνεργείου μα δε μας εδώκανε γιατί μας είπανε να πάμε να μασε ταΐσει τ' αφεντικό απού του δουλεύομε. Πάμε στον έμπορα απού αγόραζε ν-το χαρούπι και μασε δίδει δυο χιλιάρικα του καθα νιούς και εδικούσανε για να φάμε μια μεριδα φαητό στο ξενοδοχείο του φαητού.επιήγαμε Κι εφάγαμε με έναν άλλο μια μεριδα φάρι καθ' ένας μας. Σαν εφάγαμε του λέω γώ "Πάμε να φύγομε" Αυτός μου λέει "Κάτσε μια ουλιά" Αυτός είχε το

σκοπό ν-του. Επαρακλούθχιεν αυτός και σε μια ουλιά έρχονται άλλοι δυο κι εθέκανε τα σακκούλια ν-τωνε απάνω σε μια κοφίνα απού είχε κρομμύδια και ύστερα εκάτσανε κι επαραγγείλανε ροβίθια κι εγυρίσανε τη ράχη στα σακκούλια ν-τωνε. Ο άλλος απού είχα παρέα πάει κι ανοίγει τό 'να σακκούλι και παίρνει μισή πίτα ψωμί και φεύγομε. Ετότες ήτονε ο θάνατός σου η ζωή μου.

Εμένα σαν εγιάειρα στο χωριό μ' επχιασε ρίγος κι ετίνασέ με δέκα πέντε μέρες.

"Δέξου το Φιδά καημένο"

Απού το Μάη του 1943 ως το μ-Πρωτογούλη του 1944 εμένανε στη Νίμπρο άντρες τση μυστικής γερμανικής αστυνομίας. Το Μάη του 1944 μερικοί απ' αυτούς τσοι Γερμανούς επήγανε στου Φιδά, κοντά στο πάνω Παρόλαγκο του Νίμπριώτικου φαραγγιού. 'Ντα γυρεύανε εκεδά αυτοί εκατέχανε. Εκειά στου Φιδά είναι ένας απήλιος και λένε πως μια βολά είχενε εκειά τη φωλιά ν-του ένας μεγάλος ύφαρης και μια βολά απού έφρανε ένα γ-κοπέλι νιούς κυνηγού κι όντεν δεν ηύρεν αυτός το κοπέλι ν-του μα είδενε τον όρη πως είχενε ένα μεγάλο γρόμπο στη γ-κοιλιά ν-του, εκατάλαβενε πως είχενε το κοπέλι ν-του καταπιομένο. Ο άθρωπος επίστευενε στα θαμάσματα κι ετάχτηκενε στο Χριστό να κάμει ακόμης ένα θάμασμα να του βοηθήσει να σκοτώσει τον όρη, να βγάλει το κοπέλι ν-του ζωντανό και όπου τονε σκοτώσει να χτίσει μιαν εκκλησία του Χριστού. Από κειά τον εζύγωνε κι έφταξέ ν-τονε στο Ασκύφου στο Γωνή και τον εσκότωσε και αυτός έχτισενη την εκκλησία απού κατέμενε, και είναι του Χριστού. Το κοπέλι, όντεν τό 'βγαλε ανάπνεε μα σε μια ουλιά ετιόθανε, μα πάλι αυτός έκαμενε το τάξιμό ν-του. Για το λόγο αυτό το λένε στου Φιδά. Σε κείνο δα το σπίλιο εμιτατεύανε τα κοπέλια του Ζερβουδογιαννάκο. Το γ-καιρό του μιτάτου ήτονε απού επήγανε εκειά οι Γερμανοί. Μια ουλιά ν-τόπο πρίχου να φτάξουνε στο μιτάτο θωρούνε το Χομπίτη κι εκράθχιενε στο νόμο ντου το ντουφέκι ν-του ξέγνοιος γιατί δεν επερίμεν εκειά Γερμανούς. Αυτοί του φωνιάζανε να πάει να τωνε δώσει το ντουφέκι και να τονε παραδοθεί, μα αυτός τσ' έξεψενε στσοι μπαλωτές κι αυτοί το βάλανε στα πόδια κι εφωνιάζανε "αλό, αλό σολντάτ" Μόλις άκουσεν ένας γέρος Νιμπριώτης για το περιστατικό, αυτός είπενε: **"Δέξου το Φιδά καημένο"** Για πολλά χρόνια, όντεν ήθελε κιανείς να πεί για μια δουλειά πως θά'χει συνέχεια έλεγε:

“Δέξου το Φιδά καημένο”.

Οι Γερμανοί επήγανε στη Νιμπρο κι εγιαείρανε ύστερα μεγάλη δύναμη κι επήρανε ούλο το τυρί του μιτάτου κι επήρανε και τον Γιάννη και το Μάρκο, καπέλια του Ζερβουδογιαννάκο και τὰ ἔχανε στην Λιά κάμποσο καιρό. Επήγανε ύστερα στο Ασφέντου, πολλοί Γερμανοί κι εγυρεύανε το Χομιπίτη επήγανε και στο σπίτι του Μανούσου Καγιαύτη απού ἦτονε μέσα και τον εΐδανε μα δε ν-τον εγνωρίσανε. Μοναχός ἦτονε εκείά, γιατί η οικογένεια του Καγιαύτη ἔμνε στα Κολοκάσια (το χειμονικό χωριό του) Ο Χομπίτης εΐχε και το ντουφέκι ν-του μαζί του μα σαν άκουσε τσοι Γερμανούς το σκέπασε με μια σεντόνα. Μόλις εμπήκανε αυτοί μέσα πχιάνε αυτός ένα μεγάλο τσικαλί γιασούρη και το θέτει στον πάτο του σπιθχιού, όπως το θέτουμε στα μιτάτα, κι απόης δίδει καθα νιούς τωνε κι από ένα κουτάλι κι αρχηνούνε αυτοί κι ετρώγανε. Παίρνει κι αυτός ένα σιγκλί και λέει τωνε πως θα φέρει “βάσερ” και βγαίνει όξω κ’ ύστερα απής εβγήκενε όξω εΐδνε ζούμπερα κι έκανε πως θελά τ’ αδρομιάσει για να ξεγελάσει τ’ άλλους Γερμανούς απού τον εθωρούσανε από τ’ άλλες μεριές του χωριού (γιατ’ εκρατούσανε ούλο το χωριό) και εκατάφερνε κι αποκόλωσνε. Αυτοί απής αποξεγνοιαστήκανε πως δε γιαέρνει το “τσιβίλι” επήγανε κι εφύγανε κι αυτοί μα δεν εΐχανε τη μ-περιέργεια να ερευνήσουνε το σπίτι και μούδε τη σεντόνα δεν εσηκώσανε και ο Χομπίτης μετά ἤρθνε κι εύρηκενε και το ντουφέκι ντου εκείά απού το χενε αφιτό. (Τσιβίλι = πολίτης).

Προσθετή ογρασιά

Το ψιμοκαίρι του 1943 απού οι Χιτλεροναζίδες εκεισανε το γ-Καλλικράτη, ετριγυρίζανε και στα γύρου-γύρου χωριά κι εβ-τά κάψανε αυτάνα, μούδε δεν εσκοτώσανε τ’ ανθρώπους τωνε, πως το κάμανε στο γ-Καλλικράτη, μα όμως τα γδύσανε κι αυτάνα εΐ εβασανίσανε το γ-κόσμο. Δυο χιλιάδες στρατός αλώνευνε ούλά τ’ δυτικά Σρακιά. Στσι 6 τ’ Οκτώβρη εμπήκασι στα Σφακιά κι εκάρανε έξε μέρες. Απού τ’ Ασφέντου οι πολλές φαμελιές ἦσανιε κατεβασμένες στο Βουβά και στα Καλοκάσια γιατί ἦτονε η γι-εποχή απού πχιαίνουμε στα χειμωνικά ν-τωνε χωριά, μα ἦσανιε και μερικοί απού δεν εΐχανε κουβαλημένα ακόμησ ούλα ν-τωνε τα πράματα κι όπου ἦσανιε πράματα, ἦτονε και ένας άνθρωπος να τα βλέπει, γιατί

στα χρόνια αυτά τση μεγάλης πείνας, ότι είχες, α δε ν-το θώριες τό χανες.

Οι Γερμανοί τα κλειστά σπύθχια τα σπάσανε και εμένανε εκείά. Σ' όπχοιο σπύτι ήσανιε αθρώποι εφερθήκανε πολύ πλια ευγενικά από όπως εφερθήκανε στο γ-Καλλικράτη, μα όμως εζυγώνανε τ' αφεντικά εγδύνανε τα σπύθχια γιατ' επαίρνανε ότι των άρεσενε, και εμένανε κιόλας σ' αυτά δυο-τρεις μέρες, μα πάλι καλά απού δεν εσκοτώνανε.

Έβρεξενε εκείνεσιδά τσι μέρες και τα σπύθχια ήσανιε ούλα με χωματένιο δώμα και μερικά εβάνανε νερό και αυτά δε ν-τα προτιμούσανε οι Χιτλερικοί.

Σ' ένα σπύτι ήσανιε τα πολλά πράματα κουβαλιμένα στο γιαλίτικο ν-τване χωριό, μα και τα λίγα δεν εμπορούσανε να τ' αφίσουνε απροσάτευτα κι ένα γεροντάκι εκάθοντονε και τά βλεπιενε. Το πονηρό γεροντάκι επήγενε απού τη στέρνα κι έφερενε μερικές ογκές νερό κι επάταξέ ν-το στο μ-πάτο του σπύθχιού κι μόλις επροβάλλανε οι Γερμανοί κι εχαντούσανε πως βάνει νερό το σπύτι απού το δώμα, δεν εζυγώξανε το γεροντάκι να μείνουνε αυτοί, αναγύρανε όμως, το σπύτι κι ευρήκανε καρπούσο κριθάρι απού το στερεύανε για σπόρο κι επήρα ν-το κι ετάισα ν-το στα μουλαρογάιδουρα απού ελαλούσανε.

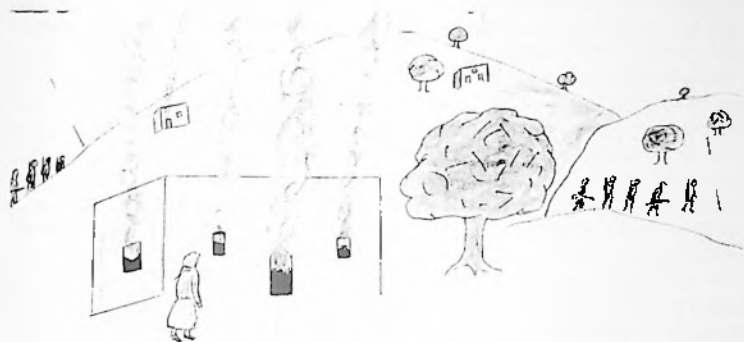
Οι Γερμανοί εθωρούσανε το σπύτι τση γρες κι εκάπνιζενε...

Στσι οχτώ του Οχτώβρη το 1943 επήγανε στο γ-Καλλικράτη 2000 Γερμανοί κι εσκοτώσανε 29 αθρώπους (9 γυναίκες και 20 άντρες) κι εκάψανε και το χωριό. Επχαιάνανε στο κάθα σπύτι και επαίρνανε τ' αθρώπους, επαίρνανε κι ότι των άρεσενε κι απούς του διδάσινε φρωθιά και το καίγασινε. Πολλές δεκάδες μουλαρογάιδουρα εφορτώσανε πράματα και τα πήρανε. Μπορεί και πιλιά από εκατό.

Ένα παμπάνηρο αγράμματο γρεδάκι αποστράβωσενε 2000 Γερμανούς. Πρίχου πάνε στο σπύτι τζη οι Γερμανοί επρεμάζωξεν αυτή κροπές, άχερα, μερικά ξυλαράκια κι έβαλέ ν-τα στη μέση του σπύθχιού κι έδωκέ ν-τване φρωθιά κι εκάπνιζενε. Αυτή ήτονε απ' όξω απού το σπύτι τζη κι επαρακολούθχιενε να μη μ-πάει η φρωθιά και τση κάμει εζηριά. Οι Γερμανοί απού εθωρούσανε το γ-καπνό

εχαντούσανε πως άλλοι Γερμανοί είχανε δωσμένη τη φωθχιά και δεν εδιασκέλισηνε το κατώφιλιο τη γρές κιανείς Γερμανός.

Εγλύτωσιεν η γρε με την εξυπνάδα τζη, και τη ζωή τζη, και το σπίτι τζη, και τα πράματά τζη.

Το πονηρό γρεδάκι εξεγέλασε τσοι Γερμανούς

Απού τσ' έξε του Οχτώβρη επρωτοπήγανε και στσι 11 του ίδιου μήνα εφυγανε κι' αφήκανε στο χωριό τσ' αθρώπους του σκοτωμένους και τα σπιθχια ν-του καημένα.

Στο σπήλιο τ' Αναράψη

Όντεν εσκοτώσανε το Γερμανό λοχαγό στ' Ασκύφου ήτονε φόβος και κίντυνος και στα γειτονικό χωριά. Απού το Βουβά μιαν εικοσιαρέ νομάτοι, μικρομέγαλοι, επήγαμενε κι εχωστήκαμενε στο σπήλιο τ' Αναράψη. Είναι ένας σπήλιος απού εχρησίμευενε πάντα στσι: πειρατές και στσι επαναστάτες. Είδαμεν εκείά κομμάθχια από σπασμένα πιθάρια. Από σπασμένα σταμιά, από σπασμένα τσικάλια και είδαμενε και μιοή χειρομυλόπετρα. Εύρηκα εγώ και μια μπακιρένια λεκανίδα μικρή-μικρή μα είναι ενάμιση κιλό γιατί είναι παχιό μπακίρι κι ευρηκα κι ένα μπακιρένιο παρά. Ο πόρος του

σπήλιου είναι στριφωτός και χαμιλός. Ακουμπάς στο μ-πόρο και δεν υποψιάζεσαι πως υπάρχει εκεία σπήλιος. Σκύφτεις και περνάς λίγα μέτρα κ' ύστερα μπαίνεις και θωρείς ένα σπήλιο σαν ογδοήντα μέτρα μάκρος, σα ν-τριάντα μέτρα πλάτος και σα δέκα πέντε στο κρεμάστος. Απού τη μεριά τη θάλασσας είναι κλειστός. Μόνο δυο τρύπες αφείνουνε και μπαίνει νερό κι αντιλαμφίζει και έχει μια ουλιά φώς την ημέρα ο σπήλιος.

Εμείς εκφύγαμεν απού το χωριό, μα δεν εοκεφτήκανε οι μεγάλοι να συνορηθούνε ται γρέδες απού εμείνανε στο χωριό να μασε κάμουνε αύριο σενάλο για τη γ-κατάσταση κι απής επήγαμε στα Πάτελα το σκεφτήκανε και με μπέψανε εμένα πίσω και είπα: "Αύριο βράδυ, αδεν είνιε Γερμανοί, θα άψετε μόλις βραδιάζει στη λότηζια του Χιωτομανώλη ένα λύχνο και απού το δώμα θ' απλώσετε μια γ-κόκκινη πατανία να κρέμεται στο ν-τοίχο του σπιθιού, να βγορίζε απού τη θάλασσα.

Εγιάερα στη μ-παρέα μου, αποσώσαμε στο σπήλιο κι εκοιμηθήκαμε όξω. Το πρωί εμπήκαμε στο σπήλιο κι εκάμαμεν ούλη μέρα. Τα βραδιάσμα εβγήκε το Βεργομανωλιό και ξανοίγει και θωρεί το λυχναράκι και τη μ-πατανία και τά 'χανε στου Χιωτομανώλη το σπίτι και γιαέρνει χαρούμενο και μας ειδοποίησε κε εκφύγαμε.

Το σπήλιο, μας είπε ο Χιωτομανώλης, απού ήτονε γέρος από τότες, πως τονε λένε Αναράφη, γιατί εκεία επόθανε ένας πειρατής απού τονελέγανε Αναράφη.

"Αυτό γυμναστίκ"

Εκείνα τα χρόνια στα δικά μας χωριά δεν επούλιε κιανείς βοσκός το γάλα ν-του σε γαλατάδες. Τέσσερις - πέντε βοσκοί εμονομερούσανε τα ζά ν-τωνε κι εκάναςινε συνεταιριστικό μιτάτο κε ελέγαμενε πως αυτοί ήσανιε οι μαλισαπίδες του μιτάτου. Εκάναςινε "κατανομή εργασιών". Άλλος ήτονε τυροκόμος, άλλος έβοσκενε τσ' εγγαλόγες κι άλλος τα έγγαλα οζά. Εβάνασινε κι ένα γ-κοπελάκι μαντρατζή για να τονε σημώνει τα ζα στην κούρτα να τ' αρμέγουνε, να φέρνει το νερό, να φέρνει τα ξύλα και να πλύνει τα συχέρια. Ο καθ' ένας έπερνε το δικαίωμα των οζώ απού είχενε στο μιτάτο, μα και το δικαίωμα των οζώ απού του λογαριάζανε "ανεμικό" για τη δουλειά απού έκανε στο μιτάτο. Αν είχε το μιτάτο 400 οζά στο γάλα π.χ. το τυρί

εμοιράζονταν σε 600 πάνω κάτω για να πλερωθεί και τ' ανεμικό. Γάλατερά ετρώγανε ούλο το γ-καιρό οι μιτατάριδες. Επλερώνονταν τα έξοδα του μιτάτου. Επλερώνονταν η μαδάρα και στην υστεριά επαιρνε ν-το κάθε οζό γύρω στη μιάμιση οκά τυρί και γύρω στη μια οκά αθότυρο.

Από τ' ύστερες του Μάρτη εστελιώνανε τα μιτάτα και το Δευτερογούλη τα χωρίζανε.

Το 1943 ήμουνε μαντρατζάκι στη Χιονίστρα κοντά στον Ακονέ από είχανε φρούριο οι Γερμανοί. Σται 26 του Δευτερογούλη με μπέφανε να γιαείρω τα ζα να τα χωρίσουνε να πάρει καθ' ένας τα δικά ν-του και να διαλύσουνε το μιτάτο. Την ώρα από ήμουνε κοντά στο μιτάτο στα "Παπούρια", επρόβαλεν ένα αεροπλάνο από τη μεριά του Αποκόρωνα ντίμιτις χαμιλά. Εγώ ξέγνοιος το ξάνοιγα γιατ' εχάντουνε πως ήτονε Γερμανικό. Την ώρα που ήτονε από πάνω μου αρχίνηξε κι εχτύпанε με μυδράλλιο τσοι Γερμανούς. Οι κάλυκες επέφτανε γύρου-γύρου μου κι εσφυρίζανε στον αέρα παράξενα. Από ότι εμαθαμενε αργότερα ένα Γερμανό εσκοτώσανε κι άλλους δυο ετραμάτισε. Ήτονε ο αεροπόρος Κελαϊδής που μετά την απελευτέρωση εγένηκεν αρχηγός τ' ελληνικής πολεμικής αεροπορίας.

Την άλλη μέρα ήρθε στο μιτάτο ο Ερρίκος και ο Αντόν (Γερμανοί από τον Ακονέ) κι εγυρεύανε γάλα. Ο Γιάννης των εΐπενε: "Εγώ λουκ-λουκ αεροπλάνο κρρρ, κρρρ". Ο Ερρίκος μας εΐπε: "Αυτό γυμναστίκ", μα εμείς εθωρούσαμεν από το μιτάτο πως και οι κουβέρτες από είχανε απλωμένες στον τοίχο τση στέρνας είχανε παρμένες σφαίρες κι εκάμασι ν-τωνε τρύπες σαν τα πχιάτα, μα και τσι σφαίρες τ' εθωρούσαμεν όντεν εχτυπούσανε εκεία κι εκαπνίζανε.

"Νιξ σάιζε, ια μαλάτο"

Ο Ερρίκος, ο Τίτος και ο Αντόν εΐρχουντανε ταχτικά στο μιτάτο όπως το ξανάπαμεν κι επαιρνανε γάλα. Που και βολά μας εκρατούσανε ένα ψωμάκι και που και βολά κιανένα κουτί τσιγάρους. Δε τζ' αγαπούσαμεν μα δεν εμπορούσαμεν μούδε να τ' αποδειξομεν. Αυτοί ήσανιε στο φρούριο του Ακονέ 500 μέτρα κοντά μας.

Μια βολά ήρθανε ο Ερρίκος και ο Αντόν πάλι για γάλα μα εκάτσανε

και μια ουλιά στο μιτάτο. Έπχιασενε ο Γιάννης του Αντόν το τουφέκι και εσκοπέψενε σταθερά με τη μια χέρα μα δε ντο κέντησε. Έδωκέντο ύστερα και του Αντόν και τού 'πενε να σκοπέψει κι αυτόνος μα δεν τα κατάφερε να το κρατήξει σταθερά με τη μια χέρα. Ο Γιάννης ήθελε να του πεί πως δεν τα κατάφερε να σκοπέψει μα δεν εκάτεχενε παρά μόνο δυο τρείς λέξεις γερμανικές και μ' αυτές ήθελε να του πεί πως δεν τα πήγε καλά.

Νιξ σάιζε, ία μαλάτο

Μα και οι λέξεις απού εκάτεχενε, δεν εκάτεχενε καλά ίντα πάνε να πούνε. Εκάτεχεν αυτός πως η λέξη σάιζε είναι κακή μα δεν εκάτεχενε πως πάει να πεί ακ... εσκεύτηκεν όμως πως μπορεί νάναι ότι χρειιάζεται για να αποδείξει του Αντόν πως αυτός τα καταφέρνει καλύτερα. Γυρίζει γιατί' απού λέτε και λέει του Γερμανού: **"Του σάιζε"** Του Αντόν του κακοφάνηκεν κατάπολλα γιατί' εξεροκκίνισενε σα ν-τη γ-κοκκινοπιπερέ μα δεν ήθελε να δημιουργήσει και κατάσταση και για να δικαιολογήσει την αδυναμία ν-του για να σκοπέψει με τη μιά χέρα, μασε λέει: **"Νιξ σάιζε, ία μαλάτο"** και μας έδειξενε το μπράτσο ν-του. Ήθελε δηλααδής να μασε πεί πως επόνιενε στη χέρα και αυτό ήτونه αιτία απού δε ν-τα κατάφερε.

“Νιξ γκουτ πόλεμος”

Ποητά σας έχω ‘δα πως απού τη μάντραζωσύνη εγνώριζα το ν-Τίτο το Γερμανό απού ήρχεντονε κι έπαιρνε ν-το γάλα όντεν ήτονε στο φρούριο του Ακονέ, μα ταχιά τον εμεταθέκανε σ’σοι Κομητάδες κι εμάς μας επαίρνανε αγκαρία και των εκουβαλούσαμεν πράματα απού τ’ Ασκούφου με τα “έζελ” (τσοι γαϊδάρους και τα μουλάρια). Ο Τίτος ήτονε καλός άνθρωπος αν ήτονε και του ναζιστικού στρατού και θυμούμαι πως όποιος απ’ αυτούς ήτονε λίγα-λίγα καλύτερος ελέγανε οι μεγάλοι απού ενιώθανε πως είναι Αυστριακός.

Μια βολά μας επήρανε αγκαρία με τα γαϊδουράκια μας εμένα, το Μανούσο, το μπάρμπα Γιάννη και το μπάρμπα Μανώλη. Απής μ’είδνε ο Τίτος μού καμενε χαρά και κοντά σε μένα έπχιασνε φιλική κουβέντα και με τσ’ άλλους απού ‘σανιε και μεγάλοι. Ο μπάρμπα Μανώλης ήτονε πιασμένος στη Γαλλία και εκουβεδιάζανε στα γαλλικά απού τα κάτεχενε κι ο Τίτος, ανοιξέ μας τη γ-καρδιά ν-του ο Τίτος, κ’ είπε μας το μ-πόνο ν-του. Είχνε λε, δυο αθερούς και εσκοτώθηκνε ο ένας στην Κριμαία και ο άλλος στη Λιβύη. Είχνε τρία παιδιά και τη γυναίκα ν-του στη Γερμανία και αυτός δεν εκάτεχε ανε γλυτώσει. Τα περισσότερα μας τα εξήγανε ο μπάρμπα Μανώλης, μα θυμούμαι και πως μας είπενε στα γερμανικά:

Ιχ άιν μπρούντερ καπούτ Κριμαία, άιν μπρούντερ καπούτ Λίμπια, μαντάμ, τράιν πίκουλα Γερμάνια, Ιχ φιλάιχτ μόργεν καπούτ. Νιξ γκουτ πόλεμος.

Ο Τίτος εκατάλαβα πως ήτονε καλός άνθρωπος κι ελυπήθηκα για ότι έπαθενε, μα ήσανε κι άλλοι κακοί σαν τον Φριτς απού εφώνιαζνε “Χάιλ Χίτλερ” και πός σε υποχρέωνε να το φωνιάζεις κι εσύ, γή σα ν-το Φρανς απού μ’ έδειρενε μια βολά, κοπελάκι πεινασμένο και κακοπορεμένο, επειδής, μ’ είδνε κι ακούμπισα στο καρτσάκι μου, γή σα ν-το Μιόκ απού έδειρενε τον επιστάτη μας, μα το φοβερότερο ήτανε απού εσκοτώνανε τσ’ αθρώπους.

Η κλεφτουριά

Όντεν ήσανιε στη γ-Κρήτη οι γι-αθρώποφοάοι του Χίτλερη, δε τζ’ έγνοιαζνε αυτούς πως επρώγομέστανε εμείς, και δε τζ’ έγνοιαζνε πως εβγάναμενε τα μάχια μας. Δικαστήρια δεν ήσανιε και τσοι

χωροφύλακες τσ' εθέλανε για δική ν-τωνε εξυπηρέτηση.

Ήτον' εδά απού δεν ύπαρχεν εξουσία, μα ήσανιε και οι ανάγκες απού αμπώθανε τσ' αθρώπους στοι κλεφιές και στο' αδικίες. Ετότες ήτονε στη μ-πράξη: "Ο θάνατός σου είναι η ζωή μου". Εγίνεντονε να πάνε οι κλέφτες να πχιάσουνε το βοσκό να του πάρουνε τα ζα ν-του κιας τσ' εγνώρισενε. Πού θελα γυρέψει ο κακομοίρης το δίκιο ν-του;

Οι βοσκοί, οι κακομοίρηδες, χειμώνα - καλοκαίρι. Νύχτα μέρα και, ήσανιε δεν ήσανιε κοντά Γερμανοί, ήσανιε αυτοί κοντά στα ζα ν-τωνε αρματωμένοι. Μέρεσ επαινούσανε να βγάλουνε τα στιβάνια ν-τωνε. Τη νύχτα εξαπλώνανε σε κιανένα θύμο κι ελαγοκοιμούτανε αγκαλιά με το ντουφρέκι ν-τωνε. Πάντα τα παράμενε τα ζα γιατι, αδεν είχα γ-κρατεί ντουφρέκι εμπόριε να του πάρουνε τα ζα κι ας είχα τζοι ξανοίγει. Αυτοί πάντα είνιε παρέα και αυτός πάντα μοναχός. Έκεια τωνε πχαιάνανε το φαητό, στη βοσικκή ν-τωνε.

Όντεν εχιόνιζε κι άντεν έβρεχε ήσανιε οι πλιά πιζιλίες μέρες, γιατι ετότες επεριμένανε οι κλέφτες πως θα μπόριε ο βοσκόσ να μπει σε κιανένα σπηλιαράκι ν' ασκιάξει και να βρουνε αυτοί καιρό να αρπάξουνε τα ζα. Γι' αυτό ο βοσκόσ εφόριε το ράσο ν-του κι εότεκε "ακοίμητος φρουρός" κι έβλεπε τα ζα ν-του. Πολλές φορές εθέτανε στο θύμο ν-τωνε οι βοσκοί και ήσανιε ολόγροι, μα δεν εμπιτρούσανε ν' αφήσουνε μοναχά τα ζα γιατ' εμπόριε να μην τα ξαναδούνε.

Μια βολά ένα γεροντάκι είχενε καμπόσες ελιές, είχενε ένα γ-κιηπαράκι, κι έβοσκενε και μια γουρούνα κι εψοφούζιενε. Δεν είχε μούδε αντοχή μα μούδε ικανότητα να κάμει άλλο βάσανο. Απής έσοφηξενε η κλεφτουριά εφοβάτωνε πως θα του πάρουνε τη γουρούνα κι α τζοι θώριενε κιόλας και επήγε κι εύρικενε ένα νεαρό απού τον υπολογίζανε οι κλέφτες κι επούλησε ν-του τη μισή γουρούνα κ' είχανε ν-τηνε σημισιακή και κάθε φορά απού εγέννανε έπαιρνε ο καθ' ένας τα μισά γουρούνια. Το επάγγελμά ν-του: Έβοσκε μια γουρούνα κ' ήτονε η γι-εμισή δική ν-του!

Δε ν-τα λέω για να βρίχνομέστανε σε κουβέντα, μα έτσα απού τα λέω, ίδια τσά ήσανιε τα πράματα.

Γροικάτε το; "Γροικούμε" να λέτε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΟΥ ΖΩΗΣ

Ποίημα

Εγώ, όντεν είμουνε μικιό ο κόσμος εδυστύχα
κι εκακοπέρνουνε κι εγώ γιατί ιψωμί δεν είχα.

Ξυπόλυτο και γδούρικο και κακοπορεμένο
απάλευα στα βάσανα κ' είμου γ-και πείνασμένο.

Πρίχου να κράξουν γ-κούκληδες άφταμε το λυχνάρι
και με τη νύχτα φεύγαμε να πάμε στο ζευγάρι.

Πρι τα ξεδιαφωτίσματα εφτάναμε στο ν-τόπο
του θέρουσ γή του μαζωχτού, γή σ' όπχοιον άλλο κόπο.

Με κάψα, με νεροβοριά, ώστε να φέγγει η μέρα
εδούλευε νη φαμελιά για να τα βγάλει πέρα.

Κι ο κακομοίρης ο φτωχός, την ώρα εβλαστήμα
απού τον εγεννήσανε γιατ' έζιε σαν το χτήμα (χτήμα = φορτηγό ζώο)

Όσαν το σκύλο εδούλευε κι ωσαν το σκύλο επέρνα
δεν είχε στάρι γή κρασί, μούδε νερό στη στέρνα.

Ανέκανε στη φάμπρικα τον αλετριγουδιάρη
εδούλευε ώρες δεκασοχτώ, σκληρά σαν το μουλάρι.

Κι ανερωτάτε ιντά' περνε για πλερωμή το βράδου
απού τ' αξάγια τού 'βγαινε δυόμισ' οκάδες λάδι.

Και με το λάδι έπαιρνε αλεύρι πέντ' οκάδες
γιατί το παντερμόλαδο δεν έπχιανε παράδες.

Δεν ήσαν αυτοκίνητα μονό'σανιε γαιδάροι
και το χειρότερο κακό οι Γερμανοβαρβάροι.

Το γ-κόσμο αγγαρεύανε κι εδέρνα γ-κι εσκοτώναν
κι ομήρους εις το Λουσβίτς πολλούς αποκολώνα.

Τσ'αθρώπους εσκοτώνανε σα νάχαν είνιε μύγες
κι εχτέλεσες εκάμανε απού δεν ήσα λίγες.

Μα ο κόσμος ήτο πλιά γερός ως κι αν εκακοπέρνα
από καρκίνο και καρδιά σπάνια εποθαίνα.

Ήρθανε πλια καλοί καιροί να ξεπεινάσει ο τόπος
κ'ήσανιε πλια πολλά λεφτά κ'ήτον πλια λίγος κόπος.

Μα όπχοιος εξεπεινάσε φουσκώσαν τα μυαλά ν-του
κι όλο σε πολυτέλειες τ'άδιδε ν-τα λεφτάν-του.

Κ'οι κυβερνήτες κάνανε κι αυτοί τσοι χουβαρντάδες
σε παροχές κοινωνικές με δανεικούς παράδες.

Κι εμείς κ'οι κυβερνήτες μας ετοά'που το τραβούμε
Αυτή τη φτώχεια την παλιά θα τηνε ξαναδούμε.

Οι σπασμένοι αθοτύροι

Το 1943 ήμουνε μαντρατζάκι σ' ένα μιτάτο στο χωριό μου. Μαντρατζής είναι το κοπέλι απού λαλεί τα ζα στη γ-κούρτα για να τ'αρμέγουνε οι μεγάλοι, κουβαλεί τα ξύλα και το νερό και πλύνει τα συχέρια, μα κάνει κι άλλες εμπασάδες στο μιτάτο. Τη θέση του μαντρατζή ετότες τη δέχουντανε ευχάριστα τα κοπέλια, όι και για τη μ-πλερωμή, μα πλια πολύ επειδής θελα τρώει εκειά δυο τρεις μήνες, απού το φαί ήτονε μεγάλο πρόβλημα. Τέσσερις μήνες ήτονε το μιτάτο και στην υστεριά ο μαντρατζής έπερνε μια δεκαρέ οκάδες τυρί και 5-6 οκάδες αθοτύρους. Ας πούμε τρεις οκάδες αρτυσιά για κάθε μήνα.

Οι πρώτοι αθοτύροι απού εβγάλανε, απής εγινήκανε 17 οκάδες,

το' εβάλανε σ' ένα τζουβάλι κι εβάλανέντωνε και δυο τρεις ακάδες ασφεντιλιδόφυλλα, φροντώματα, για να μη σπάσουνε. Εθώρουνε πως το' ετζουβαλιάζανε μα μένα μόνο απής το' εδέσανε μου λένε: "Σήκωσέ τοσι εδά μαντρατζή να τοσι πάεις στ' αυτοκίνητο" απόσταση πάνω απο τέσσερα χιλιόμετρα. Αν είχα μ-πω πως δε τζοι πάω θελά χάσω τη "θέση" μου.

Εσήκωσα γω το' αθοτύρους και πλιά με κούραζεν η σκέψη πως είναι η αρχή του κακού παρά το βάρος των αθοτύρω. Εβασάνιζα το παιδικό μου μυαλουδάκι για να βρώ τρόπο ν' αντιμετώπισω τη γ-κατάσταση κι εκατάληξα στην απόφαση να κάμω "σαμποτάζ" να σπάσω το' αθοτύρους. Πραματικά, όπως τσ' εκραθιουνε στο νόμο μου το εγρόθιζα κι έσπασα τοσι τέσσερις. Απής επήγα στο αυτοκίνητο επαραλάβανε τοσι δέκα απού ήσανε γεροί. Τσ' άλλους τσ' εξαναγιάειρα στο μιτάτο κ' είπατωνε πως έπεια και μου σπάσανε. Δεν εξαναπήγα με τη ράχη μου αθοτύρους στο αυτοκίνητο, μαμου βρήκανε ένα γαίδαρο και τσ' εκουβάουνε.

Εδά απού είναι περασμένος πλια από μισός αιώνας, από τότες, σκέφτομαι πως όπχοιος αδικιζεται, α δε μπορεί ν' αντισταθεί αμπετάτα, κάνει αντίσταση με όποιο τρόπο μπορεί.

"Καλλιά ν' αυτός από 'να γ-κάτη"

Ήτονε μια βολά ένας Κρητικός ψηλογραμματισμένος κι ελέγασίντονε Κοντυλάκη κι έγραψε μια βολά ένα βιβλίο κι ονομάτισε ν-το "Όταν ήμουν Δάσκαλος". Το ίδιο εμπόρουνε κι εγώ να γράψω ένα βιβλίο και να το ονοματίσω "όντεν ήμουνε μαντρατζής". Σε τέσσερις βιατζές έκαμα μαντρατζάκι σε δύσκολα χρόνια και θυμούμαι πολλά, μα διγούμαι μόνο όσα έχουσινε πλια γούστο.

Μια βολά, στο μιτάτο τη χιονίστρας, εβάναμενε το σταμνί χάμες απάνω σε μιαν αστοιβίδα κι από πάνω απού το σταμνί είχαμενε μια μ-πλάκα κι εκεία εθέταμενε τον αθότυρο με το τσιφιδι απής εσούρωνε. Μια βολά γιατ' απού λέτε, πάω να βάλω νερό και θωρώ ένα μποντικάλο κι έτρωνε τον αθότυρο, μέρα μεσημέρι και μουδ' εφοφοβάτονε, μουδ' εντρέπεντονε. Ω, του κερατά ο μποντικός θράσος απού τό 'χενε!.. Σκύφτω κι εγώ, καλοί μου φίλοι, από κάτω απού τη μ-πλάκα και πετώ τη χέρα μου γλήγορα - γλήγορα κι αρπώ το μποντικό και πετώ τονε με δύναμη χάμες κι απόης τονε πατώ και

οκοτώνων τονε και μπάρε μου αυτός δεν εξανάφρανε αθότυρο.

Σε μια ουλιά ώρα ήρθενε ο μπάρμπα Γιώργης και του διγούντανε την “επιτυχία” μου στην επιχείρηση με το μποντικό κι επαίνεσέ με ο ουχωρεμένος γιατί είπενε: “Εδά καλλιά ’ναι αυτό από ’να γ-κάτη”.

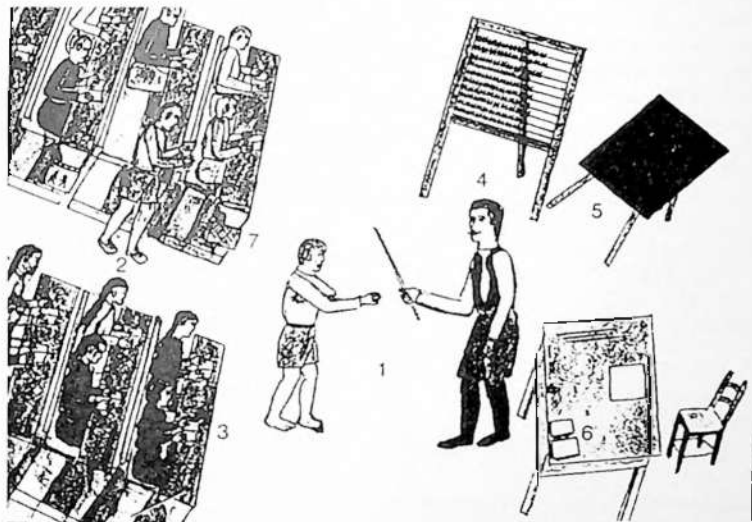
Το Σκολειό

Όντεν ήμεστανε εμείς δασκάλια, όντεν επρωγοπιήγα στο σκολειό μας, αυτό ήτονε σα ν-το σπήλιο. Μιαν έδρα. Ένας μαυροπιίνακας. Μιαν εικοσιαρέ θρανία. Πέντ-έξε βίτσες απάνω στην έδρα, απού τη μια μεριά κι απού την άλλη δυο βιβλία απού ήσανιε και ουλη η βιβλιοθήκη του σκολειού. Τό ’να βιβλίο ήτονε “Απασα ύλη” για Γ’ και Δ’ τάξες και τ’ άλλο για Ε’ και Στ’ τάξες κι εγράφανε οδηγίες για το κάθε μάθημα απού ήθελε να μασε παραδόσει ο δάσκαλος κάθε φορά. Δεν είχαμενε αριθμητήριο, μα ο δάσκαλος μας επαράγγειλε και του πχαιάναμενε τσι κουβαριστρες απής αδειάζανε τη γ-κλωστή οι μανάδες μας κι απής τσ’εκάμαμεν 100 εμπιρόκωσε τέσερα ξόλα κι επέρασε δέκα-δέκα τσι κουβαριστρες σ’ ένα τέλι κι έκαμεν έναν αριθμητήριο. Δυο τρείς χάρτες είχαμε. Ο χάρτης τση Κρήτης είχενε την επαρχία τω Σφακιώ στο νομό του Ρεθέμνους το 1935 και η επαρχία αυτή άνηκεν απού το 1925 στο νομό τω Χανιώ ο δάσκαλος με χρώμα έγραψε απάνω στην επαρχία τω Σφακιώ για να μοιάζει με το χρώμα τω Χανιώ. Δεν ευρίχνουντανε τα λεφτά για ν’ αγοράσουνε ένα χάρτη. Είναι μικρό παράδειγμα, μα λέει πολλά αυτό.

Κάθε παιδί απού τσι μικρές τάξες είχενε στη σάκκα ν-του, το αλφαβητάριό ν-του, μια μ-πλάκα απού με σπαούλι είχενε δεμένα ένα κοντύλι για να γράφει κι ένα σφουγκάρι απού ήτονε λίγα-λίγα ογρό για να σβήνει. Το σφουγκάρι είχε μεγαλύτερο σπασουλάκι κι εκρέμεντονε όξω απού τη σάκκα. Οι σάκκες το γ-κοπελιώ ήσανιε σα ν-του ταχυδρόμου και τσ’ επερνούσανε στο λαιμό ν-τωνε. Το γ-κοπελιδιώ είχανε μικρά χεράκια και τσ’ εκρατούσανε στα χέρια. Στο σκολειό οι σάκκες το γ-κοπελιώ εμπάντιδενε και τσ’ εκρεμούσανε στην όξω μεριά του θρανίου. Οι κοπελιές τσ’ εβάνανε στο πατάρι του θρανίου. Στα χωριά μας ουλες οι τσάντες τω μ-παιδιώ ήσανιε φαντές. Έβγαλα το σκολειό και δε μου αγοράσανε βοηθητικό βιβλίο. Μόνο όντεν ήμουνε στην τρίτη τάξη είδα σε αλλού παιδιού το βιβλίο τση ελληνικής μυθολογίας και εζήλεψα στην εικόνα που επαρουσίαζε τον

Ιάσωνα την ώρα απού εκοίμιζε το δράκοντα για να πάρει το χρυσόμαλλο δέρμα και το απαίτησα και μου κάμανε το χατήρι και μου το πήραν. Έκανε 14 δραχμές ετότες.

Όπχιος δενεκάτεχε το μάθημά ν-του, γή έκανε αταξία τον έδερνε ο δάσκαλος μα ήτονε και άλλες τιμωρίες. Η ορθοστασία. Να στέκει δίπλα στο θρανίο ν-του μια-δου ώρες και να μην έχει δικαίωμα να κάτσει. Η νηστεία. Σαν εσκόλαζε η τάξη του να κάτσει αυτός στο σκολειό κρατούμενος μια-δου ώρες. Το γράφιμο τση τιμωρίας. Να γράψει το μάθημα απού έκαμε λάθος 10, 20, πολλές φορές. Ένας μαθητής ήτονε πολλά απρόσεκτος το "και" τόγραφε με "ε" και ο δάσκαλος τον ε τιμώρησε να το γράψει 300 φορές.

Ξυλοδαρμός μαθητή στο σκολειό

Ακόμης πολλοί μαθητές απορίφτουτανε α δεν είχανε καλούς βαθμούς. Πέντε παιδιά απού ήσανε παωμένα στο σκολειό πρίχου να πάω εγώ θυμούμαι πως επηγαίνανε στο σκολειό κι απής έφηγα γω

γιατί απορριφτούντανε.

Στο σκολεϊό του Βουβά επιχαιάνανε ετότες 65-70 παιδιά, μόνο βουβιανάκια. Εδά απού τσοι Κορητάδες ως στον Αργουλέ μαζώνουνται λιγότερα. Ετότες ήσανιε πολύτεκνες οικογενειακές πολλές.

Εγώ, το κακορίζικο, εξάνοιγα τ' αρβυλάκια του Μάρκο

Την ημέρα απού επέσανε οι πρώτοι αλεξιπτωτιστές ακάθουμέστανε πολλοί χωριανοί στη μ-πεζούλα, απ' όξω απού το μαγατζί του Χορπίτη, του "Σπανού" απού λένε κι εκλέγαμε τη μύρα μας. Ανακάτεροι είμεστανε άντρες γυναίκες και παιδιά. Εγώ ήμουνε ξυπόλυτο μα ο Μάρκος εφόριε καινούρια αρβυλάκια. Ως κι αν ήμουνε τροζοκόπελο εθώρουν εγώ ίντα μασε κατεβαινιε, μα πάλι κι ας είναι, ήσανιε καρφωμένα τα μάθχια μου όθεν τ' αρβυλάκια του Μάρκου. Μα εκείά κοντά με του Μάρκο τα πόδια ήσανιε και κοπελιδίστικα πόδια και με πρόσεξενη Γιάνναινα και λέει μου:

- Πρέπει πως σ' αρέσει εσένα Κανάκη αποσπτενεδά να ξανοίγεις τα πόδια τω γ-κοπελιδιώ.

Ήρθε μου εμένα σα ν-το βραυτό νερό, μα αμέσως τση λέω:

"Δε μ' ενδιαφέρουνε εμένα τα πόδια τω γ-κοπελιδιώ μονό εγώ ξανοίγω τ' αρβυλάκια του Μάρκο.

Η χαλαζιαρέ όρθα

Όντεν εκάψανε οι Γερμανοί το γ-καλικράτη, αρχές του Οχτώβρη ήμεστανε κατεβασμένοι στο χειμωνικό μας χωριό. Δεν είχαμενε όμως κουβαλημένα ούλα μας τα μπράτη απού το καλοκαιρινό χωριό κι έπρεπε να μείνει κι εκείά κιανείς μας ώστε να τα σιοκουβαλήσομενε γιατί εκιντύνε να σπάσουνε το σπίτι να μας τα πάρουνε. Ο πατέρας μου έμενε εκείά μα μια μέρα απού εκατέβηκε, έπρεπε να πάω εγώ να κάμω δυο μέρες. Εβγήκα πραματικά μα ψωμί δεν είχαμε για να πάρω, όμως ήτονε ακόμησ εκείά μιαν όρθα και μού 'πανε από

το σπίτι να σφράξω την όρθα να την φράω χωρίς ψωμί.

Μόλις εβγήκα, η πρώτη μου δουλειά ήτανε απου έσφαξα την όρθα, μα σα ν-την έσφαξα απογοητεύτηκα. Σα ν-το συμιγδάλι χιόνι, γεμάτο το κρέας χάλαζι!! Πχιάνει τσοι χοίρους η χάλαζη μα μεταδίδεται και στον άνθρωπο μα ότι να βράσουνε τα μικρόβια τζη φοφούνε. Απαγορευεται να τρώνε οι γι-αθρώποι χαλαζιάρικο κρέας, μα εγώ δεν είχα άλλο μ-πράμα να φράω κι έβρασα ττηνε κι εφραγάττηνε κι ακόμη δεν εχαλάζισα κ' είναι εδά πολλές δεκάδες χρόνια.

Η καρπούζα ήτανε...κολοκύθα

Ότι εσύνειμενε του κάθα νιούς, αυτό είναι η προσωπική ν-του ιστορία, μα πολλές βολές αξίζει να διγηθεί και ες τα πάθη ντου και τα βάλη ν-του για να πάρουμε μιαν ιδέα και οι καινούργοι πώς τα καταφέραμεν εμείς εκείνα τα χρόνια, μικροί και μεγάλοι κι απαλέψιαμενε τσοι φοβερές δυσκολίες απου μας εχρώσχιενη η μοίρα μας, μα για να αναστορηθούνε και τα σημερνά γεροντάκια τα παιδικά ν-τωνε καλοζώγια.

Δεν είχα κλεισμένα τα δέκα τέσσερα το σαράντα ένα, μα αν είμουνε και μικιός έπαιρνα ένα ντενεκάκι λάδι κι επήγαίνά το στα μέσα χωριά τω Σφρακιώ, απου εμαζώνανε εκείά πολύ αλάτσι, κι απου ο τόπος τωνε δεν έχει πολλές ελιές κι ελείπουντανε το λάδι. Έδιδα μια οκά λάδι 10 οκάδες αλάτσι, οχτώ οκάδες, εφτά οκάδες. Όπου τσ' έπχιανα κι όπου με πχιάνανε. Έπαιρνα ύστερα τ' αλάτσι κι έπχιαινα στα χωριά του Ρεθέμνους (Ρούστικα, Ζουριδι, Άγιο Κων/νο Αγιώργη Αρολήθη Μπιλαντρέδω κ.α.) και έδιδα μια οκά αλάτσι δυο οκάδες πατάτες, δυο οκάδες κουκκιά, δυο οκάδες κριθάρι και κιαιμά βολά παπούτσια, ρούχα, ότι εύριχνα. Μαύρη αγορά ελέγανε ετότες το εμπόριο. Ένας μικρός μαυροαγορήτης ήμουνε κι εγώ. Μικρός στα χρόνια, στο μπόι και στην "επιχείρηση". Και πως να μην ήτανε μαύρη αγορά απου κι εγώ απου εδιαχειριζουμουνε εφτά οκάδες λάδι, αν έδιδα το λάδι κατευθεία να τω αλλάξω με αλεύρι θελα πάρω δυόμισι οκάδες μα με το να το κάμω αλάτσι τό κανα μια γαίδουρέ αλεύρι. Ένας χωριανός μου τον ίδιο καιρό επήγε στο Ασκούφου τριάντα οκάδες λάδι και επήρε 10 οκάδες αλεύρι.

Σ' ένα αλατσοεμπορικό παιδικό τέθχοιο ταξιδάκι μου, ήρχουμουνε

απού τα Παλιόλουτρα κι επαίρνουνε από ένα ν-τόπο απού ήσανιε περβόλια και τονε λένε το ν-τόπο στη Νύφης τα Ποτάμια, κι όπως ήμουνε πεινασμένο, διφασμένο εμπήκα σ' ένα περβόλη για να πιχώ και νερό και να δω αν είχα βρώ πράμα να τρώεται (κόκκινη ντομάτα φασόλι...). Ήπια νερό κι εξεδίψασα και ύστερα στον ελεγκο απού έκανα για φαόσιμο θωρώ μια μεγάλη κολοκύθα ολοστρογκυλη ,μα, όπως ήτονε στρογκυλή και όπως εγώ δεν εγνώριζα καλά ται καρπούζες, εγώ εχάντουνε πως ήτονε καρπούζα και κόβω τηνε και βάνω τηνε στο σακκούλι μου και φέρνω τηνε με τη ράχη μου απού τη Νύφης τα Ποτάμια ως τ' Ασφέντου. Και θά 'τονε σαν εφτά κιλά. Στο σπίτι μας έφταξα πολύ μετά τα μεσάνυχτα και έγνωσα πο' αδερφήδες μου για να κόψωμε το λαχταριστό ληξίδι, τη γ-καρπούζα μα σπής την εκόψαμε και είδαμενε πως ήτονε κολοκύθα απογοητευτήκαμε.

Η καρπούζα ήτανε.....κολοκύθα

Η κλειριά μιας κολοκύθας (από την εχαντούσαμε καρπούζα) ετότες ήτανε η πλιάσθωα κλειριά, προ πάντω αν εγένετονε από ένα κοπελάκι.

Κρομμύδια με τη ράχη απού τα Μυριοκέφαλα

Ποητά έχομενε εδά κι άλλες βολές και πως μήύρενε μικρό η κατοχή, και πως εκείνα τα μαυράραχνα χρόνια, οι μόνο απού μας εσκοτώνανε και μας επνηγουριάζανε τω χίλιω διασών οι Γερμανοί, μα ήρεστανε και λιμοππεινασμένοι και τα βάσανα απού κάναμενε ήσανιε παραπάνω, κι απού την αντοχή μας, κι απού την ηλικία τω γκοπελιώ.

Επέρνουνε, γιατί απού λέτε, μια βολά απού τα Μυριοκέφαλα κ' ελάιουνε δυο γαϊδάρους κι επήγαινα αλάτσι να το πουλήσω στο Ζουριδι και στον Άι Κων/νο απού τό 'χα συμφωνισμένο. Πενήντα οκάδες ήτονε τ' αλάτσι μα θελά το δώσω δυο με μιά με το κριθάρι και θελά πάρω 100 οκάδες κριθάρι. Γι' αυτό ήθελα δυο γαϊδάρους στο γιαερμό. Όντεν επέρνουνε απού τα Μυριοκέφαλα σηκώνετα από 'να μαγατζί ένας λεβεντόγερος απού εφαιίνετονε κι αρχοντάθρωπος και λέει μου:

- Ίντα λαλείς μωρέ κοπελάκι;

- Αλάτσι λαλώ. (του λέω)

- Έλα καλό μου. Εγώ θα πάρω 40 οκάδες να σου δώσω τσι πατάτες.

- Ναί μα ετούτο τό 'χω συμφωνισμένο και θα το πάω στο Ζουριδι και στον Άι Κων/νο, μα ανε θέλεις θα σου φέρω κι εσένα σε 5-6 μέρες, μα οι κάτω από δυο με μια με τσι πατάτες.

- Δε με γνοιάζει α μ-περάσουνε και δέκα μέρες. Όντε θέλεις θα φέρεις 40 οκάδες αλάτσι και θα πάρεις 80 οκάδες πατάτες. Και να κατέεις πως εμένα οι πατάτες μου είνιε καλές, κι α θέλεις έχω να σου δώσω και κρομμύδια.

Επήγα κι έδωκα το αλάτσι κι επήρα κριθάρι κ' ύστερα απής εξεκουράστηκα μιαν ημέρα εξαναπήγα στα Λιβανιανά λάδι και επήρα πάλι αλάτσι. Σαράντα οκάδες ήτονε το αλάτσι απού θελα πάω στα Μυριοκέφαλα μα οι πατάτες θελά νιε 80 οκάδες και το γαϊδουράκι μου δε τζ' εδύνετονε, κι όπως ήτονε το κακορίζικο και κακοπορεμένο, δεν είχαν αντοχή μεγάλη. Γυρεύω να μου δώσει κιανείς

δανεικό το δικό ν-του γάιδαρο, δεν εμπόρεσα να βρώ. Ετότες και πολλές στραθιές είχανε οι γι-αθρώποι με τα χτήματα, μα και τὰ ἔχανε σε μεγάλη υπόληψη, γιατί ἴστανε ἡ ζωὴ του φτωχοῦ ἀθρώπου. Ετότες ελέγανε τὴ μ-παροιμία: "Θέλεις νὰ τσουρήσεις τὸ φτωχό; Τσουρήσέ του τὸ γάιδαρο ν-του". Σαν αποφασίστηκα πῶς δε βρίχνω ἄλλο γάιδαρο, αποφασίζω νὰ πάω νὰ φορτώσω στὸ γάιδαρό μου ὅτι δίνεται και τὸ υπόλοιπο φορτίο νὰ σηκώσω στὴ ράχη μου. Εσηκώθηκα νύχτα και τὸ κολασιό ἤμουνε στὰ Μυριοκέφαλα μα δεν εὔρηκα τὸ λεβεντόγερο, τὸ Βιγλήρη γιατί εἶχνε τὰ αἶγες του χαμημένες και τὰ εγύρευε. Ἦρθε ἀπόγεμα. Ὁ ἀθρώπος εστενοχωρήθηκε ἀπὸ - δὶχως νὰ τὸ θέλει - μ' ἔκαμε νὰ χάσω τὴν ώρα μου, μα μου λέει: "δε μ-πειράζει, ἐπὰ θὰ μείνομε κι αὔριο φεύγεις". Εγὼ ὅμως επίμενα νὰ φύγω και ζυγιάζομε 60 οκάδες πατάτες και θέτω τὴν του γαῖδαρου, και ζυγιάζομε και μια μ-πλεξάνα κρομμύδια 20 οκάδες και τυλίσω τὰ και δένω τὰ με τὸ ρασουλάκι μου και σηκῶνω τὰ στὴ ράχη και δρόμο γιὰ τὸ χωριό μου ἀπόσταση 20 χιλιόμετρα. Τὸ ρασουλάκι τὸ κράθχισνε γιατί ἦτονε ψιμοκαίρι κι ὁ καιρὸς ἦτονε βροχάρης. Ὡστε νὰ πάω στὸ γ-Καλλικράτη ἦτονε πολὺ νύχτα. Στου Φάκουλα τὸ Σήλιο, δυτικά του Καλλικράτη, δεν ἄντεχα ἀπὸ τὴν κούραση και ξεφορτώνω τὸ γάιδαρο και δένω τὸνε και ξαπλώνω μια ουλιά, μα ἤμουνε ολόγρος ἀπὸ τὸν ἴδρω και δεν ἄντεχα και τὸ κρύος και ξαναφορτώνω και πάω στὸ χωριό μου, μα ὥστε νὰ φτάξω, πρέπει νὰ ἴθελε λίγο νὰ ξημερώσει. Δέκα τεσσάρω χρονῶ κοπέλι.

Γροικάτε τὸ εσεῖς τὰ σημερνὰ κοπέλια; "Γροικούμε ν-το" νὰ λέτε.

Ὁ κλέφτης του κλέφτη

Στὰ μαύρα κι ἀραχνα χρόνια τὴν γερμανοκατοχὴς ἔβλεπα μια βολὰ δυο τρεῖς μαρταρές κι ἐπχαινά τὴν στὰ Λουριά στὸ χωράφι μας κι οὐλημέρνιαζα ἐκεδα. Ἐβλεπα τὰ αἶγες νὰ μὴ μου τὴν κλέψουνε κι ἔβλεπα και τὴ φάβα και τὴ φακὴ μας νὰ μὴ μας τὴνε ταῖσουνε. Ετέθχια ἴστανε ετότες τὰ χρόνια ἀπὸν δεν εμπόρινε, μούδε τὸ κοπέλι, μούδ' οἱ γονιοὶ ν-του νὰ σκεφτοῦνε, μούδε γυμνάσια μούδε τέχνης μα ἡ μόνη ἐγνοια ἦτονε πῶς νὰ γλυτώσει ἀπὸν τὴ μ-πέινα κι ἀπὸν τσοῖ ἀθρώποφάβους τσοῖ Γερμανούς. Πού και βολὰ

εμετάπχιανα πέτρες στο χωράφι μας, πού και βολά εγύριζα τσοι πέτρες και τσι θύμους κι εγύρευα χοχλιούς, πού και βολά ετραγουδούνε τη γ-κακή μου μοίρα.

Απέναντι, στου Κατρίκη, είχανε ψαρές σπαρμένες και μια βολά μου δ'ιδωξενε να πάω να φάω καρπόσες. Απής επήγα εκεία κάτω εσκέφτηκα πως η μαύρη οξωφανέλα απού εφύρουνε (κι απού μου την είχε τιλεμένη η μάνα μου με ντόπιο μαλλί) εβγόριζεν απ' αλάργο κι εσκέφτηκα να τηνε τρυπώξω. Σκύφτω για να την αφήσω στο γύρο του ποταμού σ' ένα χαμηλό σπηλιαράκι, μα θωρώ στη μέσα μεριά καινουριοθεομένες πέτρες στη σειρά κι αφοράθηκα πως έχουνε πλάμα χωσμένο εκεία. Σημώνω σκυφτά - σκυφτά, γιατί είπαμενε πως το σπηλιαράκι ήτονε χαμηλό, και πετώ τη χέρα μου από μέσα κι εκατάλαβα πως ήτονε ρούχο και άψυχο κρέας. Αμέσως ετρομαριάστηκα γιατί αφοράθηκα πως έχουνε κιανένα σκοτωμένο και τον ετρυπώξανε εκεία, κι εσέρθηκα όξω. Μία ήθελα να δω μπάρε μου πχοιός είναι ο σκοτωμένος και ακόμη μου φαίνεται παράξενο πού εύρηκα το θάϊρος κι εξαναμπήκα και να περιμένω πως θα δώ ένα σκοτωμένο. Εξαναμπήκα γιατί απού λέτε, μα ευτυχώς. Δυο βολές ευτυχώς, οι μόνο δεν ήτονε σκοτωμένος, μα ήτονε ένας βουινός μερός μέσα σ' ένα τρίριγο τσουβάλι!! "Ο πρώτος λαχνός"

Δεν εμπούουνε να τονε πάρω ετότες γιατί θελα με δούνε να τονε κρατώ μα πάω στο σπίτι για να δούμενε πως θα το διαρμιστούμενε κι ευρήκαμενε για καλύτερη λύση να πάει ο πατέρας μου να φορεί το ράσο ν-του να καρώνεται πως πάει να φέρει θύμους. Από μέσα από το ράσο έβαλε το τρίριγο τσουβάλι με το βουινό μερό κι από πάνω ένα γομαράκι θύμους και η επιχείρηση επέτυχε.

Στσι δυσκολότερες μέρες τη κατοχής, μας έτυχε αυτός ο βουινός μερός και μας ήρθε σαν ένα σπουδαίο λαχείο. Εμείς ετρώγαμε κι εκαλοτρώγαμε μερικές μέρες γιατί το κρέας ήτονε πάνω από δέκα πέντε οκάδες και στη μ-προσευχή μας ελέγαμε "Ο Θεός να βοηθά κι εκείνο απού είχε το βούι μα κι εκείνο απού επήγε το βουινό μερό στο χαμηλό σπηλιαράκι".

Χοχλιοί, λαγός και περδικάβγουλα

Όπως ήρχουντανε μια βολά απού τη μάχη φορτωμένοι δόξες και λαφύρα, το ίδιο εγιάειρα κι εγώ μια βολά απού τσοι... χοχλιούς.

Ήτونه δα απού εγώ ήρουν ετότες μιτσό κοπελάκι, μα ήτونه ακόμης απού ετότες το λίγο πράμα είχε πολύ αξία.

Αν είρουνε και μιτσό, ετότες απού μιτσά εβασανίζομέστανε γιατί ετσά το θέλανε οι ανάγκης. Με το μπάρμπα Μανώλη ήμεστανε συζεφτάδες κι εγώ επχαινα και του βοήθουνε. Νύχτα - νύχτα εσηκώνομέστανε κι επρώγαμε στα σπιθχια μας, ότ' είχα βρούμε και στα σακκούλια μας εβάναμε μόνο χαρούπια και νερό. Το βράδυ πάλι απού γιαέρναμενε στα σπιθχια μας επρώγαμενε και μια μ-ιχιατέ χόρτα. Ούλη μέρα δουλειά χωρίς φαί. Απής ετελειώοαμενε τα σπαρτά εζευγαρίζαμενε τ' ελιές μας.

Μια ν-ταυτερνήηή πρίχου ξεδιαφωτίσει, μου χτυπά έναν άλλο κοπέλι.

- Σήκω μου λέει να πάμενε στοσι χοχλιούς.

- Δεν έρχομαι (λέω) γιατί θα ζευγαρίζομενε ελιές με το μπάρμπα Μανώλη.

- Σήκω μου λέει να πάμε στοσι χοχλιούς, μα σήμερο είναι χοχλιδόμερα, δεν είναι ζευγαρόμερα. (όντε βρέχει δε ζευγαρίζουνε μούδε τ' ελιές γιατί πιηλιάζει και μαρμαρώνει το χώμα).

Εσηκώθηκα λοιπόσ και επήγαμε στοι χοχλιούς κι εγλακούσανε οι παντέρμοι ένα μ-πλείσιο πράμα. Όπως εμάζωνα τσοι χοχλιούς θωρώ ένα λαγό απού κάτω σε μιαν αγκαλονιά και θέτω τσοι χοχλιούς χάμες και πχιάνω μια μ-πέτρα και πετώ τηνε του λαγού και σκοτώνω τονε. Κρεμά τονε το λοιπόσ στο λουρικό μου κι εσουνέχιζα να μαζώνω χοχλιούς, μα σε μια ουλιά πάω να πχιάσω ένα χοχλιό απού μιαν αστοιβίδα και θωρώ απού κάτω μια μ-περδικοφωλιά με δώδεκα αβγά. Επήρα τα ενιά κι αφηκά τη τρία για να συνεχίσει να κάνει αβγά να πχιαίνω εγώ να τα παίρνω. Εμένα μού 'λεγεν ο παπούσ μου πως η πέρδικα κατέει να μετρά ως το τρία και την ώρα απού κάνει "κακακάκα κακα και κακακάκα κα "λέει" ένα δυό μου και το τρίτοκό μου". Γι' αυτό ότi να βρεις περδικοφωλιά, α θέλεις να σου ξανακάμει αβγά πρέπει να τ' αφήνεις τρία μπάρε μου.

Όση χαρά επήρα εγώ ετότες, ετόσηδα χαρά θα παίρνει κι ο στρατηγόσ απού γιαέρνει απού τη μάχη νικητής και φορτωμένοσ δόξες και δάφνες.

“Στσοι δαιμόνους να πάνε για κούκληδες”

Ντίμπις μικρός ήμουν όντεν αρχίνηξα να πχαιίνω στο ζευγάρι. Όντεν εκράζανε οι κούκληδες έπρεπε να σηκωθώ και πλια νύχτα εσηκώνουμουν όντεν εξευγαρίζαμε στ' αλάργο χωράφια. Έπρεπε να φάω μια μπουκιά πράμα να ετοιμάσω τα βούγια, να σομαρώσω το γάιδαρο και να φτάζομε πρωί - πρωί στο χωράφι. Πολλές βολές πρίχου να φέξει. Πολλές βολές τσ' εγροίκουε γω τσοι κούκληδες μα έκανα πως δε τζ' άκουα για να κάμω ακόμη λίγη ώρα στο ζεστό μου κρεββατάκι, μα τσ' εγροίκανε, λα, η συχωρεμένη η μάνα μου κι αρχίνανε κι αυτή τσι φωνές κι εφωνιάζανε απού τη μια οι κούκληδες κι απού την άλλη η μάνα μου “Σήκω γιέ μου, νάεις την ευκή μου. Να πάεις κακορίζικο να πετάξεις μια ουλιά σπόρο στη γη και το καλύτερο δανεικό είναι τση γης. Απ' ώρα κράζουε οι κούκληδες μόνο σήκω, αγαπημένο μου παιδί”. Εγώ εκεί απού τσ' εγροίκουε, τω δαιμώνω τζοι κούκληδες σα μ-πως μου σέρνανε τ' αντερά μου. Τω ίδιο μου φαίνουτανε οι φωνές τωνε σα ν-του Μπόκ του Γερμανού όντεν μ' είχε αγγαρεία κι εβάστανε ένα ραβδί κι έλεγέ μου, “Λος αρμπάιτ ακρου φίζ σακραμέντο, νίξ γκουτ πίκουλο”. Μα στσοι Γερμανούς δεν εμπόρουε να μιλήσω, μα τω γ-κούκληδω ίντα τωνε χρώσχιουε αλήθεια και μου τ' αξιωνανε τα ίδια κάθα πρωί;

Ένα πρωί πάλι μου φώνιαζε η μάνα μου από το δικό τζη κρεββάτι να σηκωθώ γιατί κράζουε οι κούκληδες, ήτονε και πολύ κρύος κι ανατριχίουε να σηκωθώ και φωνιάζω μανισμένος: **“Στσοι δαιμόνους να πάνε για κούκληδες κι αν είν' γ-κι ακόμη τόπος κι έμπλεξα εγώ με όνομίς τωνε κάθα - κάθα πρωί”**.

Για ούλο το γ-κόσμο ήτονε δύσκολη η ζωή εκείνα τα χρόνια, μα τη δική μου γενιά μας έπχιασνε στη ν-τρυφερή ηλικία απού λένε. Ετότες απού έπρεπε να πχαιίνομε στα οικολειά και στα γυμνάσια και να παίζομε κι εμείς σαν ούλα τα παιδιά, μα οι ανάγκες τω σπιθιχίω μας μας εθέλανε στα βουνά και στσοι κάμπους να βάνομε κι εμείς τ' αμπετάκια μας για να απαλέφομε τη φουρτίνα. Ούλη η φαμελιά, μικροί και μεγάλοι ήσανιε στο πόδι πρίχου να ξημερώσει και με το λύχνο ετοιμάζουτανε για το βάσανο του θέρους, των ελιδιώ γή ότι άλλο βάσανο ήτονε τση κάθε εποχής και βραδυασμένα εγιαέρναμεν απού το κάθε βάσανο.

Διάλε τη ν-τρίχα να πνηγώ

Με το φίλο μου το Μιχάλη επιήγαμε μια βολά υτσοι καβρούς στα Λειβάδια. Είνιε δυο πηγαδάκια μιαν ειρτακουσιαρé μέτρα πλια κάτω από το χωριό μας και είχασινε καβρούς του γλυκιού νερού. Ήσανιε κι αυτοί οι παντέρμοι εκειά ο Θεός κατέει πόσους αιώνες μπουρεί και χιλιάδες χρόνια μα δα απού χάνουνται τόσα και τόσα πράματα στην εποχή μας εχαθήκασινε κι αυτοί. Στα παιδικά μου χρόνια πολλές βολές επχιαίναμε τα κοπέλια κι εδέναμε ν-το' να βρούλο με τ' άλλο, ώστε να φτάνει στο μ-πάτο του πηγαδιού κι απόης εδέναμεν ένα μπούμπουρα στην άκρα κι ένα χαλικάκι για να βουλιάζει κι εκατεβάζαμέ ν-το στο πηγάδι. Δεν άργιε να πεταχτεί ένας καβρός απού τσι πέτρες του τοίχου του πηγαδιού κι αγκάλιαζε με ούλα ν-του τα πόδια το μπούμπουρα. Εσέρναμεν εμείς το βρουλόσπιο και εβγάναμε γ-και το γ-καιβρό.

Τη φορά απού επιήγαμε με το Μιχάλη, απής εβγάλαμε μερικούς καβρους, το ριζαμε στο παιγνίδι. Μια βολά αρχινηζαμε κι επερνούσαμε το πηγάδι απού τη μια μεριά στην άλλη με το μ-πήδο. Εγώ ετυχε να βρεθώ με στιβανάκια και είχανε από κάτω βιδούμπροκες. Όπως έστεκα σε μια πέτρα μπουτζάλι του πηγαδιού, απού ήτονε μαγληνή, γληστρώ ίσια πίσω και πέφτω ίσια μπρος και βρίχνομαι στο πηγάδι. Δεν εκάτεχα κολύμπι και δεν επερίμενα πως θα ξαναβγώ ζωντανός. Θυμούμε πως έπινα νερό απού τη μύτη και απού τη μπούκα και θυμούμαι απού αυτή την ώρα έκανα τη σκέψη "ετσά ποθαίνουνε οι ανθρώποι". Θυμούμαι πως εχτύπουνε τα χέρια μου μα χωρίς ελπίδα. Μια φορά με πετά το νερό απάνω και, όπως ήτονε το πηγάδι γεμάτο γιατ' ήτονε χειμώνας έφτανε ο Μιχάλης και μου 'δωκεν ένα μαναράκι κι έσυρέ με κι εβγήκα.

Μικρή κλεψιά μικρού παιδιού

Απής ετελείωσενε το παιγνίδι μας στην άλλη γειτονιά απού έπαιζα με τσοι φίλους μου, όντεν επαιρνουνε απού το δρόμο είδα πως ήσανε πεσμένα καράπια από μια ξένη απιδέ σ' έναν άλλο ξένο αμπέλι. Εμείς είχαμενε μελάπια και ήσανιε αποκαμομένα και σουνεμπριακά, απού δεν ήσανιε ακόμησ γινομένα και αυτό το γ-καιρό

δεν είχαμε απίδια. Εξίλειφα λοιπός στα πεσμένα απίδια κι επήγα κι επήρα ένα καλαθάκι για να μαζώξω τα πεσμένα απίδια τση ξένης απηδές απού το ξένο αμπέλι. Επήγα το λοιπός κι εμάζωνα τ' απίδια μα την ώρα εκείνιδα θωρώ κι επρόβαλεν απού του Μπούρμπαχη την αυλή ο γέρο Μανούσος κι εσεύρηκα στο γύρο να μη με δει. Μα αυτός μ' είχενε παρμένο χαμτιάρι κι εθώρουνε ανάμεσα απού τα κλήματα πως είχενε καρφωμένα τ' αμάθχια ν-του ούλη την ώρα στη θέση μου. Μια βολά κάνει πως θα χωστεί σθεν του Πατατούκο το σπίτι για να πεταχτώ να με δει να με γνωρίσει μα το κατάλαβα και δεν εσηκώθηκα. Μια φρορά τον ακούω και φωνιάζει: "Ελάστε μωρέ να σαςε δείξω ένα γ-κλέφτη. Έκει στο γύρω τ' αμπελιού, από κάτω απού την απηδέ χώνεται". Ο φίλος μου ο Μάρκος και ο φίλος μου ο Γιώργης και αυτός ο γέρο Μανούσος, ουλοι μαζί εγλακούσανε να πχιύσουνε το ληστή, μα εκάμανε το λάθος απού δεν εστάθηκεν ένας τωνε να θωρεί τον τόπο και ώστε να απογυρίσουνε από πίσω από το σπίτι του Πατατούκο ούλο το "απόσπασμα", εγώ ε'παιξα καμπόσους πήδους κι άσκιαζε με και μια σκούα και πάω στο σπίτι μας. Όντεν ήμουνε στη "γ-κλειψιά" εφώρουνε κατάσαρκα έναν άσπρο καποτένιο μεσοποκαρισάκι και το σκέφτηκα πως μπορεί να κάμουνε έρεμνα και πάω και βάνω οξωποκάμισο και ξαπιλώνω και έκανα και το γ-κοιμησμένο. Έρχουνται οι φίλοι μου, ο Γιώργης με το Μάρκο και μου λένε: "Ένα γ-κοπέλι με άσπρο ποκάμισο είδενε ο γέρο Μανούσος κι έκλεφτενε σταφυλία στου Γιαννιού τ' αμπέλι, ήμπα να 'δες πράμα; (εχαντούσανε πως ο κλέφτης ήτονε για σταφυλία). "**Οι (λέω) εγώ κοιμούμαι επά εδά και δυο ώρες και δε φορώ μουδ' άσπρο ποκάμισο**". Στη συνέχεια επήγα κι εγώ για να ανακατέψομε μαζί τ' αμπέλια μα κιανένα κλέφτη δεν ευρήκαμενε.

Εδά τα κοπέλια μουδε δε μ-πάνε να κλέψουνε καράπιδια, μα μουδ' απού τσ' ειδικές τωνε απιδές δε μ-πάνε να κόψουνε μόνο πέφτουνε ότι να γινωθούνε και, άσα δε ν-τα φάνε τα έχνη, πομένουνε εκειά και σαπίζονται.

Το τσιράκι

Κιανένα δε γνοιάζει αν ήμουνε, γή α δεν ήμουνε εγώ τσιράκι μια βολά και κιανείς δεν μ' ερώτηξεν ποτέ μου ετέθοιο μ-πράμα, μα μπορεί όμως να θελει κιανείς να μάθει ίντα καιρό έκανε μια βολά για τα τσιράκια.

Τοιράκι είναι το κοπέλι απού πάει να μάθει μια ν-τέχνη και ειδικά αυτό απού πάει να μάθει τσαγκάρης.

Ο τσαγκάρης και το τοιράκι

Εγώ το 1940 επήγα σε ξένο χωριό για να μάθω τσαγκάρης. Δεν επρόλαβα όμως να μπω μούδε στη μικρή πρώτη τάξη, απού εκηρύχτηκεν ο πόλεμος. Μα ίντα κάνουνε τα τοιράκια τσοι γέυσερις-πέντε πρώτους μήνες; Συμπράγκες ντρευχένουνε. Για να μονταρηστέι το παπούτσι, να πάρει το σχήμα του καλαποδιού τρέπει να βάλει ο τσαγκάρης εκατοντάδες συμπράγκες απού ούλες εβγαίνανε στραβές και το τοιράκι απού το πρωί ως το βράδυ εντρέθχιωνε σπραγκες ούλες τσι μέρες. Άλλη δουλειά απού έκανε το τοιράκι ήτονε να γυαλίζει τα παπούτσια, να σιάξει οργηδες ν' ακονίζει εργαλεία και να μαζώνει απού τα κανάλια τα πετασμένα παλιοπάπουτσα απού τα βάνανε γεμίσματα, από μέσα απού το καλό πετσι κι απού τα λέγανε φορτέτζες.

Δεν επλήρωνε με λεφτά το τοιράκι τα μαθήματα, μα όμως τ'

αφεντικό δε ν-τού 'διδε να κάμει δουλειά και δεν εβιάζεντονε να τονε μάθει γιατί και ήθελε να του δουλέψει πολύ όσο μπόριε πιλιότερο, μα και δεν εβιάζεντονε να τονε βγάλει τεχνίτη, γιατί, όντε θελά βγει αυτός τεχνίτης, ν' ανοίξει δική ν-του δουλειά, θά 'παιρνε πελάτες του πρωτυνού ν-του αφεντικού.

Εγώ χιλιάδες συμπράγκες εντρέθχιανα, μα δεν εμπρόλαβα να μάθω άλλο μ-πράμα.

Ότι νάχα γ-κάμει δυό χρόνια γη τρία το ταιράκι, εγένεντονε "κάληρας" και τούδιδενε δουλειά το αφεντικό, κι έδιδέ - ντου και χαρτζιλίκι.

Το θαρμισμένο καμίνι

Ο πατέρας μου, ο μπάρμπας Στρατής, ο μπάρμπας Νικολής, ο μπάρμπα Μανώλης κι άλλοι απού δε τζοι θυμούμαι, εκάμασινε έναν ασβεστοκάμινο στη Σκοτεινή, σαν εφτακόσια μέτρα πλια κάτω απού το χωριό. Οχτώ με δέκα νομάτοι εμονομεριούσανε κι εκάνασινε το ασβεστοκάμινο. Κάθε δυο ελέγαμενε πως είνιε ένα ρούπι και κάθε μέρα έπχαινε ένας απού το κάθε ρούπι τέσσερις γή πέντε νομάτοι δηλαδή. Η πρώτη ν-τωνε δουλειά ήτονε να απαφασίσουνε πόσο μεγάλο θα το κάμουνε. Όσο μ-ποδαριώ θελά γενεί το καμίνι, τόσες βολές 100 γομάρια κλαδιά έπρεπε να βγάλουνε. Γύρω στα δώδεκα ποδάρια το κάνανε, γύρω στα 1200 γομάρια ξύλα εβγάνανε. Εβγάνανε τα κλαδιά και τα πετρώνανε καλά για να τουπαριάσουνε και να ξεραθούνε, κιαιπής εσιάζανε το καμίνι. Το βορθί ήτονε ενάμιου μέτρο βάθος. Εχτίζανε τοίχο στην αρχή πάχος πάνω απού το μέτρο. Πέτρες απ' όξω, πέτρες από μέσα και χώμα ανάμεσα για να μη χάνεται πυρά. Από μέσα άλλος τοίχος δίχως χώμα κι επροχώρανε χωριστά ο ξεροπέτρινος και χωριστά ο άλλος με το χώμα μα εγίνοντανε μαζί. Το ανύχι (ο μέσα τοίχος εκλείνε σε θόλος στα 2, 1 / 2-3 μ. κ' ύστερα εφορτώνανε το καμίνι. Στην αρχή μεγάλες πέτρες κι όσο επήγαინε απάνω μικρότερες και στην λιον απάνω μεριά του βάνανε μικρά χαλίκια. Έμοιαζε με ένα μεγάλο καζάνι απού εκειά εφιήνανε ται πέτρες. Απής ετελείωνε το χτίριο του καμινιού εκουβαλούσανε τα ξύλα. Όπως ήσανιε τουπαριασμένα δεν εσκορπούσανε. Ήσανιε σα νάχαν είνιε δεμένα και των εκαρφώνανε ένα γ-ξύλο στη μέση, την τσίτα, κι επεταούσαν τα στη ράχη ν-τωνε και τα κουβαλούσανε. Ύστερα δα έπρεπε να του δώσουνε φωθχιά, μα επά ήτονε ζοριλίκι κ' ήρχουντανε κ' οι δυο νομάτοι απού το κάθε

ρούπι (οχτώ με δέκα). Εμψίνεντονε γύρω σταί 70 ώρες κι έβγανε γύρω σταί 30.000 οκάδες ασβεστόη.

Το ασβεστοκίμνο

Μια βολά μας ερπέψανε εμένα, τη Ζαριγιώ και το Μανουσιό να πόμενε φαιτό τω μπαμπάδω μας. Ήμευτανε ντίμπις μικρά και, όντεν είδαμενε έναν όφη κάτω - κάτω απού το χωριό εφοβηθήκαμενε κι εγιαείραμεν οπίσω, μα ακρού μας εβεβαιώσανε πως ο όφης "επήγε στα παιδιά ν-του" και δε θα μαςε ξαναπαντήξει, εζεκινήσαμε δεύτερη βολά όπου και αποσώσαμε. Μόλις αντίκρυσα εγώ το καμίνι που μόλις τόχανε τελειωμένο μου φάνικε παράξενο και δεν ένοιωσα πως είναι το καμίνι μα μου φάνηκενε πως είναι ένας τρόχαλος. Μα όπως τό 'δα κρεμαστό και στενό, τωνε λέω: "Ω 'να ν-τρόχαλο, να χαλάσει θέλει".

Ίδια - ίδια απού ήσανιε καθισμένοι για να φάνε κι εχάλασενε κιόλας μια ουλιά τοίχος απού τη δυτική μ-πάντα. Η γι-εζηριά δεν ήτονε πολύ και σε λίγη ώρα θα το ξανασιάζανε, μα το κακό ήτονε απού μου χρεώσανε εμένα την ευθύνη. "Ο Κανάκης μας το θάρμισενε και μας το χάλασενε". Εκάνανε και πως με μαλώνανε. Εγώ έλεγα πως δεν έφταιγα μα αυτοί "επιμένανε". Εκάμανέ με να νιώθω "ένοχος" κι έφυγα στενοχωρημένος.

Η μουζικά και η παντούρα

Οι ταχυδρόμοι μια βολά είχασινε μια μουζικά κι επαίζουσι ν-τηνε όντε θελά μπιούνε στο κάθα χωριό κι όπχοιος ήθελε να δώσει γράμμα, γή όπχοιος επερίμενε γράμμα έπχιαινε στο ν-ταχυδρόμο. Το ίδιο είχασινε και οι βλεπέδες μια μουζικά κι όντεν εθωρούσανε έχνη στην εζημιά επαίζανε τη μουζικά κι εγροικούσαντηνε οι γι-αθρώποι κι επαχιάινανε κι εβγάνα ν-τα απόύ τ' αμπέλια γή απόύ τα σπαρμένα.

Εμείς, τα κοπελάκια εκείνου του καιρού, δεν είχαμενε αγοραστής ακρυρίχτρες μα εσιάζαμενε όσες εθέλαμενε με τα κλήματα, με τα καλάμια και με τσ' αγγελάμους. Αυτές με τα καλάμια και με τσ' αγγελάμους τσ' ελέγαμενε και παντούρες.

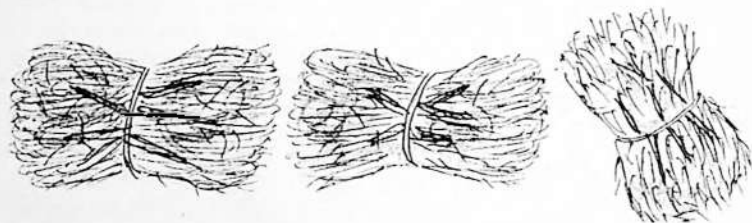
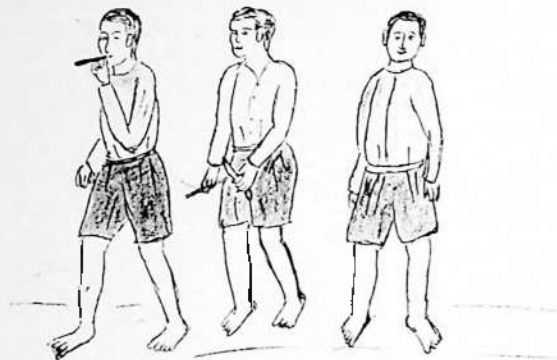
Μα γροικάτε όσεις, αν εκατάπχιετε κοινωνιά ίντα μας έκαμενε μια παντούρα μια βολά, μιας μικρής κοπελοπαρέας.

Εμείς τα πεντακακορίζικα εγεννηθήκαμενε σε άσκημα χρόνια και πρίχου να μπούμενε στη ζωή εμπήκαμενε στα βόσανα.

Εμπέφρασί μας, γιατί απόύ λέτε, μια βολά εμένα, το γ-ξάδερφό μου το Θόδωρο και το φίλο μου το Μάρκο να φέρομενε φουρνόξυλα γιατί θελα φήσουνε οι μανιάδες μας στο φούρνο φωμιά. Τα χοντρά ξύλα τα φέρναμε με τσοι γαιδάμους μα τα φουρνόξυλα κάνουσινε μπούγιος κι αμπεργδέχνανε στοι στενούς γαίδουρόδρομους, γι αυτό τα φέρναμενε στη ράχη. Τα ξύλα τα φέρναμενε απόύ το Καλλικραθιανό δάσος απόσταση απόύ τη γειτονιά μας μπορεί και δυο χιλιάδες μέτρα, κι εμείς είμεστανε - δεν είμαστανε δέκα χρονώ παιδιά ετότες.

Όπως επαχιάινε για το Καλλικραθιανό δάσος είδαμενε στην άκρα του χωριού μας σ' ένα χωράφι ξύλα από καθαρισμένα κατσοπρινία. Είχε ν-τα εκείά αυτός απόύ είχενε το χωράφι για να τα παίρνει όντεν ήθελε να φήνει στο φούρνο ν-του. Εμείς μόλις τα δαμενε ευχαριστηθήκαμενε απόύ θα γλυτώναμενε πολύ δρόμο κι εμπήκαμενε στο ξένο χωράφι κι έδεσενε καθ' ένας μας ένα γομαράκι κατσοπρινία. Ότι πρέπει για φουρνόξυλα. Δεν ενιώθαμενε όμως πως εκάναμε κλεψιά να τα πάρομενε να φύγομε, μα, οι δαιμόνοι εμπέφανε εκείδά έναν αγγέλαμο κι εκράθχινε ο Μάρκος ένα τζουραλή και σιάζομενε μια μπαντούρα. Μα αυτή η μαυροπαντέρμη επαίζενε σα ν-τη μουζικά του βλεπέ κι ως την ακούσανε απόύ το φαγατζί του Χατζή απόύ ήτονε απέναντι σηκώνεται ένας και μασε φωνιάζει: "Ίντα θωρείς στην εζημιά, Γιάννη;" (Γιάννης ήτονε ο βλεπές). Μα ως τόσο εκαταλάβανε πως επαίρναμενε τα ξένα ξύλα κι εμαλώσανέ μας και λυούμενε τα γομαράκια και παίρνομενε τα

σκοινάκια μας και γραμμή για το Καλλικραθιανό δάσος. Να δείτε δηλαδή ίντα μπορεί να κάμει μια μπαντούρα.

Τα κοπέλια με τη μπαντούρα στα ξένα ξύλα

Ο μικρός μαυροαγορήτης

Ποητά τό 'χομεν εδά κι άλλες βολές πως όντεν ήμουνε κοπελάκι, πού και βολά, έκανα το μαυροαγορήτη. Όντεν είχα δα πράματα απού δεν είχασινε κίντυνο εσάλευα στο γ-κανονικό δρόμο, μα όντεν είχα για πούλημα φυσέκια κι ένα μπιστόλι, έπρεπε να περάσω απ' όπου δεν επερίμενα πως θά 'νιε Γερμανοί. Εκείνη τη φορά επήγαμε με το μπατέρα μου, γιατί εγώ δεν εκάτεχα το ν-τόπο. Επήγαμεν απού τον Ασφενταμέ. Ένα βουνό, ανάμεσα στο Ροδάκινο και τα Μυριοκέφαλα

κι όντεν επροβάλαμε από πάνω απού τσ' Αλώνες εξεπέσαμε σ' ένα γιδόσπιτο, μέσα σ' ένα δάσος κι εκεδά εχώνανε οι γι-Αλωνιανοί τρεις Εγγλέζους. Εκουβεδιάσανε με το μ-πατέρα μου, λίγο με νοήματα και λίγο στα γαλλικά, απού εκάτεχεν ο πατέρας μου που και λέξη, γιατί εδούλειμενε δέκα χρόνια στη Γαλλία, στο μ-πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Όπως επροχωρούσαμε για το χωριό στ' Αλώνες μας απάντηξενε ο Λεωνίδης Τζαγκαράκης κ' ήθελενε ν' αγοράσει μια μπιέλτα κι εσυφωνήσαμέντηνε δέκα οκάδες πατάτες, μα δε ν-του μπάντηδενε νά ρθει στο χωριό κι έγγραφενε σε μια πλακερή πέτρα μ' ένα μικρότερο πετραδάκι: **"Να δώσετε 10 οκάδες πατάτες να πάρετε τη μπιέλτα. Λεωνίδης"** αυτός επήρεν απάνω, όθε τζ' Εγγλέζους κι εβάσανε κι ένα κατακαίνουργιο γερμανικό ντουφέκι, απ' αυτά αιπού είχανε δαχτυλίδι στη μίρα. Εσυνεχίσαμε το δρόμο μας όθεν ν-το χωριό και στην άκρα του χωριού επλύνανε στη βρύση δυο πεντάμορες μαυροφόρες κοπελιές και λέω τωνα:

Απ' αλλού να πάρεις πατάτες, γιατί του Λεωνίδη είναι σκουληκιάρες.

- Όθενε πού είναι, κοπελιές, το σπίτι του Λεωνίδη του Τζαγκαράκη;

- Ντα ίντα τονε θέλεις σού το Λεωνίδη;

- Έδωκέ μου εκείνο το πετρένιο σημείωμα κ' είπε μου να πάω απού το σπίτι ν-του να δείξω το σημείωμα, να πάρω τσι πατάτες και να δώσω τη μπιέλτα.

- Ναι κακορίζικο, μα καλλιιά σου είναι να πάεις απ' αλλού να πάρεις

πατάτες γιατί οι πατάτες του αυτηνού είναι σκουληκιάρες.

Επίγα πλια κάτω ερωτήξαμεν κι ευρήκαμεν το υπίτι. Έδειξα το “σημείωμα” τη μάνας του Λεωνίδη, μα ήτονε περασμένη μια ουλιά ώρα γιατ’ έκατο κ’ ήπχια μια ρακή με σταφήδες και σύκα απού με κέρασενε και όντεν ήθελα βάλουμεν τσι πατάτες στο τζουβάλι μου τσι λέω: “Θέλω να τσι καλοξανοίξω, γιατί μου πανε πως οι πατάτες σας είναι σκουληκιάρες. “Μα την ώρα απού τση τό λεγα ήσανιε φτασμένες οι ομορφικοπελιές απού είχα θωρεμένες στη βρύση κι ακούσανε με κι εξεραθήκανε στα γέλια”. Εμείς ήμεστανε (μου λένε). Ο Λεωνίδης είναι αδερφός μας και σου κατηγορήσαμεν τσι πατάτες μας, γιατ’ είχαμεν καλλιά να πάεις απ’ αλλού να πάρεις πατάτες γιατί εδά το φαώσιμο είναι πολύτιμο, μα όι πως είναι κιόλας κακές οι πατάτες”.

Παιδικά τραγουδάκια του παιγνιδιού

Δεν είχαμεν εμείς, όντεν ήμουνε μικρό κοπελάκι μουδε αγοραστά παιγνίδια, μουδε τελιόρασες, μουδε ραδιόφωνα, μα μουδε ένα μ-παιδικό βιβλίο δεν είχαμεν για να το διαβάσομεν να μάθομεν χρίσιρα πράματα και να μασε διασκεδάσει. Ηθέλαμεν όμως κι ετότες, όπως πάντα τα παιδιά, και να παίξομεν και να διασκεδάσομεν. Επαίζαμεν αμπάρα, αμάδες ξυλίκι, μελισσάκι, γκαίο-βαγκαίο, πινακωτή κ.α. Δεν επαίζαμε παιγνίδια απού να θέλουνε λεφτά, επαίζαμεν όμως μερικά απού να θέλανε δικές μας “κατασκευές” Σπιτάκια, μιτάτα, φάμπρικες, κ.α., εμείς τα κοπέλια. Κουτσούνες (κούκλες απού παλιόπανα) κεντίδια κ.α. οι κοπελιές. Εσιάζεμεν και τόπιαμε παλιόπανα απού τα παίζανε και κοπελιές και κοπέλια.

Πολλές βολές ότι νάχα βρέχει εμονομεριούσαμεν κι ελέγαμεν διάφορα παιδικά μικροτραγουδάκια απού, μουδε τεχνικά δεν ήσανιε, μουδε σημασια δεν είχανε, μα επειδής εγώ χαντώ πως, μουδ’ αυτά δε μ-πρέπει να χαθούνε θα γράψω επά μερικά, κι άλλη βολά θα γράψω γενικά για τα παιγνίδια εκίνης τσ’ εποχής.

- Μπάρμπα γέρο Φινοκάλη, κοπελιές γυρεύεις πάλι;

“Δε γυρεύω κοπελιές, μόνο γυρεύω αμογδαλιές”.

- Παναγιώτη, Παναγιώτη, πόσο δίδης την κρυγιώτη;

“Ένα ριάλι κι ένα ρούπι κι ένα γ-κόκκινο χαρούπι”.

- Βρέχει, βρέχει και χιονίζει κι ο παπάς χειρομυλίζει και μου

κάνει το τριβίδι και το θέτει στο σανίδι, σαν το μέλι, σαν το γάλα, σαν τη σίντερο κουτάλα.

(Χειρομυλίζει= αλέθει στον χειρόμυλο και υποθέτουμε πως θα βγάλει αλεύρι από το χειρόμυλο να γινεί τριβίδι, πολύ μικρό φωμάκι μακρουλό που μας εσχιάζανε οι μανάδες μας όντεν εμφίνανε στο φούρνο. Αν είχα ν-του βάλουνε και μια ουλιά λαδάκι, ήτνε πλιά νόστιμο και το λέγανε "λαδοτριβίδο").

- Αύριο να Κυριακή, βάνω τ' άσπρο μου βρακί, πάω στο κοντομοιρί, βρίχνω κάστανα ψημένα και καρύδια τσακισμένα. Πάω τα του βαισιλιά, παίζει λύρες και βιολιά, πάω τα τη μάνας μου, δέρνει με σκοτώνει με, κάνει λάκκο χώνει με.

- Έβγα ήλιε να λιαστούμε και κουλούρια σου βαστούμε με το μέλι, με το γάλα, με τη σιντεροκουτάλα.

- Βάλε, βάλε το κουκί να ναι η χέρα σου χρυσή. Κι, α δε βάλεις το κουκί να ν' η χέρα σου κουτάλι ν' αναγέρνει το τσικάκι (το λέγαμε ζητώντας κάτι από τον άλλο).

- Μαμουνάκι γαζιανό, από που θα παντρευτώ; Από πάνω, γή από κάτω; Γη από τη καρές το λάκκο; (εβαναμενε ένα γ-κόκκινο μαμουνάκι απάνω στο καπάκι τη χέρας μας και, όθενε κειά από θελα φτερουγίξει μας έδειχνε πως όθεν εκειά θελα παντρευτούμενε. Τη Καρές ο λάκκος είναι γειτονιά του Ασκύφου.

- Στο παραθύρι κάθεσαι κι αγγούρι καθαρίζεις, και δεν μου δίδεις μια μπουκιά μα γελοχαχαρίζεις.

- Άφρα βήτα, κόψε πίτα, δως εμέ γ-και του Νικίτα κι άνε θέλεις κόψε κι άλλη, δως εμέ γ-και του Μιχάλη.

- Κουτσαντόντη μιλωνά το κουλούκι σου πεινά. Δώστε του μωρέ κουκιά μ' αγαπάτ' αυτό κι αυτά. Δώστε του μωρέ λουμπίνους μα αγαπά τσ' αυτό κι εκείνους.

- Κουρεντίνη, κουρεντίνη, πχοιος σε κουρεψε γ-καντίνη;

- "Ο παπάς με την ψαλίδα και με την κουροψαλίδα".

- Γιώργη, Γιώργη Γιωργαρά, κουντουροκαταχανά πού τα πας τα πρόβατα;

- "Κάτω στα Λαγκώματα που τρών' ελιές και χώματα".

- Ο Μανούσος ο ντελής κατεβαίνει στο Σελί και κρατεί σκουρολεμπίδα να σκοτώσει τη ζουρίδα.

Μα η ζουρίδα του χετζώνει και αυτός γλακά ακόμη.

- Παραμύθι - μύθαρς έσπασεν ο πίθαρς κι εχύθηκεν ο κρήθαρς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΘΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

“Εμπόριο στα κοπέλια”

Όπως γροικούμενε, μια βολά εκάνανε εμπόριο στοσ' αθρώπους και το μεγαλύτερο εμπορικό κέντρο ήτονε η Μπινιγκάζα και για κείνο δα θυμούμαι παλιότερα και, όντεν ηθέλανε να καταριστούνε κιανιούς του ευκούντανε “... Νά 'ναι η μοίρα ν-του στη Μπινιγκάζα” (Βεγκάζι) να πουληθεί δηλαδή εκείά δούλος.

Ε, μα “επουλούσανε” κι επά τα κοπέλια μια βολά, μα γροικάτε να σασε πώ γω τη γ-κουβέντα απού την άκρα.

*“Αγοροπωλησία” παιδιού ανάμεσα στοσι φυσικούς
και στοσι προσωρινούς γονείς*

Κιαμιά βολά ετύχαινε σε μια φαμελιά κι εποθαίνανε ν-τωνε τα κοπέλια και δεν εμπορούσανε οι κακομοίρηδες να ξετσουνίσουνε

κιανένα. Άλλο των επόθαινε τσι πρώτες μέρες τση γέννας, άλλο τσοι πρώτους μήνες, κι άλλο τα πρώτα χρόνια. Ε, αυτοί ήσανιε βέβαιοι πως η τύχη τσοι κυνηγά και για να τηνε ξεγελάσουνε επχιαίνανε το κοπέλι σε μια τυχερή φαρελιά. Μόλις θελα κάμουνε πάλι κιανένα για να μην προλάβει να το πάρει κι αυτό η κακή τύχη αφήνανέ να κάμει δυο - τρεις μέρες στο τυχερό σπίτι και ύστερα (όπως τα 'χανε κουβεδιασμένα) επχιαίνανε και τ' "αγοράζανε". Εκρατούσανε για "πλερωμή" μια μπουκάλα λάδι, μια μ-πίτα ψωμί, μερικά κρομμύδια, τέθοια πράματα, κι επαίρνανε το κοπέλι και όπως ήτονε "αγορασμένο" εκουβάλιενε τύχη απού τη ν-τυχερή οικογένεια. Πιλιά αιποτελοματικό ήτονε το κόλπο, αν ειχα ν-το πάρουνε τρεις απάντρευτες Μαρίες να το πάνε σ' ένα σπήλιο να το 'χουνε δυο - τρεις ημέρες κ' ύστερα να το "πουλήσουνε" στσοι γονιούς του.

Εφταπάποδο

Το συνοδικό, απού το λένε και επιτίμιο, είναι ένα γ-καταροχάρτι τσ' εκλησίας. Λένε πως τό 'χουνε ντυμένο με προβέ του σκύλου και το διαβάζουνε εφτά παπάδες, γι' αυτό το λένε και εφταπάποδο. Μπορούνε να το διαβάσουνε και λιγότεροι μα οι κάτω από τρεις. Εκεία απού το διαβάζουνε δε μ-ιρέπει να βγορίζε εκκλησία και δε μ-πρέπει να γροικάται καμπάνα τσ' εκκλησίας. Διαβάζεται βέβαια για να φορτώσουνε κατάρες για ένα μεγάλο αμάρτημα μα ότι να κατένε ποιός τό 'καμε δε μπρέπει να το διαβάσουνε. Την ώρα απού το διαβάζουνε μπορεί γρεμνά να χαλάσουνε, μπορεί δεντρά να ξεριζωθούνε, μπορεί να γενούνε σεισμοί. Έναν ασκί εθέτανε χάμες ξεφούσκιστο και ώστε να διαβαστεί το εφταπάποδο το ασκί ευρίχεντονε φουσκισμένο.

Ο άθρωπος απού θα σηκώσει εφταπάποδο θα περάσει πολλά μαρτυρική την υπόλοιπή ν-του ζωή, οι γι-απογόνοι ν-του ως την εβδόμη γενέ θα συνεχίζουνε να πλερώνουνε αυτή τη γ-κατάρα κι αυτός όντε θα ποθάνει θα πομείνει απαράλυτος, δε θα λυώσει, γιατί "δε θα τονε δέχεται η γής".

Στο Ασφενδιώτικο φαράγγι, στσοι Πετραολίθους μας είπε μια βολά ο γέρο Πυροβολοσήφης: "θωρείτε τηνε εκείνηγέ τη μ-πέτρα πως είναι χωρισμένη απού τη μέση; Με το εφταπάποδο εχώρισενε. Ίδια πα εατέκανε οι παπάδες κι εδιαβάζανε και την ώρα απού εδιαβάζανε ακούστηκενε σα ν-τη βροντέ και εχώρισεν η πέτρα απού

τη μέση. Θωρείται κι εκείνο το κομματάκι απού λείπει απού τη μέση; Ετότεσιδα επετάχτικε μεσούρανα όντεν εδιάβαζανε το εφταπάπαδο.

Ο παππούς μου έλεγε πως ένας άθρωπος είχε σηκωμένο εφταπάπαδο κι απής επόθανε τον εθάψανε στο Χριστό, πλια κάτω από το Βουβά. Ταχύά απού ανοίξανε το μπνήμα ν-του τον ευρήκανε απαράλυτο (άλυωστο) γιατί "δε ν-τον εδέχεντον η γής. Σα ν-το ξύλο ήτονε, σα ν-ταποκαουδιασμένο ξύλο. Ακουμπήσανέ ν-τονε, λε, στον ν-τοίχο και, όπως ήτονε δρόμος από κειά, επάίρνανε ο κόσμος και του συχώρανε και με καιρό του συχώρεσε κι ο Θεός και σιγά - σιγά έλυωσε. Όπως τ' άκουσα τα γράφω, όι όπως τα πιστεύω.

Ο "αδερφοδιώχτης"

Απής εγεννήθηκα εγώ, έγγραφεν η κακή μας τύχη να μασέ ποθάνουνε δυο αδερφάκια μου απού εγεννηθήκανε μετά από μένα.

Ετότες επιστεύανε πως, πολλά παιδιά έχουνε αδερφοδιώχτη και απής γεννηθούνε αυτά δε μπορεί να γλυτώσει κιανέναν αδερράκι ν-τωνε απού θα γεννηθεί μετά απ' αυτά. Απής επόθανε τ' αδερράκι μου ο Σταύρος τριώ χρονώ και η αδερφή μου η Γι-Ειρήνη λίγο μερώ μ' ενοχοποίησανε πως είχα κι εγώ τον αδερφοδιώχτη. Προπάντω θα μια χωριανή και σηγγενής μας ήρχεντωνε κι εκαλοπόδιαζενε τη μάνα μου: **“Ντα δε ν-το θωρείς το κοπέλι σου πως έχει στο κούτελο μια γ-κόκκινη γραμμή σα ν-το ντοξάρι.** Στο φούρνο θα το βάλεις και θα κρατείς σπύρτα και το συντρίφτη και θά' εις και ξύλα στη μπαθινίστρα και θα κρατείς και μαντινάδες και θα το ρωτήξεις τρεις βολές “**Ιντάεις καλλιά τ' αδέρφια σου γή τοι μαντινάδες;**” κι αυτό πρέπει να σου πει και τοι τρεις βολές: **“Καλλιά χω γω τ' αδέρφια μου”** κι ετσά θα ζυγώξετε τον αδερφοδιώχτη.

Εκάμανε αυτά απού ορμίνειψεν η συγγενής μας κι εβάλανέ με στο φούρνο και η μάνα μου εκαμώνεντωνε πως θελά με κάψει, α δεν είχα μι-πω πως αγαπώ καλλιά τ' αδερράκια μου.

Εγώ εξανοίγουμενε στο γ-καρφίχτη και πρωτύτερα κ' υστερότερα απού το φούρνισμα απού μου κάμανε, μα δεν εμπόρεσα να δω τη γ-κόκκινη γραμμή “απού ήτونه σα ν-το ντοξάρι”.

Τα φανταχτά

Γροικούμεν εδά για βασιλεία απού εκρατούσανε στα χέρια ν-τωνε τοι τύχες του κόσμου κι εσβήσανε. Γροικούμε για καλοχρονές και για κακοχρονές στα ζούμπερα και στοι καρπούς τση γης. Δε γ-κατέω γω εκείνα τα φανταχτά απού όντεν είμουμε κοπελάκι εγροίκουμε πως εδιάσαινε στα βουνά και στα φαραγγία, ίντα γινήκασινε μαθώς; Εδιάλυσεν η γι-αυτοκρατορία ν-τωνε; Γι ντίμπις εκακοχρονίσανε κι εξεγεννηθήκασι;

Εγώ θυμούμαι όντεν ήμουμε μισό, απού ετότες αποσπερίζανε σιφράμελοι, η μια φαμελιά την άλλη στα συγγενικά γή στα φιλικά σπιθχια, κι όση ώρα δεν ελέγανε για κλεισιές για σκοτωμούς και για πολέμους ελέγανε για φανταχτά.

“Ο Θ... ήτونه μια βολά στο τάδε βουνό μια νύχτα. Ξαφνικά του παρουσιαστήκανε τα φανταχτά. Εδίδασί ν-του χλωροκούκκια και καβαλίνες να φάει. Εδείξασί ν-του και μια γ-κατσαρόλα απού την εγνώρισε γιατί ήτونه απού το σπίτι ν-του...”

“... Το Γ... τον είχανε σαράντα μέρες μαζί ν-τωνε. Όντεν τον αφήκανε να γιαείρει στο σπίτι ν-του του ψήνανε τα κόλυβα...”.

“Τη Μ... τη βλαστήμηξεν ο άντρας τη όντεν ήτονε λουχοίνα. Είπε τζη να μπουνε οι δαιμόνοι μέσα τζη κι εμπήκανε στη γ-κοιλιά τζη κι εμιλούσανε με τη μιλιά τζη δίχως ν’ ανοίγει αυτή τη μπούκα τζη κι ελέγανε ίντα κακό εγίνηκενε κ’ ίντα κακό θα γενεί...”.

“Στο τάδε χωριό πέντε νοράτι εκλέφανε τα χρυσαφικά τσ’ Αγίας Τριάδας απού τ’ Ακροτήρι κι αφορέσασί τζωι μ’ εφταπάπαδω κι εδαιμονιστήκανε, όσοι εκλέφανε και όσοι είδανε και όσοι εμάθανε για τσοι κλεψιές, 40 νοράτοι”.

“Ο γέρο Σ... ήτονε στο μητάτο. Το γάλα είχανε στο λαβέτζι. Ξαφνικά ερηπήκεν ένα φανταχτό και πχιάνει τον αϊδόνισο κι ανακατεύει το γάλα. Την άλλη μέρα ήτονε κίτρινο και το χύσανε.

Ορμινεύανε μας πως όντε είναι φόβος για φανταχτά είναι καλά να λέει κιανείς: “Ισού Χριστός νικά και Παρθένα Παναγιά που ξορίζε τα κακά κι ούλα τα πειρασικά”.

Κι ακόμηs “Αγιά μου Παρασκή μου και παραστεκούμένη μου παραστάσου στη μ-ψηχή μου με αγγέλους κι αρχαγγέλους”.

Ακόμηs είναι καλό να κρατεί κιανείς του Μεγάλου αγιασμού λιβάνι, Τση Μεγάλης Πέφρτης αντίντερο, γηκερί απού τον επιτάφιο.

Ο Διγενής

Δε γ-κατέω γω ίντα συναλλίκια είχανε με τσοι Σφακιανούς ο Διγενής, γη ίντα δρόμος τον έβγανε όθεν έπαδά.

Μια βολά τον εζυγώνανε παρά πολλοί σχθροί ν-του κι εζορίζεντονε. Ευρέθηκενε στη δυτική μεριά του Ασφεδιώτικου φαραγγιού, εκείά απού το λένε στου “Κουτσούλου” Μεγάλο ζόρε είδενε και έπαιξεν ένα μ-πήδαρο για να πεταχτεί απού τη μια μ-πάντα του φαραγγιού στην άλλη. Μα η γι-απόσταση ήτονε πολλά μεγάλη και δεν επάτησε στη μ-πέρα μεριά μόνο επάτησε στη μέση του γρεμνού. Εκείά απού επάτησενε στο γρεμνώ αποβουλώσανε οι πέτρες και δείχνουνε ακόμηs οι πατές του στη μέση του γρεμνού. Από κεία κ’ ύστερα το ν-τόπο εκείά τονε λένε στου “Διγενή”.

Μιαν άλλη βολά πάλι επέρνανε καβαλάρης στο μπεγίρη ν-του απού το Ασφεδιώτικο φαράγγι και όπως ήτονε αυτόs πολλά βαρές

και θα 'τονε και το μπεγίρι ν-του αναλόγως το γ-καβαλάρη, και αποβούλωσενε η πέτρα εκεία απού επάτησενε το μπεγίρη και θα φαίνονται ώστε να στέκει ο κόσμος οι τρατές του μπεγιριού.

Οι καταχανάδες

Μια βολά πολλοί αθρώποι απής εποθαίνανε εκαταχανεύανε και όντεν των εκάπινιζενε είρχουντανε στον απάνω κόσμο για μια βολίτα κ' ύστερα εξαναγιαέρνανε στη βάση ν-τωνε. Μερικοί ν-τωνε δα, όπχοι ήσανιε παθητιλίδες, επνιγουριάζανε τσοι ντουσουμάνηδες - απού είχανε όντενεζιούσανε.

Ήτονε μια βολά στα Σφρακιά ένας φιλίσιχος άνθρωπος μα ένας άλλος απού δεν ήτονε φυλήσιχος τού χενε ψιμένο το ψάρι στ' αχειλι. Δεν είχενε ο κακομοίρης τη δύναμη να τονε αντιμετωπίσει το γ-κακό άνθρωπο και δεν είχενε μουδε κιανένα δικό ν-του ικανό να τονε κούρουντίσει. Επαρακάλεσεν όμως το Θεό να τονε καταχανέψει όντε θα ποθάνει για να τονε φέρει στη θέση ν-του αυτό το γαϊδούρακα.

Ταχυά δα απού επιόθανε ο άνθρωπός μας πραγματικά εκαταχανέψενε και κάθα - κάθα βράδυ έπχανε στου "φιλου" ν-του το σπίτι και εμονομέριαζενε ούλα τα κουζινικά, ταικάλια, λεκανίδες, κατσαρόλες πιάτα κλπ. στη μέση του σπιθιού κι αφηνέντα εκεία γεμάτα αίματα. Προ πάντω οι γυναίκες του σπιθιού ήσανε να στρίψει ονους τωνε.

Ίντα να κάμουνε, ίντα να μη γ-κάμουνε; Επά δε χωρούνε νταιλίκια. Πάνε και φέρνουνε τρεις χερικάρηδες παιτάδες κι εκάμανε κι αγιασμούς και τρισάγια, και ευκέλαια και εξορίσανε το γ-καταχανά στη Σαντορίνη κι εδιατάξανέ ν-τωνε κιόλας να κρατεί μια χοχλιδόκουπα ν' αδειάσει τη θάλασσα στη στεριά και μόλις αδειάσει η θάλασσα να ξανάρθει με τα πόδια να συνεχίσει το έργο ν-του.

Το πετρανάθεμα

Η γι- αργυρένια είχενε μια μαρταρέ. Δεν είχενε η κακομοίρα άλλο ζούμπερο και την είχενε χάιδι - χάιδι κι αγαπχιούντανε οι δυο ν-τωνε

σα νάχαν είνιε καλές φιλενάδες Χαδιαρέ την έλεγενε κ' εΐχενε γούστο νάχα τζι γροϊκάς όντενε συνονοούντανε.

- Πού 'ναι η Χαδιαρέ μου; Έλεγεν η γι-Αργυρένια.

- Μεκεκέε, έλεγεν η γι-αΐγα, σα νά 'λεγενε έπασέ είμαι, δε μ' έχασες.

- Έρχομαι 'γω να σε ταΐσω, έλεγεν η γι-Αργυρένια, "μεκεκέε, μεκεκέε" έλεγεν η γ' αΐγα, σα νά 'λεγενε "κάνε γλήγορα μη με κάνεις να λιγοψυχώ, γιατί είμαι βαρεμένη η κακομοΐρα, και κατέεις πως οι βαρεμένες δε μ-πρέπει να λιγοψυχούνε, κι ανε γ-κρατώ και σερνικό, αυτάνα είνιε πλια λιγόψυχα".

Το πετρανάθεμα

Σε κάμποσες μέρες εγέννησενε η Χαδιαρέ κι έκαμε τρία πεντάμορφα ριφάκια. Εμεγαλώσανε τα ριφάκια, μα μια βολά απού

ήρθανε φίλοι του Γιωργιού, του μοναχογιού τσ' Αργυρένιας, πάει και παίρνει τὸ ἴνα και πάει το στο μαγαζί κι εγλεντίσα ν-το με τσοι φίλους του. Δεν εἶπενε αὐτόνο πράμα τση μάνας του κι ὄντεν ἐπήγγενε αὐτὴ να φέρει μέσα την αἶγα κι ἀναζήτηξενε το ρίφι ἀρχίνηξενε τσι φωνές:

“Ὄφου καεὶ καρδιά ν-του ἀπού μου το πήρενε. Ὄφου ἀπού να το ξεράσει αἷμα και χολή. Ὄφου, ὄφου ἴντα μου κάμανε”. Γραμμὴ ἐπήγγενε στου παπά και λέει του: “Γέροντα, ἐφάγασί μου το ρίφι μου τσι μευροκακομοίρας και θέλω τη γ-Κυριακὴ ν' ἀβιζιάρεις στην ἐκκλησία. Ὅποιος το πήρενε νά ῥθει να το πλερώσει γιατί ἀλιῶς, την ἀποσιάνω Κυριακὴ θα σηκώσει το πετρανάθεμα. Τη γ-Κυριακὴ ἀβιζιάρειν ο παπάς μα το Γιωργιό δεν ἐπίστευνε στ' ἀναθέματα και κιαεὶς ἄλος δεν ἐκάτεχενε που εὔρηκενε το κρέας ἀπού φάγανε με τσοι φίλους του και την ἀποσιάνω Κυριακὴ πάει η καλὴ σου Αργυρένια ἕνα γ-κοφίνι πέτρες στην οξώπορτα τσ' ἐκκλησίας και κάθε ἕνας αἰγού πέρνανε ἐπέτανε μια μ-πέτρα κι ἔλεγενε: **“Ἀνάθεμα νά εἶ ἀπού σου πήρενε το ρίφι σου”**. Αν εἶχα βρεθεὶ ἐδὰ και κιαεὶς να μη θέλει να βλαστημήξει, θελά τον ἀφοραθούνε γη πως εἶδενε γη πως κατέει για το ρίφι γι' αὐτό οὔλοι ἀναθεματίζανε. Ἀναθεμάτηξενε και το Γιωργιό, γιατί εἶπαμενε πως δεν ἐπίστευνε. Σε λίγες μέρες ὅμως ἀρρώστησενε το Γιωργιό και πέφτει του θανατὰ κι ἀρχινήσανε κι ἐμπέναςινε ψύλοι στ' ἀφχιά ν-του, κι ἀρχίνηξενε και να πιστεύει και στ' ἀναθέματα. Καλεὶ γιατί ἀπού λέτε το μ-παπά κι ἀρχινούνε τα δικιβάσματα και τα ευκέλαια και τα τρισάγια και σε μια οὐλιά καιρό το Γιωργιό ἐγίνηκενε γεράκι.

Ἐτσά ἴtone κι ἔτσα γίνηκενε, μα ἴντὰ ἴφταιγενε ἀπού ἀρρώστησε το Γιωργιό, κ' ἴντὰ ἴφταιγενε για να ξαρρωστήσει, ἐγὼ δε γκατέω πράμα περισσότερο.

Η γητεύτρα

Η γητεύτρα ἐκάτεχενε πολλές γηθχειές, μα αὐτὴ ἀπού ἐπολιοχρησιμοποῖανε ἴtone του θαρμού. Μεγάλο φόβο εἶχανε για το θαρμό μια βολά. Βέβαια ὅπχοιο πράμα ἴtone καλό ἴtone πλια ἐπικίντυνο πως μπορεὶ να θαρμιστεῖ και για να μπρολαύουνε το κακό ἐκρεμούσανε μια γαίδουροκεφαλή, γη ἕνα μ-πέταλο του μουλαριού,

γη μίαν ασκελετούρα, γη μια σκορδοκεφαλή. Ότι νάχαν αποθαμαστεί κιαείς πράμα για να μη ν-του θαρμίσει έπρεπε να φτύσει και να πει: “**φτου ν-του αθάρμιστά ν-του**” μα, α δεν εμπρολάβαινανε το κακό έπρεπε να πάνε στη γητεύτρα για να το θεραπεύσουνε. Η γητεύτρα έδενε στη μια γωνιά νιούς μαντηλιού λίγο - λίγο αλάτσι κιαπόης αν έπρεπε να γητέψει έχνος γή κοιτέλι, απού το πχαιάινανε κοντά τζη, έκανε το σημείο του σταυρού απάνω ν-του με το δεμένο αλάτσι την ώρα απού έλεγενε τη γηθχειά. Πρίχου αρχινίξει να λείι τη γηθχειά εμέτρανε με την απιθαμή τζη μίαν απόσταση στο μαντήλι, κι εμέτρα ν-τηνε κι απής ετέλειωνε και έλεγε πως εύριχνε μικρότερη την απόσταση, αν ύπαρχενε θαρμός. Μα απόδειξη πως ύπαρχενε θαρμός ήτονε κι αν είχα χαμουργιέται η γητεύτρα την ώρα απού εγήτευενε. Απής ετελείωνε η γηθχειά εσκορούσανε τ’ αλάτσι απάνω στο θαρμισμένο πράμα.

Εγώ κατέω πολλές γηθχειές μα θα γράψω επαγέ μόνο του θαρμού:

Η γητεύτρα

Στ’ όνομά σου Θέμου κι Αφέντη μου Χριστέ μου κι Άγιό μου Πνέμα κι Άγιο Παντελήμονα, πρώτε γιατρέ του κόσμου, απού

γιατρεύεις τσι πληγές και διασκορπάς τσοι πόνους.

Στσι εικοστέσσερις του Δεκεμβριού, αργά ο Χριστός γεννάται.

Ετουτ' η γι-ώρα κι εκείνη μια λογάται.

Εξεκίνησεν ο καημός, ο θαρμός, τση κακής μάνας ο γιός.

Στη στράτα απού έπχαινε τ' απάντηξεν ο Μιχαήλης Αρχάγγελος.

- Πού πάεις καημέ; Πού πάεις θαρμέ; Πού πάεις κατοποντισμέ,

Τση κακής μάνας υγιέ;

- Δε ν-τ' όρπιζα Μιχαήλη Αρχάγγελε πως θελα μ' απαντήξες, μα σα μ' απάντηξες, θα σου το μολοήσω:

Εφτά λειβάδια πέρπασα κι ούλα τα χόρτα ξέρανα.

Εδά πάω βουνά να ξεπατώσω, δεντρά να ξεριζώσω τση μάνας το μοναχογιό θα πάω να λαβώσω.

- Γιάειρε καημέ, γιάειρε θαρμέ, γιάειρε κατοποντισμέ, τση κακής μάνας υγιέ. Να πάεις κάτω στο γιαλό, κάτω στο περιγιάλι, να βρείς αρκούδι και κατσοχοίρι να τ' αρμέξεις να κάμεις τυρί κι αθοτύρι να φάεις.

Όσοι τό δαν εθαμάξα κι όσοι εφάγαν εποθάνα κι αλάργο από το δούλο του Θεού (.....) λέγεται τ' όνομα του θαρμισμένου.

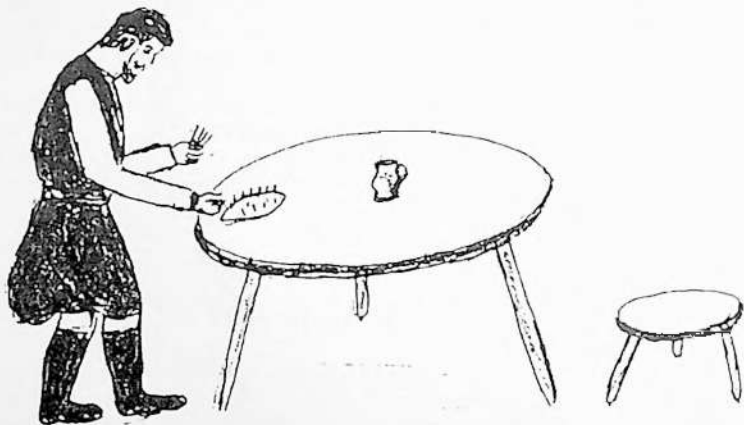
Είνιε ακόμης μόνο για το θαρμό, άλλες δυο-τρεις γηθχειές. Σαράντα τέσσερις διάφορες γηθχειές έχω γραμμένες και θατσι γράψω σε άλλο μου βιβλίό.

Το δεμένο αντρώνο (1)

Ο Σταβγιανός εκάτεχε να κάνει δερματικά. Οι γι-άλλοι βοσκοί, το γ-καιρό απού εροντεύουνται οι γι-αίγες τωνε γή τα ζά ν-τωνα εχωρίζανε τσοι τράους και τσοι κριγιούς απού τα θηλυκά έχνη, ότι νάχα θέλουνε να αρχηνίζουνε τη γέννα ταχιά σε ορισμένο γ-καιρό. Ο Σταυγιανός έδενε ν-τα σερνικά έχνη και έκανε ν-τα και δεν είχανε αμάθια να ξανοίξουνε τσι "γκόμενες". Μα εκάτεχεν αυτός να κάμει δερματικά και στ' αντρώνα κι έκανε ν-τα και δεν εμπορούσανε να κάμουνε κοπέλια.

Μια βολά ο Σταυγιανός εκάθεντονε στην άκρα του δρόμου για να ξεκουραστεί και σε μια ουλιά ώρα επέρασενε ένα αντρώνο δυο τριώ μερῶ στεφανωμένοι κι εσφιχταγκαλιάζουντανε κι

εγλυκοφιλιούντανε ούλη ν-την ώρα, μα αυτόνο δε ν-τον εκαλημερίσανε. Οργίστηκέ ν-τωνε απού δε ν-τον εκαλημερίσανε. Μπορεί και να των εξίλειφνε κι εφωτίσα ν-τον οι γι-εκατό διαόλοι να κάμει τωμ-παιδιώ δεματικά. Επήγενε το λοιπόσ και βρίχνει λουρί από προβέ μπροσταρότραου (το πιλιά αποτελεσματικό) και γράφει τα ονόματα του αντρώνου κ' είπνε και μερικά λόγια αιτού ήσανιε απαραίιτητα κιαπόής πάει και το δένει κύκλο στη ρίζα νιούσ δεντρού. Σε δυο τρεις μέρες όμως έφυγεν αυτόσ κι επήγενε τα ζα ν-του στο χειμαδιό κι έλειπνε τρεις μήνεσ και ώσπε να γιαείρει πράμα δεν εθυμάτονε. Το νεαρό αντρώνο όμως, δεν εμπόριε να κάμει κοπέλια. Δεν εκατέχανε ίντα των έφταιγενε. Επήγανε σε γιατρούσ, επήγανε σε μάγουσ, σκύψε πάρε διάολε τη διαφρορά. Εφύγανε στην Αθήνα κι εκάτοσανε κιάλασ εκειά μα πράμα δε τζ' οκρέλησνε.

Ο άνθρωπος κάνει μάγια βάνει τσίτες στο σκώτη

Ύστερα από κια δυο χρόνια, επέρνανε ο Σταυγιανός από κειά απού είχενε καρωμένα τα δεματικά κι εθυμήθηκέ ν-το και κατεβαίνει και λει το λουρί και θωρεί απάνω δυο σταλέσ αίμα. Αυτό πάει να πει πως το αντρώνο θελά χει δυο παιδιά καρωμένα νάχα λείπουνε τα δεματικά. Απής έλυσνε τα δεματικά ο γέροσ Σταβιανός αρχίνηξε ν-το

ανθρώπου κι έκανε γ-κοπέλια. Εκάνανε δεσιμάτα κι εκαρφώνανε τσίτες στο ακώτι για να βλάψουνε άλλους ανθρώπους.

(1) Αυτός που μου διηγήθηκε το παραπάνω περιστατικό το πίστευε. Εγώ δεν το πιστεύω.

Τα τελόνια

Τα παιδιά απόυ εποθαίνανε αβάφτιστα δεν επιτρέπανε οι παπάδες να θαυτούνε σε χριστιανικό νεκροταφείο και επιχαιάν τα οι κακομοιρηδες οι γι' ανθρώποι κι εκουκλώνα ν-τα αλιόργο σα γ-και τα έχνη. Τελόνια τα λέγανε και εκεία άτρου τα θάυτανε, ελέγανε πως τα γροικούσανε που και βολά κι εκλαίγανε και μέσα στο κλάημα ν-τωνε ελέγανε: **“Ανάθεμα τη μάνα και τη μαμή κι όσους κι αν ήσανιε κοντά και δε μου δόκανε ψυχή”**. Η μάνα απόυ έχανε παιδι αβάφτιστο, γη κι αν είχα μπιρμαθεί (να το κάμει δηλαδή ποθαμένο) εσήκωνε ένα μεγάλο αμάρτημα και πολλές, απόυ είχανε την ατυχία να χάσουνε αβάφτιστο παιδι, ετάσσοντανε σ' έναν Άγιο να πχαιίνουνε ώστε να ζιούνε ξυπόλυτες στην εορτή ν-του, γη και άλλο τάσιμο για να συχωρεθεί αυτή ν-τωνε η αμαρτία.

Δεν ήσανιε δα και σπάνιοι οι θανάτοι στα μικρά και πολλά επρολαυένανε κι εκφεύγανε αβάφτιστα. Δε θυμούμαι πολλές φραμελιές ν' αναθρέφουνε παιδιά και να μη θάψουνε μικρά, στα παιδικά μου χρόνια. Φυσικό το θεωρούσανε και όντεν έθαυτε κιανείς μικρό παιδι του λέγανε: **“Έχει κι ο Χάρος μοιράσι κι απόυ τα μικρά”**. Κι όμως οι πλια πολλές φραμελιές ήσανιε ετότες πολύτεκνες γιατί εγεννούσανε ώστε να το ν-το απαγορέψει η φύση. **“Ο Θεός τα μπέμπει”** ελέγανε.

Ετότες δεν ήσανιε εύκολα μουδέ τα γιατρικά, μουδέ οι γιατροί και οι κακοπορεμένοι, οι κακοποδομένοι και τα μικρά ήσανιε πολλά πίζιλοι. Γι' αυτό όσοι εγλυτώνανε ήσανιε γεροί.

Δε ν-τα καίσινε τα ζυγάλετρα

Το φωμί πάντοτες ήτονε το Α και το Ω στη ζωή των ανθρώπων και προ πάντως εδά παλιότερα. Έτοτεσιδά, ότι νάχα μ-πέσει απόυ τα

χέρια ν-του κιανιούς ένα γ-κομμάτι φωμί έσκυφτενε και τό'πχιανε με σεβασμό κι εφίλιε ν-το κι απόης έλεγενε: "Μπέφε το Θε' μου όπου το λείπουνται". Ετότες ελέγασινε πως όποιο σπίτι έχει λάδι και φωμί δεν είναι φτωχό και η καλύτερη ευκή ήτονε να πεις τ' άλλού: **"καλομοίρης να γενείς και το στάρι να πουλείς"**.

Ευλοημένα έχνη ήσανιε τα βούγια απόυ εβγάνανε το φωμί, και ευλοημένα σύνεργα ήσανιε τα ζυγάλετρα για τον ίδιο λόγο. Τα ζυγάλετρα ότι νάχαν αχριστευτούνε δε ν-τα καίγασινε, μόνο τα πηγαίνανε αλάργο κι αφίναςί ν-τα να σαπιθούνε. Όποιος θελά κάφει ζυγάλετρα, ταχύά στα ύστερά ν-του δεν έβγαινεν η ψυχή ν-του όξω απής θελα του θέσσουνε απάνω ν-του ζυγό γή αλέτρι.

Έλεγε' μου η μάνα μου πως ένας γέρος μια βολά εψυχομάχενε 27 μέρες κι εβασανίζεντονε ο μαυροκακομοίρης. Εγυρίσανέντονε και νεκρικά (όθε ν-τη δύση η κεφαλή ν-του) μα του κάκου. Δεν ήθελεν ο Θεός να τονε ξεκουράσει. Ευρέθηκε λε, εκείά μια γρε κατεχούσα και λέει τωνε: **"Ο Θεός κ η ψυχή μου α δεν έχει καημένα ζυγάλετρα και δε γ-ξεψυχά ο κακομοίρης όξω α ν-του θέσομεν απάνω ν-του ζυγό γη αλέτρι. Να πάτε κακορίζικα να φέρετε ζυγάλετρα να του βάλομενε γιατί είναι καημός καρδιάς, ο άτυχος του κόσμου, ετσά απόύ τωνε θωρούμενε και τυραννάται.**

Επήγενε γιατί απόύ λέτε έναν του κοπέλι κι έφερεν ένα ζυγό και μόλις του τον ακουμπήσανε ξεκουράστηκενε **"οριστικά και αμετάκλιτα"** απόύ λέσινε οι γραμματιζούμενοι.

Οι Δροσουλίτες

Εις το Φραγκοκάστέλλο, στα Σφακιά, εγίνηκενε μια βολά μια μεγάλη μάχη. Εσκοτωθήκασινε 1200 Τούρκοι και Έλληνες νέα παλικάρια. Οι δικόι μας ήσανιε ήρωες τση πατρίδας μας, μα και οι Τούρκοι ήσανιε ήρωες τό' ειδικής τωνε πατρίδας κι ας ήσανιε εμάς οχθροί μας. Άδικα και παράδικα εχαθήκασινε κι ετότες, όπως πάντα τα μανάδω ν-τα παιδιά. Μα δε γ-κατέω γω αν επήγανε οι Τουρκαλάδες στο μ-παράδεισο κι αν ευρίκανε "ουρή" γη ένα βουνό πιλάβι, απόύ των είπενε ο Μωρχαμέτης τωνε, μα κατέω πως κάθε χρόνο έρχουνται πιασμένοι χέρι - χέρι Τούρκοι κι Έλληνες οι φυχές τωνε στον τόπο και στην εποχή απόύ ετέλειώσανε τη ζωή ν-τωνε απάνω στον αθό τση νιότης. Σα τζοι καπνένιους αθρώπους τσοι

θωρεί κιανείς και σαλεύουνε. Μα πρέπει πως έχουνε παραξενιές και διοτροπίες. Όντε θα μασε κάμουνε την τιμή νά'ρθουνε, πρέπει να μη φουσά αέρας. Πρέπει να μην είναι συννεφιά. Πρέπει να μην τωνε σημάσει ζωντανός άνθρωπος πλια κοντά απού τα 250 μέτρα, γιατί αλλιώς αυτοί γη θα ξεφρανιστούνε, γη θ' αλαργάρουνε και πρέπει να μη τζοι δει ο ήλιος. Πρέπει ακόμης πως δε ν-των αρέσουνε οι γι-εξέληξες γιατί όλο και αραιώτερα μας έρχονται τα τελευταία χρόνια, απής εγινήκασινε χτίρια και δρόμοι στο Φραγκοκάστελλο.

Οι γι-απαράλυτοι

Όντε θ' ανοίξουνε ένα μπνήμα και ο νεκρός απού είναι από χρόνια ποθαμένος, α δεν είναι λυωσμένος, να κατείεις πως γη πολλά μιστά είχενε καρομένα, ο συχωρεμένος, γή πολλές αμαρτίες. Κατέμενε πως ο Άγιος Σπυριδωνας και άλλοι αγίοι δεν ελυώσανε, γιατί αγιάσανε, μα και όποιος έχει πολλές αμαρτίες "δε ν-τονε δέχεται η γη" και δε λυώνει. Αυτό τονε λέμενε απαράλυτο.

Ο πατπουός μου μου λεγενε πως είχανε θαμένο στο Βουβά στο Χριστού έναν άνθρωπο. Μα αυτός είχενε πολλές αμαρτίες καρομένες και είχενε σηκωμένο κι εφταπάπαδο. Ταχυά απού τον ανοίξανε το ν-τάφο για να βάλουνε άλλο νεκρά, αυτό τον εβρήκανε απαράλυτο. Σα ν-το ξύλο ήτονε κρυγιός και ντρέτος. Μόνο πως ήτονε μια ουλιά μαυρισμένος. Δρόμος ήτονε από κειά, γιατί επερνούσανε απού τα κάτω χωριά όποιοι επηγαίνανε στη χώρα τω Σφρακιώ. Ακουμπήσανέ ν-τονε το λοιπός στο ν-τοίχο τσ' εκκλησίας κι όποιος επέρνανε του συχώρανε κι απής του συχώρασεν ο κόσμος οϊγά - σίγα του συχώρασενε κι ο Θεός και με καιρό ελυωσενε.

Οι γι-αθρώποι, παλιότερα, εκαταριούντανε, σε όποιο εμισούσανε, να μη λιώσει, και πολλές βολές ελέγανε "απαράλυτο" όποιο εθέλανε να βλαστημήξουνε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

ΧΩΡΑΤΑΔΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

“Και Γαριβαλδηνό....”

Οι Παττακοί ήσαν μια από τις ιστορικότερες οικογένειες της Κρήτης. Αυτοί ήσαν παρακλάδι των Σκορδύληδων και δικιά ν-των παρακλάδια είναι άλλες ιστορικές οικογένειες. Ένας απόγονος των Παττακών, από εδώ εγράφοντο αλλιώς, έτυχε σε μια παρέα μια βολά μ' ένα Ζερβό. Την ώρα που κάθονταν στο τραπέζι λέει ο απόγονος των Παττακών στο Ζερβό: “Καπετά Ζερβέ, εγώ θέλω να με γράψεις πάλι Παττακό σα γ-και τοσι παλιούς μου”.

Ένα πιάτο με καλό ψάρι ήτονε στο τραπέζι και τό 'θελε ο Ζερβός μα δε ν-τό 'φτανε και λέει του απογόνου των Παττακών: “Σήμωσέ μου το ψάρι να το φάω κι εγώ θα σε γράψω α θέλεις και Γαριβαλδιανό.

“Αυτό να παραμερίσει”

Ένας γέρος από τα ψηλά χωριά, στα γεράματα ν-του εκατάληξε στα Χανιά. Τ' αυτοκίνητα όντεν επήγεν αυτός στα Χανιά ήσαν χιλιασμένα. Αυτός δεν εμπόριε να σαλεύει μα μούδε από τον έγνοιαζε αν αύτενε πράσινο γή κόκκινο. Μα κι αν αρχίνανε να περάσει το δρόμο με πράσινο, ώστε να πάει στη μέση του δρόμου τον έπχανε το κόκκινο, μα αυτός δεν είχε πρόβλημα.

Μια βολά ένας χωροφύλακας πάει και πχιάνει από τη χέρα το γέρο και λέει του:

- Παραμέρισε παππού να περάσει το λεωφορείο.

- Αυτό να παραμερίσει (είπε ο μπάρμπα Νικολής στο χωροφύλακα).

“Δαιμονική συνεργία”

Όντεν επρωτόρθανε τα τηλέφωνα τα βάλανε πρώτα στα μεγαλύτερα χωριά. Ήσανιε “καρβουντιστήρια” και είχανε την ίδια γραμμή 3 και 4 χωριά. Εκατέχαμεν εδά πχοιό χωριό έπρεπε ν’ απαντίσει στον ένα κουδουνισμό, πχοιό στσι δυο και πχοιό στσι τρεις. Είπαμε πως ήτονε μια η γραμμή κι αν επχιάνανε σ’ ούλα τα χωριά τσ’ ίδιας γραμμής τ’ ακουστικά, ούλοι επροικούσανε και όχι μόνο οι ενδιαφερομενοι. Για να καλέσεις ένα χωριό αιπού δεν ήτονε στην ίδια γραμμή με το δικό σου, έπρεπε να πάρεις το τριοτατικό γραφείο (Ταχυδρομεία - Τηλέγραφοι - Τελέφωνα) και, αν ήτονε εργάσιμη ώρα κι ευριχενντονε στο γραφείο ο υπάλληλος, σου ίδιτε το χωριό αιπού ήθελες, αλλιώς έπρεπε να περιμένεις την άλλη μέρα. Μα και αυτη η “εξυπηρέτηση” ήτονε προνόμιο είπαμε για τα μεγάλα χωριά, γιατί τα μικρά δεν είχανε τελέφωνα.

Μια βολά επήγγενε ένας γέρος από ένα μικρότερο χωριό σ’ ένα μεγαλύτερο κι επήγγε και εκειά αιπού είχανε το τελέφωνο, αιπού δεν είχανε ξαναθωρεμένο ετέθχοιο πράμα. Θωρεί έναν άνθρωπο κι εκράθχιενε στα χέρια ν-του έναν εργαλείο και εκουβέδιαζε με εκατάλαβενε πως δεν εκουβέδιαζε με τσ’ ανθρώπους αιπού ήσανιε κοντά και ρωτά: “Ίντα λέει εκείνος και τίνος το λέει;” Κι αιπής τού ‘πανε πως μιλεί από ‘πά σ’ έναν αλάργο χωριό εκτύπανε με τα δυο ν-του χέρια τσοι μερούς του κι έλεγε: “**Δαιμονική συνεργία!! Δαιμονική συνεργία!!**” Ίντα θελά λέει αν είχα δει τα κινήτά;

Η μουζουδωμένη πέτρα στη θέση του γγαλονομικού

Στη χιονίστρα ήμουνε εγώ μαντρατζής, ο Γιώργης ήτονε τυροκόμος, ο άλλος Γιώργης ήτονε γγαλονόμος και ο Θόδωρος γιδάρης. Αιπής αρμέξαμεν ούλα τα έχνη και τότες, όπως καθα μέρα, επράγαμεν το γιαούρτη, για χαύτομα, για μεσημέρι εγώ κι ο τυροκόμος επρώγαμε συχουμη μυζήθρα, μα ο γγαλονόμος κι ο γιδάρης επαιρνανε στο σακκούλι ν-τωνε το “γγαλονομικό” ν-τωνε για να το φάνε το μεσημέρι κοντά στη βοσκική ν-τωνε γιατί α δεν είχαν ενίνε κοντά εμπόριε να μπούνε τα έχνη στην εξημιά. Γγαλονομικό

ήτونه ένα μικρό αθοτυράκι απού το σιαζεν ο τυροκόμος κάθε βράδυ και τό πρωί έπαιρνε ο κάθε γγαλονόμος το μισό στο σακκούλι ν-του και τοι πλιά βολές, περίτου στη γ-κατοχή, το τρώγανε δίχως ιρωμί.

Εκείνη την ημέρα έβαλεν ο Θόδωρος το γγαλονομικό στο σακκούλι ν-του μέσα σ' ένα μεγάλο κοσερβόκουτο. Άφηκε ν-το σακκούλι ντου για μια στιγμή μέσα κι αυτός εβγήκεν όξω απού είχενε δουλειά. Εκείνη δα η στιγμή εδίκηξενε το ν-τυροκόμο να βγάλει απού το σακκούλι του Θοδώρου το γγαλονομικό και να βάλει στο κοσερβόκουτο μια μουζουδωμένη πέτρα απού τη λαβετζιάστρα. Μπαίνει ο Θόδωρος μέσα, παίρνει το σακκούλι ν-του βιαστικά κι εγλάκανε κάτω για να μη μπρολάβουνε οι γι-αίγες να πάνε στην εζημιά. Απής απομακρύθηκεν όσια κάτω, προβέρνει ο τυροκόμος και φωνιάζει του: **“Ε, Θόδωρε, να μου τηνε γιαείρης τη μουζουδωμένη πέτρα γιατί θέλω να τηνε βάλω πάλι εκείά απού τ’ονε.**

Επήγεν ο Θόδωρος κι έβοσκενε τσ' αίγες μα το πρόσαργο απής τσ' έκαμεν όσια πάνω για να κάμωμε και τη βραδυνή αρμεγιά, τσ' αφήνει κι έρχεται στο μιτάτο και μόλις εμπήκε μέσα τραβά ένα μαχαίρι απού τη μέση ν-του και κάνει δυο στη μέση το μεγαλύτερο αθούτυρο και καθίζει και τον έτρωε. Ήτونه κι απού επείνανε μα ήτونه κι απού ήθελε να εκδικηθεί για το άνοστο αστειό απού τού 'χανε καρωμένο. Εγώ επήγα κι έκατσα απού την άλλη μεριά τ' αθοτύρο κι έτρωγα, κι έλεγα: **“Ο λύκος χαίρεται στην ανεμοζάλη”,** αστυευόμενος.

Ο τυροκόμος, ξαπλωμένος στη μ-πεζούλα, απάνω στσι αστοιβίδες του απού τσ' είχενε για στρωμάτσο, εξεραίνεντονε κι αυτός στα γέλια.

Χολιάσματα

Εδά πολλές βολές γροικούμενε πως ένας, γή και πολλοί μαζί, κάνουνε Απεργία πείνας. Αυτό το κάνει για να τ’ονε προσέξουνε και για να του δώσουνε πράμα που αυτός χαντά πως το δικαιάται. Χαντούνε δα πως κι αυτό είναι μόδα τω γ-καιρώ. Μα απεργία πείνας εγίνεντονε απ' όντεν αρχινήσανε οι γι-αθρώπιοι να κάνουνε κοπέλια, μόνο πως στα κοπέλια δεν εβάστανε για πολύ και μόνο πως στα κοπέλια το λέμενε χόλιασμα.

Στα δύσκολα χρόνια εχολιούσανε κι ότι νάχα ν-τωνε φαίνεταί λίγο το φαητό στο πχιάτο ν-τωνε μα ότι νάχα ν-τωνε βάλουνε οι

κακομοίρηδες οι γονιοί ν-τωνε μερικές κουταλές απού το δικό ν-τωνε πχιάτο, έσπανε η γι-απεργία. Μα ακόμη ότι νάχα μ-πάρουνε ένα μ-πατελονάκι του νιούς αδερφακιού, εχόλιανε τάλλο γιατ' ήθελενε κι αυτό πατελονάκι.

*"Εγώ σας είπα πως δε θα ξαναφάω φραητό,
α δε μου πάρετε πατελονάκι, μα όποιος κι α φάει
εκείνη τη μερίδα, θά 'ναι ντίμπις λίγο ν-του"*

Έτσιεδα εχόλιασενε ένα γ-κοπελάκι όντεν επήρανε πατελονάκι τ' αδερφακιού ν-του κι έκαμενε "σοβαρές δηλώσεις". "Εγώ δε γ-ξανατρώγω φραητό α δε μου πάρετε κιεμένα πατελώνι".

Όντεν έβανεν η μάνα του κοπελιού το φραητό στα πχιάτα επχιαινε νιούς - νιούς το δικό ν-του πχιάτο. Τελευταία έβαλε και του χολιασμένου το πχιάτο και τό βαλε στη θέση απού τού βανε το πχιάτο του κάθε φορά με τη βεβαιότητα πως δε θ ααργήσει να σπάσει η απεργία του κοπελιού.

Το κοπέλι, απού τη θέση του χολιασμένου, επαρακλούθχιενε ούλη

τη γ-κίνηση κ' είδενε κι εκατάλαβε πχιοό είναι το δικό του πχιάτο και ύστερα απού τσι δήλωσες έκαμε και παρατήρησες: "Εγώ (τωνα λέει) σας είπα πως δε γ-ξανατρώγω, α δε μου πάρετε κι εμένα πατελόνη, μα ότίνος κι α ν-το δώσετε το φαητό απού είναι σ' εκείνο ν-το πχιάτο είναι πολλά λίγω ν-του.

Ο πρίτζιπας και ο Ζερβός

Δύσκολο είναι να γεννηθεί κιαείς πρίτζιπας, μα ό πχιοος είχανε αυτή τη ν-τύχη ευρέθηκενε πολλά τυχερός γιατί άλλοι του δουλεύουνε κι αυτός γυρίζε σα ν-του παπά το σκύλο. Τη μιά επά και την άλλη εκεί.

Όντεν ήτονε στα λανιά ο πρίτζιπας εσκέφτηκενε μια βολά να πάει κι όθεν τα Σφακιά, γιατί πολλά είχανε ακουστά για τσοι Σφακιανούς κ' ήθελε να τσοι γνωρίσει απο κοντά και να φάει και κισμιά μζιθρόφτα, γιατί πρέπει πως ήτονε ο συχωρεμένος μια ουλιά λιχούτης.

Επήγε στα Σφακιά. Εκάμασι ν-του καλή αποδοχή οι Σφακιανοί και λένε κιάλας πως εκαμαρώνανε τη λεβεδγιά ν-του οι Σφακιανοί κι ένας τωνα ακούστηκε να λέει στο διπλανό ν-του: "Γιαε μωρέ τη μάνας ο γιος μια λεβεδγιά την έει! Για ξάνοιξε κορμί! Για ξάνοιξε μουστάκι! Ε, παιδιά Θεμου αν είναι και καλόσειρος;"

Δε γ-κατέω γώ αν είναι αλήθεια το παραπάνω. Το παρακάτω όμως, μου έπανε πως είναι αλήθεια και το πιστεύω γιατί, άλα είναι τα παράξενα.

Απής εφάγανε κ' ήπχιανε κ' είπανε και καμπύσα ριζίτικα, για να διασκεδάσουνε την "αυτού υψηλότητα", αυτός εθέλησε να δει και τσι δημόσιες υπηρεσίες και μπαίνει στο τελονείο. Τελόνης ήτονε ένας Ζερβός, πολλά έξυπνος μα αγράμματος. Για να δει εδά η "αυτού υψηλότητα" αν είναι μορφωμένος ο τελόνης του λέει:

- Ξέρεις κύριε τελόνη που είναι η Ρουμανία; (επιερίμενεν εδά μιαν απάντηση μα ήρθενε μιανερώτηση)

- Ξέρεις εσύ Υψηλότατε πού είναι η Χιλιμουδού; (τού πενε ο Ζερβός απού ήτονε τελόνης).

- Όχι δεν ξέρω (είπε ο πρίτζιπας κι εχάντανε πως επασσίσανε μα ο Ζερβός εσυνέχισε).

- Εγώ Υψηλώτατε δεν την έχω τη Ρουμανία στο βασίλειο μου και δε μπειράζει απού δε ν-τηνε κατέω, μα του λόγου σου έπρεπε να κατέεις τη Χιλιμουδού, γιατί είναι στο βασίλειό σου.

Ο γέρο Θοδωρούλης

Ο Θοδωρούλης, ο παιππούς τω γ-ζακουσιώ Βαρδινογιάννηδω απού τη μάννα ν-τωνε, ήτονε απού τ' Ασφέντου τω Σφακιώ κι από κειά έφυγε κι επήγε στο Γεράνι του Ρεθέμους σε προχωρημένη ηλικία.

Μεταφορές έκανε γ-και ο γέρο Θοδωρούλης πρίχου φύγει απού τ' Ασφέντου κι ανακατεύεντονε και με το εμπόριο, σα γ-και τιά' υπογόνους του, μα αυτός δεν ανακατεύεντονε με παπώρια και πετρελαία, μόνο είχε δυο μουλάρια και εμεταχειρίζοντονε τυριά και λάδια και μέλια και τά πχαινε Χανιά και Ρέθεμος.

Μια βολά εφούρτωσε δυο μουλάρια τυριά για να το πάει στα Χανιά να το πουλήσει. Στον Αποκόρωνα, όπου εβραδυάστηκε εξεφόρτωσε τα μουλάρια κι έδεσέ ν-τα σε μια καλαμέ να βόσκουνται κι αυτός εξάπλωσε να κοιμηθεί. Όπως όμως ήτονε κουρασμένος εβροκοιμήθηκε, μα όντεν έγνωσε είδε πως τού' χανε παρμενα και τα τυριά και τα μουλάρια. Πάει λοιπός στο Βάμο και βρίχνει τον αξιωματικό τω ζαφτηγέδω και εκατάγγειλε τη γ-κλεισιά απου του κάμασι μα αυτός του λέει:

- Γιάντα μωρέ γκισούρη εκοιμήθηκες και σε κλέψανε;

- Εγώ εκοιμήθηκα γιατί εχάντονε πως δε γ-κοιμάσαι εσύ (είπε ο Θοδωρούλης). Θέλοντας να πεί πως αν εκινιούντανε περισσότεροι ο: ζαφτηγέδες, θελα κινιούνται λιγότερο ο: κλέφτες.

Μιαν άλλη βολά ο Θοδωρούλης ήθελε να μεταφέρνει λάδι να το πουλεί στο Ρέθεμος. Ήθελε να ιχιάσει ένα ν-Τούρκο μουσερή μια εσκέφτηκε να τονε "καλουργήσει" πρωτήτερα. Πάει γιατ' απού λέει: ται πρώτες βολές καθαρό λάδι. Λέει του ο αγός να πάει να το ζυγιάσουνε, μα αυτός του λέει "Εγώ υπολογίζω πάνω κάτω πόσο είναι το λάδι μα το καντάρι δε ν-το καλογνωρίζω. Εγώ επήγα σι: χατζιλίκι, κιανιούς δεν κλέφτω και δε σκέφτομαι και πως κιανείς θα μου κλέψει. Ζυγιάσέ το αγύ μου κι ότι μου πεις εκείνο δά' ναι. Εσύ θα το ζυγιάζεις, εγώ θα το φκαιρέζω. Απής επήγε δυο - τρεις βολές με καθαρό λάδι, άρχηξεν άλλη ταχτική. Έβανε στ' ασκί 5-6 οκάδες λάδι από το χωριό κι όντεν ήτονε απ' όξω στο Ρέθεμος, τ' απογέμιζενε θάλασσα κι έπχαινε ν-τα του αγά κι εζύγιαζέ ν-τα χωριά να ξανοίγει ο Θοδωρούλης. Ο αγός κάθε βολά επλήρωνε 5-6 οκάδες λιγότερο λάδι απ' ότι έγγραφενε το καντάρι κι εχάντανε πως έκλεφτενε το Θοδωρούλη.

Απής ετελείωσενε το συναλλίκι ν-τωνε είδε μια βολά ένα

Αφενδιώτη, ο αγάς και τον ερώτανε ίντι κάνει ο Θωδωρούλης κ' ύστερα του λέει: "Παράξενο μου φαίνεται πως τα βγάνει πέρα. Αυτός δε γ-ξανόγει καθόλου εκείά απού ζυγιάζουνε το λάδι απού πουλεί. Αλήθεια είναι πως τού 'φαγα καρπόσο λάδι, μα δε φταίω γω". Αφ'τά απού έλεγεν, ο αγάς εφτάξανε οτ' αρχιά του Θωδωρούλη κι εμίνυσε ν-του και αυτός πως όντε θ' ανοίξει τσι ντίνες του το νερό θα πάει εκείά απού ήτνε και πρωτότερα (στη θάλασσα δηλαδή).

Τορί είχενε παωμένο στο Ρέθεμνος μια βολά ο γερο Θωδωρούλης μα εκάτεχενε πως μέσα είχε το τυρί σκουλήκους. Εύρηκεν ένα ν-Τούρκο τυρέμπορα και μούδε δε ν-τούκαμε πολύ παζάρι, μόνο όμως απού τού 'κανε ν-το βιαστικό. Ογλήγορα αγά μου γιατί θα πορήσει τ' ασκέρι και δε θα μ' αφήσει να κάμω τη δουλειά μου. Ο Θωδωρούλης εκάτεχε πως ο αγάς ασκέρι κατέι το ν-τούρκο υτρατό μα αυτός (ασκέρι = πολύ πράμα), εκαταλάβεινε τσοι σκουλήκους του τυριού και ήθελε να πει πως α μ-πορίσουνε οι σκουλήκοι θα του χαλάσουνε τη δουλειά μα τό λεγεν αλληγορικά.

Μια χηρουλιά καλοστεκούμενη και γυαλιωτερή ειπήγε μια βολά κ ηύρηκενε το Θωδωρούλη για να τση σκαίρει τ' αρπέλι. Ίζη. Αυτός μπλεϊό ήτνε μεστωμένος και λέει τση: "Ο Θεός το κατέι πως ήθελα γώ να σου φανώ χρήσιμος, μα δε μπορώ ο κακομοίρης". Το πράμα μου άφηκα κι ερήμαξενε" και πώς να γκίξω" στο ξένο μ "μ-πράμα" Κοπέλινα να βρεις απού αυτάνα μπορούνε να σ' ευχαριστήσουνε".

Μιγορεί και να κατάλαβεν η χηρουλιά ίντα 'θελε να τση πει ο Θωδωρούλης.

"Να λυυσιάξω να φάω εκείνο απού κουνώ..."

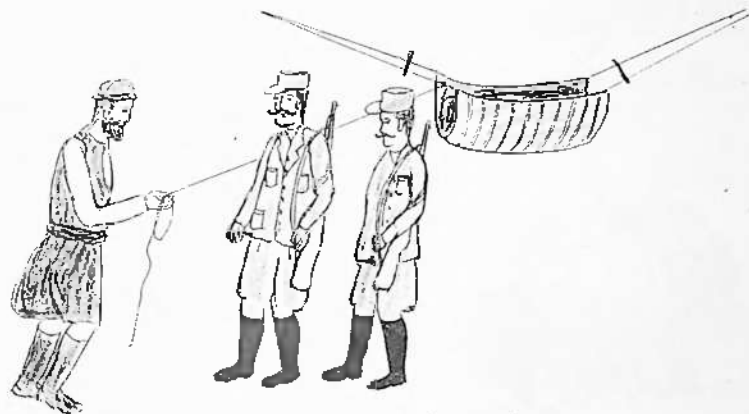
Ήγονε μια βολά ένας άθρωπιτος απού είχενε στο αίμα ν-του τη γ-λειριά. Οζά, βούγια, χοίρους, όρθες, μα και άχρηστα πράματα, ότι έπεφτε στα χέρια ντου κι εμπαντίδωνε, το θεώριενε υποχρέωση ν-του να το κλέψει. Είχε ν-το δα και σε τιμή ν-του κι έλεγε: "Εγώ δε ν-το χώνω, δε ντ' αποκολώνω. Κλέφτης είμαι ούλα τα κλέφτω. Μόνο τραπεζορί και καμήλα δεν έκλεψα ακόμης." Πάρα πολλές κλεψιές έκανε μα ακόμης για πλια πολλές των αφορούντανε.

Μια βολά είχενε κλεμένο έναν οζώ κι αφοραθήκασί ν-τωνε κι εμπέψασί ν-του τ' απόσπασμα να τον' ερεμνήσει, μα να δείτε σεις πως τα κατάφερε να τσ' αποστραβώσει.

Εκείνο το γ-καιρό είχενε βυζανάρικο παιδί και τού 'χανε κούνια. Η

γυναίκα ν-του με το μωρό έλειπε. Αυτός είδεν απ' αλάργο τσοι χωροφυλάκες γιατί το σπίτι ν-του ήτονε σε καρφαλάκι, κι εκατάλαβε πως πάνε να τον ερεμνήσουνε. Ράσει, γιατί' απού λέτε και βάνει το κλεμένο κρέας στη γ-κούνια κι αυτός αρχίνηξε και το κούνιενε, όπως ήτονε σκεπασμένο με τα μουρουδιακά ρούχα. Φτάνουνε οι χωροφυλάκοι και του λένε:

- Συγγνώμη μπάρμπα, εχθές βράδυ εχάθηκε ένα πρόβατο και σας ενοχοποιήσανε και μας εστείλανε να κάνομε έρευνα στο σπίτι σας. Εμείς διαταγές εκτελούμε, μη μας παραξηγήσετε.

Να λυσιιάξω να φάω εκείνο απού κουνώ ανε γκατέω έργο γή βουλή

- Να κάμετε καλόπαιδα, γίαντα να μη γ-κάμετε; Κι εμένα μου καλοφαινετε, για θα δειτε κι εσεις κι ο κόσμος πως κάθε τόσο μ' αδικομπλέκουνε, απού να λυσιιάξω να φάω εκείνο απού κουνώ ανε γ-κατέω έργο γή βουλή γι' αυτή τη γ-κλεψιά. Θωρείτε εσεις πως αδικομπλέκουνε τσοι φιλήσυχους αθρώπους;

Οι χωροφυλάκοι εχαντούσανε πως εκούνιε το μωρό ν-του μα αυτός εκατέχε πως εκούνιε το κλεμένο κρέας. Ο αποσπάσματάρχης όντεν εφεύγανε του ζήτηξε συγγνώμη για την ενόχληση, μα αυτός ετοίμασε ν-το κρέας να το ψήσει νοικοκυρικά απής εφεύγανε οι χωροφυλάκοι.

Το μουζούδωμα στο μιτάτο

Στο μιτάτο 4-5 άνθρωποι εκάνανε σε μια κορφή τέσσερις μήνες, μπορεί και χιλιόμετρα αλάργο απού τα χωριά κι άνθρωπο δεν εθωρούσανε όξω ο νιείς τον άλο ντωνε. Μούδε ψωμί δεν ετρώγανε μούδε μαγερεμένο φαητό μόνο γάλα, γιαούρτη και μυζήθρα πρωί και βράδυ, και ούλες τσι μέρες του Θεού. Είχανε ανάγκη κι αυτοί να διασκεδάσουνε μα πού τέθχοια τύχη; Για να γελάσουνε κι αυτοί μπάρε μου μια ουλιά εκάνανε κι ελέγανε αστεία, σαν αυτό απού θα σασε διγηθώ.

Γεύμα στο μιτάτο από το τεσσαραύτικο γιαουρτοτοσίκαλο

Μιαν αργαδινή ο γιδάρης (απού έβοσκε τζ' εγγαλόγες) και ο γγαλονόμος (απού έβοσκε τα έγγαλα οζά) μόλις αρμέξανε κι εφάγανε το γιαούρτη εκοιμηθήκανε μια ουλιά, ώστε να βγεί και η μυζήθρα να τσοι γνώσει ο μαντρατζής να σηκωθούνε να φάνε και μυζήθρα. Ο τυροκόμος και ο μαντρατζής αυτοί δεν εμπορούσανε να κοιμηθούνε γιατί έπρεπε να σχιάξουνε το τυρί.

Την ώρα απού εκοιμούντανε ο γιδάρης και ο γγαλονόμος, πάει ο

τυροκόμος και τριβει τα χέρια ν-του στο καζάνι κι απόης πάει και μουζουδώνει τσοι καλά - καλά. Όντεν τρώει κιαείς γαλιτερό βαροκοιμάται και δε γνώθει εύκολα. Απίης εγίνηκεν η μυζήθρα εγνώσανε τσοι μουζουδωμένους για να φράνε τη σύχουμη (ζεστή μυζήθρα που έχει ακόμη χουμά). Καθ' ένας τανε εκάθιζε σε μια πέτρα και ετρώγανε ούλοι απού το ίδιο πχιάτο και απού το θέτανε στο μ-πάτο του μιτάτου. Μόλις εκάτσανε αρχινήσανε ούλοι κι εγελοούσανε. Ο κάθε μουζουδωμένος εγέλανε απού εθώριε τον άλλο μουζουδωμένο μα δεν εθώριε αυτός τα δικά ν-του μούτρα. Μα μια βολά λέει ο ένας μουζουδωμένος τ' αλλού:

- Κατέεις μωρέ γιάντα γελοούμενε; Ολομούζουδο σ' έχουνε κακομοίρη.

- Δε ν-το κάτεχα γω πως μ' έχουνε ολομούζουδο μα γέλουνε γω για σένα κι εσύ για μένα, μα οι γι-άλλοι και για τσοι δυό μας.

“Άλλοι έχουνε τσι λίρες, κι άλλοι έχουνε τσι ψείρες”

Μια βολά είχασινε καραμέλες απού ήσανιε τυλιμένες σ' ένα αλαφρό χαρτάκι. Το χαρτάκι έγγραφενε μια μαντινάδα κι εμείς τσ' εκατέχαμενε μαντινάδες κι όι καραμέλες. Επήγενες στου μπακάλη κι ελεγές του “Δώσμου μισή οκά μαντινάδες”. Η λέξη καραμέλα μας εφραίνεντνε “ελληνικούρα”.

Την ίδια εποχή απού ελέγαμενε τσι καραμέλες μαντινάδες ήτονε μεγάλη φτώχεια στο γ-κόσμο κι αυτή η καταραμένη, η φτώχεια όπου είναι, έχει κοντά και το επιτελείο τζη. Πείνα, εγδυμιά, ξυπολυσχιά, ψείρες, μουρμουρισιώνας και πού να σας τα λέω. Οι ψείρες προ πάντω εκάνανε “παρέλαση”.

Μια βολά ήτονε στο καφενείο του χωριού ένας εργολάβος με μεγάλη κοιλιά και χοντρό πορτοφόρι. Στα καλά καθούμενα θωρεί ένα μαντιναδόχαρτο απού ήτονε χάμες κι εκούνησενε και καλοξανοίγει και θωρεί πως απάνω στο αλαφρό μαντιναδόχαρτο ήτονε “Επιβάτισσα” μια ψειρούκλα. Φωνιάζει λοιπός του καφετζή και λέει του:

- Γέρο Μανούσο, έλα, ξάνοιξε ίντα ναι απάνω στο μαντιναδόχαρτο και τσ' καμενα κουνήσει.

Έρχεται ο γέρο Μανούσος, σκύφτει και πχιάνει το χαρτάκι, γιατί δεν εκαλόφεγκε, κι απίς είδνε τη μ-ψείρα γυρίζε και λέει του εργολάβου:

- **Ε, ίντα να σου πώ; Άλλοι έχουνε τσι λίρες, κι άλλοι έχουνε τσι ψείρες.**

Δεν ήτονε υποχρεωτικά η ψείρα αυτή του καφετζή. Μπορεί νά πεσνε κι από κιανένα πελάτη.

“Εγώ δεν έκαμα λάθος...”

Ένας ταχυδρόμος έκανε την πορεία του στογ-Καλλικράτη. Όταν έδωκεν του προέδρου τση κοινότητας την υπηρεσιακή αλληλογραφία του λέει:

- **Ορίστε κύριε Πρόεδρε την αλληλογραφία σου.**

- **Α δε γ-κάνεις λάθος.** (Είπε ο πρόεδρος, πως μπορεί τάχα να μην άξιζε να τονε πεί κύριο).

- **Εγώ δεν έκαμα λάθος. Αν υπάρχει λάθος το κάμανε αυτοί απού σε ψηφίσσανε** (είπε ο ταχυδρόμος).

“Έτζε μ-ποτσαίνω το λοιπός”

Σα ν-τα πλια πολλά αντρώνα, ο Αντρουλής με την Εργηνούσσα είχασινε και τα καυγαδάκια ν-τωνε και τσοι καλές τωνε στιγμές. Τι μια δεν εμιλιούντανε και την άλλη εφιλιούντανε. Μα είναι και η παντέρμη η φτώχεια. Καλά το λέει η παροιμία “**όπου φτώχεια και μουργούρα**”. Όπχοις την έβγαλεν αυτή τη μ-παροιμία, κι έξυπνος πρέπει νά ‘τονε, μα κι από δικό ν-του θα κάτεχενε κι αυτός ο μαυροκακομοίρης. Όταν ήθελενε ο Αντρουλής να πάρει μια βράκα ήθελενε κ’ η γι-Εργηνούσσα να πάρει φουστάνη. Τα λεφτά δεν εδικούσανε και για τσοι δυο κι εσυνορίζουντανε τίνος το θέλημα θελα γενεί. Όταν ήθελενε ο Αντρουλής στιβάνια, ήθελενε κ’ η γι-Εργηνούσσα παπούτσια και πάλι τα ίδια μας. Όταν ήθελενε ο Αντρουλής να πάνε σσοι χοχλιούς από το γ-κάμπο, ήθελενε η γι-Εργηνούσσα να πάνε απού το βουνό. Ίντα θέλεις κ’ ίντα γυρεύεις; δεν έσμιξενε τ’ άστρο ν-τωνε αυτινώ των αθρώπω. Εκάμισινε και

κοπέλια "δέκα και ένα" σα ν-το Ζαχαρία με την Ατζουλίνα και μη ν-τα ρωτάται τα πάθη και τα βάλη ν-τωνε ώστε να τά ξετσουίσουνε.

- Ε, πύθανε μπλειό να ξεκουραστείς κι εσύ κι εγώ.

- Ε τζε μ-ποσαίνω το λοιπός. Πεισματικό σου τζε μ-ποσαίνω.

Τα παιδιά ν-τωνε δεν εζηλεύανε στη ζωή απού επερνούσανε οι γονιοί ν-τωνε και ένα - ένα απού εμεγάλωνε άνοιγε τα φτερουγάκια ν-του κι έβιδε ν-των αμαθιχί ν-του και στην υστεριά επαμείνανε τα δυο γεροντάκια και εσυνεχίσανε το ταχτικό ν-τωνε πρόγραμμα να μαλώνουνε και να φιλεύνε και Άγιος ο Θεός.

Τα χρόνια επερνούσανε, τα γεραθχειά ήρθανε. Η γι-Εργηνούσσα εσέρνετων εκείνη καλούτσικα, μα ο Αντρουλής λα, ήτανε ο πεντακακομοίρης ντίμπις κατραμαρισμένος. Όλο και τον εγροίκας: "Πονούνε με οι πλευρές μου", "Πονούνε με τα νεφρά μου", "πονούνε τα σκώθχια μου, δεν έχω γερό γ-κομμάτι". Επέσανε 'δα και τ' αντάδγια ν-του κι εμιλιενε τσεβδά τον ύστερο καιρό. "Να ποτσάνω σέλει, ζε βραζιάζομαι!" Μα η γι-Εργηνούσσα εβραγίεστησε να γροικά αυτό το "τροπάριο". "Να ποτσάνω σέλει", "Να ποτσάνω σέλει" και μια βολά γυρίζε και του λέει: "Επόθανε το λοιπός μπλειό, να γλυτώσεις και συ και να γλυτώσω κι εγώ από σένα".

Του Αντρουλή σα ντ' αστροπελέκι τού 'ρθενη αυτή η φράση και γυρίζε και λέει τ' Εργηνούσσας: "Ε τζε μ-ποσαίνω το λοιπός, τζε μ-ποσαίνω. Πισματικό σου τζε μ-ποσαίνω".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄

ΓΙΑ ΝΑ ΓΕΛΑΣΟΜΕΝΕ

Εκάτεε νε πως θα τσ' απαντήξει η χολέρια

Μιαν ομορφοκοπελιά επήγε γ-κι απείριασε τ' αμπέλι ν-τωνε. Όντεν εγιάερνε, όπως ήσανε γεράτα τα μούτρα τζη απείρια τσ' απαντήχνει ένας κοπελιάρης απού εσουρώνανε τα σάλια ν-του εκειά απού εθώριενε την ομορφιά τζη και λέει τση:

- Όφου να μη ν-το κατέω πως θα μ' απαντήξεις επά να κρατώ ένα γ-καρφιχτάκι να σου το δώσω για να δεις πως είνιε δα τα μούτρα σου (Εσκέφτηκεν αυτός να χωρατέψει το κοπελιδάκι και δε γ-κατέεις εσύ ωσε που εμπόριε να φτάξει ο χωρατάς, εκειά στη μοναξιά) Μα το κεπελιδάκι, δεν ήτονε μόνο όμορφο με ήτονε και φρόνημο κι έξυτινο και λέει του κοπελιάρη:

- Εκάτεχά το γω πως θα μ' απαντήξει η χολέρια και γι αυτό απειριάστηκα για να μη με πχιάσσουνε τα μικρόβια.

Ο Έλληνας έκαμε χοντρά ν-του μέσα στο τζαμί

Τρεις Εβραίοι ευρήκανε μια βολά έναν Έλληνα και τού 'πανε πως ανε ν-τα καταφέρει να πάει να κάμει χοντρά ν-του στο τάδε τζαμί θα του δώσουνε τρεις χιλιάδες λίρες. Λέει τωνε κι αυτός να πάνε να τσι μονομεριούνε μα η δουλειά αποστανεδά είναι ημισή γινωμένη.

Πάει το λοιπός όντεν εκάνανε οι Τούρκοι το ντοά ν-τωνε και μπαίνει στην ανάμεσάδα ν-τωνε κι έκανε γ-κι αυτός το "ντοά" ν-του. Σε μια στιγμή αρχινά κι εφώνιαζε: "Δοξασμένο να είναι το όνομά σου παντοδύναμε Αλλάχ. Δοξασμένο να είναι και τ' όνομα του προφήτη σου του Μωρχαμέτη κι αμολέρνει τα χοντρά ν-του κι ως ακούστηκεν η βρώμα πρίχου να προλάβουνε να τονε πνήξουνε αρχινά πάλι κι εφώνιαζε: "Ένα μήνα έχω να ενεργηθώ. Επήγα σ' ούλους μας τσ' Αγίους, επαρακάλεσα το Θεό μας, επήγα σ' ούλους τσοι γιατρούς, επήγα σ' ούλους τσοι μάγους, επήγα και στο Βούιδα και στο

Βράχμανη μα ούλοι είνιε τσολπάδες Δόξα και τιμή στον Αλάχ και στο Μωρχαμέτη απού εκάμανε το θάμασμα κι εσωσανέ με. Αυτός είναι μένα ο σωτήρας μου. Δόξα να έχει ο Αλάχ!!

Αρέσως τον εκαθαρίσανε κι αναβαστούσανέ ν-τονε δυο και τρεις κι ούλοι εφωνιάζανε: "Θάμασμα, θάμασμα..." Κι εδούλειφενε τσι λίρες.

Επόνεσεν ο μπακάλης

Μπορεί και να χαντάτε πως αυτό απού λένε φεμινισμό, για ίσια δικαιώματα δηλαδή τω γυναικώ, είναι καινούριο μα δεν είναι καθόλου καινούριο. Απού παλιά εχαλούσανε το γ-κόσμο για ίσια δικαιώματα οι γυναίκες και μια βολά εκαταφέρανε κι αποφασίστηκε να πονέζει στη γένα όπχοιος γονέος τονε βρεί ο κλήρος. Τη μια εύριχεν ο κλήρος το μπατέρα και την άλλη τη μητέρα. Μια βολά τραβούνε το γ-κλήρο και βγαίνει να πονέσει ο πατέρας μα δεν επόνεσε αυτός απού εχαντούσανε πως είναι ο πατέρας, μόνο επόνεσεν ο μπακάλης. Μιαν άλλη βολά πάλι απού ο κλήρος εβγήκε για να πονέσει ο πατέρας, δεν επόνεσε ο άντρας τση γυναίκα, μόνο επόνεσεν ο ταχυδρόμος. Ετυχασινε ακόμησ κι α δυο τρεις ετέθχεσιδά περικτώσες κι εζητήσανε ύστερα οι γι-ιδιες οι γυναίκες κι εξαναγιαείρανε τα πράματα όπως ήσανε από πρωτύτερα.

Κρίμα τα βούγια να ξαργιούνε

Ο Σταυρήσ διάλοσον επολιόπχιαινεν αυτός στη χώρα και δεν εκάτεχε να ξεσείρει. Έλεγε πως ούλοι οι δρόμοι μοιάζουνε, κι ούλα τα σπύχια μοιάζουνε και δεν εγνώριζε το ν-τόπο απού ήτονε περασμένος τη μ-πρωτύτερη στιγμή. Δεν εκάτεεν εδά μουδε γράμματα κι ούλοι την ώρα ερώτανε τσοι περάτες για να τ' ορμινείφουνε το ν-τόπο απού ήθελε να πάει.

Μια βολά απού επήγε, γιατί είχενε δικαστήριο, ήθελε με την ευκαιρία ν' αγοράσει σουβλόρριζες για να αναράφτει τα στιβάνια ν-του. Δεν αγοράζεν αυτός έτοιμα σουβλιά, μα έπαιρνε τζι σουβλόριζες κι εστελιωνέ τζι ο ίδιος κι έκανε ν-τα σουβλιά, για να γλυτώνει και δυο -τρεις δραχμές. Είπαμεν εδά πως δεν εκάτεχε γράμματα και δεν εκάτεχεν ίντα μαγατζί έγραφε πως είναι στο

κάθε εμπορικό μόνο επήρνε με τη σειρά τα μαγατζιά κι ερώτανε. Στο πρώτο μαγατζί απού ερώτηξενε ήτονε φαρμακείο. Και ακουμπά τη χερούκλα ν-του στη μια μερέ τη πόρτας κι αποκρεμάται και φωνιάζει δυνατά - δυνατά, σαν οντέ χουβίζει τσ' αίγες του: **“Ε, Κουμπάρε ήμπα να πουλείτε σουβλόρριζες;”** Ο άνθρωπος εγέλαξενε, μα για να γελάξει και ο φίλος του ο γυαλοπώλης του τονε μπέμπει κι αυτηναύ **“Πχιο κάτω από δω (του λέει) στο κατάστημα που έχει μπροστά του ένα δέντρο θα πάς και αυτός έχει τις πχιο καλές σουβλόρριζες”**. Πάει γιατ' απού λέτε και στου γυαλοπώλη και πχιάνει πάλι με τον ίδιο τρόπο τη μ-πόρτα σα γ-και στο φαρμακείο και λέει του:

- **Ε, Κουμπάρε, είπασί μου πως έχεις καλές σουβλόρριζες και θέλω να μου δώσεις, δυο - τρεις** (Ο γυαλοπώλης είχε τα λειψιά ν-του γιατί επετάχτηκενε ένας διαόλου κάτης κι έσπασέ ν-του καρπόσα γυαλικά και λέει του μανισμένος):

- **Δεν τις αλωνέψαμε ακόμα τις σουβλόρριζες.**

- **Κρίμα στα βούγια να ξαργιούνε** (είπε ο Σταυρήσ και εσυνέχισε την έρεμνα για να δείπου θα βρεί σουβλόρριζες).

Ντα βγάνουσινε πουλιά τα βρασμένα αβγά;

Το Στελιό επήγε μια βολά στη χώρα. Λίγα λεφτά εκράθχαινε κι εμπουσουνισέ ν-τα ως την τελευταία δραχμή. Σε μια ουλιά επείνασενε και λέει με το νού ν-του: **“Γιάε συ μωρέ του κερατά η κεφαλή ίντα μου κάνει. Δε μού κοψενε πως πρέπει και να φάω μια μπουκιά πράμα να κρατήξω κια δυο-τρία φράγκα. Μα όσο επέρνανε η γι-ώρα δεν εκουλαντρίζεντονε μπλειό η πείνα ν-του. Πάει λοιπός σ' ένα φαγάδικο και λέει γ' ανθρώπου απού τό 'χενε: “Απού το χωριό είμαι. Τα λεφτά μου αποκάμανε μα εγώ είμαι λιμαυμένος τη πείνας. Α θέλεις να μου βράσεις τρία αβγά να τα φάω βερεσέ, μα εγώ μπαίνω ταχτικά στη χώρα και θά'ρθω να σου τα πλερώσω”**.

Έφραε ν-το κοπέλι τ' αβγά μα ώστε να πάει στο χωριό τού 'χανε παωμένο ένα χαρτί απού το καλιούσανε να πάει στην Αμερική απού 'χενε από καιρό χαρθχιά καμωμένα.

Την άλλη μέρα έφυγε για την Αμερική. Επέρασε απού τη χώρα μα εξέχασε να περάσει να πλερώσει τ' αβγά.

Επήγε στην Αμερική και σε καμπόσα χρόνια έφερε με το τσουβάλι τα λεφτά. Έμαθεν εδά αυτός απούχενε ταϊσμένα τα τρία αβγά του

κοπελιού πως αυτός απού τά 'φαε ήρθε καζαττισμένος απού την Αμερική και καθίζει και κάνει ένα λογαριασμό. Αν είχα βγάλει τρία πουλιά απού τα τρία αβγά και τα πουλιά να γινούνε όρθες και οι όρθες αυγά και τα αβγά πουλιά κι ελογάριαζε πως ούλα τα λεφτά του αμερικάνου θελά του τα φάει. Πάει και διδει το λογαριασμό.

- Ετούταγε τα λεφτά μου χρωστές απού τα τρία αβγά απού έφαες μια βολά. Αδε μου τα δώσεις θά 'χομε δικαστήριο (τού' πενε).

- Εγώ έφαγα τα τρία αβγά. Εξέχασα να τα πλερώσω όντεν έφρουγα για την Αμερική. Δέχομε να πλερώσω τ' αβγά με τσοι τόκους τωνε και να τα δώσω και διπλά. Άλλο μ-πράμα δε δέχομαι.

Η υπόθεση ετιγγε στο δικαστήριο.

Ο κατηγορούμενος είπενε:

"Εγώ έφαγα τρία αβγά μα ήσανιε βρασμένα και τα βρασμένα αβγά δε βγάνουνε πουλιά. Έτοιμος είμαι να πλερώσω τ' αβγά και τσοι τόκους τωνε. Έτσι τό βρηκενε σωστό και το δικαστήριο κι έτσι γίνηκε γ-κιάλας.

“Φουρνίζου γ-ξεφουρνίζουνε...”

Πρώτη ν-του βολά το Παναγιουλιό απού εμπήκενε στη χώρα. Έτυχεν εδά κι επάιρνανε απ' όξω από ένα φούρνο κ' είδενε πως ξεφουρνίζανε μα δεν άκουσεν αυτός μυρωδιά ψωμιού κι ξεφουρνίσανε τα ψωμιά. Μα η μάνα ν-του έψηνε στο χωριό 12-15 ιρωμιά κι εγροικάτονε η μυρωδιά απού το μισό χωριό. Εμπήκενε μέσα γιατ' εσκέφτηκενε "Άς μπώ μωρέ μέσα κι εδά απού θα δώσουνε το ζεστό ψωμί, απού θα πρέπει να μου δώσουνε κι εμένα να δώ γω αυτό το ψωμί αιπού δε μυρίζει, είναι μπάρε μου μια ουλιά νόστιμο;" Επερίμεν αυτό ν-το κοπέλι καμπόση ώρα, μα μουδ' αυτηνού, μουδ' ανθρώπου γεννημένου δε ν-το ληγώσανε το ζεστό ν-τωνε ψωμί. Πορίζε το κοπέλι απού το φούρνο και κάτω - κάτω σμίγει με το χωριανάκι ν-του το Πωλιό και πάνε και καθίζουνε στο γ-κήπο κι εκουβεδιάζανε και λέει το Παναγιουλιό;

- Είδες μωρέ του δαιμόνου το γένος, επά οι χωραΐτες; Έκει πλια κάτω ήμουνε σ' ένα φούρνο κι ξεφουρνίσανε σαν 100 ψωμιά κ' ήμωσαν εκεία δυο - τρεις νομάτοι και δε μας εληγώσανε το ζεστό ψωμί!!

- Ε, μα να το κατέεις, φίλε Παναγιούλη, πως επά φουρνίζου γ-

Ξεφουρνίζουνε ζεστό ψωμί δε δίδουνε.

- Ναι μωρέ, μα κι ωατοτόσοδα είνιε κακαναθρεμένοι; Ερένα η μάνα μου, όντε θα ξεφουρνίσει, χτυπά με τη γ-κόψη τη παλάμης τη στη μ-πίτα (γιατί το ζεστό ψωμί δε ν-το κόβουνε με μαχαίρι) και κάνει την τέσσερα - πέντε κομμάχια και δίδει ζεστό ψωμί στη γειτονιά και, αμπερνά και κιανείς, κι ασ μη ν-τονε γνωρίζομενε κι αυτηνού θα του δώσει ζεστό ψωμί.

- Ε μη γ-ξανοίγεις εσύ ίντα γίνεται στο χωριό. Ντα δεν είδες όντε μ-φιήνει η κάθε νοικοκερά το γ-ξινόχοντρο πως πάει ένα μ-πχιάτο στη γ-κάθε γειτόνισσα; Δεν είδες πως αυτοί απού βγάνουνε τα μέλια πως πάνε καρπόσο στα σπύθια απού δεν έχουνε μέλισσες; Δεν είδες πως αυτοί απού έχουνε τα ζα πως δίδουνε ψιμόγαλο στα σπύθια απού δεν έχουνε οζά; Άλλα ιουούλια έχουνε στη χώρα κι άλλα στα χωριά.

Η κανίστρα εύρηκενε τη γ-κεφαλή του κούκλη

Στο Ρέθεμος ήτονε πρι 40-50 χρόνια ένας άθρωπος απού έζιενε από το καρροτσάκι ν-του. Να δεις όμως ο κακομοίρης πως ήτονε κι αυτόνος χρήσιμος. Δεξιά χέρα τονείχενε ο κόσμος.

Μια βολά εκατέβηκενε μια γυναίκα απού το χωριό και ήθελε να πάει στην Αθήνα να δει τα παιδιά τζη. Μόλις εκατέβηκεν απού τ' αυτοκίνητο παίρνει το φίλο μας με το καρροτσάκι ν-του να τη πάει τα πράματα στο λιμάνι. Σακουιέρες, κανίστρες, κούκληδες, ένα σωρό πράματα εκράθχιενε για να τα πάει στα παιδιά τζη. Δε γ-κατέω γώ, γή ο κούκλης ήτονε άτυχος, γή ο καροτσιέρης ήτονε τυχερός, και γροικάτ' εσείς, αν εκατάπχιτε κοινωνιά πως εγυρίσανε τα πράματα.

Την ώρα απού εξεφώρτωνε ν-τα πράματα ο χαμάλης λέει τη γρές:

- **Κακομοίρα, θχειά, η κανίστρα εγύρισενε στη γ-κεφαλή του κούκλη κι εσκότωσέ ν-τονε.**

- **Ε, το μ-παντέρμο μωρέ κρίμας το πράμα. Κι απού α ν-τονε κρατώ σκοτωμένο θα βρωμέσει ώστε να πάω στην Αθήνα. Πέταξέ τονε στη θάλασσα να πάει στο διάολο κι αστάξει πως δεν ήτονε ανάγκη να τονε κρατώ εκείά απού πάω.**

- **Όι θχειά, πέταξέ τονε εσύ, εγώ δε ν-τονε πετώ για θα με**

πχιάσουνε οι χωροφύλακες.

- Ε, πήγαινε τονε το λοιπός να τονε θάψεις εκει πέρα στην αμμούσα.

- Ναι μα ώστε να πάω γω θχειά να θάψω το γ-κούκλη σου χάνω έναν αγό και κάνει ένα εικοσιάρικο.

- Ε, πάρε το λοιπός έναν εικοσιάρικο κι άμε να τονε θάψεις κι αστάξει πως δεν είχα μούδε το γ-κούκλη, μούδε το εικοσιάρικο.

Παίρνει το λοιπός ο καλός σου χαμάλης το εικοσιάρικο και παίρνει και το γ-κούκλη και περνά απού το μπακάλη και παίρνει με το εικοσιάρικο μια μπουκάλα κρασί και πάει γραμμή στο σπιτάκι ν-του. Μα επά λένε: "Του φτωχού το βροτικάκι, γή βελόνα γή καρφάκι, γή καρφίτσα γή κομπάκι" κι αυτηνού για να του τύχει ένας κούκλης κι ένα εικοσιάρικο ή τονε σα να κερδίσει ένας πλούσιος ένα καλό λαχείο.

"Ζε φταίω γω..."

Οι βοσκοί εκεινού του καιρού, οι πλια πολλοί, δεν εμπορούσανε να ξεχειμωνιάσουνε τα ζά ν-τωνε στο ν-τόπο ν-τωνε κι επιχαιάνε στα χειμαδιά κι ελειπασινε απού τα σπύθια ν-τωνε δυο-τρεις μήνες. Πολλές βολές εμένανε σε μια γ-καλύβα τρεις - τέσσερις μαζί και τηνε λέγανε κατόνα. Η παρέα, απού θα σασε διηγηθώ ένα τζη περιστατικό, ή τονε ο Κοκόλης, ο Μάνωλας, ο Μιχελής κ' ήχασινε μαζί ν-τωνε και τ' Αντρουλιό απού μπορούμενε να πούμενε πως ή τονε μесоπάλαβο, μα μπορούμενε να πούμενε και πως ή τονε θεοπάλαβο.

Τα χρόνια ήσανιε ντίμπις δύσκολα. Η ανέχεια ήσανιε με τη μ-πείνα ανακατεμένες και για αυτό οι βοσκοί μας πού και βραδιά αρπούσανε και κιανένα αρνάκι απού τα ζένα ζα για "ν" αλλάζουνε μια ουλιά το φαητό ν-τωνε". Επιχαιάνε δα οι γι-άλλοι κι εκλεφτουρίζανε μα τ' Αντρουλιό το εφτακακορίζικο δεν ή τονε αυτό άξιο μούδε για καλό μούδε για κακό. Εμσακαρεύανέ ν-το όμως κι ελέγασί ν-του: "Είδες πως σου κουβαλούμενε κρέας και τρώεις κι εσύ δεν ήρθες κι αμιά βολά στη γ-κλεψιά; Λύριο βράδυ όμως θά σε πάρομενε κι εσένα "Το Αντρουλιό με τη τζευδιή ν-του μιλιά τωνε λέει: "Νά 'ρτω σέλει κι εγώ αύριο βράζω" Εκατέχανε δα αυτοί πως μούδε δεν αποκότανε τ' Αντρουλιό για τέθοιο πράμα, μα μούδε δεν το θέλανε γιατί είπαμενε πως δεν ή τονε άξιο, μα για να κάνουνε χάζι μια βραδινιά του λένε πάρε εκεινό το ντουφέκι Αντρουλιό κι άηντες να πάμε στη γ-κλεψιά" Μα τ'

Αντρουλιό τωνα λέει: “Μα κι α ματσε τζούνε; Κι α ματσε νιώτσουνε; Εγκώ τζε μπάω στη γ-κλεψιά”.

Επήγασινε οι γι-άλλοι κι εφέρασινε πάλι κιανένα αρνί μα απής το σφάξανε λένε τ’ Αντρουλιού: “Άμε μπάρε μου να πλύνεις τ’ απορμεικά στο μ-ποταμό”.

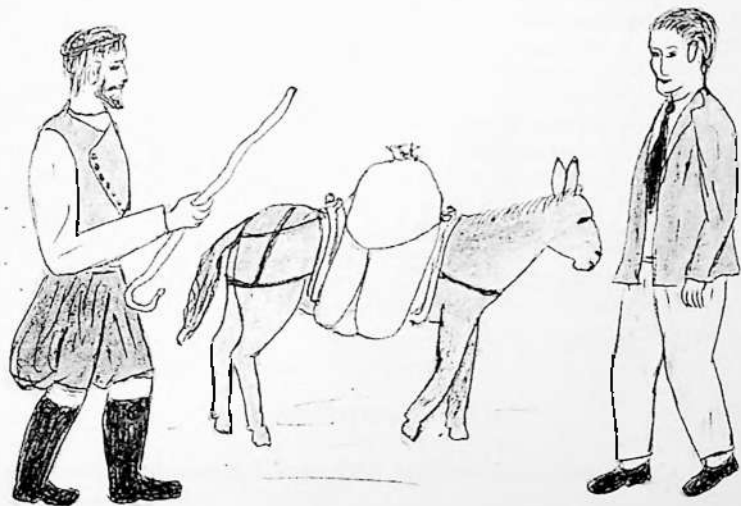
“Τζε φταίω εγκώ”

Την ώρα απού έπλυνε ται κοιλιές και τ’ άντερα τ’ αντρουλιό πάει ο

Κοκόλης απού τη μια μπάντα του ποταμού κι ο Μιχελής απού την άλλη με τα ντουκρέκια ν-τωνε κι ανοιγοσφαλίζουνε τσι πιάστρες κι αλλάσανε την εμιλιά ν-τωνε και φωνιάζουνε ν-του: "Μωρέ παλιοκερατά έβαλες στο νού σου να μασε ξεκάμεις εμάς τα ζα μας; Έφραες κι εξανάφραες μα διάλοσο γ-ξαναφάεις για θα σε σκοτώσομεν ετούτη δα τη στιγμή". Τ' Αντρουλιό ετρομαριάσθηκενε και σηκώνεται αμέσως ολόρθο και φωνιάζει τωνα: "Τζε φταίω γκω, τζε φταίω, ο τροζο Κοκόλης κι ο παλαβο Μιχελής τα κλέψανε, απού νά 'νιε οι τζαιμόνοι στη γ-κεφαλή ν-τωνε". Ο Κοκόλης και ο Μιχελής εγελάσανε με τη γ-καρδιά ν-τωνε μα δε ν-του "καταλογίσανε ευθύνη" γιατί τον απαλλάξανε "λόγω βλακίας".

Ο συγγενής του γαϊδάρου

Εφόρτωσε ν-το γαϊδαρό ν-του τυρί ένας βοσκός κι εμπήκενε στη χώρα για να πουλήσει το τυρί και ν' αγοράσει μια ουλιά κουμπάνια για

Δε ν-το κάτεχα πως έχει δικολογιές ο γαϊδαρός μου στη χώρα.

το χειμώνα. Όταν ήτανε μέσα στη χώρα δε ν-του καλοσάλευεν ο γάιδαρος κι κατέβασε ν-του δυο χουρχουδιδια με τη στραβοκατσούνα ν-του. Ο γάιδαρος επόνεσε κι εσάλευε γιωργά γιαντ' εκατάλαβε γιάντα τσ' άρπαξενε, μα ένας περαστικός απου είπενε πως είναι απου τη "Φιλοζωική Εταιρεία" επήγε κοντά κι εμάλωσε ν-το βοσκό μας σα νάχαν είναι ο γάιδαρος κοπέλι ν-του: "Γιατί το χτύπησες το καημένο το ζώο που και αυτό πονά όπως και τους ανθρώπους; Άλλη φορά, αν θα σε δώ να το χτυπήσεις θα σε καταγγείλω και θα μαλώσομε εμείς οι δυο".

Επαραξενεύτηκεν ο κακομοίρης ο βοσκός και λέει του: "Με το συμπάθειο, κουμπάρε. Εγώ είμαι από χωριό, και από χωριό είναι κι ο γάιδαρός μου, μα δεν εκάτεχα πως αυτός έχει δικολογιές μέσα στη χώρα.

"Για άλλο γάιδαρο έλεγα αυτή τη φορά"

Μια βολά ένας αυτοκινητηστής απου έκανε γραμμή Χανιά - Σφακιά, την ώρα που εμπήκε στο αυτοκίνητο για να ξεκινήσει για τα Χανιά απου το χωριό, είδε μέσα στ' αυτοκίνητο ένα χωριανό ν-του απου ήθελε να τονε χωρατέψει. Γυρίζει το λοιπός και λέει του βοηθού (βοηθούς ελέγαμεν ετότες τσοι εισπράχτορες).

- Δε σου 'χω ποητά μωρέ κι άλλες βολές πως δε θέλω να βάνεις γαϊδάρους στ' αυτοκίνητο;

Ο εισπράχτορας βέβαια εκατάλαβε πως είναι χωρατάς και δεν εμπήκε, μα όμως ένας άλλος φίλος του αυτοκινητηστή, απου εχάντανε πως η "τροπιλα" ήτανε δική ν-του αρχίνηξε να αντιδρά, μα ο αυτοκινητηστής τον εδιάκοψε. "Συγγνώμη (του λέει) για άλλο γάιδαρο έλεγα αυτή τη φορά". Του 'δωκε δηλαδή να καταλάβει πως κι αυτό τονε κατέει γάιδαρο, μα αυτή τη φορά εμπήκε για άλλο γάιδαρο.

Ο μεθυσμένος

Ένας μπεκρούλιακας επήχαινε κάθε βράδυ μεθυσμένος στο σπίτι ν-του.

Κάθε βράδυ όμως είχε να αντιμετώπισει και φουρτίνα από τη

στρίγκλαν-του. Και κάθε βράδυ ανατρίχιανε να μπει μέσα.

“Έχω σπίτι μα.....”

Ένα βράδυ έφταξεν ως το σπίτι ν-του απ' όξω μα δεν αποκότανε να μπει μέσα. Ήτονε ακόμηs χούντα και δυο χωροφυλάκοι τον είδανε απού έστεκεν εκεία και είχανε αγκαλιασμένη τη ρίζα νιούς δεντρού. Εσημώσανε κοντά και του λένε:

- Δεν έχεις σπίτι να πάεις; Α δε μπορείς να πορπατείς, πέ μας που είναι το σπίτι σου και εμείς θα σε πάμε.

- Έχω σπίτι (τωνε λέει). Έντο το σπίτι μου, μα είναι μέσα η γυναίκα μου...

Με τα λίγα που των είπε, πολλά εκαταλάβανε οι χωροφυλάκοι, κι αφήκασί ν-τονε νά'χει αγκαλιά το δεντρό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ΄

ΑΛΗΘΙΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Το ρημοχώρι

Πίλια πολύ άλλαξεν ο κόσμος τα τελευταία 100 χρόνια παρά όσο άλλαξενε πρωτύτερα σε τρεις γή τέσσερις χιλιάδες χρόνια. Αφης εδά τσ' εφεύρεσες απού ανακαλύψανε στα χρόνια μας μα και ούλα τα πράματα αλλάξανε μέσα σε λίγες δεκαετίες. Αλλού εφυτρώξανε χωριά, αλλού ερημάξανε χωριά. Αλλού εσιάξανε λίμνες, αλλού αποξεράνανε λίμνες. Αλλού επιχαιάνανε για καλό και κακό εκάμανε. Τέλος πάντω.

Ο τρύγος

Εγώ επέρασα οπροχθές από 'να χωριά κι εβαρυψύχησα πλια παρά νάχαν είμαι παωμένος σε μια γ-κηδεία. Εγώ το θυμούμαι ζωντανό χωριά. Ήσανιε αμπέλια, ήσανιε δεντρά, ήσανιε κήποι, ήσανιε πρασινάδες..... Εγροίκας κοπέλια να σκληριζουνε, εγροίκας

μεγάλους να φωνιάζουμε, εγροίκας σκύλους να γαβγίζουνε, γαϊδάρους να γκανίζουμε, κούκλιδες να κρίζουμε... Όντεν ετρυγούσανε αλληλοβιοηχιούντανε και εμονομέριανε παρέα και ήτονε πλιά πολύ διασκεδάση παρά βάσανο. Όντεν επατούσανε τα σταφύλια, όντεν εβγάνανε τη ρακί το ίδιο. Εμαζώνανε απού το χωριό αυτό σύκα, καρύδια, σταφήδες, κρασιά, ρακές κι εκατεβάζαντα στη γιαλιά (το χειμωνικό ν-τωνα χωριό) κι αλληλοκερνιούντανε τσ' αποσπερίδες, απού εκείνα τα χρόνια αποσπέριζεν η μια φαμελιά την άλλη οικογενειακώς κι άφτασινε ερωθιές με κουτσούρια στη γ-καμινάδα κι επυρώνουντανε. Εκείνα τα χρόνια, τσι πλια βολές δεν εσηκώνεντον απού το τραπέζι κιανείς χορτασμένος και τα καρύδια, τα σύκα και οι σταφήδες εδιορθώνανε μια ουλιά τη γ-κατάσταση κι ελέγασι γ-κι όλας: **"Αγκάθι του καλοκαιριού, μαρούλι του χειμώνα"**.

Το ρακοκάζανο

Όντεν επατούσανε δα τα σταφύλια, επλύνανε πρωτύτερα τα πιθάρια με **"μπούρμπουλα"** βρασμένο νερό απού μέσα εβάνανε πολύ πολύ αρίγανη. Το μούστο τον αφήνανε να ξεβράσει κι απόσης εχριούσανε με πηλό το πιθαροσκέπασμα με το πιθάρι για να μη μπούνε κουνούπια. Όσο μούστο τον εκατεβάζανε αμέσως στο χειμωνικό χωριό με τα χτήματα, εβάνανε στο μπόρο τ' ασκιού ένα μασουράκι και του βάνανε και στούμπωμα και κάθε λίγη ώρα

εξεστουμπώνανε γιατί με τη βράση εκιντώνε να σκάσει τ' ασκί.

Τα στράφυλα τα βάνανε κι αυτά σε πιθάρια κι απάνω πάνω των εβάνανε σκυδόφυλλα και σε κιανένα μήνα ανοίγανε τα ρακιδιά.

Εδά στο χωριό αυτό επλέξεανε οι βάτοι απού τη μια μερέ κι απού την άλλοι κι εκλείσανε τσοι πολλούς δρόμους. Λίγες φαμελιές βγαίνουνε μπλειό μακι αυτές νιώθουνε σα ν-τηνεξορία.

Χιλιάδες πράματα εθυμήθηκα κι εγίνηκα κακά μα ακόμης εβαρυφύχησα εκεία απού είδα τα δράβιλα να γινώνουνται και να πέφτουνε να σαπίζονται χάμες και να μην τα τρώνε ανθρώποι. Τσι καρές να μένουνε αμάζωχτες! Πού είναι τα χρόνια απού εγυρίζαμενε εμείς τα κοπελάκια εκείνου του καιρού να δούμε αν εξέφυγε κιανένα καρύδι απού τ' αφεντικά τη καρές να το ρίζομε εμείς με τσι πέτρες να το φάμε;

Κατσιγαραλείμματα

Οι μαντάκοι κάνουσινε μεγάλη εζημιά στα ζα. Μπορούνε ακόμης και να φωρίσουνε το ζο, ότι να το πχιάσουνε πολλοί, μα κι α δε ντο φοφήσουνε το κακαποδίδουνε. Έχουνε παρατηρημένο πως η παρουσία τω μαντάκω είναι τριετής. Το μ-πρώτο χρόνο τονε λένε **“πρωτομαντακιά και είναι πολλοί μαντάκοι. Το δεύτερο τονε λένε “δευτερομαντακιά” και είναι λιγότεροι και το ν-τρίτο τονε λένε “του καθαρού” και είναι οι πλια λιγότεροι και τον άλλο πάλι πρωτομαντακιά και συνέχεια.**

Εδά οι βοσκοί έχουσινε σκόνες και τσι χρησιμοποιούνε με ψικαστήρες και τσοι καταπολεμούνε με λιγότερο κόπο και με καλύτερο αποτέλεσμα μα μια βολά αλείφανε τα ζα με κατσιγάρους, απού τσ' εβράζανε για να φέρνουνε καλύτερο αποτέλεσμα. Στα χωριά δα απού βγάνουνε λάδι, εβγάνανε βέβαια και κατσιγάρους και δεν είχανε πρόβλημα. Όπου δεν εβγάνανε λάδι εκατεβαίνανε στα λαδοχώρια για ν' αγοράσουνε κατσιγάρους.

Μια βολά ένας χωριανός μας έταξενε τσοι κατσιγάρους του νιους βοσκού απού στο χωριό ν-του αυτηνού δεν είναι ελιές. Ο γιος όμως του χωριανού μας, δεν εκάτεχε πως ο πατέρας του είχανε ταμένους τσοι κατσιγάρους κι έταξε τζοι κι αυτός νιους αλλουνού απού το ίδιο χωριό. Ο διάλος τό'καμενε κι εκατεβήκανε κ' οι δυο την ίδια μέρα. Ο ένας επρωτόρθενε και σε μια ουλιά ώρα έρχεται κι ο άλλος και βρίχνει το χωριανό ν-του κι εχαιρέτηξέ ν-τονε και λέει του κιόλας: “Γιάε

μωρέ, στο χωριό μας έχομενε μήνες να σμίξομενε και στο ξένο χωριό, μια βολά σπού ήρθα σ' εύρηκα επά. Κ' ίντα αέρας σ' έφερεν όθεν επά;”

“Για κατσιγάρους εκατέβηκα. Γεράτα είναι μωρέ τα παντέρμα τα ζα μαντάκουσ. Είναι δα οφέτος και πρωτομαντακιά”.

Κατσιγαλεϊματα

Ο άθρωπος απού ειχενε τσοι κατσιγάρους ταμένους, τωνα λέει: “Δεν έχω κατσιγάρους για να κάμετε κ' οι δυο τη δουλειά σας. Το κοπέλι δε ν-το κάτεχενε πως τσ' είχα γω ταμένους του νιούσ σας κι έταξέ τζοι κι αυτόνο γ' αλλουνού, μα στο χωριό θα ρωτηήσομενε και θα βουλευτήτε κ' οι δυο”. Διάλε τη ν-τριχα να τσακωστούνε οι ξενοχωριανοί γιατ' εσυνοριστήκανε τσοι κατσιγάρους. “Εγώ επρωτόρθα” έλεγεν ο ένας. “Εμένα τσ' επρωτοτάξανε” έλεγεν ο άλλος. Αρχινιήξανε κ' εχοντροβουλιζανε και ύπαρχενε φόβος πως θα πχιαστούνε στα χέρια μα, ώρα του Θεού ευρέθηκενε κι επάιρνανε ένας χωριανός μας απού την άλλη γειτονιά κι εγνωρίζε τσοι και τσοι δυο ξενοχωριανούς κι εσήμωσε να τωνα μηλίσει κι ερώτηξενε ίντα

μοιράζουμε κι απής τού ἴπανε την υπόθεση τῶνε λέει: “Ἐ, σταματήσετε τσι φωνές σας κι ας ἔρθει ο ένας να του δώσω εγὼ κατοιγάρους να φύγετε και οι δυο σας βολεμένοι αἱτού το χωριὸ μας, μα και να μην ἔχετε διαφορές.

“Καίει σα ν-του παπά-Νικολάκη τη γ-κατάρα”

Ο παπὰς του Βουβά, ο Νικολάκης Μαυροράσης, ἴητονε πολλά χερικάρης. Η γ-ευκή ν-του επιχάνεντονε, μα και η κατάρα ν-του. Γι’ αὐτό, ὄντεν ἔκαιγενο το φαητό ελέγασινε, απάνω στ’ αστειό: “αὐτό καίει σα ν-του παπά Νικολάκη τη γ-κατάρα”. Ακόμης θα σασε πὼ πως ετότες τ’ αντρώνα ετρώγασινε απού το ἴδιο πχιάτο κ’ οι δυο. Αν εἶχανε πολλά πχιάτα γή πηλένια λεκανιδάκια, εβάνασινε του κάθα κοπελιού χωριστά μα αυτοἴνοι ετρώγανε απού το ἴδιο πχιάτο. Σα να λέγανε και μ’ αὐτό πως καθ’ ένας τῶνε εἶναι το μισό, και οι δυὸ ν-τῶνε εἶνε ένα. Μα ο παπὰ - Νικολάκης δεν ἔτρωενε μαζί με τη μ-παιταδιά ν-του γιατί ὅτι νάχα ν-τοπῶσει κιαριά μπουκιά στο πχιάτο αὐτός κι ελογάριαζε να τῆνε τσιτῶσει, και αν εἶχα μπρολάβει να τῆνε πάρει η παπαδιά, αὐτή θελ’ αρρωστήσει.

Ὅτι νάχα θέλουνε να κάμουνε κιαριά παράκληση κι απού τ’ ἄλλα χωριά μα κι απού τῶ ἄλλες επαρχίες, ἤρχουντανε απού το Βουβά κι επαίρνανε το χερικάρη παπὰ - Νικολάκη να τῆνε κάμει, απού θελά ἴναι αποτελεσματική. Περισσότερο τον εθέλανε σε βῖσητριγμάτα και σε μάγια, απού ἦσανιε σα τζι δύσκολες εχειρίσεις, κι εχρειγιάζεντονε “μεγαλοχερικάρης”.

Τα βελανιδια, ένα γ-καιρό ἦσανιε καλή περιουσία, γιατί οι κούπες τῶνε εχρειγιάζουντανε στα νταμπακαριά. Ετότες ελέγασινε και τη μαντινάδα:

Δε με γελάσαν’ οι γι-ελιές, μούδε τα βελανιδγια.

Ἐμένα με γελάσανε τα μάθχια και τα φρύδγια.

Μια βολὰ επέσανε εκατομμύρια κάμπλιες στα Ρεθεμιώτικα κ’ εἶχασινε τα βελανιδγια να τα καταξεράνουνε. Οι Ρεθεμιώτες ετραβούσανε τα μαλλιά ν-τῶνε απού ὠρωούσανε τσι περιουσίες τῶνε να χάνουνται και δεν εμπορούσανε να κάμουνε πράμα. Ακούσανε ὅμως πως ο παπὰ - Μαυροράσης εἶναι χερικάρης και κάνει θαμάσματα κ’ ἤρθασινε και τον επήρασινε. Επήγεν ο παπὰς γιατ’ απού λέτε και πρίχου τελειῶσει το διάβασμά ν-του, οι κάμπλιες επέφτανε απού τα δεντρά ἔτσα απού πέφτει το κουκκοσάλι. Εἶδανε

οι γι-αθρώποι το αποτέλεσμα κι εδίδασι ν-του λεφτά μα δε ν-τα πήρενε. Αυτοί όμως του μπέφανε μ' έναν άθρωπτο πολλά λεφτά. Από ότι ελέγανε, αγόρασεν ο παπά - Νικολάκης στο Βουβά στο Σιοπάτι τ' ελιές από κρατούνε 'δα οι Μιπολιώτηδες και στο Ασφέντου τα αμπέλια από κρατεί εδά ο Περροσταυρής.

Ο προβατάρης “εμίλησενε”

Πολλές βολές οι προβατοβοσκοί παίρνουνε ριφάκια τσι πρώτες μέρες τσι γέννηιής τανε και τα φλουρίζουνε στσι προβατίνες και μεγαλώνουνε με τα ζα και στα οζά ακλουθούνε πάντα ν-τωνα. Τσι αιγες από αναθραφήκανε από τσι προβατίνες τσι λέμενε **προβαταρές** και τσι τράους τσι λέμενε **προβατάρηδες**, γιατί ακλουθούνε όλο των οζώ, τσι προβατάρηδες τράους τσι μουνουχίζουνε, γιατί αν είνιε βαρβάτσι το γ-καιρό αιπού θυρίζουνε οι γι-αιγες θα φεύγουνε να πιάνουνε το γ-κόσμο.

Ο μπάρμπα Γιώργης είχενε, μια βολά στη γ-κατοχή, ένα μ-προβατάρη. Καλά όμορφος ήτονε. Κεφάλωπος, κούτουλος, μαλλιαρός, λεβέντης κ' είχε ντου βαρμένο κι ένα μεγάλο λέρι κ' ήτονε μπροστάρης στα ζα. Το πιλιά αγαπημένο έχνος του μπάρμπα Γιώργη ήτονε αυτός ο προβατάρης. Μαθημένο τον είχενε κι εσήμωνέ ν-του κι εταίζε ν-τονε από τα χέρια ν-του. “Ότι νάχα φωνιάζει: “Πού 'ναι ο λεβέντης μου;” Αυτός έκανε: “μεκεκέε”, σα να τού 'λεγε: “έπαε, είμαι, δε με θωρείς;”

Μια βολά επήγε ν-το Μανουσιό και πχιάνει το ν-τράο και πάει τονε και τονε κλείστο παράσπιτό ν-του για να τονε σφάξει σε μια ουλιά να τονε φάει. Πάει ο μπάρμπα Γιώργης στα ζα ν-του, αναζητά το ν-τράο κι αμέσως υποφιάστηκενε το Μανουσιό, γιατί αυτό είχενε κακά χέρια. Γραμμή επήγενε στου Μανουσιού το σπίτι και του λέει: “Λείπει μου μωρέ ο προβατάρης μου και δεν είναι σε καλό ν-του. Δίχως άλλο μου τον έχουνε κλεμένο. Ήμπα νά 'δες πράμα ανθρώπους να περάσανε από τη μ-παγανέ μας;” (Δεν ήθελε να του πεί κατευθεία πως το κακοφάρται). “**Όι μπάρμπα Γιώργη, μούδε είδα μουδε κατέω πράμα για το ν-τράο**”. Μα την ώρα από εδυνατομιλούσανε στην αυλή γροικά ο τράος από το παράσπιτο την εμιλιά τ' αφεντικού ν-του και γνωρίζει τηνε και φωνιάζει παραπονιαρικά: “**Μεκεκέέε**” Σα να τού 'λεγενε: “**έπαε είμαι, έλα να με σώσεις**”.

Όπως εγνώρισεν ο τράος τη μιλιά του μπάρμπα Γιώργη, εγνώρισε κι ο μπάρμπα Γιώργης τη φωνή του τράου και μπαίνει στο παράσιτο και παίρνει τονε και γυρίζει και λέει και του Μανουσιού: “Είπες εδά συ πως “μουδ’ είδες, μουδε κατέεις”, μα ο τράος μου’ πενε πως και είδες και κατέεις πολλά και διάφορα.

Το λάδι του κακοφάρατου

Ο γέρο Σήφης ήτονε πολλά κακαφύρατος. Ούλη ν-την ώρα εχάντανε πως θα τονε κλέψουνε, ούλη ν-την ώρα εχάντανε πως θα τονε γελάσουνε. Καλιά σου ήτονε να μην έχεις συναλλίκι μ’ αυτό τον άνθρωπο.

Το αλετριγουδιό

Μια βολά άλεθενε τσ’ ελιές του στη φάμπρικα. Έβλεπεν αυτός τσ’ αλετριγουδιάρηδες κι εθώριενε το βγαρμένο λάδι και τσ’ άλεστες

ελιές, μα μια βολά, ούλλοι οι δαιμόνοι το φέρανε και είχενε ανάγκη να πάει στ' αποχωρητήριο. Εσφίγγεντον αυτός, εσφίγγεντονε, ωστ' απού άντεχενε μα μια βολά δεν άντεχενε μπλειό με κιανένα τρόπο. Ίντα να κάνει απού κιντυνεύει να του κλείφουνε το λάδι ότι να βγει όξω; Πχιάνει γιατ' απού λέτε και βγάνει τη ζώνη ν-του και θέτη τηνε απάνω στο καπάκι τση γούρνας απού ήτονε το λάδι με σαρμερό τρόπο, απού, αν είχα γ-κουνίσουνε το καπάκι για να πάρουνε λάδι να το καταλάβει αυτός. Σαν είδανε κ' οι γι-αλετριγουδιάρηδες πως έβαλενε τη ζώνη ν-του για να τσοι βλέπει εσκευτήκανε να του κλείφουνε μια ουλιά λάδι απού αλλιώς δε ν-τό 'χανε στο νού ν-τωνε. Πχιάνουνε το λοιπόσ προσεχτικά - προσεχτικά το καπάκι τση σκάφης του λαδιού και το θέτουνε χάμες κιαπόης παίρνουνε ένα κουρούπι λάδι και βάνουνε ν-το στο πιθάρι ν-τωνε και ύστερα ξαναθέτουνε το καπάκι στη θέση ν-του πάλι με σαρμερό τρόπο. (ένα κουρούπι λάδι = πέντε οκάδες)

Σαν εμπήκενε μέσα ο γέρο Σήφης εξάνοιγενε μέσα στα μάθια τσοι αλετριγουδιάρηδες, τη μια τον ένα και την άλλη τον άλλο, σα νά 'θελε να τωνα πεί: "Έπεά Θέ μου, ήστε φρόνιμοι όντεν εγύρισα μια ουλιά τη ράχη μου γή εκλέφετέ μου καρπόσο λάδι; Μα σ' αυτή τη ρωτηματέ των αμαθχιά κιανείς δε ν-του απάντησενε κι αφήκασί ν-τονε να υποθέσει ότι ήθελενε μανα αποδείξει πράμα δενεμπόριενε.

Δεν εκλέφανε το λάδι, μα εχώσανε τσ' ελιές

Ο γέρο Μανούσας κιανιούς δεν είχενε εμπιστοσύνη. Έλεγενε και μιά μ-παροιμία: "Όπχοιος θαρρεύται του κ.... ν-του κατουρεί τη βράκα ν-του". Όντεν άλεθενε τσ' ελιές του τον ανατριχιούσανε οι γι-αλετριγουδιάρηδες", γιατ' έτσα απού τσ' έβλεπενε των εφαινέντονε πως τσοι "καταπιέζει", όπως έλεγενε ο Γιάννης, ο αλετριγουδιάρης.

Μια βολά ο Σήφης, για να τ' αποδείξει πως, ότι να θελήσουνε, θα τονε κλείφουνε κι ομπρός στα μάθια ν-του, λέει των αλετριγουδιάρηδω: "Όντε θα κουβαλήτε τσ' ελιές του γέρο Μανούσο θέλω να παραμερίσετε τρία τσουβάλια και θα τσι αλέσομενε αυτές χωριστά. Υπάρχει λόγος. Αλέθουνε το λοιπόσ τσ' ελιές δίχως τα τρία τσουβάλια, βγάνουνε το λάδι μετρούσι ν-το, κιαπόης λέει ο Σήφης του γέρο Μονούσο: "Έίσαι ευχαριστημένος απού το λάδι απού εύγαλες, μπάρμπα Μανούσο;" Ναι, λέει, ευχαριστημένος είμαι". Κ'

ύστερα του λέει πάλι: “Δε μ-πιστεύω να χαντάς πως σε κλέψαμενε;” “Οι δε ντο χαντώ μα γιάντα μου το λέεις αυτό;” “Έχω το λόγο μου απού σου το λέω. Τρία τσουβάλια ελιές σου παραμερίσαμενε, όι για να σου τσι κλέψομενε, μόνο θέλω να σου αποδείξομενε πως πρέπει να μας έχεις εμπιστοσύνη πως δουλεύομενε τίμια και θέλω ακόμη να καταλάβεις πως, νάχα ν-το καταδέχομέσταν να κλέψομενε μπορούμε να σε κλέψομε και μέσα στα μάθγια σου.

Τα τρία τσουβάλια τσ’ αλέσανε ύστερα χωριστά, μα ο γέρο Μανούσος δεν έπαιρε νά’ναι κακαφόρατος.

“Δε ν-το τρώνε το “ευχαριστώ” τα κοπέλια μου”

Όντε επρωταρχινήξανε να παρουσιάζουνται τα φορτηγάκια, απού εδά... τα λέμενε αγροτικά, εκάνασινε και εξυπηρέτησες, μα εκάνασινε και “πειρατεία”. Εδά, κι α σε εξυπηρετήσει κι ανέναν δε θέλει απού τα λεφτά σου, μα κι αν ν-του πείς για λεφτά θα του κακοφανεί. Ετότες όμως ήτονε συνηθισμένο και να σε πάρουνε μα ήτονε και φυσικό να πλερώσεις. Μια βολά όμως ένας χωριάτης εμπήκενε στο φορτηγάκι κι επήγενε στα Χανιά κι όντεν εκατέβαινε απού τ’ αυτοκίνητο είπενε ένα “ευχαριστώ” κι έφρευγενε δίχως να βάλει κιαουλιάς τη χέρα ν-του στη τσέπη ν-του. Ο άλος όμως, από κειά απού κάθεντονε στο τιμόνι του λέει “Εμένα τα κοπέλια μου δε ντο τρώνε το ευχαριστώ”. Ετότες τα φορτηγάκια ήσανιε ανεπίσημα δημοσίας χρήσεως και η “παροχή υπηρεσιών” επληρώνεντονε.

“Πόθανε να σ’ αγαπώ και ζιέ να μη σε θέλω”

Σ’ ένα μαγατζί ευρέθηκα μια βολά σε ξένο χωριό. Την ώρα απού εγώ έπηνα το γ-καβέ μου οι χωριανοί, είχανε τη γ-κακή αθηβολή νιούς χωριανού ντωνε. Είχανε να πούνε τα σέρνει η παρασύρα. Οι μισοί εγράφανε και οι γι-άλλοι υπογράφανε “Εγκρίνανε και επαυξάνανε”. Απού έλεγεν ο δικητής μας όντεν’ ήμουνε στο στρατό.

Δεν είχα αποπνιχόμενο το γ-καφέ μου, απού ήρθανε το κακό χαμπάρι, πως ο άθρωπος αυτός σκοτώθηκενε!!

Ε, το φύλλο γιατί' απουλέτε, εγύρισε και η γι-άλλη σελίδα έγραφανε ντίμπις διαφορετικά πράματα. Ίντα καλός άθρωπος ήτονε, ίντα λεβέντης ήτονε. Ίντα χουβαρντάς ήτονε. Είχενε πρέπει πολλές καλές χάρες ο συχωρεμένος, μα εχρειγιάστηκε να σκοτωθεί για να τσ' ανακαλύψουνε. Ίντα πιστεύω εγώ; Σα γ-κι ούλους μας ο άθρωπος είχενε και καλές και κακές χάρες και όντεν έζιενε ελέγασινε τσι κακές μεγαλωμένες κι απής εμάθανε πως επόθανε, εθυμηθήκανε αυτό απού έλεγεν ο δάσκαλος τωνε "Ο απαθανών δεδικαίωτε" κι εοβήσανέ ν-του τσι κακές χάρες κι ελέγασινε τσι καλές μεγαλωμένες.

Η μίνη φούστα

Όυλα τα βάσανα απού έμπεψεν ο Θεός κ' η μοίρα ν-τωνε των ανθρώπω, είναι λιγότερα από όσα φορτώνουνε οι γ-ίδιοι στη γ-κατίνα ν-τωνε.

Σκεφτείτε τα ναρκωτικά, τα τσιγάρρα, το κουμάρι, τη μόδα. Μη χαντούμενε πως η μόδα είναι μικρό μαρτύριο. Άφης εδά τα λεφτά απού δίδει ο κόσμος στη μόδα και τα στερείται, μα είναι και μαρτύριο να 'σαι υποχρεωμένος να φορείς στο γ-κάψωνα κουστούμι και γρεβάντα για να 'σαι "ευπρεπώς ενδεδυμένος". Είναι μαρτύριο για τσι γυναίκες να φορούνε 11 πόντους ντακούνι και να 'ναι σα ντο σουβλί και προ πάντω να σαλέψουνε σε κατήφορο. Για το ντύσιμό ν-τωνε δα, μπορεί μερικές να θέλουνε να το δείχνουνε ότι κιαν έχουνε (για να μη χαντά ο κόσμος και πως δεν έχουνε), μα είναι και μερικές απού δε θα θέλανε να τα δείχνουνε ούλα, μα για να μη τζι πούνε καθυστερημένες ακλουθούνε τη μόδα.

Έτσι σπραχθές ήμεστανε στο πραχτορείο στη χώρα κι επεριμέναμε το λεωφορείο για να πάμενε στα χωριά μας. Εκεία ήτονε και μια γ-κοπελουτσιά και εφόριενε μια ντίμπις κοντή φούστα μα πρέπει πως δεν ήθελε να κατένε ούλοι ίντα χρώμα είναι το μεσόρουχό τζι κι όλο κι ετράβανε τη φούστα όθε ν-το γόνατο.

Ένας γέρος απού εκάθεντονε κι αυτός κι επερίμενε το λεωφορείο κι εθώριενε τη γ-κίνηση τη λέει: "Κοπελιά, πανί θέλει η φούστα, πανί θέλει, δε θέλει τράβηγμα".

“Τή μιλιε όπως φορείς, γή φόριε όπως μιλείς”

Τη μ-παραπάνω παροιμία την έλεγενε ο μπάρμπα Στελιανός κι υποχθές τσ' εθυμήθηκα στο λεωφορείο και να δείτε πώς.

Εμπήκενε γιατ' απού λέτε στ' αυτοκίνητο μια πεντάμορφη κοπελιά. Μόλις εμπήκενε μέσα, ούλα τα μάθκια, θηλυκά και σερνικά σ' αυτήνη εστραφήκασι. Δεν είναι δα μόνο επειδιής ήτονε κοπελιά. Ούλα τα όμορφα τ' αρέσουνε κιανιούς να τα ξανοίγει. Έναν όμορφο δεντρό, έναν όμορφο μουλάρι, έναν όμορφο λουλούδι. Ούλα τα όμορφα. Μα κι αυτήνη η κοπελιά, διαλε τσ' αποθαμένους τση απιού την έκανε, α δεν έλεγες: “**Δίδε μου Θε μου άλλα δυο αμάθκια να τηνε ξανοίγω**”. Αυτά ώστ' απού άνοιξενε τ' όμορφό τζη οτοματάκι κι έβγανεν από μέσα άσκημες κουβέντες.

Ο οδηγός του λεωφορείου, για ν' αποφύγει τη σύγκρουση μ' έναν ατζαμή οδηγό (απού έγγραφενε και στο καπό ένα “N”) έκαμεν ένα απότομο φρενάρισμα. Το όμορφο κοπελιδάκι από λίγο να πέσει. Εκρατήθηκεν αυτό και δεν έπεσε, μα απού το όμορφο οτοματάκι αρχινήξανε κι επέφτανε αστροπελέκια κι άσκημες κουβέντες απού εγώ ντρέπομαι να σας τσι διγηθώ. Αν είχα τζι πει αυτές τσι κακές κουβέντες μια συνηθισμένη γυναίκα δε θελά μασε προκαλέσει απογοήτεψη. Χαράμι τζη να είναι η λεβεδγιά τση τροζάρας. Κρίμας τη λεβεδγιά να μη ν-την έχει μιαν άλλη απού να κατέει την αξία τζη και να την έχει σε υπόληψη. Αυτή ήτανε και κακή μα και παλαβή.

Ένα σπίτι σε κάθα χωριό

Εκείνα τα χρόνια οι γι-αθρώποι ήσανιε διαφορετικοί και η ζωή ν-τωνε ήτονε διαφορετική και οι γ-ανάγκες τωνε διαφορετικές. Εδά άλλαξεν ο τρόπος τση ζωής, άλλαξεν ο τρόπος τση σκέψης, ούλα άλλαξανε. Το ίδιο πράμα αλλιώς το θωρούσανε μια βολά κι αλλιώς το θωρούνε εδά. Οι συγγένειες αναγνωρίζουντανε όι μόνο απού τό θέλενε το έθιμο και το αίστημα τση συγγένειας μα και γιατί είχανε ετότες την ανάγκη ο ένας τ' αλλού πιλιά ετότες παρά δα. Στο χωριό ήθελες νά 'χεις από κοντά τσοι συγγενείς για να σου βρεθούνε στο καλό και στο κακό. Το συγγενολόι, εμπόριε να τσακωστεί με άλλο

συγγενολόι. Ότι ναχαν είνιε αγαπημένοι, **“Η ένωση είναι δύναμη”**. Μά και στ’ άλλα χωριά εχρειγιάζουσανε τα συγγενικά σπύθχια. Ετότες οι γι-αθρώποι επιροπατούσανε με τα πόδια μέρες ολόκληρες. Να πάνε ν’ αγοράσουνε, να πάνε ν’ πουλήσουνε, να πάνε να διλαλήσουνε τα ζα απού των εκλέφτανε και ένα σωρό ανάγκες. Ετότες αυτοκίνητα δεν ήσανιε για να γιαείρει κιανείς στο σπίτι ν-του να κοιμηθεί. Ξενοδοχεία δεν ήσανιε. Η φιλοξένια βέβαια ήτονε καλλιά ετότες παρά δά κι ας ήτονε κι ανέχια, μα πράμα δεν άξιζε σα να κατέεις πως θα πάεις σ’ ένα σπίτι με ούλο το θάρρος. Ότι νάχα βρεθεί κιαις ετότες σε ξένο χωριό κι α δεν εγνώριζε κιανένα θελα τονε πάρει κιανείς νατονε ταισει και νατονε κοιμίσει στο σπίτι ν-του, κι ένα κριτήριο για την αξία νιούς ανθρώπου ήτονε να πούνε: **“Αυτηνού πολύ φωμί τρώνε οι ξένοι στο σπίτι ν-του”**. Όμως εχρειγιάζουσανε και καλοί δικοί γή φίλοι και στα ξένα χωριά. Ας πούμενε πως εκλέφτανε οζά νιούς ανθρώπου. Σ’ ένα χωριό απού θελα πάει να τα διαλαλεί, αν είχενε καλούς δικούς γή καλούς φίλους, θελά ρωτήξουνε κι αυτοί τσ’ εδικούς τωνε φίλους κι εμπόριε να τα βρούεν γή εμπόριε να τονε βεβαιώσουνε πως δεν είνιε σ’ εκείνη τη μπάντα μόνο να πάει αλλού να τα γυρευεί.

Για κείνο, ένας γέρος απού είχενε 5-6 γιούς των ελεγενε **“Σε κάθα χωριό θέλω νά χετε μπάρεμου ένα δικό σας σπίτι κι α δε ν-τύχετε, να ξανοίξετε να το κάμετε”**.

Ήθελε να τονε πει να κέμουνε καλούς φίλους με συντεκνιές, με κουμπταριές και με κάθε τρόπο.

Η Μαργωτή

Η Μαργωτή ήτονε η συχωρεμένη ντίμπις καλός άνθρωπος. Σε καλό γ-και σε κακό πάντα ήτονε στην ομπρός μερέ. Προ πάντω στα σπύθχια απού ετύχενε δυσιλαβο έπχαινε σα νάχαν είνιε αδερφικό τζη σπίτι και στα χιλιάξενα: **“Φίλε μου στην ανάγκη μου μα όι στη χαρά μου”** ελεγενε μια μ-παροιμία κι ακόμης: **“Απού δε γ-κάνει ξένο καλό δε θα κάρει μούδε δικό ν-του”**. **“Ο πόνος όσο μοιράζεται μικραίνει κ’ η χαρά όσο μοιράζεται μεγαλώνει”**. Ήτονε και καλή παρηγορήτρα στσοι πονεμένους. **“Ίντα θα κάμετε κακορίζικα κι εσείς παρα ότι κάνουνε ούλοι οι πονεμένοι. Να κάτσετε να φάτε μια μπουκιά φραγτό να σαςε δώσει δύναμη ν’ αντέξετε τη φουρτίνα**

απού σας εχρώσχιεν η μοίρα σας, μα, α δε φάτε σήμερα θα φάτε αύριο. "Οι ζωντανοί με τσοι ζωντανούς και οι ποθαμένοι με τσοι ποθαμένους". "Απόφαση θα το πάρετε κι εσείς, σα γ-κι ούλους, και το γ-καημό σας θα τον έχετε, και τη ζωή σας θα συνεχίσετε, οι γ-υπόλοιποι. Η Παναγία έδωκε ν-το παράδειγμα, απού ο Χριστός ήτονε στο σταυρό κι αυτήνη έκατσε γ-κι έφατ".

Μια βολά απού έφευγεν από ένα σπίτι απού είχανε χαημένο έναν τωνα κοπέλι των έλεγε: "Ίντα θα κάμετε κακορίζικα; Ξεγινόμους δεν έχει. Δεν ήστε μοναχοί σας του κόσμου τυχαίνουνε κι αυτοί οι καζάδες. Είδετε η (τάδε) απού δεν είχεν άλλη κλεριά; Εσείς πάλι καλλιιά ήστε. Ο Θεός να μη σαςε βλάψει τ' απομενάρια σας".

Μα και στσι χαρές, κι εκάτεχενε, κι εμπόριενε, και ήθελε να βοηθά. Μα ακόμης απόσιαζενε ότι νάχαν ακούσει πράμα αιπού δεν ήτονε σωστό. Μια βολά σ' ένα γάμο ένας μεθυσμένος είπενε μια μαντινάδα απού είχενε κακά λόγια μέσα. Μα την είπε μια βολά και την είπε απόσπτερη κι αρχίνανε να την πεί και τρίτη βολά και η Μαργωτή τον απόσιαξενε με μια δική τζη μαντινάδα:

"Είπες τη γ-κι εξανάπστη κι εδά τη λέεις πάλι
απού να φάει η μπούκασου σκ.... με το κουτάλι".

Μετακουνίσματα

Έλεγεν η τελιόραση μιαν αργαδινή πως μετακινούνται, λε, οι μεγάλες στεριές και πως η Κρήτη σαλεύει όθε ν-την Αφρική.

Ε, δεν είναι το λοιπόσ παράξενο πως εμετακουνηθήκανε και τα εθίματα των αθρώπω, μόνο το κακό είναι πως επήγανε απού τη γ-κακή μεριά στην άκρα και ακόμης είναι κακό απού η Κρήτη για να πάει στην Αφρική θέλει πολλά εκατομμύρια χρόνια, μα τα εθίματα μέσα σε λίγα χρόνια εκόφανε τόσο δρόμο.

Μια βολά, απής αναλικώνανε τα κοπέλια, τα παίρνανε οι γονιοί ν-τωνε κι επχιαίναν τα στα ξένα χωριά για να τα γνωρίσουνε στσι φίλους τωνα και στο' εδικολογιές τωνα για να συνεχιστεί ο δεσμός τση μιας φαμελιάς με τσ' αλλής. Εδά σε μια μ-πόλη τση Κρήτης εσμίξανε τρεις φίλοι κι εκάτσανε σ' ένα γ-καφενείο κι επίνανε καφεδάκι κι εκουβεδιάζανε φιλικά. Ο ένας ήτονε κάτοικος αυτής τση πόλης και την ώρα απού έκαθεντονε μ' αυτούς τσοι δυο φίλους έρχεται το κοπέλι ν-του κι εγύρουέ ν-του λεφτά. Έδωκεν αυτός τα λεφτά του

κοπελιού κι αποής του λέει: “Χαιρέτηξε παιδί μου τσο κυρίους. Και οι δυο είναι καλοί μου φίλοι”. Το κοπέλι έδειξε πως ήτονε “εξεληγμένο” γιατί αυτό δεν εμίλησενε, μόνο έκαμενε μια γ-κίνηση τση κεφαλής και άλλη μια τση χέρας και ήτονε σα νά ‘λεγε: “γ... τη μ-Παναγία σου κι εσύ κ’ οι φίλοι σου”. Μα με τα παλιά εθίματα ελέγαμενε: “Του συντέκνου μας ο σκύλος είναι σύντεκνος κι εκείνος”.

“Απού τα όρη έρχομαι....”

**“Απού τα όρη έρχομαι κι απ’ τη γ-ξερομαδάρα
δε με ρωτάτε ίντα ‘μαθα; Δε με ρωτάτε ίντα ‘δα;
Είδα μαδάρες θληβερές μιτάτα ρημασμένα....”**

Τα μιτάτα ετότες, θα τα ρημάζανε οι Τούρκοι, γιατί όσες βολές εκαταφέρνανε να πατήσουνε στα ψηλά χωριά δεν αφήνανε πέτρα απάνω σ’ άλλη, και μιαν ετέθοια κατάσταση μασε παρουσιάζει το παραπάνω ριζίτικο τραγούδι. Όσες βολές όμως κι α-τα ρημάζανε οι Τούρκοι εξαναχιστήκανε. Εδά στα χρόνια μας τα ριμάζανε η γι-εξέληξη και αυτή ότι σκοτώνει το θαύτει κιόλας και δε ξ-ξαναθωρεί ήλιο.

Γιανα σασε λέω την αλήθεια, οπροχθιάλλης επήγα σ’ ένα ν-τόπο κ’ είδα ένα μιτάτο απού είχα τρεις βιατζές εκεία καμωμένες κι όντεν επρόβαλα και μου βγόρισεν απότομα εβάρυεν η καρδιά μου. Σ’ ένα δευτερόλεπτο επεράσενε απού το νού μου ούλα απού έζησα έκεδά, τα καλά και τα κακά.

Εθυμήθηκα τσ’ αρωππους απου είχα παρέα κι απού εδά δε ζεί καιεις τονε!! Εθυμήθηκα τσι κακουχίες και τσ’ ελλείψεις απού ετραβήξαμεν έκεδά. Εθυμήθηκα τσι κουρές των οζώ, απού ήτονε εορτή των οζώ και πανηγυράκι το βοσκώ. Εθυμήθηκα τσοι χωρατάδες απού κάναμενε και το δέσιμο απού είχαμενε αναμεταξύ μας. Εθυμήθηκα ακόμη κι αυτόνο απού λέγαμενε πολλές βολές: **“Εμείς μετ’ αυτό τον άνθρωπο έχομενε φαωμένα τα σάλια ο νιείς τ’ αλλού μας”**. Ε, δεν είναι μόνο μια φράση. Ετότες ήτονε μια μ-πραματικότητα και γροικάτε να δείτε: Απού το γιαουρτοτσάκαλο, απού το θέταμε στο μ-πάτο του μιτάτου, ετρώγαμε το γιαούρτη. Γύρου - γύρου καθισμένος καθ’ ένας σε μια μ-πέτρα. Όντεν ήσανιε

λιγότερα τα κουτάλια απού τσοι φαγάδες, έτρωνε ο ένας τη γκουταλέ ν-του κιαπόης έδιδνε το κουτάλι τ' άλλου να φάει κι αυτός τη δική ν-του κουταλέ και να του το ξαναγιαείρει να ξαναφάει κι' άλλη κι αυτό εγίνεντονε ώστε ν' αδειάσει ο τσίκαλος με τα τέσσερα αφχιά. Έτρωνε, γή δεν έτρωνε ο γεις τ' άλλου τα σάλια;

Το παράπονο του γέρο Νικολή

Η ψυχή του χωριού ν-του ήτονε ο γέρο Νικολής όντεν ήτονε στα καλά ν-του. Στο καλό και στο κακό πάντα ήτονε στην ομπρός μερέ. Δεν εκάνανε συντεκνιά γη κουμπαριά οι χωριανοί ν-του να μη ν-τονε σέρνουνε, γιατί αυτός ήτονε πάντα η πρεπχιά τση παρέας. Πρόεδρος ήτονε στη γ-κοινότητα και σε ούλες τσ' επιτροπές ωστ' απού εμπόριε και μπροστάρης στσοι ανάγκες του χωριού.

Μα ίντα να λέμενε, κάθα πράμα τέλος έχει και στον άνθρωπο πολλές βολές έρχεται κακό τέλος όπι να υιασαραβαλιάσει κιαείς και να κατηντίσει ποθαμένος κι άθαφτος. Έτσα κι ο κακομοίρης ο γέρο Νικολής εκατήντισε θεόκουφος και θεόστραβος. Επχιαίνανέν τονε κάθα πρνώ στο μαγατζί μα κι αν ήτονε γεμάτο κόσμο, αυτός κιανένα δεν εγροίκανε, κιανένα δεν εθώριε. Σα νάχαν είναι μοναχός του κλεισμένος σένα κελί.

Πολλές βολές αρχίκανε ιστορίες, επειδής υπολόγιζε πως μπορεί να τονε γροικούνε μα δεν ήτονε και βέβαιος.

Ένα ήτονε το μεγάλο ν-του παράπονο απού τη ζωή κι ελεγγέ ν-το πολλές βολές, μα δεν εκάτεχεν αν-τον άκουε γ-κιαείς:

“Δεν είναι κρίμας, μωρέ κοπέλια, πως ποθαίνουμε οι γι-αθρώποι. Κρίμας είναι απού γερούνε και προ πάντω όποιος κακογεράσει, σαν εμένα.

Παπορίστικα βάσανα

Γροικάτε μου να σαςε πώ πως εταξιδεύαμεν εμείς εις τα νιάτα μας.

Μια βολά ήρθα με άδεια, όντεν ήμουνε στρατιώτης στα Γιάννενα, τσι παραμονές τω Χριστογέννω το 1949. Απού τη μ-Πρέβεζα θελα μπώ στο παπόρι “Λουτσιότα” για να πάω στο μ-Πειραιά. Τα

παπόρεια, διάλοσσαν είχανε αυτάνα μούδε σαλόνια, μα μούδε τόπο για ν' ασκιάζουνε το νερό γή τον ήλιο πολλοί ανθρώποι. Τέντες είχανε κι ασκιάζανε μερικοί, μα σούλοι δεν εχωρούσανε. Άργησα να πάω στο καράβι και τα ασκιανιά ήσανιε πχιασμένα. Ενεροβόριζενε. Ίντα να γενώ, ίντα να μη γενώ εγώ το κακορίζικο; Βάνω τη μαντύα μου με τσι μάνικες και πάω κι ακουμπώ τη ράχη μου στο φουγάρο του παπποριού. Η ράχη μου εκαίγενγονε μα το υπόλοιπό μου κορμί εμάργωνεν απού το κρύος. Προ πάντω δα τα πόδια μου ήσανιε ολόγρια και ξυλιασμένα. Λξέχαστη νύχτα. Έρχομέστανε στο μ-Πειραιά και βάνουνε μας σ' ένα μικρό καραβάκι, το "Σύρος". Έβαλε ν-το δρόμο ο μπρός του το "Σύρος" μα ήτνε πολύ φουρτίνα. Σα τζι σαρδέλες ήμεστανε ξηλωμένα τα στραπιωτάκια και σε μια ουλιά αρχινήξαμενε κι εξέρνανε ο ένας απάνω στον άλλο. Τα κύματα εμπαινανε απού τη μια μεριά κι εφεύγανε απού την άλλη. Ελογαριάζαμενε πως θα κάμομενε χριστόγεννα στα σπύθια μας, μα απής επιχιάσαμε το Κρητικό Πέλαγος, επλείσιανεν η φουρτίνα κι ο καπετάνιος εφοβήθηκενε και μασε γιαέρνει στη Μήλο και εκάμαμε χριστόγεννα εκειά σ' ένα ξερολίμανο.

Την άλλη άδεια την επήρα το Μάη του 1950. Ωστόσο μείχανε κατωμένο λοχία και εδικαιούμουνε να ταξιδέιρω με δεύτερη θέση εταξίδεμα με το "Αγγέλικα" απού ήτνε ετότες το καράρι του Αγαίου. Την ώρα απού ήθελα να πα να κοιμηθώ δείχνω το εισητήριο μου σ' ένα ναυτάκι και πάει με στη γ-καμπίνα μου και λέει μου "έντο το κρεββάτι σου. Καλή νύχτα". Πρίχου πάω γω στη γ-καμπίνα ήτνε πρωτοπαωμένος ένας άλλος επιβάτης κ' ήτνε θεσμένος και κουκλωμενος με το σεντόνι ν-του. Γδύνομε γω και θέτω, μα δεν επέρασε μούδε πολύ ώρα μούδε λίγη απού μπαίνει μιαν ομορφοκοπελιά στη γ-καμπίνα κι αρχίνηξε να γδύνεται για να κοιμηθεί κι αυτήνη στο διητλανό κρεββάτι. Κοιτελιάρης ήμουνε, λω δά, και δε μ' έγνοιαζεν εμένα πως θελα περάσω στην ίδια καμπίνα ένα βράδυ με μιαν ομορφοκοπελιά, μα ήτνε δα κι ο άλλος επιβάτης και ήτνε και το σωστό να τηνε πληροφορήσω και λέω τη: "Ε, ομορφοκοπελιά, δεν είναι δα πως δε μ' αρέσει η παρέα σου, μα πρέπει να κατέεις πως ετούτη η καμπίνα είναι για άντρες".

Ο κουκλωμένος επιβάτης, απού ήτνε σ' άλλο κρεββάτι, ήτνε θηλυκός, μα γω 'δε ν-τό 'χα παρμένω χαμπάρι, μα σαν άκουσεν εταύτεσιδά τσι κουβέντες κι εκατάλαβενε πως εγώ δεν ήμουνε θηλυκός, ξεκουκλώνει τα μούτρα τζη, και ξεδιπλώνει τη γλώσσα τζη:

"Το γ-κακό σου το γ-καιρό, βρωμοκόπελο. Ίντα γυρεύεις εσύ

στη γυναικίστικη καρπύνα; Άμε στο διάολο να μας αδειάσεις το ντόπο”.

Έβαλα το πατελώνι μου και προβέρνηω και θωρώ ένα ναυτάκι κι έδωκά του το εισητήριό μου κ’ είδενε πως μ’ είχανε σε λάθος καρπύνα κι επήγε με στο κρεββάτι απού έγγραφενε το εισητήριο.

Ο μαγκούφης

Στην Αθήνα εκατάληξε τελευταία ο μπάρμπα Σήφης. Καμαρωμένος άθρωπος ήτονε στα νιάτα ν-του. Κιαμιά γ-καλή χάρη δε ν-του λειπενε. Παληκάρι, λεβέντης, φιλότιμος, χουβαρντάς... Όντεν έπχαινα κιαμιά βολά στην Αθήνα έπχαινα κι εθωρουντονε. Εκαταλάβαινα πως τον ευχαρίστανε κι αυτόνο η γι-εωργιά μας. Άρεσέ μου όντε μού έκανε ιστορίες για τη μάχη του Σκρά, του Μπιζανιού, του Σαραντάπορου κ.α. Εμίλιε πλια κρητικά τσι λέξες παρά μένα. Ούλη η κλεριά απού του πατέρα ντου το σιγίτι ήτονε ένα γ-κοπελιδάκι απού τό χενε η γι-αδερφή ν-του η γι-Εργηνούσσα κ’ ήσανιε εννιά αδέρφια. Αυτός ήτονε μισεραμένος στο μ-πόλεμο κι έπαιρνεν ένα συνταξάκι.

Μια βολά επήγαμενε κι εκάτσαμενε σ’ ένα δροσιό εκειά απού είχανε τα κοπέλια τη μ-παιδική ν-τωνε χαρά. Εκατάλαβα πως αγάπανε τον κόσμο τα κοπέλια σα νάχαν είνιε συγγενάκια ν-του. Μια φορά μου λέει: “Η χαρά και η ελπίδα του σπιθού και του χωριού και τση πατρίδας είνιε τα παιδιά”.

- Μα γιάντα δα δεν επαντρεύτηκες απατός σου, μπάρμπα Σήφη, στο γ-καιρό σου απού είχες την ικανότητα να κάμεις καλή φαμελιά; (τού ‘πα γώ).

- Να σου πώ, μωρ’ ανήψιο. Το γ-καιρό απού ήμουνε σε ηλικία για να κάμω σπίτι, ήσανιε πολέμοι, ήσανιε μπλεξίματα, ήτονε φτώχεια κι έφυγεν ο καιρός, κι αυτόνος, κι ογλήγορα φεύγει, κι ότι να φύγει δε γ-ξανάρχατε”.

Πανηγύρια - εκκλησιάσματα

Μια βολά οι γι-αθρώποι ήσανιε πλια δεμένοι με την εκκλησία. Κάθα Κυριακή, συγκούρμουλη η φαμελιά έπχαινε στην εκκλησία. Το

ίδιο και στο αγρυπνίες. Θυμούμαι στην αγρυπνία τη Μεγάλης Πέφτης απού διαβάζουνται τα δώδεκα ευαγγέλια και κρατά πολύ ώρα, όπχοιας γυναίκας ευυστάζανε τα παιδιά τζη, τα κοίμιζε στο μπάτο τσ' εκκλησίας, ομπρός απού τα πόδια τζη. Εκρατούσανε δα και κάθα μάνα, όσα κοπέλια είχενε, τόσα σπαουλάκια και σε κάθε ευαγγέλιο εδένανε κι από ένα γ-κόμπο στο κάθε σπαουλάκι και ύστερα τα δένανε στο λαιμό τω μ-παιδιώ για φυλαχτό.

Του Μεγάλου Αγιασμού, πάλι συγκοούρμουλοι επιχαιίνανε στην εκκλησία κι εκρατούσανε μπουκαλάκια για να βάλουνε αγίασμα μα εκρατούσανε και λέρια, ότχοι είχανε οζιά και τα βάνανε στο τραπεζάκι απού είχε ν-τη λεκανίδα με τ' αγίασμα ο παπάς, για να γινεί ευλοημένο απ' αυτά τα λέρια ούλο το κουράδι. Ύστερα επιάρνανε με τα μπουκαλάκια ν-τωνε αγίασμα κι επιχαιίνανε κι εχύνανε μια σταλιά σε κάθε γωνιά του σπιθιού, μια σταλιά στη στέρνα και μια σταλιά σε κάθε γωνιά στα καλά ν-τωνε χωράφια.

Τη Λαμπρή τα κοπέλια εραζώνανε ζύλα κι εκάνανε ένα μεγάλο σωρό κι απάνω εβάνανε ένα σκιάχτρο για Ιούδα το σκιάχτρο τον Ιούδα το λέγανε "Οφρανό" και του δίδανε φρωθχιά μόλις ο παπάς έλεγε το "Χριστός Ανέστη". Αυτό γίνεται κι ακόμη, πού και φορά. Εκρατούσανε μια βολά στην εκκλησία καλιτσούνια και βρασμένα αβγά και εδίδεν ο νιείς τ' αλλού και τα τζουγρίζανε. Στη Διπλανάσταση, τ' απίγωμα τη Λαμπρής, απής επέτανε τα λουλούδια του επιτάφιου ο παπάς και επιολεμούσανε να τα πχιάσουνε στον αέρα, απής επιορίζανε όζω, οι γί' αθρώποι αγγαλιάζοντανε κι επιλιούντανε κι ελέγανε "Χριστός Ανέστη", "Αληθώς Ανέστη" και ακόμη είδα με τα μάθκια μου πολλές φορές, αθρώπους απού δεν ελέγανε το "καλημέρα", μόλις εβγαίνανε απού τη Διπλανάσταση να αγγαλιασούνε, να φιληθούνε, να παούνε το "Χριστός Ανέστη" κι απίσης να πει νιείς τ' αλλού ν-τωνε: "**Συχώρα μου κι ο Θεός σχωρέσει σου**". Εκατέχανε πως ήτονε μέρα τη αγάπης και τη συγγνώμης.

Όντεν ήτονε πανηγύρι, μα κι όντεν είχανε κόλυβα, εκαθίζανε με τάξη, στη σειρά, ομπρός οι γι-άντρες και στη συνέχεια τα κοπέλια κετές οι γυναίκες και στη συνέχεια τα κοπελιδάκια κι, όπως εκάθουντανε στσι όζω πεζούλες, αρχίνανε το μοιρατό ομπρός απού τσ' άντρες κι απίσης στσι γυναίκες. Στα πανηγύρια εσφάζανε οζιά απού τα συμισιακά απού είχανε ο Άγιος με συζευτάδες, μα εσφάζανε και τασιμάρια, απού τα τάσσανε οι βοσκοί όντεν εζητούσανε χάρη του Αγίου για ανάγκες του σπιθιού γή και των οζώ. Ο Άγιος ήτονε

μίτζερος εις το συναλλίκι ν-του. Ήθελε το ίδιο το οζύ αιγού του τάξανε. Μια βολά λένε πως ένας Νιμπριώτης είχενε ταμένο ένα ριφάκι να το σφάξει στον Αγιώργη του Βρασκά ότι να μεγαλώσει, μα το ριφάκι απής εμεγάλωσε ήτονε πεντάμορφο κ' ήτονε υτολοισίδι στο κουράδι κι εσκέφτηκενε να σφάξει ένα μεγαλύτερο τρύο κι έβρασε ν-τονε κι επήγε ν-τονε στο πανηγύρι, μα την ώρα απού ελειτρούγανε ο παπάς γροικούνε απ' όσια πάνω κι εκατέβαινεν ένα λέρι κι έρχεται ο όμορφος τράος και κάνει ένα γ-κύκλο γύρου - γύρου απού την εκκλησία κι αποίης θέτει και φοφά.

Η βεντέτα

Στη δυτική Κρήτη και πλια πολύ στα Σφακιά ήτονε παλιότερα ο τόπος τση βεντέτας. Στα Σφακιά θα προπαντω ήτονε ο εγοηισμός απού τη γ-κεφαλή ν-τωνε κι απάνω και πολλές βολές για να κρατήξουνε κρεμασιτά τον εγωισμό ν-τωνε εφτάνανε στο φονικό κι εδιαλιούσανε και τα δικά ν-τωνε σπιίθια κι αλλωνώ. Όντεν επχιάνουντανε δυό συσιλές σε οικογενειακά, και η μια μεριά κ' η γι-άλλη ήθελε νά'χει την απάνω χέρα. Όντεν εσοκώτωνε η μια μπάντα είχενε αυτή την απάνω χέρα, μα εδά είχενε η γι-άλλη μεριά σειρά να σκοτώσει κι ότι να τα κατάφερνε κι αυτή έπαιρνε σειρά πάλι η πρώτη μεριά και στην αλισύδα θα μπορούσανε να προστεθούνε απεριόριστοι κρύκοι. Συνηθισμένο ήτονε να κληρονομήσουνε οικογενειακά απού τσοι γονιούς τωνε τα παιδιά. Στα Σφακιά θα μιαν αιτία απού εφτάνανε στο φονικό ήτονε κι απού δεν ήσανιε μουδε δικαστήρια μούδε ζαφτηγέδες μούδε κράτος κι ελυούσανε αναμεταξύ ν-τωνε ται διαφορές τωνε. Κι ακόμης ένας τρίτος λόγος για τα Σφακιά ήτονε απού όντεν ήσανιε επά οι Τούρκοι, πολλοί Σφακιανοί ήσανιε συστηματικοί ζωοκλέφτες και εκλέφτανε, προ πάντω τω ν-Τουρκώ, μα, απής εφύγανε οι Τούρκοι εκλέφτανε μόνο των Ελλήνω και μερικοί απού τσ' ελέγανε "γρουσουζοκλέφτες" εκλέφτανε κι από κοντά κ' από ανθρώπους απού τσ' εγνωρίζανε. Μα απής εμαθητεύουντανε έκλεφτεν η μια μεριά τσ' άλλης και, πολλές βολές εφτάνανε στο φονικό. Στο πρώτο μισό του αιώνα μας εγινήκανε πολλά φονικά στα Σφακιά και υπολογίζανε πως απού τα δέκα, στα εννιά ήτονε το ξεκίνημα η ζωοκλοπή. Και στη ζωοκλοπή βέβαια έβανε το χεράκι του ο εγωισμός γιατί, πέρα απού την εζημιά

ήτονε απού ύπχοιος έχανε οζά, α δε ν-τα εκδικάτονε κι αυτά το θώριε ταπεινώση. Η τιλιά μεγάλη βαρβαράδα στη βεντέτα ήτονε απού δεν εξαιόγανε πάντα να σκοτώσουνε τσοι φτσίχτες, μονό εσκοτώνανε συχνά αθώους ανθρώπους επειδής ετύχενε να βρεθούνε συγγενείς με τσοι φτσίχτες.

Όπχοιος έκανε φονικό παλιότερα έβανε για σαράντα μέρες μαύρο ποκάμισο για να δείξει πως δεν ήθελε να το κάμει, μα ήρθε στην ανάγκη.

Όντε θα ποθάνει ένας άνθρωπος όσο κι αν είναι κρίμα, με καιρό, και οι δικοί ν-του και η κοινωνία το συνηθίζουνε και η ζωή συνεχίζεται. Όμως, όντε θα σκοτωθεί ένας άνθρωπος, μπορεί να συνεχίζεται η βεντέτα. Ιστορικές οικογένειες, όπως ήσανε οι Λιάπηδες, εξεκληριστήκανε απου τσι βεντέτες. Χωριά εδιαλυθήκανε από τσι βεντέτες. Από ένα φονικό, άλλοι ποθαίνουνε, άλλοι φυλακώνουνται, άλλοι φεύγουνε απού το ν-τόπο κι όσοι πομένουνε στο ν-τόπο αλληλομισούνται και για να ξαναβρεί τ' αλληλούγια ν-του ο τόπος πρέπει να περάσουνε πολλές δεκαετίες.

Εδά, στα χρόνια μας η ζωοκλοπή, επιεριορίστηκε ο εγωισμός δε φτάνει μπλεϊύ ως τη βαρβαράδα. Οι γι-αθρώποι με την τελείδραση, με την εφημερίδα και με τσι βόλιτες βρίχουνται πλια πολιτισμένοι και η βεντέτα περιορίττηκε σε φυσιολογικό ποσοστό. Η ζωοκλοπή συνεχίζεται, κυρίως από Μυλοποταμίτες, ως τα χρόνια μας.

Ο κουβαλητής τω μ-πιθαριώ

Κατέμεν εδά πως ο Μίνωας είχενε πιθάρια στο' αποθήκες του, μα από πολύ παλιότερα ήσανε η δεξιά χέρα του κόσμου και ως πρί τριάντα - σαράντα χρόνια. Όντεν ήμουνε εγώ μικιό κεπελάκι στα πιθάρια εβάναμενε το κρασί, το λάδι, το μέλι, τσ' ελιές απού αλατσίζαμενε (ετότες αλατσίζαμενε πολλές γιατί πολλές βολές εδειπνούσαμενε με ελιδόφωμο). Στα πιθάρια εβάναμενε και καρπούς και τα χαρούπια που είχαμενε για φαί κι ακόμης και ρούχα εβάναμενε στα πιθάρια, όντε δε ν-τά βανεν η κασσελα μας. Δεν ύπαρχενε σπίτι δίχως πιθάρια.

Μα πώς εμετακινούντανε και πώς επχιαίνανε στα χωριά όπου δεν ήτονε κοντά θάλασσα κι όπου δεν είχανε δρόμο για τα κάρρα;

Εγώ θα σασε διγηθώ ίντα άκουσα απού τσοι γερόντους πως

ελέγασινε για το μ-περασμένο αιώνα, τολάχιστο για το χωριό μου.

Ήτονε λε, ένας Μπούρμπαχης καλά χεροδύναμος κι εκουβάλιε ν-τα με τη ράχη ν-του απού τη γ-Καρωτή. Σε τρεις τόπους τά'θετενε κι εξεκουράζεντονε. Ο ένας τόπος ήτονε το Αχλαδίδι ανάμεσα Καλλικράτη και Ασή - Γωνιά. Έτρωε πολύ φαητό αυτός ο Μπούρμπαχης και κάθε φορά που έπχαινε να φέρει κιανένα πιθάρι έβανε στη ζώνη του μια πίτα ψωμί. Μιά βολά που αρρώστησε ο Μπούρμπαχης επήγε στο γιατρό σ'τη χώρα τω Σφακιώ και λέει του γιατρού, "Δε μπορώ γιατρέ εκόπηκενε και το φαητό μου, πονεί η κοιλιά μου..." "Τι φάγατε σήμερα;" ερώτηξεν ο γιατρός και απαντά αυτός που (κόπηκε το φαητό ν-του). "Δεν έφαγα σήμερα παρά μια πίτα κι ένα πιταράκι κι ένα λεκανιδάκι χοχλιούς". Εμείς μπορούμε να υπολογίσουμε πόσα φαητά έτρωε όντεν δεν ήτονε "κομμένο το φαητό ν-του".

Τα πιθάρια στην αποθήκη

Οι Μπουρμπάχοι ήσανε και ιστορική οικογένεια μα ήσανε και χεροδύναμοι και εξιούσανε και πολλά χρόνια. Ο Αντρέας Μπούρμπαχης, (γιος του Μπουρμαχοστρατή απού εσκοτώθηκε στην Αράδενα αρχηγός των Ασφεδιωτώ στην επανάσταση του Δασκαλογιάννη) γράφει η ιστορία πως ήτονε "πελώριος" μα ήτανε

ανάλογη και η παλικαριά ν-του.

Ο πατέρας μου, μού 'λεγε πως ένας Μπούρμπαχης μια βολά είχενε ορά "σα μια γλώσσα του βουγιού" και ήθελε να πεί πως οι Μπουρμπάχοι ήσανιε μια οικογένεια απού ενδιαφέρανε απού τα' άλλους. Πραματικά όντεν εθέλανε να πούνε πως ένας ήτονε καλός άντρας, ελέγανε "αυτός είναι άντρας οραδάτος".

Μια συντεκνιά στα Κεραμιά

Ήσανιε μια βολά καλά εθίματα κι εβαστάξαν αυτά εκατοντάδες χρόνια μα στην ειροχή μας απού ούλα πάνε όθεν το χειρότερο, χάνουνται κι αυτάνι ένα - ένα.

Γροικάτε μου να οασε διγηθώ για μια συντεκνιά απού εκάμαμενε πρι δεκάδες χρόνια, στα Κεραμιά.

Επήγαμε γιατ' απού λέτε μια παρέα απού τα Σφακιά στα Κεραμιά κι εβαφτίσαμενε ένα γ-κοπελάκι, σ' ένα μικρό χωριό. Σούλα τα σπίθια του χωριού ευτρώσανε τάβλες και μας ετραπεζώσανε. Δεν είχενε το χωριό ηλεκτρισμό και είχανε ένα λουξάκι απού άφτενε με αέριο. Όπως επχιαίναμενε τη νύχτα απού τό 'να σπίτι στ' άλλο εβάστανε ένας το λούξ και ένας άλλος τη μπουκάλα κι έφεγγέ μας και στο δρόμο κ' είχαμε ν-το και στ' άλλο σπίτι. Πριν απού τη συντεκνοπαρέα επχιαίνε στο κάθε σπίτι ο μάγερας με τα καζάνια, με τσι κουτάλες και με ούλες του τσ' "απασκευές" για να μας ετοιμάσει τα φαητά. Σαββάτο επήγαμενε και Δευτέρα εφύγαμε. Απού τό 'να τραπέζι εσηκώνομέστανε και επχιαίναμε να κάτσομε στ' άλλο. Εμείς δεν εμπορούσαμε να ξαναφάμενε κι εκάτεχα ν-το κ' οι συντέκνοι μας, μα ο κάθε χωριανός, μπορεί με μεγάλες δυσκολίες να μάζωξενε τα φαητά, στα δύσκολα αυτά χρόνια και εκάτεχενε πως δε θα φάμενε. Κι εκάτεχενε πως αυτά τα φαητά θελά τα πετάξει, γιατ' ετότες δεν ήσανιε φυγεία, μα ο άνθρωπος ήθελε "να κάμει την αθρωπχιά ν-του" να παρουσιάσει τα φαητά κι ας είχα ν-τα πετάξει.

Τη Δευτέρα απού ετοιμαστήκαμενε για να φύγομε ήσανιε ακόμης δυο - τρία σπίθια απού δεν εμπολαύαμε να πάμε. Είπαμέντωνε: "Ευχαριστούμε σας πολύ, καλοί μας συντέκνοι, και για τη γ-καλή σας περιποίηση, και για τη γ-καλή σας παρέα, σε δυο-τρία σπίθια απού δεν εμπολάβαμε να πάμε, χιλια συγγνώμη. Το ίδιο σας το μπατάρομενε και το ίδιο σας αγαπούμε σα γ-και τσ' άλλους απού

επήγαμε στα δικά ν-τωνε σπύθια. Εγώ όμως άκουσα ένα χωριανό του συντέκνου μας κι έλεγενε σ' έναν άλλο χωριανό ν-τωνε (κι εχάντανε πως δεν εγροίκουνε). **"Τάχαδά μωρέ να μου κάμουνε ετσά μπροσβολή οι συντέκνοι, κι εσφαξα το θροφάρη τω γ-κοπελιώ μου για να κάμω την αθρωπιχιά μου!!"** (Θροφάρη λέμε το χοίρο απού προορίζομε για να τονε σφάξομε τα Χριστόγεννα). Εγώ είπα στη μπάρσα μου ίντ' άκουσα κι εκάμαμενε **"τροποποίηση προγράμματος"** κι επήγαμενε και στ' άλλα σπύθια.

Ύστερα δα **"ήρθεν η γι-ώρα κ' η στιγμή ν' αποχαιρετιχτούμε"**.

Αγκαλιασμένοι εμείς ομπρός - ομπρός, τρεις - τρεις, κι αγκαλιασμένοι οι συντέκνοι μας ξοπίσω, τρεις - τρεις κι αυτοίνοι ελέγαμε αντικρυστά το αποχαιρετιστικό τραγουδι του δρόμου μόνο πως ελέγανε εμείς τα λόγια απού ταιριγιάζουνε σ' αυτούς απού φεύγουνε, κι αυτοί ελέ τα λόγια που ταιριγιάζουνε σ' αυτούς απού αποβγάνουσινε τσοι φίλους τώνε.

Εμείς: **Έχετε γεια ψηλά βουνά**

Αυτοί: **Αμέτε φίλοι στο καλό**

Εμείς: **Και βιόλες αθισμένες**

Αυτοί: **Και στην γ-καλή την ώρα**

Εμείς: **Και κοπελιές ανύπαντρες**

Αυτοί: **Και να γεμίσ' η στράτα σας**

Εμείς: **Κι εσείς οι παντρεμένες**

Αυτοί: **Γαρέφαλα και ρόδα.**

Ο μακρόσερτος σκοπός του δρόμου έσκιζενε τον αέρα και έπχαιενε όθε τζι Σφακιανές Μαδάρες, μα έπχαινε κι όθεν ν-το γ-κάρμπο τω Χανιώ.

Ετοτεσιδά εγίνουντανε τα πραγματικά γλέδγια απού εφραιίνετονε η καρδιά τ' αθρώπου κι απού εδενούντανε φιλιές. Οι γ-ίδιοι μας εκερνούσανε και μας επεριπτοιούντανε. Ετραγουδούσαμενε μαζί κι ελέγαμενε παινετικές ρίμες η μια μπάντα τσ' άλλης. Είχενε ζεστασιά η παρέα και όντεν έφρευγεν ο καθένας από ένα γλέντι είχενε καρωμένους και καινούριους φίλους. Όι εδά απού σε καλιούνε στο γάμο και περνάς απού την ευκή κιαπόης πάεις στο κέντρο και τρώεις και μια ουλιά φραητό και μόνο πως δεν εγλέντισες. Ετότες, και το φέρσιμο απού τη μια στην άλλη παρέα, και ο τρόπος απού εγίνετονε το γλέντι, μα ακόμη και οι δυσκολίες απού υπάρχανε, ούλα μαζί **"εσηματίζανε μια "γραφική εικόνα"**, απού ελέγεν ο δάσκαλος ο Βαγγέλης ότι νάχα δει πράμα να το ρεχτεί. Αυτός απού σε κέρνανε ήτονε φίλος, δεν ήτονε πλερωματικός.

Εδά μονομεριούσε και στσοι γάρους 1000 - 1500 αθρώποι και γίνεται μια "χοροεσπερίδα" γιατί μόνο μερικοί απού θα μπρολάβουσε να χορέψουσε θα πούσε στής φύγουσε πως ελάβανε μέρος στο γλέντι!

Εκειά απού τελειώνουσε ο ανήφορος, αρχινά κατήφορος

Αυτάνα απού τα λένε εξέληξες, απ' όντεν εοτάθηκεν ο κόμηος ως πρι μερικές δεκάδες χρόνια, όλο και στο καλύτερο αμπώθανε την αθρώπότηγα. Στα δικά μας χρόνια ήτονε γραφτό να δούμενε τσ' εξέξηλες ν' αμπιόθουσε το γ-κόσμο όθε ν-το γρεμνό. Ένα - ένα θωρούμενε πολλά πράματα και κιντυνεύουσε να ξεκάμουσε "από προσώπου γής". Όι μόνο οι γι-επιστήμονες έχουσε τα μέσα να φέρνουσε τη γ-καταστροφή, μα τά χουσινε και οι γι-απλοί αθρώποι. Τα ντουφέκια και τα γεωργικά φάρμακα είνιε πολλές βολές σε κακά χέρια και κάνουσινε πολύ κακό. φικάζουσε τα χορταρικά κιαπόης τα δίδουσε να τα τρώει ο κόμηος. Δίδουσε διάφορα φάρμακα στα έχνη ν-τωνε και κάνουσι ν-τωνε ένεσες κιαπόης τα σφράζουσε και τα ταίζουσε του κόσμου. Μα αυτάνα εγεμίσανε το γ-κόσμο καρκίνα και άλλες αρρώσχιες απού μια βολά, αρέ και πού, εγροικούντανε.

Το χωριό μου είνιε κοντά στη θάλασσα. Στο γυρογιάλι μας είνιε σε μερικό ν-τόπο χάλαρα και σπήλιου και εκειά ήσανιε παλιότερα πολλές φώκιες. Εκειά εΐχανε τσι φωλιές τωνε, εκειά εγεννούσανε και εκειά το λένε στσι Φωιές. Εγώ, όντεν ήμουσε κοπελάκι εΐδα μια βολά τρεις μαζωμένες κι επαΐζανε με τα κύματα. Μα οι ψαράδες τωνε εμάχουσανε γιατί ετρώγανε τα ψάρια κι εκάνανε ζημιά στα δίχτυα και τσ' έσκοτώνανε με τα ντουφέκια κι εξακάμασι τζι. Κι αφικάσινε μόνο τ' όνομά ν-τωνε στον τόπο απού εζιούσανε χιλιάδες χρόνια.

Οι καναβοΐ, οι κοκκαλάδες, οι βιτσιΐλες είνιε πουλιά απού ήσανιε μια βολά πολλά στα βουνά μας. Εδά είνιε καλά ελίγα, μα ως πότες θα υπάρχουσε κιαυτά τα λίγα; Με τα καλά ντουφέκια τα ξεκάμασινε.

Οι γι-ουρανΐτες (γερανοΐ) κάθα χρόνο το ψιμοκαΐρι επαΐνανε στην Αφρική και την άνοιξη εγιαέρνανε κι επερνούσανε απού το χωριό μας απού πάνω. Ουμούμαι και τσοι θωρούσαμε και ήτονε ένας μπροστάρης και οι γι-άλλοι ακλουθαΐσανε σε δυο σειρές κι εκάνανε μιαν ανοιχτή γωνιά ως το μπροστάρη. Εδά τριάντα χρόνια δεν εξαναπεράσανε. Δε γ-κατέω ίντα φταΐει. Αλλάξανε δρόμο; Εξέκαμενε

η παρέα από επέρνανε από πά;

Δυό πηγαδάκια είναι κάτω - κάτω από το χωριό μας και είναι κι ακόμη άλλον ένα ίσια πέρα από το χωριό. Και στα τρία αυτά πηγάδια ήσανε καβροί του γλυκιού νερού. Δε γ-ξεφυτρώνουσι αυτοί από τη μια μέρα ως την άλλη μόνο θά 'σανιε εκείά πολλούς αιώνες. Εδά εδιαλέξαμε κι αυτοί στα χρόνια μας να ξεκάμουμε.

Εξήντα ζευγάρια είχε το χωριό μας μια βολά. Μαζί με τα μουσκάκια ν-τωνε 150 βούγια. Από χρόνια δεν υπάρχει κιανένα. Πενήντα μουλαρογάιδουρα είχε το χωριό μας. Τρεις γεροντογαϊδάροι είναι ακόμη και είναι οι τελευταίοι. Δε θει ξαναδει κιανείς επά γάιδαρο. Φέρνω παράδειγμα το χωριό μας γιατί ίδια κατάσταση είναι σ' ούλα τα χωριά.

Η ράτσες τω χοιρώ, τω σκυλώ και των ορθώ από είχαμε μια βολά εξεγεννηθήκανε και ήρθαν ντίμπις άλλες ράτσες.

Δεν εγλύτωσε από το' αλλαγές μουδ' αυτό από το λείνει "χλωρίδα". Ήσανιε στα πλάγια από αρχινούνε από το χωριό μου ίσια πάνω, εκατομμύρια φασκομηλίες. Εδά επλήσιάνασινε τα ζά κι εξεκάμασι τζι, και ήσανιε οι παντέρμες και ξαρρωστικό και μυρωδικό και το καλύτερο βότανο για τσι μέλισσες.

Τα γιατρικά λείνει οι γιατροί πως πολλές βολές κάνουνε "παρενέργιες". Εδά και οι γι-εξέληξες στο γ-καιρό μας αρχινηξανε τσι παρενέργιες. Αυτές φταίνε για το' αρρώσχιες, αυτές φταίνε για το' αλλαγές τω γ-καιρώ, αυτές φταίνε από εμολύναμενε αυτό από λένε "περιβάλλον" Μα δε μ-πρέπει να ξεχνούμενε πως ούλοι φταίνε σε ούλα. Η γι-επιστήμη μασε δίδει όπλα μα δε ν-τα χρησιμοποιούμενε σωστά. Και τη σκαλίδα την έχεις για να σχιάζεις το γ-κήπο σου μα μπορείς και με τη σκαλίδα να κάμεις φονικό. Ακόμης και την αθρωπιά εβλάψανε οι εξέληξες.

Εκλερονομήσαμε από τσοι παλιούς το γ-κόσμο και έχομενε το δικαίωμα να τονε καλύτερίζομενε, μα δεν έχομενε το δικαίωμα να τονε παραδόσομενε στα παιδιά μας χειροτερεμένο.

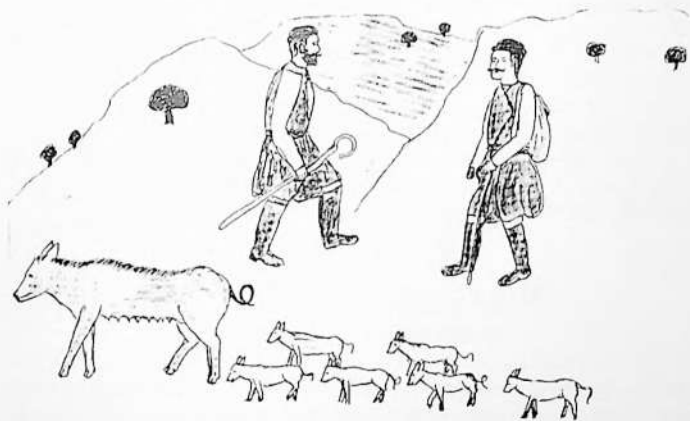
Η κλεμένη γουρούνα

Ένας φτωχός άνθρωπος εχρώσχιε λεφτά στη ν-τράπεζα. Με μεγάλα ζοριλίκια εκατάφερενε και τα μονομέριασενε, μα ίσγια - ίσγια τα λεφτά τση τράπεζας. Δεν επερισεύανε μούδε καφέ να πχει. Από

το χωριό απού είναι η τράπεζα είναι αλάργο απού το δικό ν-του, μα μούδε να φάει μια μπουκιά φραητό απού βέβαια θελά πεινάσει, δεν είχενε λεφτά.

Επήγεν αυτός τα λεφτά με τα πόδια ν-του γιατί' ετότες δεν ήσανε τ' αυτοκίνητα σαν εδά. Πρίχου να φτάξει στο κεφαλοχώρι απού είναι η τράπεζα θεωρεί στην ύξω μπάντα του δρόμου μια γουρούνα κι εβόσκεντονε κι έσερνε και έξε γουρουνάκια. Εσκέφτηκεν αυτός πως το αφεντικό τ'ζη πρέπει νά 'ναι απού το διπλανό μετόχι. Κατεβαίνει το λοιπός και βάνει τη γουρούνα στο δρόμο, συράμελη, κι ελάλιε ν-τηνε νοικοκυρικά. Λίγα-λίγα πλιά πάνω τ' απαντήχνει ένας άνθρωπος και λέει του:

- Ε Κουμπάρε, έλα να σου πουλήσω εκείνη τη γουρούνα. Καλό έχνος είναι. Εικοστέσσερα γουρούνια αναθρέφει πρίχου κλείσει ένας χρόνος. Καλόφραη είναι και καλοπίταγη. Ανάγκη μου κάνουνε τα λεφτά και θα σου την δώσω φτηνή (δεν είπενε πως θα πάει στη ν-τράπεζα για να μη ν-τονε βρούνε εύκολα). Πάρε τηνε καλέ μου άνθρωπε και μιστό θα κάμεις.

Σε καλή τιμή θα σου τηνε δώσω γιατί μου κάνουνε ανάγκη τα λεφτά.

- Δεν είχα μωρέ Κουμπάρε σκοπό εγώ ν' αγοράσω δα γουρούνα μα, σα μου λείεις και πως έχεις ανάγκη, δε γ-κατέω, η γουρούνα σου πόσα θα κάνει, μα εγώ κρατώ 500 δρχ. μαζί μου. Α θέλεις παίρνεεις

εσύ το πεντακοσιάρικο κι εγώ τη γουρούνα και μουδε χρωσταίς μου, μούδε χρωστώ σου.

Επήρην ο φίλος το πεντακοσιάρικο επήγε στη ν-γράπτιζα κι έδωκε τα λεφτά τζη κιαπόης έφυγεν από άλλο δρόμο. Επήγε σ' άλλο χωριό κι έφραε κ' ήπηχε κι εφορτώθηκε και πράματα κι εκράθη ν-τα στο σπίτι ν-του. Ετότες το πεντακοσιάρικο είχαν αξία.

Αυτός απού την αγόρασε τη γουρούνα την έκλεισε σ' ένα παλιόσπιτο καμπόσες μέρες και την εταίζεν εκείά γιατί ο χοίρος, α ν-τονε πάεις κιαείς και σε άλλο χωριό φεύγει και πάει στο πρώτο ν-του αφεντικό και θέλει μέρες για να συνηθίσει στο καινούριο. Αυτός απού την έχασε τη γουρούνα ήσανιε χωριανοί μ' αυτό απού την αγόρασενε και τα σπύθια ν-τωνε δεν ήσανιε πολλά αλάργο. Εγροίκανε δα ο αγοραστής πως ο χωριανός του έχασενε μια γουρούνα μα δεν εμπόριενε να βάλει ο νους του πως αυτός αγόρασενε τη γ-κλεμένη γουρούνα. Μιαν ημέρα που εύρηκεν ανοιχτά η γουρούνα ξεπορτά και πάει κατευθεία στο πρώτο τζη αφεντικό. "Ω!, (λέει ο άθρωπος) δεν επερίμενα γω πως θα ξαναδώ τη γουρούνα μου και πως θά 'ρθει μοναχή τζη να με βρει". Ο αγοραστής ερώτανε κ' είπανέ ν-του όθενε πού έπχισανιε και πάει και βρίχνει τηνε στην αυλή του πρώτου τζη αφεντικού. Μπαίνει μέσα κι ελάλιε ν-τηνε να τηνε πάρει, μα πορίζει ο άθρωπος και λέει του:

- Πού θα τηνε πάεις τη γουρούνα μου;
- Δική μου είναι. Οπροχθές την αγόρασα.
- Εγώ την ανάθρεψα και τηνε γνωρίζω. Οι γειτόνοι τηνε γνωρίζουνε. Α σου τη μ-πουλήσεν, όπχοιός μου την έκλειψε, να πάεις να τονε γυρεύεις.

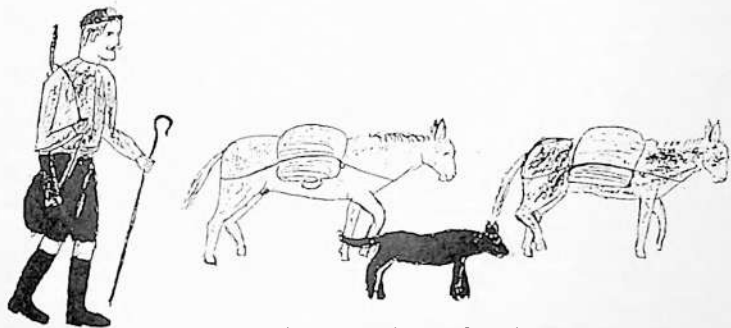
Δυο εξεκινήσανε και ένας απόσωσε στο μύλο

Ο Στελιανός με το μ-πατέρα του Γιώργη ήσανιε ακροσυγγενείς και ήσανιε και στο ζευγάρι συζευτάδες και οι φαμελιές τωνε ήσανιε αγαπημένες.

Μια βολά λέει ο Στελιανός του Γιώργη: "Πότες θα πάεις μωρ' ανήψιο στο μύλο να πάμενε μαζί; Πάντα είναι καλή συντροφιά γιατί δε γ-κατέεις εσύ ίντα μπορεί να σου τύχει στο δρόμο σου".

Ορίσανε μέρα κι επήρανε τ' αλέσματά ν-τωνε με τα γαϊδουράκια ν-

τωνα για να πάνε στο μύλο. Μόλις εβγήκανε απού το χωριό λέει ο Στελιανός του Γιώργη: "Αάλιε εσύ τα χτήματα, γιατί εγώ θέλω να ξεζωστώ και θα σε φτάξω παρεκάτω. Ελάλιεν ο Γιώργης τα χτήματα κι εξάνοιγενε κ' ίσια πίσω μήρπα νάρχεται ο μπάρμπα Στελιανός μα φρανιά ν-του. Απόσωσενε στο μύλο ο Γιώργης μα ο Στελιανός δεν απόσωσενε ποτέσ του. Ο μύλος ήτονε αλάργο απού το χωριό ν-τωνα και δεν εμονημερίζανε μονο εμένανε στο μύλο κι εγιαέρνανε την άλλη μέρα. Κακή νύχτα ειπέρασενε το κοπέλι, γιατί εσκεφτεντονε πως μπορεί νά τυχενε πράμα κακό του Στελιανού στο δρόμο και γι' αυτό δεν επήγε στο μύλο. Πρωί πρωί τ' άλλής ημέρας φορτώνει τ' αλεύρια και στα δυο χτήματα και γιαέρνει στο χωριό. Ο Στελιανός υπολόγιζε την ώρα απού θελα προβάλει το κοπέλι να γιαέρνει απ' ύθε ν-του Γουρνάρη κι εβγαρολογανε κι απής τον ειδη κι επρόβερνε πάει και παραλαβαινεί το γαϊδαρό ντου με τ' αλεύρι φορτωμένο. Για να δικαιολογηθεί του Γιώργη τού επενε πως τον έπχιασενε πόνος και δεν εμπόριε να πάρει ζάλο.

Δεν εφάνηκεν ο γέρο Στελιανός

Σε καρπόσο γ-καιρό ξαναρωτά ο Στελιανός το Γιώργη πότεσ θα πάει στο μύλο για να πάνε μαζί. Σα γ-και την άλλη βολά εξεκινήσανε μαζί μα απής εβγαίνανε απού το χωριό των απάντηξεν ένας άθρωπος και λέει του κοπελιού ο Στελιανός: "Αάλιε μωρ' ανίψιο τα χτήματα, γιατί εγώ θέλω να πω μια κουβέντα επά του συντέκνου και θα σε φτάξω παρεκάτω. Δεν επολουεξάνοιγεν ίσια πίσω ο Γιώργης γιατί εκάτεχε πως σα γ-και την άλλη βολά ο Στελιανός δεν είχε σκοπό να πάει στο μύλο. Επήγεν ο Γιώργης στο μύλο κι άλεσε ν-το

δικό ν-του άλεσμα μα του Στελιανού το γιάειρενε άλεστο.

Εβγορολόγανε πάλι, όπως και την άλλη βολά ο Στελιανός μα όντεν επαράλαβε το γάϊδαρό ν-του, του λέει ο Γιώργης: **“Εγώ θα πάω πάλι σε καμπόσες μέρες στο μύλο κι ανε θέλεις να μου δώσεις το γάϊδαρό σου να τονε λαλώ να σου αλέσω και το δικό σου άλεσμα, μα όι να μου λείεις πως θα πάμε μαζί και να μου τη σκάς μόλις ξεκινούμεν”.** Για να σε φέρω μια ουλιά στη θέση σου, δε σου τ’ άλεσα αυτή τη βολά τ’ άλεσμα μόνο σου το γιάειρα πάλι κριθάρι.

Ο θροφάρης

Μια βολά ούλα τα σπύθια είχανε χοίρους. Μια δυο γουρούνες, μεσόχοιρους, γουρουνάκια... Μα και όπχοι είχανε πολούς χοίρους ένα τον εξεχωρίζανε, το θροφάρη ν-τωνε, κι εκάναςί ν-του “ιδιαιτερη περιποίηση” για να τονε φάνε τα Χριστόγεννα. Μα κι όπχοι δεν είχανε χοίρους αγοράζανε ένα γουρουνάκι την άνοιξη γη το καλοκαίρι κι εθρέφασίν το για τα Χριστόγεννα κι αυτοίνοι. Όσοι είχανε πολούς χοίρους δε τζ’ είχανε σε χοιρατάσια μόνο τσ’ αδρομιάζανε στα φαράγγια και στα βουνά να βρούνε σκουλίλους και ριζες και χοχλιούς, ν’ αγωνισταύνε κι αυτοί για να ζήσουνε. Μα και στο θροφάρη τα δύσκολα χρόνια, η γι- “ιδιαιτερη περιποίηση” ήτονε απού του δίδανε περισσότερα βελάνια. Του δίδανε τα ήυτερα απού βγάνανε απού το ζυμωτό. Πυρίνα και χαρούπια εδίδανε σε ούλους τσοι χοίρους. Καρπό δεν είχανε μουδε να φάνε οι γι-ιδιοι.

Τοι παραμονές τω Χριστογέννω εσφάζανε τσοι θροφάρηδες. Εχρειγιάζετονε αγίδα, και γι’ αυτό εσμίγανε δυο τρεις φαμελιές κι εσιάζανε μαζί τσοι χοίρους τωνε. Ένα μεγάλο μαχαίρι του καρφώνανε στο λαιμό και ύστερα του πετούσανε βραστό νερό και τον εραδιούσανε και ύστερα τον εκρεμούσανε και του βγάνανε τ’ απομεσικά κιαπόης τον εβάνανε σ’ ένα τραπέζι κι εβγάνανε λουρίδες τη μ-προβέ ν-του, απού τηνε λέγανε πετσαλίδα κι εκρεμούσανέντηνε σ’ ένα τέλη και ταχιά την εψήνανε με φασόλες, με πατάτες, με ξινόχοντρο κλπ. Απής εβγάνανε τη μ-προβέ εβγάνανε και ένα στρώμα ξίγκια απού είνιε ανάμεσα στο κρέας και τη μ-προβέ κι εψήνανέ ν-τα κι εβγάνανε τη γλίνα. Ύστερα δα εκάνανε μερικό κρέας λουρίδες κι εκρεμούσα ν-το στη γ-καμινάδα κι αποκάτω εκαίγασινε οφακομηλιές κι εκάνανε τα σύγλινα απού εκειά εμεσοψήνουντανε. Ύστερα τα κάνανε μικρά κομματάκια και τα σιοψήνανε με γλίνα κετές

τα βάνανε σε κουρπάκια κι εχώνουντανε στη γλίνα και βαστούνε πολύ γ-καιρό. Εκάνανε και μερικό κρέας μικρά κομματάκια και το φήνανε καλυθεία με τη γλίνα και πής το βάνανε κι αυτό να χώνεται στη γλίνα σε κουρπάκια αυτό το λέγανε σοντριμά. Εκόβανε με τα χέρια κιρά και εγεμίζανε λουκάνικα σι' άντερα του χοίρου. Εκάνανε οματές με τα χοντρά άντερα απού τα γεμίζανε ρύζι γή χόντρο κι εβάνανε και μυρωδικά. Με το ψιαχνύ τοη κεφαλής, απής το βράζανε, εβάνανε στο ζουμί μια μ-πάρτη ξίδι, δυο πάρτες ζουμί και βάνανε το κρέας να χώνεται μέσα. Σε κάθε περίπτωση σ'τσι με ζέδες του χοίρου βάνουνε μέσα πολλά μυρωδικά. Και σήμερα όυχοι βέλλουνε αγοράζουνε χοιρινά κρέατα και σχιάζουνε αυτούςτσι με ζέδες.

Ίντα γίνεται όμως, όντεν ετύχενε χαλαζιάρης ο χοίρος; Η χάλαζι είναι μιαν αρρώσγια του χοίρου απού τηνε λένε οι γραμματιζούμενοι τριχινιάση. Είναι μικρές μικρές φουσκάλες γεμάτο το κρέας του χοίρου και ότι να πλησιάνει μπορεί και να τονε φοφήσει. Πολλές βολές όμως δε ν-του φαίνεντονε και τηνε βρίχανε μόνο απής τονε εσφάζανε. Μεταδίδεται και στον άνθρωπο μα με το ψήσιμο φοφά το μικρόβιο και όντεν είχανε λίγη χάλαζι, τηνε εβγάνανε, όση επιπορούσανε να τη δούνε, και τσ' ετρώγανε στα χρόνια τη πείνας. Πρέπει πως τη χάλαζι τηνε εζήτανε η κακοπέραση τω χοιρώ γιατί τσ: τελευταίες δεκαετίες δεν άκουσα να βρεθεί κιανείς χοίρος χαλαζιάρης.

Όμως σ' εκείνα τα δύσκολα χρόνια, ένα χρόνο επιρίμενε η φαμελιά νά ρθουνε τα χριστόγεννα για να δούνε καλό φαητό και ότι νά 'χα βρεθεί ο χοίρος τωνε χαλαζιάρης, αυτό ήτονε μια μικρή οικογενειακή συφορά. Βέβαια, οι συγγενείς και οι γειτόνοι επχαίνανε κρέας και άψηστο και ψημένο στο σπίτι απού είχενε αυτή την "ατυχία" και ήσανιε μια μικρή παρηγοριά τα δοσούδια μα όι και πως εθαραπεύεντονε το κακό. Ήσανιε 'δα και λίγοι απού θα μπορούσανε να αγοράσουνε έναν ολόκληρο χοίρο για να πούμε πως θελα σιάζουνε τα πράματα, μα σ'τσι πλια πολλούς δεν ήτονε καθόλου εύκολο και αγοράζανε λίγες σκάδες για να περάσει τα χριστόγεννα η φαμελιά ν-τωνε.

Κακή ζευγαρόμερα

Στο ν-τόπο μας τα πιλιότερα ζευγάρια ήσανιε συνεταιρικά. Επειδής μαζί εζεύανε τα βούγια τσ' ελέγασινε συζευτάδες. Καύ' ένας

τιωνε έβανε τα μισά χωράφια. Το μισό σπόρο και τό 'να βουί και βέβαια το γ-κόπο τον εβάνασινε μαζί και το μαξούλι ταχιά μισό-μισό. Αν έβανε ο ένας τα χωράφια, το σπόρο και τα βούγια και ο άλλος μόνο το γ-κόπο ν-του, αυτός έπαιρνε από τρεις πάρτες τη μια κι ελέγασίν-τονε τριτάριη. Αν έβανε ο ένας τα βούγια κι ο άλλος το γ-κόπο κι ούλα τα άλλα μισά-μισά, εμοιράζανε ταχιά μισό-μισό το γ-καρπίό.

Ερείς είχαμενε ένα βουί κι ελαλούσαμενε ζευγάρι με συζευτή, μα μια βολά που αρρώστησεν ο πατέρας μου και δεν είχαμε λερτά για να πάει στο γιατρό επουλήσαμενε το βουί μας και δεν εμπορέσαμενε να ξανααγοράσομενε βουί. Από κειά κ' ύστερα ελαλούσαμενε το ζευγάρι μιας γυναίκας απού είχενε δυο βούγια. Εμείς το γ-κόπο, αυτή τα βούγια κι' ούλα τ' άλλα μαζί και μισό μισό το μαξούλι ταχιά.

Τα συμμριακά μας σπαρτά τά 'χαμενε στο χειμονικό μας χωριό. Στο καλοκαιρινό μας χωριό εμείς με τη σκαλίδα μας εσιτέρναμε μερικό καρπό μοναχικό μας, απής ετελειώσε η ζευγική κάτω. Ένα μήνα πάει πίσω στ' αγόρι (τα καλοκαιρινά χωριά τα λέγαμε αγόρια). Ένα μήνα παραπάνω θέλει για να οφιμήσει και ένα μήνα αργότερα ξεραίνονται τα σπαρτά, γι' αυτό επρολαβαίναμε κι εσοδεύαμε τα μαξούλια στη γιαλιά ώστε νά 'νιε έτοιμα για θέρος στ' αγόρι. (γιαλιά = το χειμονικό μας χωριό απού είναι κοντά στο γιαλό).

Ας είναι. Η συζεύτρα μας, μας έδωκενε το ζευγάρι ιζη να βγουμενε στ' αγόρι να κάμονενε μια ζευγαρέ στα μοναχικά μας σπαρμένα και για να μπρολούμενε να σπείρομενε πολύ εσηκωθήκαμενε πολύ νύχτα. Δεν υπάρχανε και ρολόγια για να υπολογίσομε την ώρα και εκάμαμε τρεις ώρες δρόμο και πάλι ευτάξαμε στη γ-κορφή απού ήτονε το χωράφι πρίχου να ξημερώσει. Εδέσαμενε τα βούγια στ' αλέτρι, εκόψαμενε σπορέ και τη σπείραμε (σπορέ λέμε ένα κομμάτι από το χωράφι που σαμώνει ο ζευγάς με μια αλετρέ και το σπέρνει και ότι να το ζευγαρίσει κόβει άλλο). Δεν εμπρολάβαμε όμως να ζευγαρίσομε τη σπορέ απού ήρθενε μια γ-κουκκοσαλέ απού εριχνε κουκκοσάλια σα ν-τα αμύγδαλα και σα ν-τα καρύδια. Τα αφχιά τω βουγιώ εξαιματώσανε κι ετρέχανε αίματα χάμες. Σαν εσταμάτησενε το κουκκοσάλι, το χωράφι ήτονε ογρό και στην ογρασιά δε ζευγαρίζουνε γιατί το χώμα σφίγγει και, μούδε δε κρυτρώνει ούλο, μα και όσο φυτρώνξει δε μ-πρακόβει. Παιρνομενε το λοιπός κουντούρι τα βούγια και φεύγομενε. Κακή ζευγαρόμερα. Ετσά 'τονε ετότες η ζωή.

Πώς εγίνεντονε μια φρούτσα

Θεόψυχά μου και να με βαρεθήτε θέλει να'σασε αναλυγαδιόζω για τα πάθη και τα βάλη απού ετραβούσαμενε μια βολά.

Εδά θα σασε πω πώς εγίνεντονε μια φρούτσα γιατί' εγώ κατέω πως από μικροπράματα βγαίνουνε μεγάλα συμπερούσματα.

Ετότες είχαμενε μια ράτσα χοίρους σα τζ' ακριγιόχοιρος απού έχομενε θεωρεμένους στσι φωτογραφίες. Είχανε μικρά αρθρά αφχιά, είχανε μακρέ μούρη, (λέει το κ' η μαιντινάδα):

**Σελάτο βούι αγόραζε και γάιδαρο καμπούρη
γυναίκα λιγνοκάμωτη και χοίρο μακρομούρη.**

Ήσανιε μαύροι οι πολλοί, κι αμιά βολά ήτονε και κιανείς άσπρος και λιγότερες βολές καστανός. Είχανε 'δα και μεγάλες τρίχες, προ πάντω στη σκίνα τη ράχης. Έκεινεσεδά τσι μεγάλες τρίχες τσ' εστερεύαμενε όντεν εσφάζαμενε τσι χοίρους κι εκάναμενε φρούτσες. Μα δώστε μου σημασία, α θέλετε να μάθετε κι εσείς να κάνετε φρούτσες. Αν είχα βρεί κι αείς ταβλάκι τό' κοβενε με το σάρακα όσο ήθελενε να κάμει τη φρούτσα ν-του. Α δεν είχενε το πελέκανε με σκεπάρνι γή τό' κοβενε με το σάρακα από αγκριγιόξυλο. Ύστερα δα έκανε στο ταβλάκι πικνέ πικνέ τρύπες μ' έναν αριδάκι κι απός εύριχνε φιλό τέλι κι επέρναν - το διπλασμένο το τέλι απού την τρύπα κι απός επέρνανε απού τη δίπλη του τελιού καμπόσες χοιρότρίχες κι ετραβανε το τέλι ώστε να βγορίσουνε οι τρίχες απού την οπίσω μεριά τη τρύπας. Με τη σειρά έσιαζενε τσι τρύπες ώστε να σιαχτούσινε ούλες. Ύστερα έσιαζενε άλλο ένα ταβλάκι το ίδιο σα ν-το πρώτο κι εμπροκωνέ ν-το απού την οπίσω μπάντα τη φρούτσας, για να μη βγορίζουνε από πίσω οι τρίχες μα και για να μη μπορούνε να φύγουνε από πίσω.

Μιαν ημέρα ήθελενε κιανείς ετότες για να σιάξει μια φρούτσα και βέβαια όσο κιαν ήτονε πιτηδέιος δεν έκανε μια γ-καλή φρούτσα, μα τα λίγα λεφτά απού ήθελενε κι ετότες για να την αγοράσει δεν τά' χενε για να τα διαθέσει, γιατί κι αν είχε λίγα αλλού εκάνανε μεγαλύτερη ανάγκη. Πλιά εύκολο ήτονε να διαθέσει ένα μεροκάματο, παρά τα λεφτά απού ήθελε να την αγοράσει, κι ας έκανε λίγα λεφτά.

Βέβαια δεν ήσανιε ούλοι ικανοί να κάμουνε μια τέθιοια δουλειά, μα μούδε δεν ήτονε η φτώχεια το ίδιο σ' ούλα τα σπιθήχια, μα από κιανένα σπιτί δεν έλειπενε η μαυροπαντέρμη η φτώχεια.

Εκείνα τα χρόνια όττι εχρειγιάζεντονε κόπο δεν επόμενε ακάμωτο, μα όττι εχρειγιάζεντονε λεφτά δεν εγίνεντονε. Εδά εγυρίσανε τα

πράγματα απου την άλλη μεριά και ότι θέλει λεφτά γίνεται μα δε γίνεται ότι θέλει κόπο.

Δε τζοι θωρώ γω με καλόν αμάτι τσοι λαθρομετανάστες, γιατί φοβούμαι πως μιαν ημέρα των ημερώ θα μασε δημιουργήσουνε μεγάλα προβλήματα. (Αυτά απου μασε δημιουργούνε εδώ είνιε μικρά) μα αν' είχα μασε λείπουνε θελ' αφήνομενε αμάζωχτες τσ' ελιές κι ατρύγητα τ' αμπέλια γιατί εγινήκαμενε "στεροπλουτοι".

“Ο χυλός στο μ-παραστάτη κ' η χυλόφτα στο χωράφι κι ο χόντρος ως το μεσημέρι”

Ο Θεός να μην αφίσει μωρέ κοπέλια, αθρώπους γεννημένους να απαλέφουνε αυτάνα απου απαλέψαμενε εμείς στα αναθροφικια μας. Πείνες, εγδυμιές, ξυπολυσχιές, κιντύνους! Ε, τα μαυροκακορίζικα ίντα σύραμεν εμείς!!

Μα εγώ θα σας αναληγαδιάσω 'δα και για το ρεγάγιο απου είχαμενε τσι πολλές βολές. Φαητά απου, μουδ' ακουστά δε ν-τάχουσινε οι σημερνοί νέοι, μα μουδ' ο Θεός να μη τζ' αφίσει νά 'ρθουνε στην ανάγκη να τα γνωρίσουνε.

Εβράζαμενε νερό κι εβάναμενε μέσα λίγο - λίγο αλεύρι, λαδάκι κι αλατσάκι. Ντίμπις νερουλιάρικο ήτονε. Όποιος είχενε τού 'βανε μια ουλιά ζάχαρι γή άλλο μπαχαρικό. Αυτή ήτονε η **θολόσταση** και την λέγανε φαητό μα δεν ήτονε. Ελέγανε πως είναι γαλατερή και την ετρώγανε οι βυζανόμενες.

Όπως εκάναμε τη **θολόσταση** εκάναμενε και το χυλό μόνο πως εβάναμε περισσότερο αλεύρι και εγίνεντονε πηχτότερος. Ο χυλός όντεν είχαμενε γάλα τον εφίναμενε με το γάλα κ' ήτονε καλά νόστιμος και τον ελέγαμενε **αλευρόγαλο**.

Στην κατοχή δεν εβρίχεντονε ρύζι, μα και πρίχου φτάξει η κατοχή τα χρόνια ήσανιε ντίμπις δύσκολα, όσα θυμούμαι εγώ, και μετά την κατοχή επεράσανε πολλά χρόνια ώστε ν' ανατσουλώσει η οικονομία μας μια ουλιά και, τσι πλιά βολές, αντίς για ρύζι είχαμενε το χόντρο (χοντροαλεσμένο στάρι). Με χόντρο εγεμίζαμενε τσοι ντολιμάδες, με χόντρο εφίναμενε το γάλα αντίς ρυζόγαλο (το γαλόχοντρο). Με χόντρο εγεμίζαμενε και τσ' **οματές** τα χριστόγεννα, απου εδώ τσι γεμίζουμε με ρύζι (οματές λέμε τα χοντρά άντερα του χαιρού απου τα γεμίζουμε με ρύζι και βάνουνε μέσα σταφίδες, πιπέρια, κίμινα κ.α.

μπαχαρικά και τοι συνηθίζουνε τα Χριστόγεννα). Το χόντρο τον εφίναμε και με τσοι χοχλιούς. Τον αλέθαμε στο χερόμυλο. Εκάναμε και ξινόχοντρο με ξινόγαλο σπού τονε λένε και τριαχανά.

Οικογενειακός δείπνος στσοι δύσκολους χρόνους

Εκάναμενέ και χυλόφτες. Μί' ένα ξύλο στρογκυλό σπού το λέγασινε χυλοφτά εκάνανε φύλλο τη ζύμη κιαπότης την εκόβανε κορδελάκια κι εφίνασί τζι με νερό και λάδι. Κιαμιά βολά ετηγανίζαμενε μερικές με το λάδι κι ανακατεύαμε τζι για νουστιμιά. Εφήναμε τζι και με το γάλα.

Εθρουλίζαμενε και ψωμί στο πιάτο κι εβάναμενε νερό κι αλάτι και λάδι, κι ανακατεβαμέν το και το τρώγαμε, κι ελέγαμεντο μπαζινάκι.

Τα παραπάνω φαητά δεν είνιε φραγερά (δε γ-κρατούνε πολύ ώρα βοοκισμένο τον άνθρωπο). Γι' αυτό λένε την παροιμία "Ο χυλός στον παραστάτη (ώστε να πάει δηλαδή κιανείς στην πόρτα), η χυλόφτα στο χωράφι (ώστε να πάει στο χωράφι) κι ο χόντρος ως το μεσημέρι.

Το κρέας και το ψάρι ήτονε πολυτέλεια εκείνα τα χρόνια μα τα καλά μας φαητά, απού εμπορούσαμε να τα ἔχαμε ἴσανε οι χοχλιοί, οι βροβλιοί και οι μανίτες.

Μα μη βιάζεστε. Ακόμης δεν ετελείωσεν ο κατάλογος των "Λουκούλειων γευμάτων", απού ἔλεγεν ο λοχαγός μας τη γκαλοφαγία, ὄντεν ἤμουνε φανταράκι.

Εβάναμενε στο τηγάνι νερό, λάδι, αλάτσι και αλεύρι κι ετηγανίζαμε ν-τα κι ετρώγαμε ν-τα και τα λέγαμενε **μαλαμούδι**, ελέγα ν-τα και γρεδέ.

Εκάναμενε θρούβαλα τη ζύμη κι ετηγανίζαμε ν-τα και τα λέγαμενε **στριπούλια**.

Εκάναμενε φρέτες το ψωμί και το βρέχαμενε στο νερό κι απόης το τηγανίζαμε και το τρώγαμε.

Τα εἰγκία των οζώ και των αιγιδιώ εδά τα πετούνε πέρα. Ετότες, και επειδῆς δεν εἶχαμε ἴντα φάμε τα τρώγαμε μα και επειδῆς τὰ ἔχεν ο οργανισμός μας ανάγκη, τὰ ἔλεν η γι-ὄρεξή μας, κι εβάναμε ν-τα σε διάφορα φαητά, μα εκάναμενε και τσι **εἰγκόφτες**. Εθρουλίζαμενε το εἰγκι κι ανακατεύαμε ν-το με ζύμη και το βάναμενε γέμισμα σε φύλλο ζύμη, ὅπως βάνουνε τη μιζύθρα στοι μιζυθρόφτες.

Τη γλίνα του χοίρου κι αυτήνη δε ν-τηνε τρώνε εδά. Ετότες εφίναμε με τη γλίνα πολλὰ φαητά. Αλείφαμε τη φέτα το ψωμί με γλίνα και την ετρώγαμενε. Εκάναμε **γλινόφτες**. Εβάναμε στη ζύμη γλίνα και την εβάναμε γέμισμα σε φύλλο πάλι ζύμης. (Η γλίνα ἔκανε γ-και το καλύτερο σαπούνι). Την εφίναμε και με πατάτες, με αυγά κ.α.

Ὅτι νάχαν ἔχει το σπῆτι ξεζυμωσχιά (νά ἴναι αποκαωμένο το ψωμί), αν εἶχανε αλεύρι, εκάνανε ζύμη, σα ν-τη μιζυθρόφτα μα παχιά - παχιά σκέτη ζύμη, κι εφίναμέντηνε κι ετρώγαμε ν-τηνε αντῆς για ψωμί, μα επειδῆς την εφίναμενε σε μια πλάκα πετρένια την ελέγαμε **πλακόφτα**.

Πολλὰ χωριά ἴσανε αλάργο απού τσ' αλευρόμυλους κι ὅποιος ἐπχαινε τ' ἄλεσμα στο μύλο, πολές βολές ἐπρεπε να μείνει εκεί. Αν ετύχενε να μην ἔχει ψωμί να βάλει στο σακκούλι ν-του δεν εἶχενε πρόβλημα. Απῆς θελ' ἄλεστεί το σῆτι ν-του να γενεῖ αλεύρι εβανεν απάνω πάνω στο τσουβάλι λιγάκι νερό κι ἔκανε ζύμη κι εζύμωνε μια πλακόφτα και την εφῆνε στο μύλο και εδειπνανε. Επειδῆς την εζύμωνε στο τσουβάλι και την ἔτρωε στο μύλο την ελέγαμε **μυλόφτα**.

Δε μασε φαίνεται παράξενο απού οι νέοι μας εἶνε απαιτητικοί σῆμερο. Μουδ' εμεῖς απού τα ζῆσαμενε αυτάνα, δε θ' αντέξομενε για να μασε πεικιανεῖς να τα ξαναζῆσομενε, γιατί εξεμάθαμενε.

“Όσα γ-κιαν έχει ο Βασιλιάς ήθελε νά ‘χει κι άλλα”

Θωρώ μερέ κοπέλια τσ’ αθρώπους και δεν ευχαρισθιούνται με πράμα. Μια ακόμη κι εμείς απού είρεστανε προπολεμικοί και δεν είχαμενε μια βολά, στ’ αναθροφικια μας, μουδέ ρούχα, μουδέ παπούτσια, μουδέ φιασιμάτα μονό πολλές βολές μας έλλειπνε και το νερό του Θεού, όλο και γοζυορέστανε. Έπρεπενε βέβαια νά ‘μεστανε πιλιά καλύτερα, μα πάλι κι ας είναι, για να λέμενε την αλήθεια, του Θεού, εγω όντεν αρχίνηξα να νιώθω το γ-κόσμο, ετσά απού τονε εθάρουνε ετότεσιδά, δεν εμπόρουνε μουδέ στ’ ονειρό μου να τονε δώ ετσά απού είναι σήμερο. Μα ο Θεός μας εδιόρισενε να μην ευχαρισθιούμεστανε με πράμα. Εκείνα τα χρόνια μας έλλειπε το ψωμί, τα ρούχα και τα παπούτσια. Δεν αναζητούσαμενε μουδέ ηλεχτρισμό, μουδέ αυτοκίνητα, μουδέ καλά σπύθια, μουδέ έπιπλα. Εδά απού εντυθήκαμενε κιαπού εξεπεινάσαμενε μασε λείπουσινε περισσότερα πράματα. Ξοδευόμενε πιλιά πολλά από όσα βγάνομενε. Δεν έχει ο κήμος την εργατικότητα απού είχενε μια βολά. Ότι να πάρομενε ένα γ-καλύ αυτοκίνητο, σ’ ένα - δυο χρόνια τ’ αναρεζίζομενε γιατί υπάρχει και πλια καλύτερο και θέλομενε να πάρομενε εκείνονιδά το καλύτερο. Γι αυτόνο μασε λείπουνε όλο πολλά λεφτά. Κιανείς δε λείπεται εδά λίγα. Κιανείς δε δυσκολεύεται να πάρει ψωμί γή παπούτσια, μα πολλές βολές στενοχωρούνται οι γι-αθρώποι γιατί ξαμώνουνε όπου δε φτάνει η χέρα ν-τωνε. Λέει εδά και η παροιμία “**Στραβός σε πέτραν έκατσε κι εκειά ‘ν ό κόσμος ούλος**”. Πάει να πεί, ότι δεν είδες πιστές σου, μουδέ πως υπάρχει δε ν-το κατέεις, μουδέ δε σκέφτεσαι πως σου λείπει. Και φυσικό το θάριεν ο κόσμος μια βολά να του λείπουνε μερικές ευκολίες, μα και πολλοί δε ν-το κατέχανε πως υπάρχουνε μερικά πράματα και ευχαρισθιούντανε με τα λίγα. Δεν επερίμενε γ-κιανείς πως θα κερδίσει το λαχείο. Δεν επερίμενε θαμάσματα κι ότι νά ‘χα γ-κάμει πολλά σταφύλια τ’ αμπέλι ν-του γή ότι νά ‘χα βγάλει πολύ γάλα η γι-αίγα ν-του ήτονε ευχαριστημένος.

Μια βολά είμουνε σ’ ένα μιτάτο κι εκοιμούμεστανε ούλοι απάνω σε αστοιβίδες. Εγώ επήγα κι έκοψα ένα γομάρι μαλωτήρα κι εκοιμούμενε μαλακά μα κι’ εμύριζενε όμορφα και θυμούμαι ακόμη την ευχαρίστηση απού ένιωθενε το παιδικό μου μυαλό.

Δεν ένιωθα να γυρεύω απού τη ζωή πολλά πράματα. Μα και οι

μεγάλοι, ραδιόφωνο δεν ακούγανε, τελειόραση δεν εκατέχανε ίντα πάει να πει, εφημερίδα δεν εθωρούσανε, κόσμο δεν εσμίγανε και η κακή μας ζωή μας εφαινέντονε πως έτσα τό 'γραψεν ο Θεός κι εκάνανε το συβηβασμό και την υποφέραμενε. Εδά με τα ταξίδια απού κάνουνε οι γι-αθρώποι, με τη ν-τελιόραση, με το ξύπνημα ν-του, ο κόσμος εγίνηκεν απαιτητικός, μα κι αχόρταγος.

Έφαε ψημένο κήτη

Οι γι-άγγριγιοι κήτηδες πολλές βολές πάνε τη νύχτα και πνίγουνε τ' αρνιά απού το λαιμό και πίνουνε το αίμα κι απόης φεύγουνε και τα παραιτούνε. Ότι ν' ανεριαστούνε κιανένα γ-κουράδι, σ' εκείνοδα αντιγιαέρνουνε σα νά 'ναι δικό ν-τωνε και μπορεί να κάμουσινε μεγάλη καταστροφή. Οι βοσκοί, ότι νάχα τζοι ανεριαστούνε οι κάτες στα ζά ν-τωνε, πιλιά παλιότερα, εγητεύανε τα ζα για νατ' απαλλάξουνε ελέγανε τη γηθειά:

- Άστρα τ' ουρανού, ίντα 'δετε κ' ίντα μάθετε;

- Μουλάρια 'δαμε δεμένα και χαλιναρωμένα.

- Έτσα χαλιναρώνω κι εγώ τσοι κάτες και γλυτώνω τ' αρνιά του δούλου του Θεού (μπαίνει επά τ' όνομα του βοσκού) κι ας πάνε να βρουνε άλα χειμαδιά κι άλους ν' ανεριαστούνε.

Μα ύστερα δα ευρίκασινε άλλο ν-τρόπο για να κοξίζουνε τσοι κάτες. Εσφάζανε ένα ήμερο κήτη και τον εψίγανε και με το λάδι ν-του αλείφανε τ' αρνάκια στο λαιμό κι εγροίκανε αυτος τη μυρωδιά, ο κάτης κι έφευγε κι έπχιαινε σε άλλο κουράδι.

Μια βολά, τα χρόνια απού εστένανε ακόμη μιτάτα στο βουνό, επνίγασινε τα ψιμάρνια τω μιτατάρηδω οι κάτες κι εβρήκασινε ένα ήμερο κήτη κι εψήσαντονε κι αλείψανε τ' αρνιά, μα είχασινε στερεμένο στο τσικάλι το γ-κήτη για να τα ξαναλείψουνε.

Ετότες τα μιτάτα, τα πλια πολλά, δεν είχασινε πόρτα μόνο ένα στουμπερό κλαδί εφραγκέρνανε στο μπόρο για να μη μπαίνουνε τα έχνη και επέρασεν ένας φίλος τω μιτατάρηδω απού ήθελενε να τσοι δει, μα σα δε τζ' εύρηκεν εκείά, είχενε το θάρρος τοη φιλιás τωνε και βγάνει το πορόκλαδο και μπαίνει μέσα και, όπως ήτονε και πεινασμένος, ανακατώνει και βρίχνει το τσικάλι με το γ-κήτη, μα αυτός εκάντανε πως ήτονε λαγύς και καθίζει και τρώει καλά - καλά κιαπόης έφυγενε γιατ' εβγιάζεντονε. Ήρθανε οι μιτατάρηδες σε

καμπόση ώρα και είδανε πως έλλειπε μερικό κρέας του κάτω από το τοικάλι μα δεν εμπορούσαν να εξηγήσουνε ίντα μπορεί να γίνηκενε.

Με καιρό απάντηξενε ο φίλος απόυ έφρανε το γ-κάτη με κιανένα απόυ τσοι μητατάρηδες και λέει του: **Επέρασα μωρέ απόυ το μητάτο σας τον τάδε καιρό, γιατί ήθελα να σαςε δω μα επείνουνε κιόλας κ' ήθελα να φάω πράμα. Δε σας εύρηκα 'κειά μα όμως είχα το θάρρος κι ανακάτεψα κι' εύρηκα λαγό ψημένο κι εσιάχτηκα καλά μα ύστερα εβγιάζουμουνε και δεν εμπούουνε να σαςε περιμένω κι έφυγα".** Μα ο άλλος του λέει: **"Οι κακομοίρη, δεν έφραεσ λαγό, κάτω έφραεσ, μα έφραές τονε, εχώνεψές τονε, κακό δε σου 'καμε, ξέχασέ το".**

Ρολόι ήτονε ο ήλιος και τ' άστρα

Σήμερο σ' ένα σπίτι απόυ είνιε τέσσερις ανθρώποι μπορεί νά'νιε και δέκα ρολόγια μέσα. Τω χειρώ, του τοίχου, ξυπνητήρια, σκολινά και καθημερινά ρολόγια. Μια βολά στο χωριό μου είχαν ο δάσκαλος ρολόι και είχανε κι ένας συνταξιούχος αστυνομικός. Δεν εκατέχαμε εμείς ετότες με αριθμούς να λέμε για τσι ώρες τση μέρας και τση νύχτας. Ελέγαμε: **Τα μεσάνυχτα, τη βαθεν αυγή. Αξεδιαφώτιστα. Τα ξεδιαφωτίσματα. Τα λιодώσματα.** Όντεν ήτονε ο ήλιος σηκωμένος ένα κονταρόξυλο, δυο, τρια κονταρόξυλα (κονταρόξυλα ελέγαμε τσοι στύλους του τελεφώνου). **Σταλιστός,** η ώρα απόυ πάνε τα ζα στο δροσιό. **Ξεσταλιστός** την ώρα απόυ φεύγουνε τα ζα απόυ το δροσιό. **Το πρόσαργο. Το λιοβουτήματα, αποβέγγερα, τη βαθεν αυγή, όντεν άφτουνε τσοι λύχνους. Μουχριάσματα** (η ώρα που σκοτεινιάζει) κ.α. Όσοι εδά επροπατούσανε τη νύχτα γή, όσοι ήθελανε να νυχτοσηκωθούνε, επαρακλουθοούσανε τη **μ-πιλιά, τσι πίχες, το μεράστρι τη φωνή του τη φωνή του κούκλη κ.α.**

Όντεν ήμεστανε δασκάλια είχαμενε σαρωμένη την ασκιά νιούς τοίχου για να κατέμενε πότες θα παίξει το σημαντήρι για να πάμενε στο σκολειό και αναλόγως την εποχή εμετακινούσαμενε τη σμαδούρα.

“Μα η γι-αίγα, η παντέρμη, δεν άντεξενε”

Το ύστερες του Μάρτη με αρχές τ' Απρίλη εστελιώνανε μια βολά τα μιτάτα. Όπχοι είχανε χοντρά κουράδια, απού τυ' ελέγαμενε μεγαλοκουραδάρηδες, εστένανε μοναχικά ν-τωνε μιτάτα, όπχοι είχανε 100-200 ζα ήσανιε “μικρομεσαίοι” κι εμονομεριούσανε 5-6 μαλισταπίδες κι εκάνανε συνεταιρικό μιτάτο. Όπχοι είχανε καλά λίγα ζα τσ' ελέγαμενε κουτρουβάριδες.

Τα μιτάτα τα κάνασινε στη μαδάρα και πολλές βολές χιλιόμετρα αλόργο απού τα χωριά, ετότες τα μιτάτα, μούδε πόρτα δεν είχανι, μόνο μένα στουμπερό κλαδί εφραγγέρνανε στο μ-πόρο για να μη μπαίνουνε τα έχνη και μούδε το νερό δεν έστανε το χωματένιο δώμα. Όμως τσ' αρχές του μιτάτου, πολλές βολές εκανε χιονίες και η ζωή τω μιτάρω εγένεττονε ντίμπις δύσκολη.

Άντεξα γώ, μα η γι-αίμα η παντέρμη δεν άντεξενε

Μια βολά, ο μπάρμπας Γιάννης, ο Μανούσος κι ο Γιώργης ήσανιε στο μιτάτο. Στο' αρχές τση βιατζές, έπχιασέ τζη μια διαόλου χιονιά και η ζωή στο μιτάτο ήτونه ανυπόφερτη. Το δώμα εξεπιτικώθηκε και

το νερό έπεφτε και μέσα στα γ-κι ύδα. Λένε οι κακομοίρηδες “Δε γλυτώνομε κακορίζικα επά, μόνο να κατεβούμε στο χωριό στο Γιώργη το σπίτι απού είναι καλοχωματισμένο (ένα κύλιντρο είχανε στα χωματένια δώματα και τον πιναφείρνανε για να μην περνά το νερό) και καλοκυλιντρισμένο και θα βρούμε ατέγνη”. Μα ο μπάρμπα Γιάννης εγινάτωσενε: “Εγώ δε ν-το κουνώ από ‘πα. Εσείς αφέτε όπου θέλετε”. Ο Μανούσος κι ο Γιώργης εκατεβήκανε στο χωριό, αλλάξανε ρούχα κι εκοιμηθήκανε σε στεγνό κρεβάτι.

Ο μπάρμπα Γιάννης έμεινε στο μιτάτο και τη νύχτα εκράθχιενε το καζανάκι απού είχανε αρμεγάρι, αντίς για ομπρέλα για να μη γ-κέρφει το νερό στη γ-εφαλή ν-του. Μιαν αίγα απού ευρέθηκενε στη γ-κυρφή είδενε η παντέρμη ζόρε κι εμπίηκε στο μιτάτο για καλύτερα, μα δεν ήτανε καλύτερα και τη νύχτα εψόφησε. Ταυτέρου έσιαξεν ο καιρός κι ο Μανούσος με το Γιώργη εβγήκανε στο μιτάτο κι ερωτούσανε το μπάρμπα Γιάννη πώς επέρασενε τη νύχτα.

“Ε, εγώ άντεξα (τωνε λέει) μα η γι-αίγα η παντέρμη δεν άντεξενε κι εψόφησε”.

Δίχως να παρακασεύω εγροίκουνε

Ο προχθιάλλης εκείκι απού έβουκα τα ζά μου, έβγαλα τ’ αράι απού το σακκούλι μου κι έραφα στο στιβάνι μου ένα μ-πέδουλάκι για να του φράξω μια ν-τρίπα.

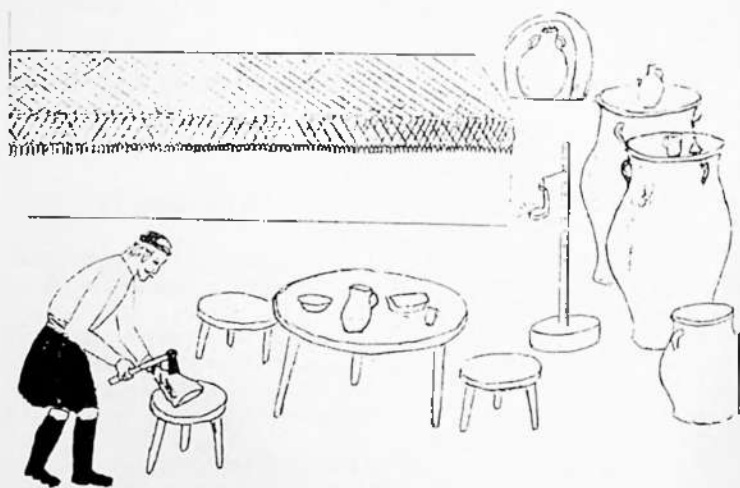
Αποκειά απού κάθουμενε εγροίκουνε τον Αντρουλή και το Στελή απού εμαζώνανε καθ’ ένας τη δική ν-του ελιά. Ακροκουφίζανε δα κ’ οι δυό ν-τωνε κι εδυνατομιλούσανε. Δε μ’ είχανε θωρεμένο πως ήμουνε κοντά, μα εγώ δίχως να παρακασεύω εγροίκουνε. Ελέγασιν εδά ο γεις τ’ άλλου το μ-τόνο ν-τωνε.

Αντρουλής: Θωρείς με μωρέ Στελή πως μαζώνω μοναχός μου γέρον άνθρωπος; Δε μού ‘ρθανε τα κοπέλια γιατί θα παίξει, λε, η γι-ομάδα ν-τωνε και θα κάτσουνε να τηνε δούνε στη ν-τελιόραση. Εγώ τα κατάφερα κι εγέρασα, κι εκατάφερα και να κάμω μια ουλέ καλό απάνω μου και δεν είχα δική μου ομάδα.

Στελής: Μη ν-τα καταδικάζεις τα κοπέλια. Άλλες εποχές, άλλες ανάγκες, άλλος τρόπος ζωής. Ίντα να λέω γώ απού δεν ήρθανε να μου βουηθήξουνε γιατί κοιμούνται ακόμης κιας είναι απομεσήμερο;

Αντρουλής: Να σου πώ μωρέ Στελή ίντα σκέβομαι πολλές βολές; Ο

κόσμος δεν άλλαξε μοναχός του μέσα σε 30-40 χρόνια. Εμείς τον αλλάξαμε. Εμείς, όντεν εμπήκαμε στη ζωή ήσανιε ετέθχεις οι γι-ανάγκες απού μας εβασανίζανε οι γονιοί μας απού μικρά - μικρά. Αγαπούσανέ μας κι αυτοί οι μαυροκακομοίρηδες, όπως αγαπούνε όλο οι γονιοί τα παιδιά ν-τωνε μα δεν είχανε πώς αλλιώς το κάμουνε. Εμάθαμε το λοιπός και στα βάσανα και σταί υστέρησες κι εσκληραγωγηθήκαμε ψυχικά και σωματικά, κι εγινήκαμε καλύτερη ποιότητα αθρώποι, απού τη μ-ποιότητα απού εκάμαμε τα κοπέλια μας. Εδά δε θέλομε να τ' αφήσομε να κουραστούνε μουδί απής ακρομεγαλώσουνε. Δε θέλομε να τα δεί ο ήλιος, δε θέλομε να γραθούνε, δε θέλομε να τωνε λήμει πράμα μα ετσά των εκάμαμε πολύ κακό απού τη μ-πολύ μας αγάπη.

Έπιπλα και σκεύη

Στελής: Ετσά ναι κιάλας ως το λέεις. Τα κοπέλια είναι όπως τα κάμαμε. Κι εμείς αν είχα βρούμε μια γ-κατάσταση σα ν-τη σημερινή, όντεν ήμεστανε κοπέλια θελα γενούμενε το ίδιο όπως είναι σήμερα τα κοπέλια μας.

Αλλής λοής αργόχερα

Αργόχερα ελέγαμεν μια βολά αυτά απού εδά τα λένε εργαλεία. Τα πιθάρια τα λέγανε και χειριγιές. Μα και τηη πληένιες λεκανίδες τσ' ελέγανε και πετροχειριγιές. Εκείνα τα χρόνια ήσανιε ντίμπις αλλιώτικες οι γι-άναγκες των ανθρώπω μα και με ντίμπις αλλιώτικο τρόπω και με αλιώτικα εργαλεία τσ' αντιμετωπίζανε. Ένα οργανωμένο νοικοκυριό ετότες έπρεπε νάχει παράσπιτα για τα ζούμιερα. Αποθήκες για τα λάδια, τα κρασιά, τσοι καρπούς, τ' άχερα, τα εργαλεία. Κούμους για τσοι χοίρους, κούμους για τσ' όρθες. Στα πιθάρια εβάνανε βέβαια τα λάδια και τα κρασιά, μα εβάνανε και τα χαρούπια απού είχανε διαλεμένα για φράωμα, εβάνανε αλατσολιές. Ετότες, και υτο σπίτι πολλές βολές επερνούσανε για δείπνο γή για μεσημέρι με ψωμί κι ελιές, μα για το βουνό και για το γκάμπο ήτονε βολικό φράι, γιατί εκραθιέτονε εύκολα στο σακκούλι και εξόδευε το κάθα σπίτι, πιθαρές τσ' ελιές. Εβάνανε ακόμη καρπούς, αλεύρι μα κιαριά βολά και ρούχα, στα πιθάρια. Όπχοι είχανε μελιπσες είχανε πιθάρια για το μέλι απού ήσανιε χαμιλά και ανοιχτά και τα λέγανε βρασκιά. Το κάθα σπίτι έπρεπε νά 'χει ένα ζευγάρι λαδάσκια, κι ένα ζευγάρι κρασάσκια. Αυτά τα σιάζανε με τη μ-προβέ τσ' αίγας, γιατί του οζού δεν αντέχει. Ο ζευγάς έπρεπε νά 'χει γινόλουρα, ζυγάλετρα, κόσκινα, θρινάκια κ.α. Ο βοσκός έπρεπε νά 'χει καζάνια, τουπχιά τσιφίδια, αραγούς κ.α. Μα και δίχως τ' αργόχερα τηη δουλειάς τωνε, στο κάθα σπίτι είχανε εργαλεία τζαγκαρικής, χτιστικής, κοφτικής εργαλεία, σκαφτικά εργαλεία κ.α. γιατί, όντεν εχρειγιάζετονε να διορθώσουνε πράμα, αποσρεύανε να πάνε σε τεχνήτη για να μη δώσουνε λεφτά. Πολλές βολές εισιάζανε τσι πόρτες τω σπιθιώ χωρίς κιαριά πιτειδιωσύνη. Εμπροκώνανε τσι τάβλες τη μια κοντά στήν άλλη χωρίς καθόλου πλανιάρισμα γή πατουρά κι όντεν ήτονε ο ήλιος απέναντι έμπαινε απού τσ' ανασφράς κι εζωγράφιζε γραμμές στ' απέναντι τοίχους. Πολλές βολές εχτίζανε και τοίχους για μικρά σπιθια δίχως ιδέα απού χτιστική. Δίχως πιτειδιοσύνη και δίχως σπάω και καντάρι του τοίχου.

Οι γυνάικες είχανε δικό ν-τωνε "οπλοστάσιο". Αργαστήρια, μιτόχτενα, σίγκλες, κ.α. και βέβαια το αναραφτερό ν-τωνε. (Μια πανένια σακκούλα απού εστερεύανε εκειά μπαλώματα, κλωστής, βελώνες, φαλίδια κ.α.).

Προξενιά

Μια βολά οι γι-αθρώποι επαντρεύουνταν με προξενιά. Ακόμης κι αν αγαπιχούνταν ένα γ-κοπέλι με μια γ-κοπελιά, και αν τα λέγανε αυτοί χωστά - χωστά πρωτότερα, κι αν ακόμα εκατέχανε πως και σται δυο φαμελιές θά 'ναι δεχτό δίχως αντίρρηση, πάλι έπρεπε να πάει προξενιτής απού του κοπελιού τη μεριά για να γυρέψει τη γ-κοπελιά απού το μ-πατέρα τ'ζη. Αν όμως επροξενεύανε κιανιούς μια γ-κοπελιά απού αυτός δε ν-την εγνώριζενε δεν επιτρέπανε τα έθιμα να πάει να δει μπάρε μου τη φάτσα τ'ζη. Στα μικρά μου χρόνια όμως επαρουσιάστηκε μια ουλιά "πρόδος". Εμπόριε δηλαδή να κανονίσουνε να βρεθούνε τα παιδιά στο ίδιο πανηγύρι, γή στον ίδιο γάμο, γή ακόμα αν είχανε το θάρρος, και η μια μεριά κ' η γι-άλλη, σέ 'να σπίτι, εμπόριε να βρεθούνε για να δει τό 'να τ' αλλού τη φάτσα. Απαραίτητα όμως έπρεπε να θεωρηθεί πως ήτονε "τυχαία συνάντηση". Ετότες για τη γ-κοπελιά, ιδίως, ήτονε μεγάλο προτέρημα νά 'ναι "Χαμηλοβλεπούσα". Πόσο χαμηλοβλεπούσα; γροικάτε μιαν ιστορία απού την άκουσα με τ' αφχιά μου. Θυμούμε πού, πότες και πχοιά γυναίκα έκανε αυτή την ιστορία, θυμούμαι πως ονομάτισεν αυτή αντρύνο μα δυστυχώς δε θυμούμαι τα ονόματα εδά, μα κιαν είχαν τα θυμούμαι δε θά 'πρεπε να τα γράψω:

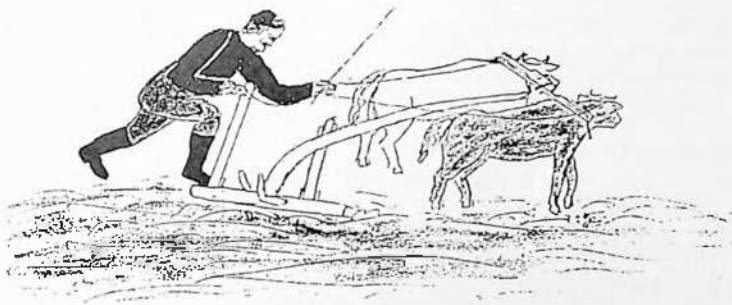
Επαντρεύτηκεν έναν αντρώνο απού δεν εγνωρίζουνταν. Η νύφη και ο γαμπρός εκαθίζανε βέβαια και τότες μαζί και τη θέση απού εκαθίζανε τη λέγανε παστό. Οι γάμοι ετότες εκρατούσανε μιαν εβδομάδα. Παρασκή αρχινούσανε και Πέφθη εδιαλυούσανε. Άλλοι επχαιίνανε για ύπνο κι άλλοι ήρχουντανε και το γλέντι ούλη την εβδομάδα, μέρα νύχτα το κρατούσανε ανοιχτό και ζωντανό. Απού τσοι νιόπαντρους ο ένας απαραίτητα έπρεπε να βρίχνεται στο μ-παστό. Αν ετύχαινε να λείπουνε και οι δυο μαζί ήτονε παραξηγήσιμο και μπροσβολή για τσοι καλεσμένους.

Ετότες οι γάμοι, οι πλια πολλοί, εγίνουντανε Κυριακή. Η νύφη μας εστεφανώθηκε μα σα μ-πιστή χαμηλοβλεπούσα δεν εσήκωσε τα μάθκια τ'ζη να ξανοίξει τη φάτσα του γαμπρού. Εκαθίζανε μαζί τη Δευτέρα και τη ν-Τρίτη μα ακόμη η νύφη δεν είχε ξανοιγμένο το γαμπρό. Τη ν-Τετάρτη απού ο κόσμος ήτονε λιγοστεμένος είδενε πχιοός νέος εκινιέτονε με άνεση στο σπίτι και εκατάλαβε πως αυτός πρέπει νά 'ναι απού τσ' εστεφανώσανε τη μ-περασμένη Κυριακή.

Οι συζευτάδες

Τα πολλά ζευγάρια στο χωριό ήσαν με συζευσιά. Είχεν ο ένας ένα βούι, κ' είχεν άλλος ένας ένα βούι, κι εζεύανέ ν-τα μαζί και το συνεταιρικό αυτό ζευγάρι το λέγανε "συζευσιά" κι αυτούς τ' ελέγαμε συζευτάδες. Δανεική επήρανε τη λέξη κι όπχοιοι είχανε μαζί οζά γή μελισσες κ' ελέγαμε τζοι κι αυτούς συζευτάδες.

Οι συζευτάδες του ζευγαριού μαζί εβάνανε τα χωράφια, μαζί το σπόρο, μαζί το γ-κόπο και ταχύ εμοιράζανε μέση - μέση τα μαξούλια. Α δε τζ' εδικούσανε τα χωράφια ν-τωνε εσπέρνανε και ξένα και ταχύ τα πλερώνανε μαζί. Ένα χωράφι ξένο όπχοιος τό σπερνε, όσο σπόρο έβανε, τόσο έδιδε για ενοίκιο και τη λέγανε αυτή τη μ-πλερωμή "χωραφροσκέπωση". Αν ένας είχενε ένα ζευγάρι βούγια, κ' είχενε και χωράφια, έβανε και το σπόρο κι ένας άλλος έβανε το γ-κόπο κι εζευγάριζενε κι έβγανε το μαξούλι κι έπαιρνε αυτός το ένα τρίτο κι ελέγασιν-τονε "τρίτάρη". Αν ένας έβανε και τα δυο βούγια κι ο άλλος το γ-κόπο, μα εβάνανε μαζί τα χωράφια και το σπόρο κι εκάνανε μαζί το θερος και τ' αλωνικό εμοιράζανε πάλι μισό-μισό.

Το ζευγάρι

Στα οζά οι συζευσιές ήσανε διαφορετικές. Επά τσι πλια βολές, ο ένας είναι αφεντικό και ο άλλος είναι ο βοσκός του μα για να μην αιστάνεται και ο βοσκός κατώτερος λέγονται συζευτάδες. Τάξε δηλαδή πως είνιε ίσια και οι δυο. Μα δεν είνιε ίσγια, γιατί, μπορεί να παίρνει καθ' ένας το μισό μαξούλι μα ο βοσκός ο κακομοίρης είναι

μέρα και νύχτα στα ζά για να το πάρει μα ο άλλος απού τονε λέει συζευτή μα είναι αφεντικό, πάει το μαξούλι και τονε βρίχνει δίχως να κουράζεται. Αλήθεια όμως είναι πως τ' αφεντικό έχει μαδάρες έχει χειμαδιά, έχει ποτιστήρια κι άλλες ευκολίες των οζώ απού όποιος δε τζ' έχει δε μπορεί νά 'χει οζά κι αυτές είναι ακρορμή και βρίχνει βοσκούς. Στα χρόνια μας όμως έχουνε υπόστεγα, ταΐζουνε αγοραστές τροφές, πουλούνε το γάλα, και δεν είναι απαραίτητοι οι συζευτάδες.

Στα οζά δα καλά λίγοι τά 'χουνε με συζευτιές στα χρόνια μας. Μα παλιότερα απού οι πλιά πολλοί τά 'χανε με συζευτιά εσυζευανε με τρεις, κυρίως τρόπους. **1. Ξεχαρτζισιά.** Έπαιρνε κιανείς ένα κουράδι οζά. Απού την ίδια ώρα το μισό μαξούλι ήγονε δικό ν-του. Υπολογίζανε την αξία που είχενε ούλο το κουράδι και ότi νάχα δώσει ο βοσκός στο "συζευτή", ούλη την αξία του κουραδιού απού έβγαινε απού τα μαξούλια των ίδιων των οζώ, ετότες ήσανιε τα μισά δικά ν-του. Αν ήθελε να παραμείνει ακόμη, του πλερώνανε βοσικιή. **2. Μαξουλοσυμίσιακα.** Έπαιρνε ο βοσκός ένα γ-κουράδι οζά και τά βοσκε. Ότι μαξούλι εβγάνανε ήτονε το μισό δικό ν-του. Σε 7-8 χρόνια δεν εξιούσανε μπλειό απού τα οζά απού είχενε παραλαβομένα στην αρχή. Ούλα τα οζά του κουραδιού τά 'χενε αυτός αναθρεμένα. Ήσανιε μαξούλι του κόπου ν-του και εδικαιάτονε τα μισά. Αν εχωρίζανε πρωτύτερα εμοιράζανε όσα οζά είχαν ο βοσκός ο ίδιος αναθρεμένα. **3. Χρονιές.** Εσυφωνούσανε να παραλάβει ο βοσκός το κουράδι και σε 7-8 χρόνια, όπου εσυφωνούσανε, εδικαιάτονε τα μισά.

Σε κάθε περίπτωση, απού την ώρα που εδικαιάτονε τα μισά οζά ο βοσκός αν ήθελε να παραμείνει είχε κάποιες αβάντες από το αφεντικό. Εμπόριε όμως και να πουλήσει του αφεντικού το ανάλογο του και να τα ξανά παραλάβει με έναν απού τσοι παραπάνω όρους.

Το αφεντικό σε ένα βαθμό είχενε προστατευόμενό ν-του το βοσκό ν-του. Στη μοιρασιά, το καλό αφεντικό έδιδε καλύτερο μερτικό στο βοσκό. Ακόμης ελέγανε πως όντε θελα σφάξουνε ένα οζό έπαιρνε το δεξιό κομμάτι ο βοσκός. Όντεν ετύχενε δουλειά γή αρρώσχια του βοσκού το αφεντικό έπχαινε κι έβοσκε μερικές μέρες τα οζά.

Η συζευτιά ήτανε δεσμός ανάμεσα στα δυο υπήθχια σα γ-και τη συγγένεια.

Ο καρφίχτης απού δείχνει ίσια πίσω

Οιμάργας έδειχνε η τελειόραση κοκκαλιάρικα κοπελάκια και λιμοπεινασμένο κόσμο στην Αφρική. Μα εδιάβασε κι ο παπάς του χωριού, απού κατέει να διαβάζει και να ξηγά τσ' εφημερίδες κ' είπε μας πράματα απού εκείά απού τα γροϊκός στένουνται τα μαλλιά τη κεφαλής σου. Εκείά απού τα θώρουνε στο κουτί, κι εκείά απού τα γροϊκουνε απού του παπά το στόμα, τσ' επόνιεν οι καρδιά μου τσοι πεντακοκαμοίρηδες. Ίντα θα πεί αν είνιε αλάργο γη κοντά, και ίντα θα πεί αν είνιε μαύροι ανθρώποι ανε βαρεί το μικρό σου δαχτυλάκι, ουλό σου το κορμί ενοχλαιάται. Έτσα είνιε και η παγκόσμια κοινωνία.

Μα αλήθεια εμένα μου φαίνεντονε πως εθώρουνε ένα γ-καρφίχτη κι έδειχεν ίσια πίσω κι επαρουσίαζε τη γ-κατάσταση απού εζιούσαμενε, όντεν είχαμενε στο γ-καφά μας τσοι Ναζίδες. Και κοκκαλιάρηδες ήμεσανε κι εμείς ετότες, και λιμοπεινασμένοι και η ζωή μας κάθε στιγμή εκρέμεντονε σε μια μεταξωτή κλωστή, απού σο λέγανε, οι πολιτισμένοι του Φίρερ να πεις "Χάιλ Χίτλερ" κι α δεν εί ν-το πεις εμπόριε και να σε σκοτώσουνε..

Νεροκλεψιά

Ώστ' απού γενίκανε οι γεώτρησες στα χωριά μας το νερό ήτονε ντίμπις ξίγκικο στα περισσότερα χωριά. Πολλές φορές το κουβαλούσανε με τα γαϊδουράκια απού τό 'να χωριό στ' άλλο. Πολλές φορές, ότι νάχαν αποκάμει το νερό απού το ποτιστήρι του βοσκού, έπαιρνε το κουράδι ν-του κι έπχιαινε σε άλλο χωριό και πολλές φορές και σε άλλη επαρχία ώστε να βρέξει.

Δυο περιστατικά θα σασε πω απού τά 'δα με τα μάθχια μου και τ' άκουσα με τ' αφχιά μου.

Α' Μικρό κοπελάκι εγώ ετότες μα ήτονε όντεν αγωνίζοντανε μέρα και νύχτα, μικροί και μεγάλοι και πάλι εψοφρούσανε τη πείνας. Εσηκώθηκα μια βυλά πρίχου να ξημερώσει για να πάω να ποτίσω τα βούγια μας και για να προλάβω νερό πρίχου το πάρουνε άλλοι. Ήσανιε δυο πηγαδάκια 700 μέτρα πλια κάτω από το χωριό και το χειμώνα είχανε μπόλικο νερό μα το ψιμοκαίρι εσουρώνανε λίγο - λίγο κι όπχοιος επρολάβαινε έπαιρνε. Έκεια έφταξα αξεδιαφώτιστα μα

ήσανιε πρωτοπαομένες τρεις γυναίκες και το πηγάδι είχε μαζωμένο λίγο νερό σ' ένα γουργουθάκι στο μ-πάτο και δεν εμπορούσανε να το τραβήξουνε με σιγκλί κι εκατεβάσανε τη θεία Ζαμπιά με σκοινί στο πηγάδι κι αιτόης τσ' εκατεβάσανε τα σταμιά και τα γέμιζε μ' ένα μαστραπά κ' ύστερα τα σέρνανε. Το νερό αυτό ήτονε λαιπόνερο γεμάτο μικρόβια και κάθε τόσο μας έπιχανε τύφος και άλλες αρρώσχιες από μολυσμένο νερό.

Β'. Στο καλοκαιρινό μας χωριό δεν ύπαρχε κοινοτικό νερό. Κάθε σπίτι είχε τη στέρνα του. Ότινος ετελείωνε το νερό επλέρωνε δυο-τρεις πιθαμές νερό σε όποιο είχε περίσσιο κι εβολεύοντονε. Δεν εγίνεντον εύκολα μια στέρνα και οι στέρνες πολλές βολές ήσανιε πολύκοίνατες. Μπορεί να άκουγες ότι ένας έχει να κάμει σε μια στέρνα δυο πιθαμές και τέσσερα δαχτύλια π.χ.

*- Μα το νερό μου κλέφτεις; και τό χαμε λίγο κι εμείς;
- Ε, μια σιγκλέ επήρα για δεν είχα ίντα γενιώ.*

Μια νύχτα, περασμένα μεσάνυχτα έφευγα με το φύλο μου το Σπύρο από το καφενείο. Στην άλλη μερέ του χωριού ακούσαμε δυνατό γυναικοκαβγά. Εστέξαμενε τ' αυτί κι επειδής εκατέχαμενε πρόσωπα και πράματα εύκολα ενιώσαμενε:

Μιας γυναίκας χήρας απόκαμενε το νερό τζιη. Δεν εύρηκενε ν' αγοράσει κιαιμιά - δυο πιθαμές. Δεν είχε γάιδαρο να πάει να φέρει από

άλλο χωριό. Η ανάγκη την έκαμε να σηκωθεί τα μεσάνυχτα να πάει να κλέψει μια σιγκλέ νερό για να το πχιούνε τα σφριανά τζη κοπέλια. Μα πρέπει πως κάθε βράδυ έκλεφτε το νερό, γιατί δεν ύπαρχε άλλη λύση. Μα και η γι-άλλη τό 'χενε λίγο κι εφοβάτονε πως κι αυτή σγλήγορα θα πομείνει δίχως νερό και οι γυναικίστικες γλώσσες, πολλές βολες ξεπερνούνε τα αντρικά πολυβόλα, όπως εγίνηκε και εκείνη τη νύχτα.

Το γραφτό τη κουτάλας

Από τότες αιτού ήμουνε εγώ μικιά κοπέλι ως εδά ούλα αλλάξανε. Ετότες όντε θελα παντρεφτεί έναν αντρόννο, ούλοι οι συγγενείς και ούλοι οι γειτόνοι το πέρνανε στο τραπέζι. Όντε θελά 'ρθει κιανείς απού το στρατό γή απού τα ξένα, πάλι οι δικοί κ' οι γειτόνοι τον επαιρνανε τραπέζι. Αυτός απού εκάλιενε τον άλλο στο σπίτι ν-του τό λεγενε και σε 5-6 δικούς του να πάνε στο σπίτι για να πλεισιάνει η παρέα, κι ο καλεσμένος πάλι έσερνε 2-3 ακόμη δικούς του κι εμονομέριανε ένα μικρό μα όμορφο παρεάκι και κέφι εκάνανε και χωρατάδες ελέγανε και ετραγουδούσανε κι επαιζάνε και πού και μπαλωτέ, για να ρωτήξει ο κόσμος και να μαθει, και πως γλεντιζουνε, μα και πως κεντούνε τα ντουφεκια ν-τωνε.

Ένα ετέλοχοιο δα γλέντι εγίνεντονε μια βολά κι είχανε βγαρμένο ένα κέφι απού δε μιτάει για καλύτερα. Για καμπόση ώρα όμως, των έκαμενε χαλάστρα η κουτάλα τ' οζού και να δείτε σεις πως εγίνηκενε.

Εις τη μ-παρέα ήτονε ο γέρο Παναγιούλης κι αυτός εκάτεχε να δαβάζει τοι κουτάλες, έτσα απού κατένε άλλοι να διαβάζουνε τα ξεβουλωμένα γράμματα. Αυτός απού έφανε το κρέας τη κουτάλας, απής την εκαθάρισενε, τηνε δίδει του γέρο Παναγιούλη για να τηνε διαβάσει.

Μόλις έπχιασενε τη γ-κουτάλα στα χέρια ν-του αυτός ο "μάντης" άλλαξεν η μούρη ν-του!! Αυτός εθώριενε δίχως άλο μπνήμα γραμμένο στη γ-κουτάλα, μα και οι γι-άλλοι εθωρούσανε "γραμμένο" στα μούτρα του γέρο καθαρά πως θωρεί μπνήμα γραμμένο. Δεν είχενε υπομονή ο νοικοκύρης να περιμένει το γέρο να μιλήσει και ρωτά τονε:

- Ίντα; Πράμα μασε γράφει πάλι ή μοίρα μας; Πέ μας την αλήθεια, μπάρμπα Παναγιούλη. Ίντα θωρείς γραμμένο;
- Δε γ-κατέω κακορίζικα. Ίντα να σας το χώνω; Η κουτάλα καθαρά γράφει μπνήμα!! Ο Θεός να βοηθήσει.

Μα το αντρόυνο δεν ήτονε ακόμη αποπαιδιωμένο και γυρίζει όθε ντο Ανεζινιό (τη νοικοκερά του σπιθχιού) και λέει τση:

- Ήμπα να μας ετοιμάζεις του λόγου σου, Αννεζινιό, κιανένα ντουφεκοφόρο;

Το Αννεζινιό εντράπηκε μια ουλιά, εκοκκίνησε μια ουλιά, μα δίχως να μιλήσει, έκαμε ίσια κάτω το όμορφο ν-του κεφαλάκι και ξαναλέει του ο γέρο Παναγιούλης:

- Και δε μας το λείεις καλόστολη τύση δα ώρα κι εκουλουμούντρισην η καρδιά μου πως μας έρχεται πάλι κιανείς καζάς. Και αμέσως εγύρισενόθε ν-τη μ-παρέα και λέει τωνε:

- Να το κατέτε ούλοι σας πως ότι νά 'ναι στο σπίτι βαρεμένη γυναίκα, το μπνήμα τζη στη γ-κουτάλα φαίνεται ανοιχτό. Παίξετε μωρέ τσι καλύτερες μπαλωτές, γιατί δε φοβούμεστανε κακό μόνο καλό περιμένομενε.

Το γλέντι απού για καμπόση ώρα είχενε χαημένα τ' αλληλούγια ν-του εγίνηκενε καλύτερο παρά πρωτήτερα.

Στη γ-κορφή του βουνού

Στο χωριό την επέρασα ούλη μου τη ζωή και τα βουνά και τα φαράγγια και τσι κορφές και τ' ακρογιαλία τά 'ζησα και τα βαγιέστησα. Εδά στην υστεριά δε μ-πολιοπάω στσι κορφές. Από μερές όμως επήγα να κόψω μαλοτήρα από μια γ-κορφή απού δεν επήγα απ' όντεν ήμουνε μαντρατζάκι στο διπλανό μιτάτο.

Ένα μ-πράμα εκατάλαβα. Όντεν ήμουνε μαντρατζάκι κι έβγαينا κάθε μέρα έκεια απάνω τό 'νωθα καταδίκη κι εφραίνεντό μου πως ούλα μου φταίγανε για τη γ-κακή μου ζωή στα δύσκολα εκείνα χρόνια και δεν είχα περιθώριο να νιώσω κιαμιάν ομορφιά. Εδά όμως απού επήγα για μια βολά στη γ-κορφή αυτή κ' είδα από κειά την εμισή Κρήτη, κι εβγόριζέ μου το Κρητικό και το Λιβυκό Πέλαγος, κι εβγόριζέ μου η θάλασσα κι απού τη μ-πίσω μεριά τση Γάβδος, κι εγροίκουνε τα πουλιά κι εκελαϊδούσανε και εγροίκουνε μυρωδιές από χιλιάδες λουλούδια, κι εγροίκουνε τα λέρια και τα μπεμπερίσματα απού τα ζά κι απού τσ' αίγες, κι εθώρουνε καναβούς και γεράκια κι εκάνανε κύκλους στον ουρανώ, εσκέφτηκα πως ο άνθρωπος είναι πολλά μικρός ανε χαντά πως μπορεί να κάμει κι αυτός όσα πράματα κάνει η φύση. Εθυμήθηκα όμως και νιούς φίλου μου απού έκανε ν-τον έξυπνο

κι έλεγενε πως "η συνήθεια σκεπάζει και την ατέλεια μα και τη ν-τελειότητα". Όταν ήμουνε κάθα μέρα εκεκά κιαριάν ομορφιά δεν εδιάκρινα.

Ένα βοσκαρούδι απού ήρθενε εκεκά του 'πα πως είναι κάθα μέρα στον ομορφήτερο τόπο, μα αυτό μου 'πενε "Άσκημη καταδίκη σε όμορφο τόπο".

Η γι-άκρα του λιόφυλλου

Εμάζωνα μια βολά ελιές από πάνω απού την ελέ. Μια ποδιά είχα δεμένη ση μέση μου κι έκοβα το λιόκαρπο κι έβανά 'τονε μέσα. Την

ώρα απού εμάζωνα, ούλος ο κόσμος μου φαίνεντονε μικρός. Έκανα σκέδια ίντα θελα κάμω οφέτος κ' ίντα θελα κάμω του χρόνου και πού θελα διαθέσω το λάδι απού θελα βγάλω. Στο πλιά κρεμαστώ κλαδί ήμουνε κι από κάτω ήτονε φούντος μεγάλο. Την ώρα κείνηδα εμπήκενε το τσιταράκι απού είναι στην άκρα του λιόφυλλου μέσα στ'

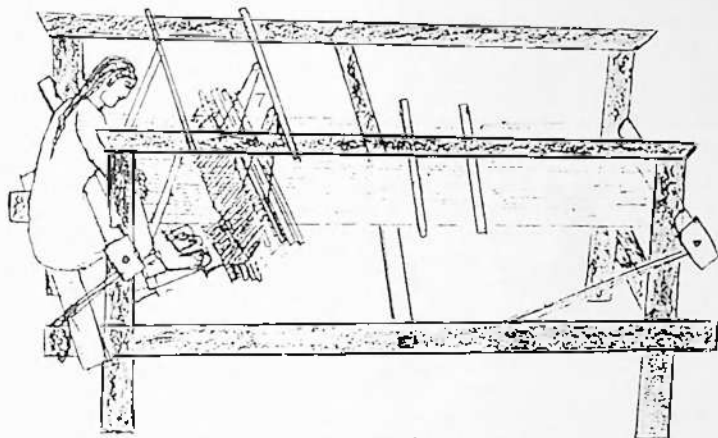
αμάτι μου κι εβρέθηκα μπόσικος και διάλε τη ν-τρίχα να πέσω κάτω και θελά γενώ βερούλια και καρμάθχια. Απίης εξετρομαριάστηκα απού το κίντυνο απού επέρασα απού την άκρα του λιόφυλλου, αρχίνηξα πάλι κι εκουβέδγιαζα με το νού μου, μα εδά εγύρισα σε άλλο φύλλο. Λέω **“Γιάε συ μωρέ ίντα σου΄ ναι ο κακομοίρης ο άνθρωπος. Χαντά πως θα φάει το γ-κόσμο και για λίγο - λίγο τρώει τη γ-κεφαλή ν-του. Ένα τιποτένιοπραματάκι, μιαν άκρα του λιόφυλλου, είναι ικανή να σε μπέψει στον άλλο κόσμο, και όμως η κακία και η αδικία τελειώνει εκεία απού τελειώνει και η ζωή.**

Η κοπελιά στη γ-κούνια και τα προυκιά τζη στη γ-κασέλα

Στα φτωχά σπιθήκια μούδε σπιτί δεν εσιαζε τζη κοπελιάς του κιανείς, μούδε μετρητά δεν είχε να τση δώσει, κι ακόμης και περιουσίες δεν εδίδασινε τω γ-κοπελιδιώ, όιτχοι είχανε κοπέλια. Αν είχα δώσουνε και κιαμιά βολά τση κοπελιάς περιουσία τσ΄ εδίδανε κιαμιάν άκρα, κιανένα παρακατινό χωράφι και το λέγανε **“Θηλυκό μοιράσι”**. Απού τα Σφακιά προ πάντω, αν είχα μ-παντρευτεί κιαείς ελέγανε πως θελά πάρει **“μια μουλαρέ ρούχα και μια μουλαρέ γυναίκα”**. Οι Σφακιανοί κιαμιά βολά εδίδανε 50 γιή 100 οζά απού παλιότερα μπορεί να τά΄χανε κλεμένα απού Τούρκους. Όμως έπρεπε να κάμουνε καλή προύκα τση κοπελιάς κι ετότες, όντεν ελέγαμενε προύκα, εκαταλαβαίναμενε ρουχισμό. Μα και ο ρουχισμός δεν εμονομέριανε εύκολα σ΄εκείνα τα δύσκολα χρόνια και απ΄όντεν ήτονε η κοπελιά στη γ-κούνια, όπως το λέει και η παροιμία, αρχίνανε η μάνα τζη να σχιάζει τη μ-προύκα τζη, κι απού δώδεκα χρονώ τα βάνανε τα κοπελιδάκια κι εφραίνανε κι ακόμης δεν εφτάνανε τα ποδαράκια ν-τωνε τσι πατητήρες τ΄αργαστηριού. Με στερηήσεις εγίνουνανε και οι προύκες και, όντεν έπχαινε κιαμιά καινούρια νύφη στο χωριό ερωτούσανε οι κουτσομπόλες: **“Καλή νύφη εδειξενε; και η προύκα τζη καλή ήτονε;”**

Τα προυκιά εγίνουνανε είπαμε με υστερήσεις (για τα χρόνια εκείνα), με πολλούς κόπους και με πολλές προσπάθειες και όντεν επχαιάνανε στο γαμπρού το σπιτί έπρεπε να φρανούνε. Γι αυτό εκρεμούσανε δοκίδες (ξύλα σαν τα καθρόνια) στα δοκάρια και έβγαίνε

με σκάλα ένας πιτεΐδιος άντρας και τα κρέμανε όμορφα. Ο άντρας αυτός έπρεπε νά 'ναι "μανοκυρουδάτος" (να ζει δηλαδή κ' η μάνα ν-του κι ο πατέρας του, γιανά 'ναι γουριλής).

Το αργαστήρι

Οι ψοφές

Όπου ειμύριανε έναν οζό, αν εμπρολάβαινε να ψοφήσει, γιατί όντεν ήτονε αρρωστάρικο το παρακλουθούσανε ως το τέλος, ήμπα να καλύτερήσει, μα ότι νάχαν απελπιστούνε πως δε γλυτώνει του κόβανε το λαιμό ν-του όντεν ήτονε "κλινικά νεκρό" κι ότι νάχαν ν-τρέξει λίγο λίγο αίμα το "αποσφάζανε" και το τρώγανε. Μια α δεν έβγανε αίμα, πάει να πει πως ήτονε ψοφημένο πρίχου του κόψουνε το λαιμό ν-του κι αφήνα ν -το κι ετρώγασί ν-το οι σκύλοι και οι καναβοί. Τα κόκκαλα τα παίρνανε οι κοκκαλάδες. Πουλιά μεγάλα απού σηκώνανε τα κόκκαλα κρεμαστά κι απόης τ' αφήνανε και τα ξαμώνανε σσι πέτρες για να σπούνε κι αυτοί ετρώγανε τον ομυαλό τω γ-κοκκάλω, μα εκαταπίνανε και τα μικρά κομμάθγια απού τα κόκκαλα. Τελευταία επομένανε εκειά τα μαλλιά, μα απής έβρεχενε μερικές βολές κι ξεπλύνουντανε κι εξεβρωμέζανε, τα μαζώνανε οι γι-αθρώποι γιατί

ετότες τα μαλλιά ήσαν πολύτιμα. Εσιάζανε τσι προύκες τω γκοπελιδιώ, εσιάζανε τα ράσα, τσι ρασόβρακες, τσι γρίτζους και τσι ζώνες των αντρώς, εσχιάζανε πουλιστικές φανέλες τσουράπια ζώνες, πατανίες κ.α.

Έκειναιδὰ τα μαλλιά απού τα φοφημένα ζα τα λέγανε φοφές.

Επειδής είναι η "κληρονομιά" απού άφηκεν το ζό εκείνα δα τα λίγα μαλλιά την επαρομοιάζανε με τη μικρή κληρονομιά απού άφηνε κιαμιά βολά και κιανείς γεροντής κι ελέγασί ν-τηνε κι αυτή "φοφέ". Ότι νάχα θέλουνε να πούνε πως άφηκεν πολλά λίγα πράματα την ελέγανισινε "φοφιδάκι".

Επεξεργασία μαλλιού

Ο θάνατος

Μερικά πράγματα απού δεν είνιε ευχάριστα, δεν αρέσει μούδε η γι-αθιβολή ν-τωνε, μα ελα δα απού δε λείπουνε κι αυτά απού τη ζωή και μουδ' εγώ δε θα τ' αποκρύγω απού τα γραφτά μου.

Θέλω να σασε πώ πως απαλεύασινε μια βολά αυτό το περιστατικό απού το λένε "θάνατο". Ο θάνατος δεν άλλαξε και δε θ' αλλάξει ποτές του μα ο τρόπος απού τον απαλεύουνε οι γι-αθρώποι άλλαξε στα δικά μας χρόνια.

Όντεν ήμουνε παιδί θυμούμαι πως ότι νάχα μ-ποθάνει κιανείς νέος, οι στενά συγγενικές του γυναίκες, εκόβανε τα μαλλιά ν-τωνε και τα βάνανε στ' αμπέτι του νεκρού. Δεν είχανε τη δύναμι να αγοράσουνε κάσσα να βάλουνε το νεκρό μα κάθε ενορία είχενε ένα φορείο απού το λέγανε "καδελέτο" κι επερισεύανε ξύλα κι επχιάνανε τέσσερις αθρώποι και τον εσηκώνανε. Το μπνήμα το σκεπάζανε με σγγιγιόπλακες κι εσηκώνανε δυο πλάκες κι εβάνανε το νεκρό τυλιμένο μ' ένα σεντόνι κατευθεία στο χώμα και απόνω στοι πλάκες απλώνανε χώμα. Οι γυναίκες απού ήσανιε συγγενείς ελέγανε μοιρολόγια, ετραβούσανε τα μαλλιά απού των επομείνανε. Εχτυπούσανε με τσοι γρόθους τωνε στ' αμπέτι ν-τωνε και πολλές βολές εξαιματώνανε με τ' ανύχια ν-τωνε τα μάγουλά ν-τωνε. Οι γι-άντρες εβάνανε τα ράσα ν-τωνε βαθέ - βαθέ με τη γ-κουκούλα κι ας ήτονε και κάψα και τα βάνανε ξανάστροφα με τσι μάνικες απού τη μέσα μεριά. Αν ήτονε αβάφτιστο παιδί στο σπίτι το παιρνούσανε από κάτω απού το καδελέτο και το βαφτίζανε πρίχου να θάψουνε το νεκρό και του δίδανε και τ' όνομα του νεκρού α δεν ήτονε άλλο παιδί στο σπίτι με ίδιο όνομα. Οι άντρες αφήνανε για χρόνια τα μαλλιά και τ' αγένια. Ούλοι στο σπίτι μα και οι στενοί συγγενείς εβάνανε μαύρα ρούχα. Αν ήτονε βαρέ το πέθος εβάφανε τσι πόρτες, τα τραπεζομάντηλα, τα καναμπελίκια τα σεντόνια, ούλα μαύρα. Και τη γ-κατσούνα ν-τωνε εβάφανε μαύρη και ακόμης τα οζά, όπου τωνε βάνουνε κιαμιά βολά όχρα για να γνωρίζουνται απ' αλάργο, όπου είχανε πέθος μεγάλο τα βάφανε κι αυτά μαύρα. Ο νεκρός δε θέλανε να ξαναγιαείρει, γιατί, αν είχε ξαναγιαείρει "θέλα πάρει κιανένα δικό ν-του". Γι αυτό με τη γ-κεφαλή μπαίνει στο σπίτι και με τα πόδια πορίζει. Ευκή να πάει στο καλό και στο αγιάεργο. Το νεκρό δεν έπρεπε να τονε φιλήσει βαρεμένη γυναίκα γιατί θελά να το παιδί απού θα κάμει χλωμό. Πανηγύρια δεν εγίνοντανε στο χωριό και γάμοι και βάφτισες αναβάλλουντάνε και στα ξένα σπίθια όντεν εχάνεντονε

κιαίς νέος χωριανός. Μια βολά στο Βουβά επιόθανε ένας παπάς. Ήτονε νέος και το χωριό ήτονε βαροπεθισμένο και μούδε τα καλά ρούχα δεν εβάνανε αιπού το πέθος. Μια κοιτελιά έβαλε καλά ρούχαικι επήγε στην εκκλησία και βγάλανε τη ρίμα:

Στο Λείψανο

“Δεν το κάτεχες μωρή.....πούλα κουτρουλή πως είναι θλήψη στο Βουβά και δεν τα βάνουν τα πλεχτά μούδε τα μεταξωτά, γιατί επόθανεν επά ο Διακόντες ο παπάς;”
Υπόθεση πάνω από εκατό χρονώ.

Τα ρούχα του ποθαμένου τα δίδανε σε ξένα χωριά για να μην τα θωρούνε να συχίζονται. Γι αυτό ελέγανε για ότι εσχροπίζεντονε άδικα: **“Επήγεν αυτό σα ν-του ποθαμένου τα ρούχα”**.

Σαράντα μέρες άφτενε στο κρεββάτι του νεκρού από πάνω λύχνος γη καντήλι. Σαράντα μέρες ειμήνανε καλά φραητό, το “θυμιατό”, και το πχιαίνανε σε φτωχά σιγίθχια για να το φάνε να συχωρέσουνε του νεκρού. Πρωτύτερα το βάνανε στο τραπέζι και το θυμιάζανε. Στο θυμιατήρι εβάνανε και ένα κομματάκι από κάθε φραητό (αν ήτονε πολλώ λογιώ) και μια σταγόνα κρασί. Αυτό πρέπει να έχει σχέσει με τσι θυσίες των αρχαίω.

Η ρακή επλερώθηκε με τα γιαερμένα τσιγάρα

Δεν είναι καθόλου εύκολο να δώσεις του σημερινού νέου να καταλάβει ίντα ζωή εξισουσαμεν εμείς μια βολά, όμως μερικά παραδείγματα διευκολύνουνε.

Επήγε μια βολά ένας πελάτης σ' ένα καφενείο και επήρε δυο δραχμώ τσιγάρα. Δεν είχαν άλλα λεφτά ο άνθρωπος μας όξω εκείνεσιδα τσι δυο δραχμές. Καθίζει κι άφεν ένα τσιγάρο κι εκάπνιζε ν-τωνα μα την ώρα εκείνη εμπήκε στο καφενείο ένας άνθρωπος απού τού χενε υποχρέωση και λέει του καφετζή να τονε κεράσει. Από μέσα ν-του ο άνθρωπος θα παρακάλλε να πει ο άλος πως δε θέλει πράμα (αιτία απού δεν εβάστανε άλλο φράγκο), μα εκείνος είπε πως θα πχει μια ρακή.

Σε μια ουλιά απού ο άνθρωπος, απού πήρενε δυο δραχμώ τσιγάρα εσηκωθηκε να φύγει, μα δεν είχε να πλερώσει τη ρακή, απού ετότες έκανε μια δραχμή, σημώνει και λέει του καφετζή: "Πάρε πίσω τη μιας δραχμής τα τσιγάρα για να πλερωθείς τη ρακή σου να μη φύγω χρεωμένος".

"Μεσοκομείο"

Λένε κιαμιά βολά πως τυχαίνει να πει την αλήθεια η γλώσσα την ώρα απού κάνει λάθος. Λαθασμένα κι εμείς στα χωριά ελέγαμενε "μεσοκομείο" το νοσοκομείο, μα αλήθεια μεσοκομείο ήτονε ετότες γιατί εμπόριε να πάει κιαείς στη μ-πόρτα του νοσοκομείου, και να ποθάνει εκείά, μα μέσα δεν εμπόριε να μπει, α δεν είχα βάλει μέσο πολιτικό. Ένας πολιτικός ετοποθέτανε ένα διευθυντή του νοσοκομείου, μα ο διευθυτής έπρεπε να μη δέχεται τσ' αρρωστάριδες, να τωνα βάνει χιλια εμπόδια, ν' αναγκάζουνται να πχαιίνουνε απού τσοι πολιτικούς να τωνα δώσουνε ένα χαρτάκι γή να κάμουνε ένα ντελεφώνημα κι αμέσως οι πόρτες ανοίγανε. Εμείς εκάναμε χιλια ευχαριστήρια στο "σωτήρα" απού μας έβαλε στο νοσοκομείο κι ελέγαμε ν-του κιάλας: "Οντε θά 'νιε οι κλογές, ξιά μου κι εμένα. Εγώ δε σου τα ξεχνώ". Καλά το λέγανε το λοιπός "Μεσοκομείο". Μα ετότες γενικά εκυβερνούσανε τα "διαπλεκώμενα" και η ζωή ήτονε "μεσοκομείο" σε κάθε ζάλο. Μέσο

εχρειγιάζεντονε νά 'χεις, δεν ήτονε απαραίτητο νά 'χεις δίκιο. Ετότες, πλιά πολύ παρά εδά, ελέγανε "οπχοιος δεν έχει χάμες Θεού, δεν έχει μούδ' απάνω".

Τα φρύσαλα

Πολλά καλά, αλήθεια είνιε δα στο γκόσμο, απού δεν ήσανιε μια βολά, μα μη γροικατ' έσεις, είνιε και δυσκόλια απού μια βολά δε ν-τά 'βανενονούς του αθρώπου.

Ας πούμενε τα φρύσαλα, απού είνιε δα πρόβλημα, απού την Αθήνα ως το βουνό κι ως τη θάλασσα. Δεν ήσανιε πρόβλημα μια βολά. Δεν είχαμενε μια βολά πλαστικές σακκούλες. Δεν είχαμενε πλαστικά μπουκάλια, απού καλλιντικά, απού γεωργικά φάρμακα, απού απορρυπαντικά, μα μούδε απού γιατρικά γιατί δεν επολιαγοράζαμε μούδε φάρμακα κι α μας εκάνανε ανάγη, γιατί δεν είχαμε να τα πλερώνομε. Μόνο σε μεγάλες ανάγκες τα παίρναμε γ-και τα γιατρικά. Δεν είχαμε κοσερβόκουτα. Δεν ήρχουνταν επά μπαγκέτα μούδε με γλυκιά, μούδε με παιγινίδια τω μ-παιδιώ. Εδά παίρνεις ένα ποκάμισο και σου το βάνουνε σε μια κούτα και τη γ-κούτα τηνε βάνανε σε μια ναύλοσακκούλα και θα πάει στα φρύσαλα και η κούτα και η ναύλοσακκούλα, μα και το ποκάμισο εκείά θα πάει, ότι να το βάλεις μερικές βολές. Μια βολά επαίρνανε το πανί επά και εκάνανε τα ρούχα οι γυναίκες. Απής ετρυπούσανε των εβάνανε μπαλώματα απού άλλα παλιόρουχα. Απής δεν εβάνουντανε μπλειό και δεν εσηκώνανε μούδε άλλο μπάλωμα, έκοβεν η γυναίκα τα γερότερα κομματάκια και τα στέρευενε για να τα κάμει μπαλώματα σε άλλα ρούχα. Επαίρνανε τα κοπέλια για να κάμουνε τόπια. Επαίρνανε οι κοπελιές για να κάμουνε κουτσούνες, κι ότι επόμενε τα στερευάνε και τα κάνανε στρωσούδια για δραπύδια και για μαξελάρια. Το ίδιο εγίνεντονε με τα παπούτσια. Εστερευάνε τα πεδουλάκια απού δεν ήσανιε ντίμπις καταστρεμένα για να τα βάλουνε μπαλώματα σε άλλα παπούτσια. Τα δράβια τα τρώγαμε σύφλουδα τσι πλια φορές μα κι αν είχα μπετάξεις πράμασι γι-όρθες και οι χοίροι ήσανιε ελευτέροι και εκαθαρίζανε.

Εδά σφάζουνε τα ζα και πετούνε τη γκεφαλή, πετούνε τα πόδια, πετούνε τα ξίγκια, για λίγο λίγο πετούνε τα σκώθχια, πετούνε τη μ-προβέ. Ετότες πράμα δεν επετούσαμενε. Όντεν εσφάζαμενε τσι χοίρους εβράζαμε νερό και τον εγέρναμε και εμαδιούσαμε τη μ-προβέ

και την εβγάναμε χωριστά και την ετρώγαμε με τσι πατάτες, με τσι φασόλες, με το γ-ξινόχοντρο.

Ετότες ότι επέτανε το σπίτι εγένετονε κροπέ και εκειά απού επετούσανε τα φρούσαλα ελέγανε το ν-τοπο κροπόλακκα και κάθε καμπόσο καιρό την εκουβαλούσανε με το γάιδαρο στροσι κήπους τωνε, στ' αμπέλιαν-τωνα γήσσο' ελιές τωνε.

“Έχω φιλότιμο, μα όντε δεν είμαι στα ζά μου”

Τα οζά είνιε ζωντανά πράματα μωρέ τα παντέρμα και ο βοσκός τωνε τ' αγαπά, ούλα μαζί μα και το κάθε ένα χωριστά. Έσα απού το λένε και για τη γυναίκα ν-του, τα ζά ν-του του βοσκού είνιε “το δεύτερό ν-του ήμισυ”. Ότι να πεινούνε τα ζά ν-του κιανιούς αυτός χαντά πως πεινά ο ίδιος και δεν είνιε λίγες οι φορές απού θεληματικά ν-τωνα αφήνανε τα ζά ν-τωνα στην εζημιά για να ξεπεινάσουνε, ετότες απού δεν εβρίχνανε αγοραστής θροφές να τα ταΐσουνε.

“Έχω φιλότιμο μα όντε δεν είμαι στα οζά μου”

Μια βολά ο αρχιαγραφύλακας την ώρα απού έκανε βόλιτα στο λιόφυτο έπιασενε ένα βουσκόνά'χει τα ζά ν-του να γρώνε τσ'ελιές των αθρώπω. "Τάϊζεις τσ'ελιές Μπαντελή; Εγώ θα σου δώσω μήνυση και το ραέτι των οζώ σου θα σου πχιάσει πολλά λεφτά!" Ο βουσκός τον επαρακάλεσε: "Μη μου δώσεις μήνυση και φραμελήτρης είμαι μα δε ν-τα ξαναφήνω στσ'ελιές τα ζά μου".

"Μα έχω το λόγο σου πως δε θα τα ξαναφήσεις;"

"Έχεις το λόγο μου πως δε θα τα ξαναφήσω".

Δεν επέρασανε πολλές μέρες απού ο αρχιαγραφύλακας εξανάκαμε βόλιτα στο λιόφυτο και πάλι ο φίλος μας είχενε τα ζά ν-του στσ'ελιές.

- Ε, Μπαντελή δεν έχεις καθόλου φιλότιμο. Έδωκές μου το λόγο σου μα δε ν-τον εκράτηξες!

- Ε, ίντα να σου πω; Έχω γω φιλότιμο μα ότι να μην είμαι στα ζά μου και να τα θωρώ να πεινούνε.

Δυο βουσκάρουδια στην κορφή του βουνού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Αλληγορικά και οδηγητικά τραγούδια

Οπιορχθές άκουσα συζήτηση για τα ριζίτικα τραγούδια και σκέφτομαι να σας πώ μερικά πράματα για μερικά ν-τωνε απού είνιε αλληγορικά. Τα τραγουδούσανε δηλαδή και ανάμεσα στοσι Τούρκους και ενιώθανε οι χριστιανοί απού εβρίχουνταν εκείά το μήνυμα του τραγουδιου, μα δε ν-το νιώθανε οι Τούρκοι. Μα κι ακόμη θα σας πώ μερικά απού αβιζιέρνουνε το γ-κόσμο για να φέρνεται σωστά κι ανθρώπινα. Μπορούμενε να πούμενε πως το δημοτικό τραγούδι τη Κρήτης, απού το δημιουργήσανε οι βουνίσιοι του Ν. τω Χεινώ είναι βαθύτερο απού τ' άλλα δημοτικά τη Ελλάδας. Με το τραγούδι ετραγούδιε, ο Κρητικός, με το τραγούδι έκλαιγε, με το τραγούδι έμπιεμπε μηνύματα, με το τραγούδι έλεγε τοσι καημούς του, την αγάπη ν-του την υποχρέωση ν-του να βλέπει εδηγάτονε τσι παλληκαριές κι' ότι δεν εμπούρε να το πεί σπαθάτα, τό λεγεν αλληγορικά και έμπιεμπε μηνύματα με το τραγούδι.

Το παράπονο τη Κρήτης.

1) Χριστέ και να ξεδήλιενε τ' όνειρο απού είδα απούψε. Το μπέλο μου είδα κυνηγό, τον άντρα μου είδα αγρίμι χριστέ και να το σκοτώνεν ο κυνηγός τ' αγρίμι να πάρω απού το αίμα ν-του να βάψω τα μαλλιά μου.

Μασε παρουσιάζετα επά η Κρήτη σα μια γ-κοπελιά απού την έχει γυναίκα ν-του άντρας απού τονε μισά (η Τουρκία) και απού θα ήθελε να τονε σκοτώσει ο άντρας απού αγαπά (η Ελλάδα).

2) Σε ψηλό βουνό, σε ριζιμιό χαράκι, κάθετεν αητός βρεμένος, χιονισμένος, ο καημένος, και παρακαλεί τον ήλιο ν' ανατείλει "Ήλιε ανάτειλε Ήλιε λάψε και δώσε για να λυώσουνε χιόνια απού τα φτερά μου και τα κρούσταλλα απού τ' ακράνυχά μου".

Ετούτο μασε παρουσιάζε τοσι χαινηδες απού επιθυμούνε τον ήλιο τό' ελευτεριάς και σα ν-τα χιόνια και τα κρούσταλλα λογαριάζε τα βάσανα τη σκλαβιάς.

3) Αετέ που κάθεσε ψηλά στ' όρος το χιονισμένο τρώεις το δρόσος του χιονιού πίνεις νερό κατάκρυο λαγό κι α μ-πχιάσεις γεύγεσε περδίκι και δειπνάς το φιλείς και κόρηλ όμορφη.

Επά το τραγούδι μασε παρουσιάζε τοσι χριστιανούς απού ζιούνε στα ψηλά, αλλάργο απού τοσι Τούρκους, και ότι έχουνε είναι δικό ν-

τωνε και η "όμορφη κόρη" είναι η ελευτερία που αιστάνεντονε όποιος δεν είχε κοντά ν-του Τούρκους.

4) Αητός πέρδικαν έπχιάσε κετές την αναρωία

- Πέ μου να ζήσεις πέρδικα που χτίζεις τη φωλιά σου;
- και που γεννάς τ' αβγά σου και βγάνεις τα πουλιά σου;
- Αλαφροπχιάσαμε σταυραητέ και θα σου μολαιήσω.

Θωρείς εκείνο το βουνό, το πέρα το παρέκει
και το πιλιά παρέκει. Εκειά στη ρίζα του βουνού
σ' ένα μικρό χαράκι, είν' ένα θυραράκι.

Εκειά γεννώ τ' αβγά μου και βγάνω τα πουλιά μου.

Μα εξεπουλιάσα ν-τα πουλιά κι εξεπέταξα γ-κιόλαις.

Αυτό το τραγούδι δίδει οδηγία να δίδει αμπερδεμένες πληροφορίες στον οχθρό ο ραγιάς μα και να μη ν-του χρησιμεύουνε "...
Εξεπουλιάσα ν-τα πουλιά κι εξεπετάξα γ-κιόλαις...".

5) Προβάλετε φωνιάξετε σσοι Λάκκους και στ' Ορθούνι
Νά'ρθουν οι γοί του Γιάνναρη και του Μπυρμπουσταμάτη
κι ένα λαγόν ετόπωσα να τω ν-των ορμινέψω.

Μα μη χαντού μ-πως ειλ'αγός να πρεμαζώνουν σκύλους
Είναι θεριό τρικέφαλο κι έχει διπλές τσι κεφαλές
και τρεις σειρές αντόδια.

Ετούτο επληροφόρανε πως εφάνηκενε μεγάλη δύναμη οχθρού.

6) Αγρίμια κι αγριμάκια μου, λάφια μου μερωμένα
πέτε μου πού'νιε οι τόποι σας και πού'ν' τα χειμαδιά σας;

- Γρεμνά είνιε εμάς οι τόποι μας, λέσκες τα χειμαδιά μας
Τα σπιλιάρικια του βουνού τα πατρογονικά μας.

Ετούτο βέβαια το τραγούδι, ζωγραφίζει καθαρά τσοι χαϊνήδες ως
επά, τα παραπάνω τραγούδια εδίδανε οδηγίες και παρουσιάζουνε
την κατάσταση σε καιρό τση σκλαβιάς μα θα πούμενε και μερικά απού
δίδουνε οδηγίες για κάθε περίπτωση.

7) Γιε μου κι α μ-πας στο καπιλιό και δεις τσοι καλεσμένους
ντείρα, διαντείρα στο σκαμνί, το ν-τόπο απού θα κάτσεις με το γ-
καλιά σου κάθιζε και νηστικός σηκώνου.

Επά θωρούμενε τη μ-παροιμία απού λέει "Μ' όπχοιο δάσκαλο
καθίζεις, τέθχοια γράμματα μαθαίνεις".

8) Τον αντρειωμένο μην τον κλαίεις, όσο γ-κιαν αστοχίσει κι αν
αστοχίσει μια και δυο, πάντα αντρειωμένος είναι Πάντα είνιε οι
πόρτες του ανοιχτές κ' οι ταύλες του στρωμένες, και
μπαινοβγαίνου οι φίλοι ν-του.

Επά θωρούμενε τη μ-παροιμία απού λέει "Η πεσματέ δεν έχει
αντρεία, μα έχει το γοργοσήκωμα". Ο ικανός δηλαδή αντιμετωπίζει

παλληκαρίσια κι αιτατελεσματικά τσοι δυσκολίες απού του κουβαλείη μοίρα και για τσοι αντρεκωμένους δεν υπάρχουνε αξεπέραστες δυσκολίες.

9) Μάνα κι αν έρθουν οι φίλοι μας, κι αν έρθου οι γι-εδικοί μας
Μην τωνα πεις κι απόθανα να τσοι στεναχωρήσεις. Στρώσε την
ταούλα να γευτούν και κλίνη να πλαγιάσου. Στρώσε την
παραπίζουλα ν' απλώσουν τ' άρματά ν-των και το πρωί σα
σηκωθού γ-και σ' αποχαιρετούνε, πε τωνα το πως επόθανα.

Ετούτο πάλι το τραγούδι, όι μόνο δε λέει ο ετοιμοθάνατος "Σα γ-κλείσω γω τα μάθχια μου, μη γ-ξαναφέρει ο ήλιος" μα δίδει σημασία στη φιλοξενία και στο φιλότιμο και μετά το θάνατόν-του.

10) Γροικάτε μια συζήτηση ενιούς φτωχού με πλούσιο απού
συνταπαντηξανε εις τα σκαλιά του Νάδη
"Πλούσιε και πού ν' τα πλούτη σου και πού είναι τα καλά σου;
και πού είναι τα σεράγια σου;

Ετούτο μαςε θυμίζει τη ματαιότητα του κόσμου και πως πρέπει νά
'χομενε λιγότερη πλεονεξία.

11) Θωρείς εκείνο το δεντρό απού δεν έχει φύλλα;
Μούδε φωθχιιά δεν τό 'καφε, μούδε τ' αστροπελέκι
μ' αντρώνο εκοιμήθηκε κατ' απού το δροσιό ν-του
για κεινο δα εξιμάθηκε.

Στσοι πολέμους ήτονε μεγάλος κίντυνος οι γυναίκες. Για να
κρατούνε σε απόσταση τσοι πολεμιστές απού τσι γυναίκες, ελέγανε
πως τσι παραμονές τση μάχης έπρεπε να μη σημώνει κιανείς μουδε
τση γυναίκας του και πως η ερωτική σχέση είναι ευλοημένη μόνο στου
αντρώνου το κρεββάτι γιατί αλλού, και δεντρά ξεραίνονται.

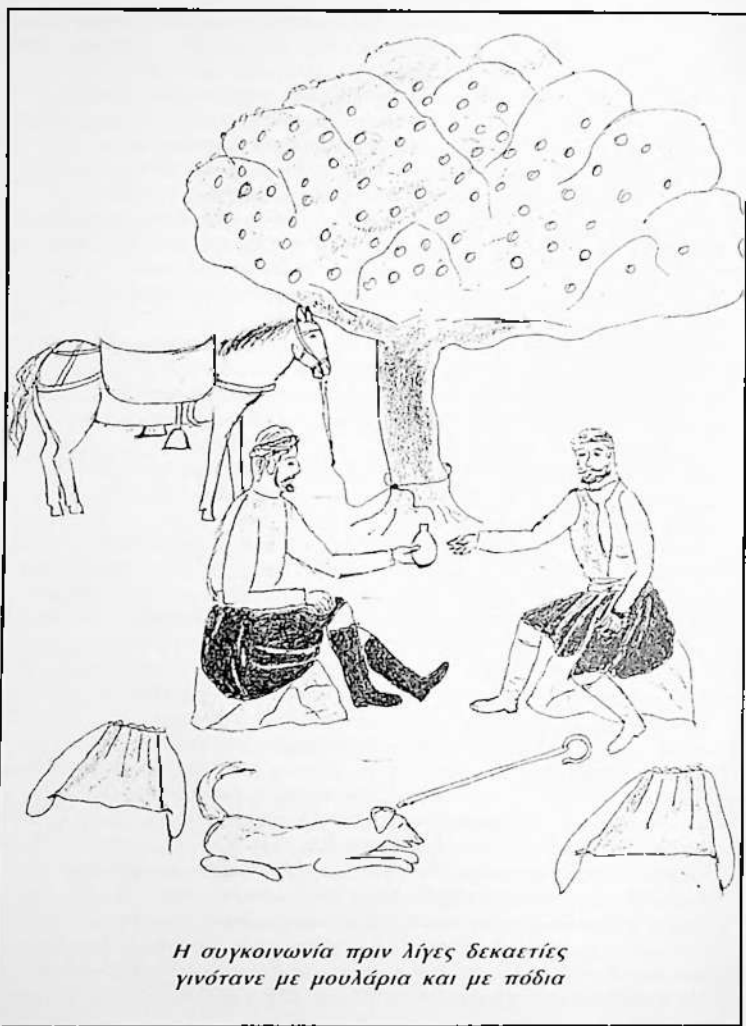
12) Πώς ζει το χόρτο στο βουνό, δίχως νερό και χώμα;
Τριώντο τα αγρίμια και μεθχιού, τα λάφια και μερώνουν
κ' οι μάνες που το τρώσινε άλλα παιδιά δε γ-κάνου.
Ας τό 'τρωε γ-κι η μάνα μου πρίχου να με γεννήσει.

Κάθε άνθρωπος, μπάρε μου λίγες φορές, εσκέφτηκενε πως ήτονε
καλιά να μη γεννηθεί. Αυτό μαςε λέει ετούτο το τραγούδάκι.

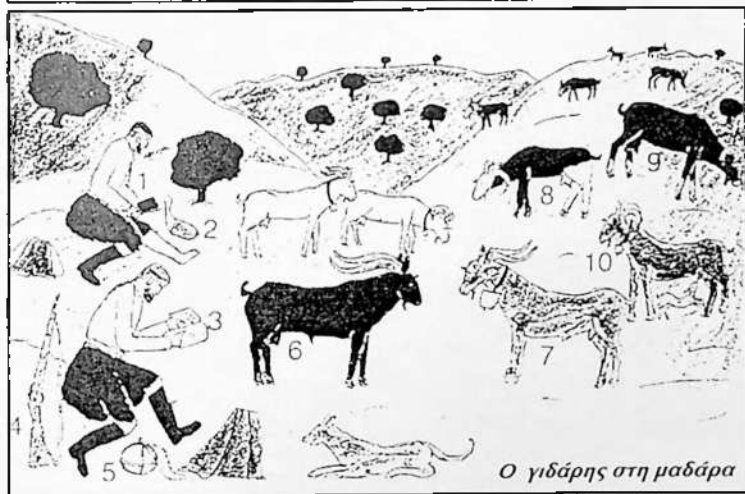
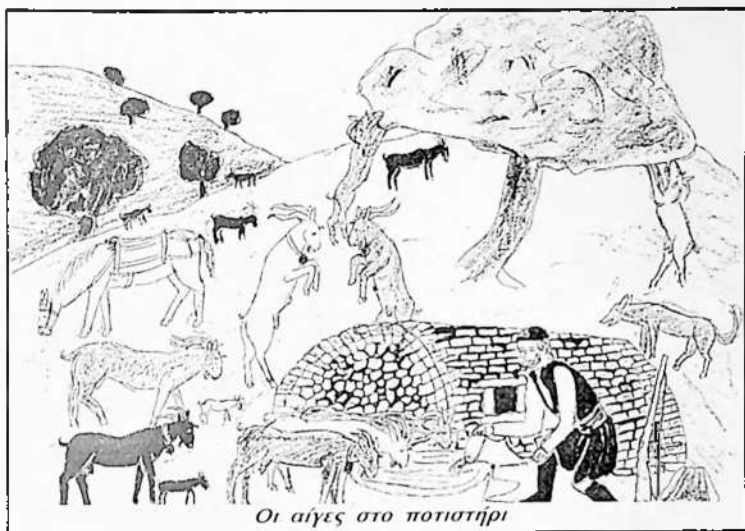
13) Μωρέ σ' απού εκατέβηκες απού το μ-πάνω κόσμο.
Πέρασε να ξεκουραστείς, θέλω να σε ρωτήξω.

Είδες ανε γ-κρατεί ουρανόσ γή α στέκει ο πάνως κόσμος
Κι ανε βαφτίζουνε παιδιά κι α χτίζου μοναστήρια
Κι ανε γ-ξαναπαντρεύονται παλληκαριώ οι γυναίκες.

Εκείνα τα χρόνια, όι μόνο η χήρα έπρεπε να κρατεί χατήρι του
άντρα τζη να μη γ-ξαναπαντρευτεί, μα και οι γι-αραβωνιασμένες
απού εχάνανε τον αραβωνιαστικό ν-τωνε πολλές βολές, εμένανε
απάντρευτες.

*Η συγκοινωνία πριν λίγες δεκαετίες
γινότανε με μουλάρια και με πόδια*

Βιαία απαγωγή γυναίκας.

1) Σέρνουνε την κοπέλα. 2) Από κοντά οι απαγωγές. 3) Οπισθοφυλακή

Οι Ναζί υποχρέωναν τους ανθρώπους και σκάβανε τον λάκκο τους πριν τους σκοτώσουν.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

αβιζιέρνω = παραγγέλλω επίμονα

αβαστέρα, η = πυτιά από αποξηραμένο το περιεχόμενο της Κοιλιάς του βυζιάστακα αρνιού ή ριφιού για να πύζουμε το γάλα να κάνουνε τυρί. Ειδικά στην γερμανοκατοχή, έτσι πύζανε το γάλα και κάνανε το τυρί.

αγγανάρω = ενοχλώ, πιέζω, στενοχωρώ κάποιον. Ειδικά λεμε ότι αγγανάρει ο κατώτερος τον ανώτερο. (αγγανάρουμε τα παιδιά τη μητέρα τους)

αγγέλαμος, ο = αγριотаγή

αγγρίζω = ειδικά επί παιδιών, τα κάνω να κλάψουνε

αγγαλέ, η = δερμάτι στάχια

αγγαλονιά, η = πολυετής θάμνος

αγιδα, η = βοήθεια

αγόρι, το = ορεινό χωριό

αδερφοδιώχτης, ο = μια μυστηριώδης δύναμη που πιστεύανε ότι ασκούσανε μερικά παιδιά και τα αδελφάκια τους που γεννιούνταν μετά απ' αυτά δεν μπορούσανε να ζήσουνε

αδυνατός, ο = όταν τονίζεται στη λήγουσα σημαίνει δυνατός (αδυνατός βοριάς φυσά)

αδρομάζω το ζώο = τα πάω στη βοσκή

αελιά, η = αγελάδα ή και αελέ

άζουδος, ο = άτυχος, δεν έχει ζόδιο

αθάλη, η = κάρβουνα ανακατεμένα με στάχτη

αθιβολή, η = συζήτηση σχετική με ένα πρόσωπο ή μια κατάσταση

άθος, ο = στάχτη

αθός, ο = λουλούδι

αλαΐ, το = δόση

άλεσμα, το = το στάρι ή το κριθάρι που πάει στο μύλο, το φορτίο ενός ζώου

αλετριγουδιό, το = πρωτόγονο εργαστήριο επεξεργασίας ελαιοκάρπου

αλλέτι, το = αλλού (αλλέτι να έχει ο πειρασμός = αλλού να πάει)

αλλοίθωρος, ο = δεν βλέπουνε στο ίδιο μέρος και τα δυο του μάτια

αμάχι, το = κακία μίσος, εμπάθεια

αμέντες = προσωχή (δε σ' έβαλ' αμέντες = δε σε πρόσεξα) ακλ.
λέξη

αμολέρνω = απελευθερώνω, αλλά και ξεκινώ (αμόλαρα κι εβγήκα
στο βουνό. Έπχιασα ένα μ-πουλάκι μα αμολαρά το, γιατί το
λυπήθηκα).

αμόι = το λέμε συγκρίνοντας (ε. μωρέ πολιτικούς τσ' έχομενε δά,
αμόι ο Βενιζέλος!)

αμούδιασμα, το = έκπληξη (δε ν-το περιμενε γ-κι έκαμε ν-τ-
αμούδιασμά ν-του)

αμπέτι, το = στήθος

αμπέρδουκλο, το = δυσκολία

αμπώθω = απωθώ

αναγαλιάζω = ευχαριστιούμαι

αναγελώ = σχολιάζω ειρωνικά και καυτηριάζω κάποιον

αναγορεύω = υπενθυμίζω επιδεικτικά κάτι καλό που έκαμα

αναγυρίζω = αποφεύγω

αναδένω = προσκολώ (όταν ένα αρνάκι θα χάσει τη μάνα του το
αναδένομε σε άλλη προβατίνα και σιγά - σιγά το υοθετεί)

αναζαίνω = ξαναζεσταίνω (το λέμε στην επεξεργασία του
γάλακτος επειδή το ζεσταίνομε για να γίνει το τυρί και το
ξαναζεσταίνομε για να γίνει η μυζήθρα)

ανάκαρα, τα = αντοχή

ανακάτερα, τα = ανάμειχτα

ανακατερά ή και ανακατώματα, τα = κακοπροαίρετα
κουτσομπολιά "Σουχλιά κι ανακατώματα μας έχουν
γ-καμωμένα..." (από μαντινάδα)

αναλυγαδιάζω = αραδιάζω διάφορα σχετικά στοιχεία

αναμούρδουλος, ο = ατζαμής, άβολος, αταχτοποιήτος

αναντρανίζω = ανασηκώνομαι

αναρραφτερό, το = η πάνινη σακούλα που έβαζε η νοικοκυρά το
ραφτικά είδη, βελόνες, κλωστές, ψαλίδι κ.α.

ανασφαή, η = το κενό ανάμεσα σε δυο τάβλες. Παλιότερα, συχνά
δεν κάνανε πατούρα στις τάβλες που έφτιαχναν την πόρτα και
έμενε ανασφαή.

αναστορούμαι = θυμίζομαι

ανατριχιάζω = βλέπω κίνδυνο και δειλιάζω

ανατσαρώνω = αντιστέκομαι

ανατσουλώνω = βελτιώνομαι (ανακάμπτω από οικονομική ή

ηγγεινή δυσκολία)
ανεμιζω = υποψιάζομαι
ανεριάζομαι = προσκολούμαι
άνομά σου = χαϊδευτική βλαστήμια
αντέτι, το = συνήθειο
αντιβαδιάζω = κατηγορώ, εκθέτω κάποιον
αντίδικος, ο = αστρόλογος
αντίτηρα = επέρασα στην άλλη όχθη
αξάι, το = έτσι λέγαμε το δικαίωμα που έπαιρνε ο μυλωνάς για να μας αλέσει το σάρι. Αξάι ήτανε ένα ογκομετρικό δοχείο που χωρούσε μια οκά σάρι και απ' αυτό λέμε αξάγια και το δικαίωμα του μύλου αλλά και του ελαιοτριβείου.
απαλαγή, η = προβατίνα ή κατσίκια που έχει το βυζαστάρι της
απαλαγιάζομαι = επιμένω πειστικά για να πετύχω κάτι
απαντέχω = ελπίζω
απαντήχνω = συνανατώ
οπατός μου, σου, του = εγώ, εσύ, αυτός, αντίστοιχα
σπής = άμα
απογριμίζομαι = δείχνω άσχημες διαθέσεις.
αποδόματα, τα = καταλήξεις
αποκλώνω = προχωρώ σε σημείο που δεν φαίνομαι πια.
 μεταφορικά, όποιος πέθανε λέμε πως αποκόλωσε
αποκοτώ = τολμώ
απομεσικά, τα = εντόσθια
αποπαιδιωμένος, ο = δεν κάνει άλλα παιδιά
αποσιάζω = ταχτοποιώ, μα και επεμβαίνω σε πράγματα που δεν με αφορούν (ούλα τ αποσιάζει αυτή = σ' όλα ανακατεύεται)
αποσκυλακώ = βρίζω απειλητικά
αποτάσσω = έχω (δεν αποτάσσω λεφτά = δεν έχω λεφτά)
απού = α) πρόθεση: απού το πρωί δε σ' είδα β) ανωνυμία: απού τρώει, σς καθαρίζει γ) σύνδεσμος: Αυτό απού θέλεις δε γίνεται
αποχαχαλώνω = κάνω κάποιες κινήσεις επιδεικτικά
αραγός, ο = δοχείο για υγρά από δέρμα αρνιού ή ριφιού με δεμένα τα πόδια και το λαιμό και με μεγάλο στόμιο από πίσω
αράι, το = ένα μικρό αραγάκι που το κρατούσε στο σακκούλι του ο βοσκός και που είχε μέσα τα απαραίτητα για να κάνει πρόχειρο μπάλωμα στα στιβάνια του στο βουνό
αραλίκι, το = βόλεψη χωρίς πολλούς κόπους

άρβαλος, ο = θόρυβος
αργαδινή, η = βραδυνή
αργαστήρι, το = αργαλειός
αργόχερο, το = εργαλείο
άρε και πού = σπανίως
αρίδι, το = τρυπάνι
άρκαλος, ο = ασβός
αρμαμέντο, το = όπλο
αρμεγάρι, το = το καζανάκι που αρμέγουνε τα πρόβατα
αρνεύω = παύω να κλαίω
αρτυσιά, η = το τυρί και η μυζήθρα
ασβολώνω = καταστρέφω
ασκοντάβλα, η = γουβάς από δέρμα ζώου
αστάξει = ας υποθέσομε
ασφεντουρώ = πετώ κάτι
άταρα, τα = αταχτοποίητα
άτζελο, το = αντίσταση
άτζεμπα = άραγε
ατζίγκανος, ο = τσιγκούνης, αλλά και Τσιγκάνος
άτσαλα, τα = τσαπατσούλικα
ατσετέρνω = καταδέχομαι
ατού - ατού = επιμόνως
αφέντης, ο = πατέρας, μα και το αφεντικό
αφορούμαι = υποψιάζομαι
αφουρκάζομαι = ακούω αλλά και υπακούω

βαγιστώ = χάνω την υπομονή μου
βάλη, τα = βάσανα (τα πάθη και τα βάλη ν-του)
βαρεμένη, η = έγκυος
βαρισματέ, η = πληγή
βαταλαλώ = φλυαρώ
βγανίζω = δημιουργώ σκάνταλο χωρίς να υπάρχουνε στοιχεία
βγορίζει = είναι σε μέρος που φαίνεται
βερβελίδα, η = τα περιτώματα, αίγας, προβάτου, λαγού κ.α.
μικρά και στρογκυλά.
βερούλια, τα = κομμάτια (συνήθως λέγεται: βερούλια και κομμάθια)

βιατζέ, η = περίοδος. Ειδικά λέμε βιατζέ την περίοδο του μιτάτου
βίσαλο, το = κομμάτι από σπασμένο πιθάρι
βλεπήριγμα, το = κακό που προκαλούνε τα κακά πνεύματα
βλεπές, ο = αγροφύλακας
βόλακας, ο = μεγάλη πέτρα
βολόσυρος, ο = αλωνιστικό εργαλείο που το σέρνουνε βόδια ή
άλογο
βορθακός, ο = βάτραχος
βοσκισμένος, ο = χορτατός
βρούχος, ο = θόρυβος

γαλατόμος, ο = χουβαρντάς
γαμαρισμένος ή και μαγαρισμένος, ο = λερώνει από
καθαριότητα μα μεταφορικά ελεεινός, κακός χαρακτήρας
γαμπάς, ο = κάπα, ράσο
γαργαλιστήρι, το = η σκαντάλη του όπλου
γαργερό, το = δεν είναι καθαρό
γδέχομαι = περιμένω, ελπίζω (ειδικά για την έγκυο λέγανε
"γδέχεται στσοι τόσες του μήνα").
γεμεκλίκι, το = η προμήθεια που γίνεται για να περάσομε τον
χειμώνα
γέμι, το = η τροφή των ζώων
γεροντομοίρι, το = η περιουσία που είχε κρατήσει ο γέρος για να
βολεύεται και που τη μοιράζουνε μετά οι κληρονόμοι
γιαέρνω = γυρίζω
γίβεντα, τα = ντροπές
γιτσικά, τα = γιτσικό λέμε ότι βγαίνει από τις αίγες, μα λέμε γιτσικά
και το κοπάδι τις αίγες που βόσκονται χωριστά και που δεν
βγάζουν γάλα
γκυλώρα, η = ανδρικό πατελόνι, όμοιο μ' αφτά που βάζανε οι
Έλληνες φαντάροι προπολεμικά
γλακώ = τρέχω
γλειμισιά, η = από το δέρμα της κασίκας φτιάχνανε το λουρί,
ράμα για τα στιβάνια. Το στενό κομματάκι που βγάζανε από το
λουρί για να ράψουνε, το λέγανε γλειμισιά
γνωστός, ο = ξυπνητός
γόζουομαι = γογκύζω, διαμαρτύρομαι

γομάρι, το = φορτίο (αρχ. ελληνικά γόμος = φορτίο)
γούργουθος, ο = λάκκος
γρατζουνέ, η = λίγο ξύσιμο
γράντισμα, το = μπέρδεμα με τον νόμο ή και με ζόρικη ασθένεια
γρόμπος, ο = μικρός όγκος σε μεγάλο αντικείμενο
γρικισμένος, ο = χτυπημένος από χρόνια πάθηση. Γρικισμένο
λέμε και το φρούτο που άρχισε να χαλά ή το άρρωστο ζώο
γρυλώνω = ανοίγω διάπλατα τα μάτια μου

δακανορούφι, το = στο βουνό ο βοσκός κρατούσε λίγο ψωμί στο
σακκούλι του και έπινε μια ρουφιά γάλα από τον αραγό και
εδάγκανε μια μπουκιά ψωμί και αυτό ήταν το γεύμα του, και
αυτό λέγανε δακανορούφι

δαχτυλίδωση, η = αρραβώνιαση

δεματικά, τα = οι βασκανιές που λένε ότι κάνανε, στα νιόπαντρα
αντρόγυνα για να καταστήσουν τον άντρα ανίκανο να
ανταποκριθεί στα συζυγικά του καθήκοντα.

διαγουμίζω = δημιουργώ σύγχυση, ενόχληση

διαλαλώ = όταν κλέβανε πρόβατα του βοσκού και έφαχνε για να
βρεί τους κλέφτες, λέγαμε πως τα διαλαλούσε

διαρμίζομαι = μεταχειρίζομαι "πέτε μου πώς να διαρμιστώ, πέτε
μου πως ναδιάξω; κι ετροζανέμε μια γ-ξαθή...." Από ριζίτικο

διάω = διάγω, συχνάζω

διγαβρές, ο = φροντίδα

δικά = φτάνει

δικολογιά, η = συγγένεια

διώχνει μου = κάνω τη σκέψη

δοκίδα, η = λιανό δοκάρι (αρχ. ελληνικά δοκίς μικρός δοκός)

δράβιλα, τα = φρούτα

δραπόδι, το = στρωμάτσο

δρετιδικα, τα = προσωρινή, επιπόλαιη λύση

δρομαχισμένος, ο = λαχανιασμένος

δροσιά, η = τίποτα (Δεν έφαγα σήμερα δροσιά)

δυσίλαβα, τα = δυσκολίες, συμφορές

δώμα, το = χωματένια στέγη

εβαστήχτηκα = εσυγκρατήθηκα
έβγορο ή και όβγορο, το = μέρος που φαίνεται
εγανάχτησα = εδυσκολεύτηκα, όχι με την έννοια ψυχολογικά.
(Εγανάχτησα να βρω ένα ρούχο να μ' αρέσει).
έγγαλα, τα = τα ζώα που βγάνουνε γάλα
εγκαρδιώθηκα = έβαλα κάτι στο νού μου και θέλω με την καρδιά μου να το κάνω

εγώγια μου ή και ηγούγια μου = αλοίμονό μου
ελληνικούρα = λέξη, της καθαρεύουσας που παλιότερα αντεδεικνυτο στα χωριά γιατί δεν αναγνώριζαν το δικαίωμα σ' ένα χωρικό να λέει λέξεις της καθαρεύουσας.

έμου = εναντιοματικό (έμου σε βοηθώ, έμου με κλέφτεις)
εμπασάδα = μικροεξυπηρέτηση από μικρότερον σε μεγαλύτερον
εξεμπουμπουλώθηκε = δεν είναι πια μυστικό
εξετσουλούκωσε = επαρουσιάστηκε ξαφνικά τόσο ωραίος που εξέπληξε

επεά; = άραγε
εργώ = κρυώνω
έρχου = έλα
εσμιγιά, η = συνάντηση
ετσέ = έτσι
εφταπάπαδο, το = κατάρα που διαβάζεται από 7 παπάδες
έχνος, το = ζώο

ζάβαλε = δεν τα βρήκαμε όπως τα θέλαμε και όπως τα περιμέναμε (δεν έβρεξε ζάβαλε κι εδηψάσανε οι γι-ελιές)

ζαγάρι, το = κυνηγετικός σκύλος. Μεταφορικά δυνατός κλέφτης

ζαερές, ο = προμήθεια τροφίμων

ζάρει = τυχαίνει

ζαφτηγές, ο = χωροφύλακας. Τουρκικά

ζευγαρέ, η = όσο χωράφι κάνει μια μέρα ένα ζευγάρι

ζευτικά, τα = τα βόδια που ζευγαρίζουνε

ζεύτω τσι πετρές κάποιον = τον πετροβολώ, ή τον ζεύτω τσι

μαπαλωτές = τον πυροβολώ (έξεψε με σσι πέτρες ένα τροζοκόπελο)

ζούμπερα, τα = οικόσιτα ζώα

ζυγώνω = διώχνω, μα και κυνηγώ κάποιον (εζύγωνεν ο σκύλος μου

ένα λαγό, μα δεν τον έπιασενε το μ-πατέρμο)
ζυμοπουλήτικα, τα = τα έτοιμα παπούτσια, τα οποία και έχουνε, φτηνότερα υλικά από τα παραγγελίστικα, γι' αυτό, ότι ήτανε κακοφτιαγμένο το λέγαμε "ζυμοπουλήτικο"

ήμπα = μήπως (ήμπα να πεινάς; = μήπως πεινάς;)

θαράπια, τα = ευχαρήστηση, ειδικά λέγεται σε χαιρέκακη ευχαρήστηση. Όταν π.χ. Θα καταφέρει κανείς να εκδικηθεί τον εχθρό του ή και όταν θα τύχει πολύ κακό σε μεγάλο εχθρό "εγινήκασι τα θαράπια ν-του"

θαρρεύομαι = εμπιστεύομαι

θεοτικό, το = ότι είναι καλό λέμε πως είναι θεοτικό

θέτω = πλαγιάζω

θρινάκι, το = γεωργικό εργαλείο για να λιχνίζομε τα στάχια (από τη λέξη τρίαίνα)

θρούβαλο, το = ψίχουλο

θροφάρης, ο = χοίρος στον οποίο κάνανε ιδιαίτερη περιποίηση για να τραφεί να τον σφάξουνε τα Χριστούγεννα

θυμιστό, το = το φαί που πήγαιναν από το σπίτι του πεθαμένου σε φτωχά σπίτια για 40 μέρες μετά το θάνατό του για να του συγχωρέσουνε

θυμίζει το ζώο = θέλει να ζευγαρώσει

ίγιωτας, ο = διοξειδίο του χαλκού

ισούλια, τα = συνήθεια

καβαλίνες, οι = περιπτώματα του γαιδάρου

καδελέτο, το = φορείο που μεταφέρανε τους νεκρούς μέχρι τον τάφο τότε που συνήθως δεν είχανε φέρετρα. Κάθε ενορία είχε το δικό της καδελέτο

καζάς, ο = ατύχημα, συμφορά

καθάργιο, το = καθαρό, μα έτσι λέγαμε και το σταρένιο ψωμί

κακανηγίζω = μιλώ περιφανευόμενος και επιδεικτικά για κάτι

κακαποδομένος, ο = αδυνατισμένος
κακοπαθίζομαι = επιδεικνύω ανησυχία, ίσως και προσποιητά
 (αρχ. ελληνικά κακοπάθεια = δυστυχία)
κακοπορευμένος, ο = αδυνατισμένος από κακοπέραση
κακόσειρος, ο = είναι οι ρίζες του από ταπεινό σοί
καλαποδιάζω = πειθω μετά από νουθεσίες
καλλιμένο, το = προδευτικό ιδιοτικό έργο (Δεν είν' αυτός για
 καλλιμένα, λέμε για όποιον δεν διαθέτει σύστημα κι
 εργατικότητα)
καλλιχερίδια, τα = δωράκια
καλοπίταγος, ο = καλόβολος
καλουριά, η = έτσι λέγαμε το ζευγάρισμα την άνοιξη στο χωράφι
 που θα σπέρναμε τον ερχόμενο χειμώνα, μα έτσι λέγαμε
 μεταφορικά την προετοιμασία που κάνομε σε ένα άτομο πριν να
 του ζητήσουμε μια χάρη (καλλιέργεια του εδάφους)
καλοφακιολίζομαι = το παίρνω στα σοβαρά
καλφός, ο = ο μαθητευόμενος τεχνίτης
καματερό, το = το χωράφι που εκαλλιεργήθηκε και τα αμέσως
 προηγούμενα χρόνια αν περάσουνε λίγα χρόνια να
 καλλιεργηθεί το λέμε χέρισσο. Καματερό λέγαμε και το βοδί που
 ήτανε συνηθισμένο στο αλέτρι.
καμινάδα, η = κουζίνα
καμπαλαρία, η = βοήθεια σε ξένο χωρίς πληρωμή
κανιάς, ο = πολύ κοντός, ειδικά το λέμε για τα ζώα
κανίσκι, το = δώρο, ειδικά λέμε κανίσκι τα δώρα που πηγαίνομε
 στο γάμο
κάνω = νομίζω (κάνω πως θα βρέξει = νομίζω πως θα βρέξει)
καπαντίζω = ξεπερνώ, εξουδετερώνω άλλους με την έντονη
 παρουσία μου (ο ήλιος καπαντίζει το φεγγάρι)
κάρτο, το = ογκομετρικό δοχείο που βάζει δυόμισυ οκάδες γάλα.
 Οι δυόμισυ οκάδες είναι το ένα τέταρτο του μίστατου (των δέκα
 οκάδων). Το τέταρτο ιταλικά το λέμε κάρτο. Το κάρτο ήτανε
 απαραίτητο στο μιτάτο
κασίδης ο = φαλακρός
κατακοντίς = εκείνες τις μέρες
καταχανάς = βρυκόλακας
κατιμέρι = ελάττωμα
κατίνα, η = πλάτη, σπονδυλική στήλη. Ιταλικά

κατραμέρνω = σώνεται η αντοχή μου
κατούνα, η = καλύβα ή κακόσπιτο του βοσκού στο χειμαδιό
κατσιγάρος = φέτσες του λαδιού
καφάς, ο = σβέρκος
κείτομαι = 1) είμαι ξαπλωμένος 2) είμαι άρρωστος
κεντινάρι, το = εκατοντάδα. Οι βυζαντινοί λέγανε τους εκατόνταρχους κεντινάριους
κερεστές, ο = τα υλικά που φτιάχνουμε κάτι, ειδικά τα παπούτσια
κετές = έπειτα (από το αρχ. ελληνικό κ' είτα)
κιαείς = κανείς
κiausιλιάς = καθόλου
κiausιπής = μετά
κiausιπέκiaus = κι αποκεί και μετά
κiaus = τουλάχιστο (κiaus εδά το καλοκαίρι δεν έχει κρύος)
κiausιζής, ο = αγωγιάτης
κiausιτούρια, τα = μακαρία της κiausιείας
κόκκαλος, ο = μέρος (ούλη ν-την ώρα κρεύεται στο γ-κοκκαλό ν-του το μπιστόλι)
κολέβδα, η = η προβιά από τους ορχείς του κiausιού που την χρησιμοποιούσανε οι βοσκοί για να βάζουνε μέσα ότι χρειαζότανε για να κάνουνε στο βουνό μια πρόχειρη διόθωση στα σιβάνια τους
κομεισούρα, η = κiausιό, βλέπε λέξη ανασφαή
κομιατέ, η = μερικά πρόβατα, όχι όλο το κοπάδι
κομπίτσakas, ο = σκόρος
κοξίζω = δεν πηγαίνω πια ενώ εσύ χναζα πριν
κοπάνα, η = ένα ξύλο που είχε σχήμα αμβλίας γωνίας και που το ένα σκέλος ήτανε λαβή, ενώ το άλλο ήτανε βαρύ και ισιο και χτυπούσανε το χώμα στο δόμα για να μαρμαρώσει να γίνει αδιαπέραστο από το νερό της βροχής.
κοτσάκι, το = λόγος που θέλει να πληγώσει τον άλλο
κοπελιάρης, ο = νεαρός
κουβαρίστρα = καρόλι
κουλουμουντρίζω = κατρακυλώ
κουζουλός, ο = τρελός
κουκκοςάλι, το = χαλάζι
κουλαντρίζω = διοικώ (αντίδικα είνιε τα κοπέλια μου και δε μου κουλαντρίζονται)

κουλούκι, το = κουτάβι. Μεταφορικά λέγανε κουλούκια τα νόθα παιδιά και ένας βαρύς όρκος ήτανε: "κουλούκια στο σπίτι μου α δεν είναι ετσά απού σας το λέω", δηλαδή να γίνουμε στο σπίτι του νόθα παιδιά αν δεν ήτανε έτσι όπως έλεγε

κουμπάνια, η = προμήθεια (καθα χρόνο από νωρίς κάνω γω τη γ-κουμπανία του χειμώνα)

κουντούρι = κυνήγημα (τονε πήρανε κουντούρι = τον εκυνηγήσανε)

κουπί, το = ευθύνη. (Ο άντρας έχει πάντα το κουπί του σπιτιού)

κουράδι, το = κοπάδι

κουρέτο, το = θάρρος που αντλούμε από άλλον

κουρκούτσες, τα = αγίνωτα χαρούπια

κουρουντίζω = προστατεύω

κουρούπι, το = κιούπι

κουτσαμιζω = λιγοστεύω κάτι

κουτροβάρια, τα = λίγα πρόβατα, οικόσιτα, μικρό κοπαδάκι

κούτουλο, το = δεν έχει κέρατα. Μεταφορικά λένε κούτουλο τον άνθρωπο που θέλουμε να θίξουμε ότι δε νιώθει

κουτσούνα, η = κουκλες που φτιάχνανε με τα πανιά οι κοπελιές παλιότερα

κρεμαστά = ψηλά

κρεμαστός, ο = ψηλός (ο ψηλός τοίχος, ο ψηλός άντρας)

κρίση, η = δικαιοσύνη, τα δικαστήρια

κροπέ, η = κοπρά

κρούβομαι = αισθάνομαι πλήξη

κρούβω = απαγχονίζω

κρυγιότη, η = κρύος

κυλιντρώ = κατρακυλώ

κύρης, ο = πατέρας

κωσταντούλι, το = είδος σαύρας

λα = επιβεβαιωτικό (έφυγε, λα, η μέρα ώστε να το καλονιώσω)

λαβέτζι, το = καζάνι

λάγασε = πάψε

λαγούτάρω = διευθύνω

λαδώνομαι = φεύγω ξαφνικά (ελαδώθηκε γ-κι έφυγε και μου δε καληνύχτα δεν είπε, γιατί είχενε τα ντρόπια ντου)

λαθρακιασμένο, το = σαπιμένο

λαλώ = οδηγώ (λαλώ τα πρόβατα, λαλώ ζευγάρι)

λαμνί, το = σωρός. Ειδικά λέγαμε λαμνί το λιχνισμένο σωρό του σταριού στο αλώνι, μα είναι συνηθισμένη και η φράση "ένα λαμνί χρυσάφι" άμα θέλομε να χαρακτηρίσομε κάτι ότι είναι πολύτιμο.

λαντουρώ = καταβρέχω

λασιά, η = η περίοδος που ζευγαρώνει το κοπάδι λέμε που έχει λασιά

λάφα, η = ακρίδα

λε = λένε (Ακρίβησενε, λε, το λάδι = το λένε)

λειξίδια, τα = ξηροί καρποί, καραμέλες κλπ που τα λέμε και καλολοΐδια

λήτηγα, τα = βάσανα, ευθήνες

λιακόνι, το = είδος σαύρας που λένε πως αναδιδει από το δέρμα του δηλητηριώδες υγρό

λιγωμάρα, η = λιποθυμιά

λιγώνομαι = νοσταλγώ, αποζητώ

λιμοπεινασμένος, ο = πολύ πεινασμένος

λιο = πιο. Ολιο μεγάλος = ο πιο μεγάλος

λόπις = μήπως

λούμακας, ο = νεαρό κλαδί του δέντρου

λουσόθυρο, το = μεγάλη καταστροφή (λουσόθυρο έκαμεν ο βοριάς τ' ελιές)

λυχνοστάτης, ο = ένα όρθιο ξύλο που το στηρίζαμε σε μια βάση και που είχε τρύπες σε όλο του το ύψος για να καρφώνομε το λύχνο σε όποιο ύψος τον θέλαμε ανάλογα με τη δουλειά που κάναμε.

λω = λέω (δεν είμαι μπλειό, λω, ετσ' απόύ με κάτεχες μια βολά)

μαγερέματα, τα = όσπρια

μαδάρα, η = καλοκαιρινός βοσκότοπος

μαλισσπίδες, οι = αυτοί που αποτελούνε την παρέα του μιτάτου, όταν ήταν συνεταιρικό

μαλιχουλές, ο = φασαρία, καβγάς

μάλι, το = θυσσαυρός

μανάρι, το = τσεκούρι

μανίζω = θυμώνω
μάντακας, ο = τσιμπούριτων ζώων
μαντρατζής, ο = το παιδί υπηρέτης του μιτάτου
μαραγγιασμένο, το = μαραμένο φρούτο
μαργωμένος, ο = παγωμένος
μαριόλος, ο = πονηρός
μαρτί, το = οικόσιτο ζώο
μάρτσο, το = πύο
μάρωπο, το = θηλυκό αρνί
μασκαρεύω = κοροϊδεύω
μαστόρισσα, η = πρακτική μαμή
μαστραπάς, ο = κύπελο
μαστραχαλιάζω = στριμώνω
ματζέτα, η = θηλυκό νέικο βόδι
ματζισούρα, η = το μέρος που βάζαμε τα άχυρα των βοδιών
ματσαοίς = ματοίς Αγούς (όρκος)
μάχομαι = εχθρεύομαι
μελιγκούνι, το = μυρμήγκι
μελίζω = κομματιάζω. Ειδικά το λέμε όταν κομματιάζουμε κρέας
μελίντακας, ο = μυρμήγκι
μεραμπούτης, ο = αταχτοποιήτος, άχαρος
μεροβίγλι, το = το μέρος που κάθιζε κρυμένος ο κλέφτης για να βλέπει κίνηση
μερωτικός σύντεκνος, ο = το άτομο που μας βόητισε παιδί
μεσκίνης, ο = λεπρός
μεταγνώθω = μετανιώνω
μητάτο ή και μιτάτο, το = τυροκομείο στο βουνό
μιγάδι, το = ανακατεμένο στάρι και κριθάρι
μιγόμι, το = το σακί που πάει στη μια μεριά του γαϊδάρου (μισό γομάρι)
μισερώνω = τραυματίζω
μίστατο, το = 10 οκάδες υγρό
μιστό, το = θεάρεστη πράξη (μιστό κάνει όποιος κάνει βοήθεια στα έρφανά)
μοιράσι, το = μερίδιο
μονιάρου = μαζεμένα
μοντέρνω = εφορμώ Ιταλικά
μουζικά, η = σφυρίχτα

μουλαϊνεύω = μαλακώνω
μουνούχισμα, το = ευνούχισμα
μουρίδα, η = φύμοτρο
μουσαφήρης, ο = φιλοξενούμενος
μουστερής, ο = πελάτης
μουχριάσματα, τα = η ώρα που σκοτεινιάζει
μπάρε μου = τουλάχιστον
μπασαλντίζω = καταφέρνω
μπαταλεύω = αχριστεύομαι
μπαταλεμένο, το = αχριστεμένο
μπατάλικο = πιάνει πολύ τόπο
μπατσιάρομαι = αναλαμβάνω
μπεγιεντίζω = συμπαθώ, εκτιμώ
μπεγίρι, το = άλογο
μπελί είναι = φανερό είναι
μπεράτης, ο = 1) ο σύρτης της πόρτας 2) τα ξύλα που
περνούσανε από τους τοίχους για να κρατούνε τις σκαλωσιές
όταν χτίζανε
μπίρμπαση, η = αποβολή της εγκύου
μπλειό = πλέον
μποκάρι, το = μποκιασμένο το μαλλί ενός προβάτου
μποσκάδα, η = ενέδρα
μποτζάλια, τα = τα χείλια του πηγαδιού
μποτόνι, το = περιδέραιο
μπούγιος, ο = όγκος
μπούκα, η = στόμα
μπούνια, τα = κακία (μού πχιασε μπούνια γιατί δε ν-τούδωκα τα
δανεικά)
μπρατάδο = γεμάτο
μπράτη, τα = κινητά σκεύη του σπιτιού
μπροκάνω = προλαμβάνω
μπροστάρης, ο = ο τράγος ή ο κριός που πηγαίνει μπροστά με το
κουδούνι και τον ακολουθεί το κοπάδι
μυγιόγκιχτος, ο = ευαίσθητος
μυρμιγκιά, η = εξανθήματα των χεριών

νάμι, το = φήμη

νάκλια, τα = δηγήσεις και σχόλια, όχι πάντα καλοπροαίτερα
νεκρικά = επιστεύετο ότι πιο εύκολα βγαίνει η ψυχή όταν ο
άρρωστος είχε το κεφάλι προς τη δύση και όταν κάποιος
επολυβασανίζετο στα ύστερά του ελέγανε να τον γυρίσουνε
νεκρικά για να μην βασανίζεται άλλο
νεροβούτσι, το = ο κατσιγαριάρης, εκεί που βάζανε τα λείματα
του λαδιού όπου ολο τον καιρό, από λίγο λίγο εμάζευε μερικό
λάδι, τότε που δεν είχανε διαχωριστήρες στα ελαιουργεία
νόημα, το = νεύμα
νομάτοι, οι = άτομα
νόμι, το = το τυρί που δίδανε για ενοίκιο της μαδάρας, του
θερινού βοσκότοπου για τον καιρό του μιτάτου
νταγιαντώ = αντέχω
νται - ντάι = ταχτικά, συχνά - συχνά
ντάκοι, οι = τα παξιμαδιασμένα ψωμιά
νταμούζα, η = αγελάδα
ντάργανα = όργανα μουσικής
ντάφκος, ο = βάραθρο
ντελικανής, ο = νεαρός
ντελόγο = αμέσως
ντεμεκιούνικος, ο = διαθέσιμος
ντενεκές, ο = έτσι λέγαμε την άρνηση όταν ζητούσε σε γάμο ένας
νέος, μια νέα
ντιλικάτος, ο = σωματικά ευαίσθητος
ντίμπις = τελείως
ντοκάρει = του = του ανήκει
ντοξάρι, το = εργαλείο που εχρισμοποιούσανε για να ξάνουνε τα
αρνίσια μαλλιά και που έμοιαζε με τόξο
ντουρούσικο, το = αντεχτικό
ντουσουντίζω = σκέφτομαι, φιλοσοφώ
ντουσουμάνης, ο = εχθρός
ντρακέρνω = αρχίζω

Ξαγγελίζωμαι = πληρώνω παλιές αμαρτίες

Ξαγγλώ = εξαντλώ

Ξαθέρι, το = το καλύτερο (το ξαθέρι του κάθα τόπου είναι τα νιάτα)

Ξαμάρι, το = τα μέτρα που μας παίρνανε για να μας φτιάξουνε

παπούτσια τότε που τα φτιάχναμε "παρεγγελιστήκα". Τα έτοιμα τα λέγαμε "ζυμπουλήτικα"

ξαμώνω = σκοπεύω

ξανίγω = κοιτάζω

ξαποστάρηδες, οι = τότε που οργίαζε η ζωοκλοπή λέγαμε ότι κάποιου του πήρανε τα πρόβατά του ξαποστάρηδες, δηλαδή άνθρωποι που θέλανε να πειράξουνε αυτόν συγκεκριμένα, ενώ αυτοί που βγαίνανε να κλέψουνε όπου εύρισκαν τους λέγαμε λαχάρηδες.

ξαργουτού = επί τοιούτου. Αρχ. ελληνικά εξέργου = σκόπιμα

ξεικάζω = έχω κάποια ιδέα

ξελληνίζω = νιώθω μεγάλη χαρά

ξεμπουργάρω = ξαλαφρώνω, ξεδίδω

ξεμυστεύω = προσπατεύω από κάποιον κίνδυνο

ξεπητηρώ = περνά από δύσκολα περάσματα

ξεσκουδέρνω = εισπράττω χρήματα που εθεωρούνταν μπερδεμένα

ξετσουλουκώνω = βγαίνω ξαφνικά στην πιάτσα καλύτερος απ' ό τι με νομίζανε

ξετσουνίζω = το λέμε όταν καταφέρει κανείς μετά δυσκολίας να γλυτώσει κάτι

ξέφορτσος, ο = ικανός για όλα, νταής

ξεχαμπετωμένα στιβάνια = πολύ σκισμένα

ξεχαρτζίζω = κερδίζω

ξίγκι, το = το λιπός των ζώων

ξίγκικο, το = λίγο, σπάνιο

ξόδι, το = τα μοιρολόγια που λένε στον νεκρό

ξόμπλια, τα = διακοσμήσεις

ξόφλημα, το = τελείως καταστρεμένα, το λέγαμε κυρίως για ταϊσμένα σπαρμένα άμα μπαίνανε πρόβατα και προκαλούσανε πάρα πολύ ζημιά

ξυλιάζω = κρυώνω πάρα πολύ

ξωτάρικα τα = οι περιουσίες που είναι μακριά από τα χωριά

ογλήγορα = γρήγορα

ογρασιά, η = υγρασία

οκαδιάρές, οι = σε μερικά χωριά παίρνανε μαζώχτρες που τις

ταίζανε και τους δίνανε μια οκά λάδι την ημέρα. Αυτές λέγανε οκαδιάρές

ομπλή, η = ένδειξη. Όταν ήτανε η ζωοκλοπή έψαχνε όποιος έχασε πρόβατα να βρει ομπλή. Από πατηματιές, από περιπτώματα, από σφαγαρές κ.λ.π.

όμπυος, ο = πύο

όντεν = όταν

ορδίνιασμα = ετοιμασία

όρθα, η = κότα

ορπίδες, οι = ελπίδες

όπως - όπως = δίχως άλλο, (ενώ αλλού σημαίνει μέσες - άκρες)

όρτσα = εμφανές, όρθιο

ουλιά, η = μικρή ποσότητα (μια ουλιά ώρα, μια ουλιά νερό κ.α.)

όπου για = σε λίγο

ούριο, το = κλούβιο

όφκαιρο = άδειο, εύκαιρο

οχρός, ο = εχθρός

οψάργας = εχθές βράδυ

παγανέ, η = το μέρος που βόσκουνται τα πρόβατα του συγκεκριμένου βοσκού

παγούριασμα, το = μαλάκωμα. Το λέμε κυρίως για τον πόνο

παθινίστρα, η = το σημείο που ο φούρνος έχει σαν αυλή και σταματούνε τα κάρβουνα

παντούρα, η = πνευστό μουσικό όργανο

παπούρα = στρωτό μέρος στην κορφή

παρακασεύω = κρυφακούω

παρεκεντές, ο = υπηρέτης των Ρωμαίων. Σε μας κακοτερένιος

παραμένω = μένω κάπου για να βλέπω κάτι. Π.χ. παραμένω τα ζώα μου να μην μου τα κλέψουνε

παράουρος, ο = ελαττωματικός, παρακατιανός

παρατέλεμα, το = καθυστερημένο στην ανάπτυξη

πασάρω = προσφέρω

πασπατεύω = ψάχνω

πατανία, η = υφαντή κουβέρτα με ντόπιο μαλλί

πατητά, τα = γίνονται από ζύμη και είναι σύμπλεγμα. Είναι για τους γάμους τις βάφτισες, τους αρραβώνες, αλλά και για τα

μνημόσυνα
πατούλια, η = ομάδα
παχτώνω = ενοικιάζω
πεδούλι, το = κομματάκι δέρμα που κάνει για μπάλωμα
παπουτσιού
περαματίζω = ξεδιδώ
περάτες, οι = διαβάτες
περίτου = προ πάντων
πεσίχαρος = πρόθυμος
πίζιλο, το = ευαίσθητο, επικίνδυνο
πίσπυρα, τα = υπέρπυρα, βυζαντινά νομίσματα
πλεξάνα, η = τα πλεμένα κρεμμύδια και τα σκόρδα τα λένε
πλεξάνες
πλουμιά, τα = διακοσμήσεις (Βυζαντινή λέξη)
πνηγουριάζω = καταπιέζω
πολεμώ = προσπαθώ (πολεμώ να μαζώξω τσ'ελιές)
πορόλαγκο, το = είσοδος φαραγγιού
πούρι = πράγματι
πουσί, το = το μέρος που κρίβοντα οι κυνηγοί για να χτυπήσουνε
τις πέρδικες
πρεζάρω = εκτιμώ
πρικιό, το = πικρό
πρίχου = προτού
πρόκιο, το = μέρος που έχει μεγάλη ορατότητα
πρόσαργο, το = απόγευμα

ραέτι, το = τραπέζωμα
ράσο, το = κάπα
ράσω = εφορμώ
ρεγάγιο, το = γεύμα
ρεγάλω, το = δώρο. Όταν ήτανε οι Ενετοί στην Κρήτη υποχρεώναν
τους Κρητικούς και τους δίνανε ορισμένα πράγματα μα αυτοί τα
λέγανε "ρεγάλα"
ρεμέδιο, το = λύση
ρέμπομαι = απολαμβάνω
ριζικάρει = τυχαίνει
ριζικό, το = τυχερό

ρόβι, το = ψυχανθές κτηνοτροφικό φυτό
ροδαράς, ο = αυτός που γνωρίζει τα πρόβατα και που ξέρει να τα περιποιείται σωστά
ροζονάρομε = συζητούμε ευχάριστα
ρουβαχταρέ, η = εξόρμηση, δόση (για ρουβαχταρέ = μία προσπάθεια σύντομη)
ρυπάδι, το = ομοιότητα

σάικα = σίγουρα
σακουνιέρα ή σακκουλιέρα, η = σακούλα
σαμώνω = βάζω χαρακτηριστικά σημάδια
σάντουλος, ο = νονός
σαφής = τελείως
σβάχια, τα = γεννητικοί αδένες των ζώων
σειραγώ = συνεχίζω το δρόμο μου
σεκλέτι, το = μεγάλη και δύσκολη φροντίδα
σερμαγιά, η = τα είδη που έχει το μαγαζί για πούλημα
σεντόνα, η = κουβέρτα υφαντή από ντόπιο μαλλί.
σερβίρει = ταιριάζει
σημαντήρι, το = σήμαντρο
σιόκαιρα, τα = συνήλικα
σκαδιάρης, ο = αυτός που σιχαίνεται πολύ
σκαπουλώ = ξεπερνώ εις ότι αφορά δύσκολες καταστάσεις, εις ότι αφορά τον τόπο ξεπερνώ ένα σημείο και δεν φαίνομαι πια
σκαρμώνω = δημιουργώ μια κατάσταση
σκίνα τση ράχης = ραχοκοκκαλιά του ζώου
σκληρίζω = φωνάζω δυνατά από ενθουσιασμό ή από πόνο
σκοπανέ, η = δόση
σκουντί, το = σκύλος
σκρόφα, η = γουρούνα
σκύβαλα, τα = χοντρά άχυρα με λίγο καρπό (αρχ. Ελληνικά σκύβαλο απομεινάρι)
σμαρδεμένα, τα = νοθευμένα
σουλούσια, τα = περιουσίες
σουρεύω = κατηγορώ
σουσούμια, τα = ομοιότητες
σπολαίτη = εις πολλά έτη (ευχή)

σπορέ, η = το κομμάτι που σπέρνει ο ζευγάς κάθε φορά, όπως σπέρνει το χωράφι τμηματικά για να το ζευγαρίσει
σταμαρίζω = υστερούμαι κάτι που πολύ θα το ήθελα
σταφνίζω = προορίζω
στείρα, τα = τα ζώα που δε βγάζουνε γάλα
στερεύω = φυλάω
στιμαδόρος, ο = εκτιμητής
στιμόνι, το = το νίμα που μπαινει, στον αργαλιό και που από την αναμεσάδα που περνά το υφάδι
στρούσια, τα = βάσανα, κακοποιήσεις (αξιώσασί ν-του στρούσια απού δε ν-τ' αξισασιν οι γι Ογδαιοι του Χριστού)
στραθχιά, η = δρομολόγιο, ταξίδι
συμπαρδουλίζω = παροτρύνω
συμπλιέρνω = πλεισιάζω
συσιλέ, η = σόι
συχέρια, τα = εργαλεία
σφαχτά, τα = τα πρόβατα, όχι μόνο τα σφάγια
σώτος, ο = έμεινα σώτος = μου τέλειωσαν τα χρήματα ή κάτι άλλο.

τάβλα, η = την παρέα την περιποιούνταν σε τραπέζια από τάβλες, και για καθίσματα πάλι εβάζανε τάβλες, γι' αυτό λέγαμε "θα κάτσομε στη ν-ταλα, δεν λέγαμε" θα κάτσομε στο τραέζι"
ταλίμι, το = πήδημα που γίνεται με χάρη στο χορό
τάνιο, το = μικρό, ασήμαντο
ταράχτης, ο = ξύλο που ανακατεύουε το γάλα στο καζάνι
ταύτερινή, η = πρωινή
τάχουα = κάποια μέρα
ταχυνή, η = πρωινή
τεζιάκι, το = ο πάγκος του καφετζή,
τελόνι, το = το παιδί που πέθανε αβάφτιστο
τζέλομαι = το έχω μεράκι
τζενιαδόρος, ο = επιτήδειος
τζέργκωμα, το = πρόχειρο διόρθωμα
τζερεμί, το = ανεπιθύμητο έξοδο
τζιρίτι, το = τρέξιμο
τζιφτές, ο = κυνηγετικό όπλο
τζουραλής, ο = φτηνός σουγιάς

τζούστικο, το = ελλειματικό
τίβοτσι = κάτι
τόμου = αμέσως
τουπί, το = κουλούπι του τυριού
τραβάγια = καβγάς
τράλικας, ο = σύνορο κτημάτων, μα και οι πέτρες που κάνουνε τον κύκλο στο αλώνι λέγονται τράλικες
τράπα, η = ανταλλαγή
τράτος, το = περιθώριο
τραφαπάλεμα, το = χαριεντίσματα μα και μικροσακώματα
τρεχάματα, τα = τα τρέχοντα βάσανα
τριγουνίζω = ακονίζω ή σαρακίζω, μα και μεταφορικά ενοχλώ
τρικουκουλο, το = το μάθανε όλοι
τρόχαλος, ο = σωρός από μικρές πέτρες
τσάλαχος, ο = θώριβος
τσελέκια, τα = χειροπέδες
τσευδός, ο = ψευδος
τσελεπής, ο = λεβέντης
τσιγουδίζω = τσουδιζω
τσίκνα, η = κακοκαιριά
τσινέ, η = κλοτσιά
τσιράκι, το = το παιδί που πήγε για να μάθει τσαγκάρης
τσιφίδι, το = καλούπι αθοτύρου
τσιφούτης, ο = τσιγκούνης
τσούκνα, η = πιάσιμο φαγητού στο τσικάλι
τσουράπι, το = κάλτσα πλεχτή με ντόπιο μαλλί
τσουνώ = γκρεμιζομαι

φαμέγιος, ο = υπηρέτης
φαρί, το = άλογο
φίλιο, το = εμβόλιο φυτού
φιλιότσος, ο = βαφτισιμιάς
φκαιρέζω = αδειάζω κάτι
φλουμάρι, το = αρνάκι ή ριφάκι που του δίνουμε γάλα με πιπίλα ή κρατούμε άλη προβατίνα ή κατσικά και τη βυζαίνει αυτό
φούντος, το = μεγάλο ύψος
φραγερό, το = φαΐ που εμφραίνει

φρύσαλα, τα = σκουπίδια

χαήρι, το = βόλεψη

χαζίρικο, το = έτοιμο

χαλάζη, η = τριχινιάση, ασθένεια των χοίρων που μεταδίνεται και στον άνθρωπο

χαλασές, ο = πολλές πέτρες

χάμολα, η = φάλαγγα

χαραμπάτης, ο = κάνει αδικαιολόγητες σπατάλες

χαρίσματα, τα = τα χρήματα που βάζουσε στον γάμο στους

Νιόνυμφους, μα και αυτά που βάζουσε στο νεογέννητο

χαντώ = νομίζω

χαχαλέ, η = μικρή ποσότητα

χετζώνω = αντιστέκομαι

χέρα - ημέρα = πρωί - πρωί

χεράμενη, η = έχει τον άντρα της

χερικόρης, ο = είναι ο παπάς που πιάνουσε τα διαβάσματά του, είναι αποτελεσματικά

χίζι, το = ταχύτητα

χυματίζω = ποτίζω με το ζόρι φάρμακα στα ζώα

Χλουχλουμπάρα, η = σχλαγωγία

χόλιασμα, το = αντίδραση με άρνηση φαγητού ή άρνηση συμμετοχής στην παρέα.

χοντροβουλίζω = υψώνω τη φωνή ή κάνω κάτι χωρίς ψιλάφιση

χουβίζω = φωνάζω άγρια, δυνατά

χουζούρι, το = βόλεψη

χουμάς, ο = λείμμα από το γάλα

χουρχούδι, το = χοντρό ραβδί

χτήμα, το = φορτηγό ζώο

χυνοβολώ = εφορμώ

χώρα, η = έτσι λένε από τα χωριά της Κρήτης την πρωτεύουσα του νομού

ψιάκα = πικρό

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος	5
Εισαγωγή	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΣΤΡΑΒΑ ΚΙ ΑΝΑΠΟΔΑ

1. Οι μπαλωτές	9
2. Παρενέργειες της δημοκρατίας	10
3. Το κόμμα ν-τωνε	11
4. Οι γι-εξουσίες	11
5. Φωτογραφίες κι αφίσσες για τσ' εκλογές	13
6. Χουλιγκάδες	14
7. Ο αντίχριστος επροπάτηξε	15
8. Μοντέρνες έχθρες	16
9. Τα ύστερα του κόσμου	17
10. Οι γαμιλιώτες με τσι ναύλοσακκούλες	18
11. Με το μπαρούτι εφύγασι, με τα μάρκα εγιαείρασι	19
12. Οι πινακίδες	20
13. Όντε γ-κλειούνε τα σκολειά	21
14. "Μακάβριο μπιμπελό"	22
15. Η καημένη νομαρχία	23
16. Το περιβάλον	23
17. Ο Θαλής	24
18. Ο χαραμπάτης	25
19. "Δε διεκδικούμε τίποτα"	26
20. Εμπρησμοί	27
21. Δυσολογίω υπαλλήλοι	27
22. Απού το ντύσιμο στο γδύσιμο	28
23. Οι λαθρομετανάστες	29

24. "Ζητήσετε το χωροφύλακα"	30
25. Η τελιόραση	31
26. Σε ψυχρό πόλεμο το Κράτος με τσοι πολίτες του	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ

27. Τα κακά συνήθεια	34
28. Ο μποντικός στο μέλι	35
29. Τα βοσκαρούδια στη χώρα	36
30. Το σπαρμένο ήτονε φαωμένο απ' ομπρός	37
31. Ο σύντεκνος ο Υπουργός	38
32. Ο χωραίτης γαμπρός	39
33. Ο "καλός" γείτονας	40
34. Τα παραμύθια απού κοιμίζουνε	42
35. Απού τσι μπούκες εις τ' αφχιά	42
36. "Ότι δίδει το δεξιό χέρι, το ζερβό να μη ν-το ξέρει"	43
37. Πράσινες ζουρίδες	44
38. Ο μυλωνάς	46
39. Ο Γιάννης τση	47
40. Το παλληκαράκι	48
41. Ο καινούριος κυνηγός και ο παλιός λαγός	48
42. Ούλα τα κάτεχενε κι ως τη μύτη ν-του δεν εθώριενε	49
43. Το διαζύγιο	49
44. Η "καλή" γυναίκα	50
45. Ο γιαλίτης μποντικός	51
46. Το Μαργωτό	52
47. "Δε γ-κατέεις κολύμπι;!!"	53
48. Ούλοι είχανε δουλειά	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΑΘΙΒΟΛΕΣ

49. Γυναικοκλεψιά	56
50. Οι συμβουλές του πατέρα	57
51. "Τον αντρειωμένο, μην τον κλαίς..."	58
52. Το χειμαδιό	59
53. Ο Φεμινισμός	60
54. Το κουτουλιάρικο αυτοκίνητο	61
55. Κιαείς δεν είν' εδά καλά	62
56. Ούλοι δικό ν-τωνε θέλουνε το μ-πρόεδρο	62
57. Πλαστά, πλαστικά, πλασματικά και σμαρδεμένα	63
58. Ο καινούριος Διογένης	64
59. Σκαλίδα και φυάρι	65
60. Ο γιατρός	65
61. Ο Γιάννης ο Μελέσης	66
62. Το στρατιωτικό	68
63. Τ' Αννεζινιό	69
64. Ο γέρο Στράτουκας	71
65. Τ' Αγιωργιού το σφουγκάτο	72
66. Η σκρόφα	73
67. Το ντελέφωνο	74
68. Το πούλημα τση χτηματσερής	75
69. Διαολοκαβαλήκεμα	76
70. Το χαημένο εικοσιάρικο	77
71. Το ξένο γράμμα	78
72. Το κοπελίστικο ψόμα	80
73. Το αγοραστό ψάρι	82
74. Απού το λαιμό κι απάνω	83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΚΑΤΟΧΙΚΑ

75. Η μάχη τση Κρήτης	85
76. Για το θάνατο του Γερμανού λοχαγού εκάψανε το παράσπιτο	87
77. Δείπνο με λίγο γάλα και δίχως ψωμί	87
78. Αγγαρεία	88
79. Δέξου το Φιδά καημένο	90
80. Προσθετή ογρασιά	91
81. Οι Γερμανοί εθωρούσανε το σπιτι τση γρες κι εκάπνιζενε	92
82. Στο σπίλιο τ' Αναράψη	93
83. "Αυτό γυμναστίκ"	94
84. "Νίξ σάιζε, ία μαλάτο"	95
85. "Νίξ γκουτ πόλεμος"	97
86. Η κλεφτουριά	97

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΑΠΟ ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΟΥ ΖΩΗΣ

87. Ποίημα	99
88. Οι σπασμένοι αθοτύροι	100
89. Καλιά 'ν'αυτός από 'να γ-κάτη	101
90. Το σκολειό	102
91. Εγώ το κακορίζικο εξάνοιγα τ' αρβυλάκια του Μάρκο	104

92.	Η χαλαζιαρέ όρθα	104
93.	Η καρπούζα ήτνε.... Κολακύθα	105
94.	Κρομμύδια με τη ράχη απού τα Μυριοκέφαλα	107
95.	Ο κλέφτης του κλέφτη	108
96.	Χοχλιοί, λαγός και περδικάβγουλα	109
97.	"Στσοι δαιμόνους να πάνε για κούκληδες	111
98.	Διάλε τη ν-τρίχα να πνιγώ	112
99.	Μικρή κλεψιά, μικρού παιδιού	112
100.	Το τσιράκι	113
101.	Το θαρμισμένο καμίνι	115
102.	Η μουζίκα και η παντούρα	117
103.	Ο μικρός μαυραγορήτης	118
104.	Παιδικά τραγουδάκια του παιγνιδιού	120

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΘΡΥΛΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

105.	"Εμπόριο" στα κοπέλια	122
106.	Εφταπάπαδο	123
107.	Αδερφοδιώχτης	124
108.	Τα φανταχτά	125
109.	Ο Διογένης	126
110.	Οι καταχανάδες	127
111.	Το πετρανάθεμα	127
112.	Η γητεύτρα	129
113.	Το δεμένο αντρόουνο	131
114.	Τα τελόνια	133
115.	Δε ν-τα καίσινε τα ζυγάλετρα	133
116.	Οι δροσουλίτες	134
117.	Οι γι-απαράλυτοι	135

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

ΧΩΡΑΤΑΔΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

118.	Και Γαριβαλδινό	136
119.	"Αυτό να παραμερίσει"	136
120.	"Δαιμονική συνεργεία"	137
121.	Η μουζουδωμένη πέτρα στη θέση του γγαλονομικού	137
122.	Χολιάσματα	138
123.	Ο πρίτζιπας και ο Ζερβός	140
124.	Ο γέρο Θεodorούλης	141
125.	"Να λυσιάξω να φάω εκείν' απού κουνώ"	142
126.	Το μουζούδωμα στο μιτάτο	144
127.	"Άλλοι έχουνε τσι λύρες, κι άλλοι έχουνε τσι ψείρες"	145
128.	"Εγώ δεν έκαμα λάθος..."	146
129.	"Ε, τζέ μ-ποτσαίνω το λοιπός"	146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄

ΓΙΑ ΝΑ ΓΕΛΑΣΟΜΕ

130.	Εκάτενε πως θα τσ' απαντήξει η χολέρια	148
131.	Ο Έλληνας έκαμενε χοντρά ν-του στο τζαμί.	148
132.	Επόνεσεν ο Μπακάλης	149
133.	"Κρίμα στα βούγια να ξαργιούνε	149
134.	"Ντα βγάνουνε πουλιά τα βρασμένα αβγά	150
135.	"Φουρνίζου γ-ξεφουρνίζουνε..."	151
136.	Η κανίστρα εύρηκενη τη γ-κεφαλή του κούκλη	152
137.	"Ζε φταίω γω"	153
138.	Ο συγγενής του γαϊδάρου	155
139.	"Για άλλο γαϊδαρο έλεγα αυτή τη φορά"	156
140.	Ο μεθυσμένος	156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ΄

ΑΛΗΘΙΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

141. Το ρημοχόρι	158
142. Κατσιγαραλείμματα	160
143. "Καίει σα ν-του παπά Νικολάκη τη γ-κατάρα"	162
144. Ο προβατάρης εμίλησεν	163
145. Το λάδι του κακαφόρατου	164
146. Δεν εκλέψανε το λάδι μα εχώσανε τσ' ελιές	165
147. "Δε ν-το τρώνε το ευχαριστώ τα κοπέλια μου"	166
148. "Πόθανε να σ' αγαπώ και ζιέ να μη σε θέλω"	166
149. Μίνι φούστα	167
150. "Γή μίλιε όπως φορείς, γή φόριε όπως μιλείς"	168
151. Ένα σπίτι σε κάθα χωριό	168
152. Η Μαργωτή	169
153. Μετακουσίματα	170
154. "Απού τα όρη έρχομαι...."	171
155. Το παράπονο του γέρο Νικολή	172
156. Παπορίστικα βάσανα	172
157. Ο μαγκούφης	174
158. Πανηγύρια και εκκλησιάσματα	174
159. Η βεντέτα	176
160. Ο κουβαλητής τω μ-πιθαριώ	177
161. Μια συντεκνιά στα Κεραμειά	179
162. Εκεία απού τελειώνει ο ανήφορος αρχινά ο κατήφορος	181
163. Η κλεμένη γουρούνα	182
164. Δυο εξεκινήσανε και ένας απόσωσενε στο μύλο	184
165. Ο θροφάρης	186
166. Κακή ζευγαρόμερα	187
167. Πως εγίνετνονε μια φρούστα	189

168.	Ο χυλός στο μ-παραστάτη, η χυλόφτα στο χωράφι κι ο χόντρος ως το μεσημέρι	190
169.	“Όσα γ-κι αν έχει ο βασιλιά ήθελε νά ‘χει κι’ άλλα	193
170.	Έφασε ψημένο κάτη	194
171.	Ρολόι ήτονε ο ήλιος και τ’ άστρα	195
172.	“Μα η γι-αίγα η παντέρμη, δεν άντεξενε”	196
173.	Δίχως να παρακατσεύω άκουα	197
174.	Αλλής λοής αργόχερα	199
175.	Προξενειά	200
176.	Οι συζευτάδες	201
177.	Ο καρφίχτης απού δείχνει ίσια πίσω	203
178.	Νεροκλεισιά	203
179.	Το γραφτό τση κουτάλας	205
180.	Στη γ-κορφή του βουνού	206
181.	Η γι-άκρα του λιόφυλλου	207
182.	Η κοπελιά στη γ-κούνια και τα προικιά τζη στη γ-κασέλα	208
183.	Οι ψοφές	209
184.	Ο θάνατος	211
185.	Η ρακή επλερώθηκε με τα γιαερμένα τσιγάρα	213
186.	“Μεσοκομείο”	213
187.	Τα φρύσαλα	214
188.	“Έχω φιλότιμο, μα όντε δεν είμαι στα ζά μου”	215

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι΄

189.	Αλληγορικά και οδηγητικά τραγούδια και τραγουδάκια του παιγνιδιού	217
190.	Λεξιλόγιο	223

ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ 1696

